

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

9/2012

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech trestních

Časová působnost	č. 54
Násilí proti úřední osobě	č. 58
Nedbalost	č. 54
Řízení o dovolání	č. 57
Řízení o odvolání	č. 56
Zákaz činnosti	č. 58
Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	č. 55

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Bezdůvodné obohacení	č. 124
Incidenční spory	č. 116
Incidenční spory	č. 127
Katastr nemovitostí	č. 117
Konkurs	č. 126
Náhrada škody	č. 123
Odpovědnost státu za škodu	č. 115
Odpovědnost státu za škodu	č. 121
Odpovědnost státu za škodu	č. 122
Poučovací povinnost soudu	č. 115
Pravomoc soudu	č. 114
Společné jmění manželů	č. 119
Věcná břemena	č. 118
Zástavní právo	č. 125
Zdravotnictví	č. 120

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Skutek, který byl spáchán za účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, a o němž se rozhoduje již za účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, může být posouzen jako trestný čin jen tehdy, když naplňuje zákonné znaky určité skutkové podstaty podle obou těchto zákonů. Jestliže jím měl být spáchán trestný čin, jehož subjektivní stránka vyžaduje zavinění z nedbalosti (§ 5 tr. zák., § 16 tr. zákoníku), přičemž podle trestního zákoníku musí jít o hrubou nedbalost (§ 16 odst. 2 tr. zákoníku), lze skutek posoudit jako trestný čin jen tehdy, když soud vyvodí u obviněného (pachatele) hrubou nedbalost. To platí i tehdy, pokud soud v takovém případě nakonec dospěje k závěru, že při posuzování trestnosti činu z hlediska časové působnosti zákona (§ 16 odst. 1 tr. zák., § 2 odst. 1 tr. zákoníku) není pro pachatele příznivější použití trestního zákoníku a že čin je třeba kvalifikovat podle trestního zákona.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1298/2011)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného J. M. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. 14 To 103/2011, a rozsudek Okresního soudu v Táboře ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 13 T 158/2006, ve výroku, jímž byl obviněný J. M. uznán vinným trestným činem poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 184 tr. zák., a ve výroku, jímž bylo podle § 24 odst. 1 tr. zák. upuštěno od potrestání obviněného J. M. Zrušil další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Okresnímu soudu v Táboře přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Táboře ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 13 T 158/2006, byl obviněný J. M. uznán vinným trestným činem poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 184 tr. zák. s tím, že podle § 24 odst. 1 tr. zák. bylo upuštěno od jeho potrestání. V další části rozsudku byl obviněný J. M. podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn obžaloby pro trestné činy neoprávněného držení platební karty podle § 249b tr. zák., poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák. a krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zák. Kromě toho bylo rozsudkem rozhodnuto také ohledně obviněných M. S. a P. Š.

Jako trestný čin poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 184 tr. zák. posoudil Okresní soud v Táboře skutek, který podle jeho zjištění spočíval v podstatě v tom, že obviněný J. M. dne 13. 1. 2005 kolem 12,30 hodin na účelové komunikaci v katastru obce Z. L., okr. T., od areálu obchodní společnosti Č., a. s., ve

směru k silnici č. I/19 řídil osobní automobil, před železničním přejezdem nerespektoval dopravní značku „Stůj, dej přednost v jízdě!“, nezastavil, bez dalšího vjel na přejezd v době, kdy jím projížděl osobní motorový vlak č. Os 18406, a přední částí automobilu narazil do středu motorového vlaku, v němž cestovalo 10 lidí včetně posádky.

Odvolání obviněného J. M., podané proti odsuzujícímu výroku o vině, bylo usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. 14 To 103/2011, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Proti tomuto usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře obviněný podal prostřednictvím obhájkyne v zákonné lhůtě dovolání. Výrok o zamítnutí odvolání napadl s odkazem na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. e), g) a l) tr. ř. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. obviněný uplatnil s námitkami v tom smyslu, že jeho trestní odpovědnost byla se zřetelem k trestnímu zákoníku účinnému od 1. 1. 2010 promlčena a že jeho trestní stíhání tudíž bylo podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. nepřijatelné. Obviněný v této souvislosti poukázal na dobu mezi 13. 9. 2007 a 13. 1. 2011, jejímž uplynutím byla promlčena jeho trestní odpovědnost. Pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný zahrnul námitky, v nichž vyjádřil názor, že skutek měl být posouzen podle trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 a že z hlediska tohoto trestního zákoníku skutek není žádným trestným činem. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. obviněný spojil s předcházejícími dovolacími důvody. Obviněný J. M. se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení a jeho se týkající odsuzující část rozsudku Okresního soudu v Táboře.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. napadené usnesení i předcházející řízení a shledal, že dovolání je důvodné v části, v níž se opírá o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

Podle § 265 odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Z hlediska vztahu napadeného usnesení a podaného dovolání je spornou právní otázkou to, podle kterého zákona měl být skutek posouzen. Tato otázka vyplývá z okolnosti, že skutek se stal za účinnosti trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, avšak bylo o něm rozhodováno za účinnosti trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010. V této situaci se uplatní zásada, že trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, a podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější. Uvedená zásada je stanovena jak v trestním zákoně účinném do 31. 12. 2009 (§ 16 odst. 1 tr. zák.), tak v trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010 (§ 2 odst. 1 tr. zákoníku).

Soudy nižších stupňů bez dalšího posoudily skutek podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, aniž se zabývaly tím, jak by vyznělo jeho posouzení podle trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 a zda by toto posouzení nebylo pro obviněného příznivější.

Trestného činu poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 184 tr. zák. se dopustil ten, kdo z nedbalosti ohrozil provoz obecně prospěšného zařízení (§ 182 odst. 1 tr. zák.). Na tento trestný čin byla stanovena sazba trestu odnětí svobody až na šest měsíců. Odpovídajícím trestným činem podle trestního zákoníku je přečin poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku. Tohoto přečinu se dopustí ten, kdo z hrubé nedbalosti zničí, poškodí, odstraní nebo učiní neupotřebitelným obecně prospěšné zařízení nebo ohrozí provoz obecně prospěšného zařízení. Na tento přečin je stanovena sazba trestu odnětí svobody až na jeden rok.

Samotné porovnání sazeb trestu odnětí svobody ukazuje na to, že ustanovení § 277 odst. 1 tr. zákoníku je přísnější než ustanovení § 184 tr. zák. a že posouzení činu podle pozdějšího zákona tedy není pro obviněného příznivější. Závěr, podle kterého zákona má být čin posouzen, však nelze vyvozovat jen z pouhého porovnání trestních sazeb. Je třeba vzít v úvahu především zásadní odlišnost ve vymezení zákonných znaků trestného činu podle obou zákonů, a to pokud jde o subjektivní stránku trestného činu. Zatímco k trestnosti činu podle § 184 tr. zák. postačovala nedbalost (§ 5 tr. zák.), k trestnosti činu podle § 277 odst. 1 tr. zákoníku nestačí nedbalost (§ 16 odst. 1 tr. zákoníku), ale vyžaduje se hrubá nedbalost (§ 16 odst. 2 tr. zákoníku). Pokud by nebylo důvodu k závěru, že ze strany obviněného šlo o hrubou nedbalost podle § 16 odst. 2 tr. zákoníku, pak by skutek nebyl žádným trestným činem podle trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 a použití trestního zákoníku by bylo pro obviněného evidentně příznivější. Pokud by však bylo namístě učinit závěr, že obviněný jednal z hrubé nedbalosti, jejíž znaky jsou vymezeny v § 16 odst. 2 tr. zákoníku, pak by teprve bylo třeba vzít v úvahu porovnání trestních sazeb, které vyznívá tak, že trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010 není pro obviněného příznivější a skutek by bylo třeba posoudit podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009. Z odlišnosti znaků subjektivní stránky obou uvedených trestných činů tak – zdánlivě paradoxně - vyplývá, že podmínkou použití trestního zákona účinného do 31. 12. 2009 je naplnění znaků trestného činu podle trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010.

V posuzované věci soudy konstatovaly u obviněného vědomou nedbalost podle § 5 písm. a) tr. zák. Pokud by byl tento závěr transformován do právního posouzení skutku podle trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010, nemusel by být čin obviněného bez dalšího trestným činem. Soudy se vůbec nezabývaly otázkou, zda ze strany obviněného případně šlo o hrubou nedbalost podle § 16 odst. 2 tr. zákoníku, a neučinily v tomto ohledu žádné závěry. Přitom tato otázka měla podstatný význam i z hlediska posouzení skutku podle trestního zákona účinného do 31. 12. 2009.

Bez vyřešení uvedené otázky je právní posouzení skutku jako trestného činu poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení podle § 184 tr. zák. nesprávné. Dovolání obviněného, pokud se opírá o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je proto důvodné.

Nejvyšší soud poté, co se vypořádal i s dalšími uplatněnými dovolacími důvody, z podnětu dovolání obviněného, pokud bylo podáno s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř., zrušil jak napadené usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře, tak vadnou část rozsudku Okresního soudu v Táboře jako součást řízení předcházejícího napadenému usnesení. Nejvyšší soud zároveň zrušil všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím ztratila podklad. Nakonec Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu v Táboře, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Zkrácením daně je jakékoli jednání pachatele, v důsledku něhož je poplatníkovi (povinné osobě) v rozporu se zákonem vyměřena nižší daň, než jaká měla být vyměřena a zaplacená, nebo k vyměření této povinné platby vůbec nedojde. Přečin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku lze ve vztahu ke spotřební dani spáchat i úmyslným nepodáním příznání k této dani při současném zatajení zdanitelného plnění, přestože pachatel nebo osoba, za niž jedná, je plátcem spotřební daně (srov. § 4 odst. 1 písm. f/ zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, a § 9 odst. 3 písm. e/ tohoto zákona), neboť správce daně je v takovém případě oprávněn předpokládat u daňového subjektu nulovou výši spotřební daně.

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 15 Tdo 1671/2011)

Nejvyšší soud rozhodl ve velkém senátu trestního kolegia tak, že odmítl dovolání obviněného J. Š. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 9 To 377/2011, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Rakovníku pod sp. zn. 1 T 23/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Rakovníku ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. 1 T 23/2011, byl obviněný J. Š. uznán vinným přečinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zákoník“), kterého se měl dopustit tím, že dne 21. 11. 2010 v R., v osobním vozidle Mercedes Benz GL 320 CDI 4MATIC 164 G, v rozporu s ustanovením § 114 odst. 2 zák. č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o spotřebních daních“), úmyslně přepravoval nekolkovaný tabák v maloobchodním balení s označením Golem a César a 2 krabice s tabákem v neoznačených plastových krabičkách (celkem 70,5 kg), dále 47 800 ks nekolkovaných cigaret v krabičkách od cigaretových dutinek zn. Solid a 5 kartonů nekolkovaných cigaret zn. Europe Lights (1000 ks), v úmyslu dát ho do prodeje, čímž došlo ke zkrácení spotřební daně z tabákových výrobků ve výši 192 558 Kč a daně z přidané hodnoty ve výši 38 512 Kč.

Za tento přečin byl obviněný J. Š. odsouzen podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 67 odst. 1, 3 tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 120 000 Kč (60 denních sazeb po 2000 Kč). Podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku mu byl pro případ, že by nebyl peněžítý trest ve stanovené lhůtě vykonán, vyměřen náhradní trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců.

Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný J. Š. odvolání, o němž Krajský soud v Praze, jako soud odvolací, usnesením ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 9 To 377/2011, rozhodl tak, že je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

Proti uvedenému usnesení Krajského soudu v Praze podal obviněný J. Š. prostřednictvím obhájce dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a dále podle slovního vyjádření i z dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V podrobnostech dovolatel uvedl, že jelikož tabákové výrobky nevyráběl, nedovážel ze třetích zemí, ani je nedopravoval z jiného členského státu, a protože v § 114 odst. 2 zákona o spotřebních daních není ustanovení o tom, že by takovéto výrobky přepravované po daňovém území České republiky musely být značeny tabákovými nálepkami, nemohl toto ustanovení porušit. Tomu svědčí také skutkové podstaty § 135a a § 135b zák. o spotřebních daních.

Dále dovolatel uvedl, že zákon o celní správě v příloze č. 2 stanoví, že působnost v územním obvodu R. vykonává Celní úřad K. Nalézací soud se spokojil s tím, že mu byl předložen rozkaz ředitele Celního ředitelství Praha č. 81/2010, aniž by zkoumal, zda toto zmocnění dopadá i na projednávaný případ, ve svém rozsudku uvedl, že předmětná skupina mobilního dohledu zasahovala v souladu se svou územní působností vymezenou výše uvedeným rozkazem, čímž de facto potvrdil, že místní příslušnost správního úřadu (správce daně) lze určit rozkazem, tedy že nemusí být stanovena zákonem, což je v rozporu s čl. 2 odst. 3 Ústavy. Z ustanovení § 5 odst. 3 písm. g) zákona o celní správě vyplývá, že při správě daní není celní ředitelství oprávněno stanovit místní příslušnost jinak, než je stanoveno zákonem. Celní úřad P. postupoval protiústavně, když vykonával svoji věcnou příslušnost mimo obvod své územní působnosti a u subjektu, jehož není správcem daně, a proto jeho úkony nemohly být v řízeních použity.

Dovolatel také upozornil, že nebyl přítomen odběru vzorků na Celním úřadě P. ani na Celním úřadě Ch., navíc mu nebylo dáno na vědomí, že budou vzorky odebrány. V rozhodnutí Celního úřadu P. ze dne 22. 11. 2010 není uvedeno, že by dovolatel odmítl podepsat protokoly o odběru vzorků, což zpochybňuje tvrzení celního úřadu. Pracovníci uvedeného úřadu postupovali protiprávně, když nedodrželi postup stanovený vnitřním předpisem celní správy, tj. SPČ 18/2008, neboť tento předpis v odst. 13 stanovil, že před odběrem vzorků seznámí vzorkář zástupce kontrolovaného subjektu s postupem odběru a předá mu Poučení, přičemž po ukončení odběru má zástupce právo vznést písemné námítky do Vyjádření, které je součástí Poučení. Celní úřad P. takto nepostupoval, a aniž by dovolatele seznámil s postupem odběru a jeho právy a povinnostmi, požadoval podpis protokolů. Dovolatel tak před odběrem vzorků a vyhotovení Protokolu nemohl podepsat, že nemá žádné námítky, a proto požadavek podpisu tohoto Poučení považuje za protiprávní. K tomu dovolatel uzavřel, že nebyl poučen, vzorky byly odebrány bez jeho přítomnosti, a tak nemohl potvrdit souhlas se způsobem odběru, ani že odebraný vzorek je totožný

s kontrolovaným zbožím. K Poučení dále dovolatel namítal, že se týká problematiky dovozu na celní území Evropské unie, avšak dovolatel ze třetích zemí nic nedovázal, navíc se Poučení odvolává na nařízení ES č. 450/2008, které však dosud není účinné, a proto se v Evropské unii postupuje podle nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. 10. 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství, kdy dále se také ve vyjádření Generálního ředitelství cel adresovaném nalézacímu soudu uvádí, že problematika odebrání vzorku je upravena mj. v nařízení Rady č. 2913/92.

Celní úřad P. neumožnil dovolateli být přítomen odběru vzorků, nepředal mu protokoly o odběru vzorků ani rezervní – referenční vzorky (v rozporu s odst. 14 předpisu č. 18/2008), čímž mu odebral právo nechat si udělat rozbor v jiné akreditované laboratoři. Celní úřad P. nerespektoval vlastní předpis, proto s dovolatelem zacházel nerovnoprávně a porušil zásadu zákazu libovůle. Byl-li odběr vzorků prováděn protiprávním způsobem, nemohou být závěry z tohoto protiprávního postupu použity, protože byly získány protiprávním způsobem.

Celní úřad Ch. vydal platební výměr ze dne 28. 4. 2011, který se odvolával zejména na výsledky analýz, avšak jmenovaný úřad přijal až 17. 5. 2011 protokoly o odběru vzorků a až 7. 6. 2011 obdržel protokoly o zkoušce, ve kterých jsou obsaženy výsledky analýzy. Celní úřad Ch. tak vydal platební výměr, aniž by měl k dispozici jakýkoliv důkaz. Věc tedy byla projednána bez přítomnosti dovolatele a nebylo mu umožněno vyjádřit se k prováděným důkazům ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Z protokolů o zkoušce ze dne 18. 1. 2011 vyhotovených Celně technickou laboratoří v P. (dále jen „CTL“) vyplývá, že laboratoř analyzovala pouze vzorky tabáku, nikoliv cigaret, takže nebylo možné zjistit, zda se skutečně jedná o tabákové provazce, které lze kouřit (§ 101 odst. 3 písm. a/ zákona o spotřebních daních). Nikdo tedy nezkoumal, zda cigarety splňují kritéria Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/37/ES, která je zapracovaná do vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 344/2003 Sb. Podle § 101 odst. 2 zák. o spotřebních daních podléhá dani pouze tabák ke kouření. Z protokolů o zkoušce učiněných CTL nelze zjistit, jakou metodou laboratoř zjistila, že se jedná o tabák, který lze kouřit. V protokolech není uvedeno, že by CTL použila při zkoušce akreditované metody, a proto lze předpokládat, že místo mechanického nakuřování na nakuřovacím přístroji byl využit figurant. Dovolatel na základě judikátu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 Afs 71/2009 upozornil, že zkoušku kouřením tabákového výrobku v cigaretové dutince a lulce lze podřadit důkazu ohledáním a že zkouška kouřením má podobu vyšetřovacího pokusu, kdy účastník řízení má právo být přítomen ohledání, avšak dovolatel zkoušce kouření přítomen nebyl. Byla to CTL, nikoliv správce daně, kdo prováděl zkoušku kouření. Daňový řád v § 92 odst. 1 stanoví, že dokazování provádí příslušný správce daně nebo jím dožádaný správce daně, avšak CTL správcem daně není, tím podle § 1 odst. 3 zák. o spotřebních daních může být pouze celní úřad nebo ředitelství, a tak závěry CTL nelze označit za důkaz.

V závěrečné části svého obsáhlého dovolání označené „E. Zkrácení daně“ se dovolatel zabýval následujícími skutečnostmi. Samotné nepodání daňového přiznání není trestným činem, což vychází jak z výkladu příslušných ustanovení daňového řádu, tak z konstantní judikatury Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“), kdy je trestněprávní teorií i praxí za zkrácení daně, poplatku či jiné podobné platby jednoznačně považováno jednání (případně i opomenutí) pachatele, v jehož důsledku je mu jako poplatníkovi vyměřena nižší daň (či jiná platba) nebo k vyměření této povinné platby vůbec nedojde. Při řádné činnosti správce daně nemůže dojít k faktickému zkrácení daně ve vyměřovacím stadiu daňového řízení a již vůbec ne ke zkrácení daně, a proto nelze z popsané právní úpravy dovodit, že nepodání daňového přiznání by mělo nebo mohlo vést správce k domněni, že daňovou povinnost subjekt vůbec nemá, případně že jí má nižší; k případnému nevyměření daně a jejímu zkrácení v takovém případě pak nedojde v příčinné souvislosti s nečinností poplatníka daně, ale správce daně, který nezačal vyměřovací řízení a nepřistoupil k vyměření daně jinými prostředky. Nejvyšší soud pak ve svém rozhodnutí dodává, že trestný čin zkrácení daně je v podstatě zvláštním druhem podvodu, přičemž s ohledem na uvedenou právní úpravu nemůže být jednání záležející v nepodání daňového přiznání předstíráním skutečnosti, že daňový subjekt tuto daňovou povinnost nemá, resp. nemůže být jednáním způsobilým vyvolat odpovídající omyl u správce daně vedoucí k tomu, že se subjekt zbaví daňové povinnosti. Podle praxe není zkrácením daně její pouhé neodvedení, jestliže je daň vyměřena správně nebo nebyla-li zatajena skutečnost odůvodňující vznik daňové povinnosti. Nejvyšší soud také judikoval, že znak zkrácení daně není naplněn samotným nepodáním daňového přiznání povinnou osobou v případě, kdy správci daně je daňová povinnost takové osoby známa a zjištění základu daně a její stanovení může být provedeno i jinými prostředky. Uvedenému názoru svědčí i systematika právní úpravy daňového řízení. V případech, kdy správce daně může zjistit, zda subjekt daně podal daňové přiznání, má při nečinnosti tohoto subjektu k dispozici právní prostředky k vyměření a vymožení jejího zaplacení. Trestní odpovědnosti je potom vyhrazen prostor tam, kde v příčinné souvislosti s úmyslným jednáním či opomenutím daňového subjektu dojde i přes řádný průběh daňového řízení ze strany správce daně ke zkrácení daně. V daném případě Celní úřad Ch. zaslal dovolateli výzvu k podání daňového přiznání ke spotřební dani z tabákových výrobků. Dovolatel poté podal daňové přiznání za listopad 2010 a vykázal daň ve výši nula. Následně byl celním úřadem vyzván k odstranění pochybností. Dne 2. 5. 2011 bylo dovolateli doručeno rozhodnutí celního úřadu ze dne 28. 4. 2011 – platební výměr. Proti tomuto rozhodnutí si podal odvolání, které bylo Celním ředitelstvím Ústí nad Labem zamítnuto, a proto podal žalobu ke Krajskému soudu v Ústí nad Labem. Celní úřad v Ch. tedy nebyl nečinný a postupoval podle ustanovení daňového řádu. Z postupu celních orgánů je tak podle dovolatele zřejmé, že v nich nemohl podáním daňového přiznání vyvolat domněnku, že žádnou daňovou povinnost nemá.

V závěru svého mimořádného opravného prostředku obviněný J. Š. navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 9 To 377/2011, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na citované usnesení a podle § 265m odst. 1 tr. ř. dovolatele zprostil obžaloby.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se k dovolání obviněného J. Š. vyjádřil tak, že jestliže obviněný v rámci svých námitek namítá, že nebylo řádně provedeno dokazování, a to s ohledem na místní příslušnost ve věci činného celního orgánu, resp. s ohledem na odběr a analýzu jím převážených tabákových výrobků, nelze k tomu přihlížet, neboť takové námitky se zcela mívají s uplatněným dovolacím důvodem ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jakož i s dovolacími důvody ostatními, byť neuplatněnými. Za relevantní lze ve vztahu ke zmíněnému dovolacímu důvodu naopak považovat tvrzení obviněného, podle něhož nelze v jeho případě poukazovat na § 114 odst. 2 zákona o spotřebních daních, neboť žádné tabákové výrobky nevyráběl a ani je nedovážel nebo nedopravoval, protože zjištění porušení zákona o spotřební dani je součástí hmotně právního posouzení skutku. Podle citovaného ustanovení tabákové výrobky vyrobené na daňovém území České republiky, na daňové území České republiky dovezené nebo na daňové území České republiky dopravené z jiného členského státu musí být značeny tabákovou nálepkou (pokud nejsou dopravovány v režimu podmíněného osvobození od daně s následným umístěním v daňovém skladu nebo pokud není v § 114 odst. 6 nebo 7 zákona o spotřebních daních stanoveno jinak, což se k jednání obviněného nevztahovalo). Popsané znění zákona je nutné vykládat především tím způsobem, že tabákové výrobky (tedy i výrobky, které měl v držení obviněný) se mohou na území České republiky nacházet toliko s označením tabákovou nálepkou, prokazující splnění daňových povinností. Toto obecné pravidlo obviněný porušil, neboť tabákové výrobky, které veze ve svém vozidle, požadovaným způsobem označeny nebyly, tudíž zde zjevně ke zdanění nedošlo (tabákové výrobky byly při dopravě obviněným již ve volném oběhu ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o spotřebních daních, přičemž je zřejmé, že na území České republiky buď musely být nějakým způsobem dopraveny, nebo zde musely být zhotoveny). Skutečnost, že obviněný přímo předmětné tabákové výrobky nevyrobil, nedovezl ani nedopravil, již není rozhodná, neboť podle § 4 odst. 1 písm. f) zákona o spotřebních daních je plátcem spotřební daně (mimo jiné) i fyzická osoba, která dopravuje tabákové výrobky, aniž prokáže, že se jedná o vybrané výrobky pro osobní spotřebu, nebo uvádí do volného daňového oběhu vybrané výrobky, aniž prokáže, že se jedná o vybrané výrobky zdaněné, nebo pokud neprokáže způsob jejich nabytí oprávněně bez daně; za daň společně a nerozdílně odpovídá také právnická nebo fyzická osoba, která se na uvedeném skladování nebo dopravě podílela. Skutková věta výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně tedy případně mohla obsahovat odkaz rovněž na další ustanovení zákona o spotřebních daních, nicméně i stávající vyjádření

je namístě považovat za dostatečné a zjevně umožňující vyslovenou hmotně právní kvalifikaci. S ohledem na odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů navíc nelze přehlédnout, že další podstatné části zákona o spotřebních daních soudy také aplikovaly. Předmětnou námitku obviněného proto není možné akceptovat.

Státní zástupce ve svém vyjádření dále uvedl, že v poslední části svého dovolání má obviněný za to, že samotné nepodání daňového přiznání není trestným činem. Současně obviněný tvrdí, že na výzvu správce daně přiznání podal a vykázal daň nula. Následně obviněný upřesňuje, že Nejvyšší soud konstatoval, že znak zkrácení daně není naplněn samotným nepodáním daňového přiznání v případě, kdy je správci daně daná povinnost známa a zjištění základu daně a stanovení daně může být provedeno i jinými prostředky. Byť popsána námitka není podle názoru státního zástupce zcela jednoznačná, je možné k ní uvést, že obviněnému vznikla daňová povinnost přiznat a uhradit daň, kterou však nejenže nesplnil, ale tuto povinnost (která nebyla správci daně známa) tajil, resp. jednal takovým způsobem, aby k řádnému zjištění a vyměření daně nedošlo. Jinak řečeno, obviněný činil kroky k tomu, aby ve větším rozsahu zkrátil spotřební daň a daň z přidané hodnoty, tedy se dopustil přečinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku, jak správně dovodily soudy činné dříve ve věci. Ani v tomto rozsahu tudíž není možné dovolání obviněného přisvědčit.

V konečném důsledku tedy státní zástupce dovodil, že Okresní soud v Rakovníku i Krajský soud v Praze posoudily jednání obviněného zákona odpovídajícím způsobem, proto dovolání shledal zjevně neopodstatněným a navrhl je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout.

Ve věci nejprve rozhodoval senát 5 Tdo Nejvyššího soudu (dále jen „senát 5 Tdo“), který rozhodl usnesením ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1521/2011, tak, že podle § 20 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, věc obviněného J. Š. postoupil velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát Nejvyššího soudu“) k rozhodnutí, neboť dospěl k závěru, že řešená právní otázka o tom, zda úmyslné jednání pachatele spočívající v samotném nepodání daňového přiznání, je-li tím současně zatajováno zdanitelné plnění, naplňuje znak „zkrácení daně“ ve smyslu § 240 tr. zákoníku, má po právní stránce zásadní význam, když současně k projednávání problematice zjistil, že výkladová praxe Nejvyššího soudu se liší, a zaznamenal dva rozporné názory, jež byly vyjádřeny ve věcech Nejvyššího soudu, a to jednak v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2003, sp. zn. 11 Tdo 265/2002, publikovaném ve svazku 24 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu (dále jen „senát 11 Tdo“), jehož podstatný obsah zachytil dovolatel ve svém mimořádném opravném prostředku, a jednak v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2005, sp. zn. 8 Tdo 790/2005, publikovaném v sešitě 18 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. T816 a také pod č. 34/2006 Sb. rozh. tr. (dále jen „senát 8 Tdo“).

Senát 5 Tdo ve svém původním rozhodnutí ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1521/2011, podle § 265c tr. ř. nejprve shledal, že dovolání obviněného J. Š. je při-

pustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Dovolací soud dále dospěl k závěru, že dovolatelem uplatněné námitky naplňují jím uplatněné dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. Následně přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů vymezených v dovolání, jakož i řízení napadeným rozhodnutím předcházející. S těmito závěry senátu 5 Tdo se velký senát Nejvyššího soudu ztotožnil.

Obviněný J. Š. uplatnil dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v němž je stanoveno, že tento důvod dovolání je naplněn tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možné namítat buď nesprávnost právního posouzení skutku, tj. mylnou právní kvalifikaci skutku, jak byl v původním řízení zjištěn, v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva, anebo vadnost jiného hmotně právního posouzení. Z toho vyplývá, že důvodem dovolání ve smyslu tohoto ustanovení nemůže být samotné nesprávné skutkové zjištění, a to přesto, že právní posouzení (kvalifikace) skutku i jiné hmotně právní posouzení vždy navazují na skutková zjištění vyjádřená především ve skutkové větě výroku o vině napadeného rozsudku a blíže rozvedená v jeho odůvodnění. V rámci dovolání podaného z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné na skutkový stav poukázat pouze z hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Nejvyšší soud je zásadně povinen vycházet ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, případně doplněných nebo pozměněných odvolacím soudem. V návaznosti na tento skutkový stav pak zvažuje hmotně právní posouzení, přičemž samotné skutkové zjištění učiněné v napadených rozhodnutích nemůže změnit, a to jak na základě případného doplňování dokazování, tak i v závislosti na jiném hodnocení v předcházejícím řízení provedených důkazů. To vyplývá také z toho, že Nejvyšší soud v řízení o dovolání jako specifickém mimořádném opravném prostředku, který je zákonem určen k nápravě procesních a právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř., není a ani nemůže být další (třetí) instancí přezkoumávající skutkový stav věci v celé šíři, neboť v takovém případě by se dostával do role soudu prvního stupně, který je z hlediska uspořádání zejména hlavního líčení soudem zákonem určeným a také nejlépe způsobilým ke zjištění skutkového stavu věci ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř., popř. do pozice soudu projednávajícího řádný opravný prostředek, který může skutkový stav korigovat prostředky k tomu určenými zákonem (srov. § 147 až § 150 a § 254 až § 263 tr. ř. a taktéž přiměřeně např. i usnesení Ústavního soudu ve věcech pod sp. zn. I. ÚS 412/02, III. ÚS 732/02, III. ÚS 282/03 a II. ÚS 651/02, dále např. usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. IV. ÚS 60/06). V té souvislosti je třeba zmínit, že je právem i povinností nalézacího soudu hodnotit důkazy v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř., přičemž tento postup ve smyslu § 254 tr. ř. přezkou-

mává odvolací soud. Zásah Nejvyššího soudu jako dovolacího soudu do takového hodnocení přichází v úvahu jen v případě, že by skutková zjištění byla v extrémním nesouladu s právními závěry učiněnými v napadeném rozhodnutí (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2000, sp. zn. II. ÚS 215/99, uveřejněný pod č. 69, ve sv. 18 Sb. nál. a usn. ÚS ČR nebo nález Ústavního soudu ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, uveřejněný pod č. 34, ve sv. 3 Sb. nál. a usn. ÚS ČR; dále srov. rozhodnutí Ústavního soudu pod sp. zn. III. ÚS 166/95 nebo III. ÚS 376/03). Zásah do skutkových zjištění je dále v rámci řízení o dovolání přípustný jen tehdy, učiní-li dovolatel extrémní nesoulad předmětem svého dovolání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. 8 Tdo 849/2006). K extrémnímu nesouladu mezi provedenými důkazy a učiněnými skutkovými zjištěními srov. také např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 448/2010, rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2009, sp. zn. IV. ÚS 889/09, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 23. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 359/05. Uvedené závěry však s ohledem na obsah obou citovaných rozhodnutí a jejich návaznost na provedené dokazování, které je zachyceno v Nejvyšším soudem přezkoumaném spisovém materiálu, nelze učinit.

Dovolacím důvodem podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je rozhodnutí o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. tedy spočívá ve třech různých okolnostech. Řádný opravný prostředek byl zamítnut z tzv. formálních důvodů podle § 148 odst. 1 písm. a) a b) tr. ř. nebo podle § 253 odst. 1 tr. ř., přestože nebyly splněny procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí, odvolání bylo odmítnuto pro nesplnění jeho obsahových náležitostí podle § 253 odst. 3 tr. ř., ačkoli oprávněná osoba nebyla řádně poučena nebo jí nebyla poskytnuta pomoc při odstranění vad odvolání (viz § 253 odst. 4 tr. ř.), anebo řádný opravný prostředek byl zamítnut z jakýchkoli jiných důvodů, než jsou důvody uvedené výše jako první okolnost, ale řízení předcházející napadenému rozhodnutí je zatíženo vadami, které jsou ostatními dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Tuto posledně uvedenou okolnost uplatnil ve svém mimořádném opravném prostředku obviněný J. Š. Podstatou této alternativy dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je skutečnost, že dovolateli sice nebylo odepřeno právo na přístup k soudu druhého stupně, ale tento soud – ač v řádném opravném řízení věcně přezkoumával napadené rozhodnutí soudu prvního stupně – neodstranil vadu vytykanou v řádném opravném prostředku, nebo navíc sám zatížil řízení či své rozhodnutí vadou zakládající některý z dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

Velký senát Nejvyššího soudu se nejprve v souladu s usnesením senátu 5 Tdo ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1521/2011, zabýval právní otázkou, zda úmyslné

jednání pachatele spočívající v samotném nepodání daňového přiznání, je-li tím současně zatajováno zdanitelné plnění, naplňuje znak „zkrácení daně“ ve smyslu § 240 tr. zákoníku.

Podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku spáchá přečin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby ten, kdo ve větším rozsahu zkrátí daň, clo, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na úrazové pojištění, pojistné na zdravotní pojištění, poplatek nebo jinou podobnou povinnou platbu anebo vyláká výhodu na některé z těchto povinných plateb. Zkrácení daně je jakékoli jednání pachatele, v důsledku něhož je poplatníkovi (povinné osobě) v rozporu se zákonem vyměřena nižší daň, než jaká měla být vyměřena a zaplacená, nebo k vyměření této povinné platby vůbec nedojde. Při zkrácení daně jde zpravidla o zvláštní případ podvodu, jímž se v rozporu se zákonem ovlivňuje daňová povinnost určitého subjektu tak, že ten v rozporu se skutečností předstírá nižší rozsah této povinnosti nebo předstírá, že takovou povinnost vůbec nemá. Pachatel tedy příslušné výkazy či podklady pro stanovení uvedených povinných plateb zfalšuje, nepořídí, úmyslně zkreslí nebo nevede, aby tím dosáhl nižšího výpočtu daně a dalších plateb nebo aby vůbec zatajil, že má určitou daňovou povinnost. Zkrácení příslušné povinné platby v uvedeném smyslu lze dosáhnout jak jednáním aktivním (konáním), např. podáním úmyslně zkresleného daňového přiznání, tak může být daň zkrácena i opomenutím takového konání, ke kterému byl daňový subjekt povinen, např. úmyslným nepodáním daňového přiznání k příslušné dani. Vyjádřením finančních orgánů o výši zkrácení daně (event. jiné povinné platby) není soud vázán při posouzení, zda byla daň zkrácena ve větším rozsahu, a zda tedy jde o trestný čin. Soud však není vázán ani pravomocným a vykonatelným rozhodnutím příslušného finančního orgánu o výši zkrácené daně, ale je povinen se jím zabývat a vypořádat se i s celým spisovým materiálem finančního orgánu postupem uvedeným v § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

Senát 5 Tdo při svých úvahách o tom, zda úmyslné jednání pachatele spočívající v samotném nepodání daňového přiznání, je-li tím současně zatajováno zdanitelné plnění, naplňuje znak „zkrácení daně“ ve smyslu § 240 tr. zákoníku, vycházel z rozhodnutí senátu 8 Tdo, který ve svém usnesení ze dne 21. 7. 2005, sp. zn. 8 Tdo 790/2005, uzavřel, že trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zák.“) lze ve vztahu k dani z přidané hodnoty spáchat i úmyslným nepodáním přiznání k této dani a v důsledku toho i zatajením zdanitelného plnění, přestože pachatel nebo osoba, za niž jedná, je plátcem daně z přidané hodnoty registrovaným u správce daně. V takovém případě správce daně není povinen stanovit výši nepřiznané daně podle pomůcek, ale je oprávněn předpokládat u daňového subjektu nulovou výši daně. Ke zkrácení daně pak dojde v důsledku nepodání daňového přiznání a zatajení zdanitelného plnění, nikoli v příčinné souvislosti s případnou nečinností správce daně. Tento právní názor však

je odlišný od právního názoru vyjádřeného v rozhodnutí senátu 11 Tdo. Senát 11 Tdo v usnesení ze dne 12. 2. 2003, sp. zn. 11 Tdo 265/2002, při řešení otázky, zda samotné nepodání daňového přiznání je trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby konstatoval, že zákonný znak zkrácení daně ve smyslu § 148 odst. 1 tr. zák. není naplněn jen samotným nepodáním daňového přiznání povinnou osobou za situace, kdy správci daně je daňová povinnost takové osoby známa a zjištění základu daně, jakož i stanovení daně může být provedeno i jinými prostředky. Podle senátu 11 Tdo však nepodání daňového přiznání může být zkrácením daně v těch případech, kdy subjekt daně není registrován u správce daně a nemá povinnost daňové přiznání podat, dokud mu daňová povinnost nevznikla. Za takových okolností je totiž nepodání daňového přiznání způsobilé vyvolat u správce daně stav, kdy neví o vzniklé daňové povinnosti, a k tomu, že daň není vyměřena, dojde v příčinné souvislosti s uvedeným jednáním (opomenutím) povinné osoby. Pro úplnost je třeba uvést, že oba senáty se zabývaly výkladem pojmu „zkrátí daň“ ve smyslu § 148 odst. 1 tr. zák., avšak tento pojem ve stejné dikci používá i přechín zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku.

V podrobnostech v odůvodnění svého rozhodnutí senát 5 Tdo dále rozvedl, že senát 11 Tdo zastává právní názor, který použil i dovolatel ve svém dovolání, podle něhož znak zkrácení daně ve smyslu § 148 tr. zák. není naplněn samotnou skutečností nepodání daňového přiznání povinnou osobou v případě, kdy správci daně je daňová povinnost takové osoby známa a zjištění základu daně a stanovení daně může být provedeno i jinými prostředky. Nepodání daňového přiznání může být zkrácením daně v těch případech, kdy subjekt daně není registrován u správce daně a nemá povinnost daňové přiznání podat za situace, kdy mu daňová povinnost nevznikla. Za takových okolností je nepodání daňového přiznání způsobilé vyvolat u správce daně stav, kdy neví o vzniklé daňové povinnosti, přičemž k tomu, že daň není vyměřena, dojde v příčinné souvislosti s takovým jednáním (opomenutím) povinné osoby. Pro uvedený právní názor svědčí i systematika právní úpravy daňového řízení. V případech, kdy správce daně může zjistit, zda subjekt daně podal daňové přiznání, tak jak mu ukládá zákon, má zpravidla i v případě nečinnosti tohoto subjektu k dispozici právní prostředky k tomu, aby daň vyměřil, vymohl její zaplacení a případně toto zaplacení sám zajistil. Navíc je oprávněn, v případě nesplnění povinností v daňovém řízení, k ukládání pokut a k penalizaci. Právní úprava daňového řízení tedy reflektuje i na případy nečinnosti subjektů daně a obsahuje prostředky pro dostatečnou reakci na takové situace. Trestní odpovědnosti je potom vyhrazen prostor tam, kde v příčinné souvislosti s úmyslným jednáním či opomenutím daňového subjektu dojde i přes řádný průběh daňového řízení ze strany správce daně ke zkrácení daně (srov. str. 5 až 6 usnesení senátu 5 Tdo). Oproti tomu senát 8 Tdo v jím projednávané věci zdůraznil, že pokud obvinění ve svých dovoláních poukázali na to, že na nepřiznání daní, které jsou předmětem projednávané věci, se podílel svou nečinností i finanční úřad, je potřeba poukázat na ustanovení § 44

odst. 1 zák. č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. o správě daní a poplatků“), z něhož plyne, že nebylo-li podáno daňové přiznání nebo hlášení, dodatečné daňové přiznání nebo hlášení včas, a to ani po výzvě správce daně, nebo nebyly-li na výzvu ve stanovené lhůtě odstraněny vady, je správce daně oprávněn zjistit základ daně a stanovit daň podle pomůcek, které má k dispozici, anebo které si sám opatří, a to i bez součinnosti s daňovým subjektem. Pokud daňový subjekt nepodá daňové přiznání nebo hlášení ani na výzvu správce daně, je správce daně oprávněn předpokládat, že daňový subjekt vykázal v daňovém přiznání nebo hlášení daň ve výši nula. Jestliže tedy správce daně nevyužil pomůcek ke zjištění a stanovení daně, neporušil ustanovení tohoto zákona, neboť byl oprávněn předpokládat, že daňovému subjektu v příslušném období daňová povinnost nevznikla. Z citovaného ustanovení je zřejmé, že stanovení daně prostřednictvím pomůcek bez součinnosti s daňovým subjektem stejně jako předpoklad, že daňový subjekt vykázal v daňovém přiznání nebo hlášení daň ve výši nula, je oprávněním, nikoli povinností správce daně. Senát 8 Tdo tedy uzavřel, že v projednávané věci trestní jednání obviněných nebylo založeno toliko na nepodání daňového přiznání s tím, že správci daně byla jejich daňová povinnost známa, ale jednalo se o případ, kdy obviněnými byla zatajena skutečnost odůvodňující vznik daňové povinnosti (k tomu přiměřeně srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. 6. 2002, sp. zn. I. ÚS 722/01, uveřejněný pod č. 74 ve sv. 26 Sb. nález. a usn. ÚS ČR – srov. str. 6 až 7 usnesení senátu 5 Tdo).

Velký senát Nejvyššího soudu v projednávané věci poté, co se seznámil s uvedenými názory na řešení předmětného právního problému a na nich založenými právními závěry, se zcela ztotožnil s právním závěrem vyjádřeným senátem 8 Tdo, ke kterému se také přiklonil senát 5 Tdo, spočívajícím v tom, že trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 tr. zák., stejně tak i přečin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku, lze nejen ve vztahu k dani z přidané hodnoty, ale rovněž tak i ke spotřební dani spáchat i úmyslným nepodáním přiznání k této dani a tím i zatajením zdanitelného plnění, přestože pachatel nebo osoba, za niž jedná, je plátcem spotřební daně (v daném případě se jedná o plátce daně podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. f/ zákona o spotřebních daních, kterému vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit dnem nabytí vybraných výrobků nebo dnem, kdy u něj byly zjištěny vybrané výrobky, a to tím dnem, který nastal dříve – srov. § 9 odst. 3 písm. e/ tohoto zákona), v případě prvně zmíněné daně z přidané hodnoty plátcem této daně registrovaným u správce daně. V takovém případě správce daně není povinen stanovit výši nepřiznané daně podle pomůcek, ale je oprávněn předpokládat u daňového subjektu nulovou výši daně. Ke zkrácení daně pak dojde v důsledku nepodání daňového přiznání a zatajení zdanitelného plnění, nikoli v příčinné souvislosti s případnou nečinností správce daně. Z těchto důvodů je třeba takový případ právně kvalifikovat jako přečin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku. Uvede-

ným závěrům svědčí také jiná rozhodnutí Nejvyššího soudu, a to např. rozhodnutí senátu 11 Tdo ze dne 22. 9. 2004, podle něž jednání pachatele, v důsledku něhož je plátcí (poplatníkovi) vyměřena nižší daň, než jaká odpovídá jeho skutečně existující daňové povinnosti, popřípadě mu není daň vyměřena vůbec, ačkoliv daňová povinnost vznikla, lze za splnění dalších podmínek posoudit jako trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1 tr. zák., přičemž jde-li o daň z přidané hodnoty, lze ji v tomto smyslu zkrátit např. samotným nepodáním daňového příznání, zatajením zdanitelných plnění, účelovým snižováním základu daně, neoprávněným uplatněním odpočtu daně apod. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2004, sp. zn. 11 Tdo 917/2004, uveřejněný pod č. 22/2005-I., sešit č. 4 Sb. soudních rozhodnutí a stanovisek). Navíc podle daňového řádu stejně jako podle dříve platného a účinného zákona o správě daní a poplatků správce daně není povinen stanovit výši nepřiznané daně podle pomůcek, ale je oprávněn předpokládat u daňového subjektu nulovou výši daně. Ke zkrácení daně pak dojde v důsledku nečinnosti pachatele vůči finančnímu úřadu spočívající v nepodání daňového příznání a zatajení zdanitelného plnění, nikoli v příčinné souvislosti s případnou nečinností správce daně.

Z těchto důvodů velký senát Nejvyššího soudu, stejně jako senát 5 Tdo, dospěl k právnímu závěru, že úmyslné jednání pachatele spočívající v samotném nepodání daňového příznání, je-li tím současně zatajováno zdanitelné plnění, naplňuje znak „zkrácení daně“ ve smyslu § 240 tr. zákoníku, přičemž se v zásadě ztotožnil s právní argumentací senátu 8 Tdo. Dospěl tak k odlišnému právnímu závěru než senát 11 Tdo v usnesení ze dne 12. 2. 2003, sp. zn. 11 Tdo 265/2002.

Následně se velký senát Nejvyššího soudu zabýval ostatními námitkami, které obviněný J. Š. uplatnil ve svém mimořádném opravném prostředku. Nejprve přezkoumal rozhodnutí soudů nižších stupňů, z nichž vyplynuly následující skutečnosti.

Nalézací soud v odůvodnění svého rozsudku ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. 1 T 23/2011, zaznamenal výpověď svědka J. J., který uvedl, že na dvůr Celního úřadu P. – Z. bylo dopraveno vozidlo i s obviněným a následně byla pořízena fotodokumentace, přičemž to byl on, kdo odebíral vzorky v kanceláři, kde byl přítomen i obviněný. Před odběrem vzorků mu dal písemné Poučení a připravil protokoly, které mu následně předložil k podpisu, tyto obviněný odmítl podepsat s tím, že s nimi nesouhlasí, neboť zboží není jeho a navíc mohlo dojít k jeho záměně. Přítomnosti odběru vzorků, příp. přítomnosti při vykládání zboží z vozidla se obviněný nedomáhal. K tomu svědek poznamenal, že v rozhodnou dobu se na Celním úřadě P. nenacházel žádný obdobný materiál, který by nebyl uskladněn v zajištěném skladě. Svědek připustil, že do protokolu nezanesl námitku dovolatele týkající se záměny zboží, neboť odmítl podepsat protokol. Svědek T. O. také potvrdil, že v době odběru vzorků mu dovolatel podával vysvětlení, obě tyto činnosti probíhaly současně a ve stejné místnosti. Také potvrdil, že v rozhodné době se na celním úřadě nenacházelo podobné volně uložené zboží.

V rozsudku nalézací soud zkonstatoval, že dovolateli vznikla povinnost přiznat a zaplatit spotřební daň nejpozději v den, kdy předmětné zboží přepravoval. Námitky dovolatele týkající se postupu celního úřadu má nalézací soud za nedůvodné a zjevně účelové. Ohledně námitky místní nepřislušnosti zasahující skupiny mobilního dohledu má za to, že není důvodná, neboť z ustanovení § 41 odst. 4 zákona o správě daní a poplatků jednoznačně vyplývá, že kterýkoliv celní úřad nebo celní ředitelství jsou oprávněny zastavovat dopravní prostředky a provádět jejich kontrolu za účelem zjištění, zda druh a množství dopravovaných výrobků odpovídají druhu a množství vybraných výrobků uvedených v dokladech, a zároveň stanoví, že kontrolovaná osoba je povinna úkony vyplývající z tohoto oprávnění strpět a poskytnout součinnost. Zároveň má nalézací soud za to, že i při samotném odběru vzorků celní orgán nepochybil, ačkoliv měl v souvislosti s tím dovolateli umožnit zanést jeho námitky do protokolu o jejich odběru.

Podle stanoviska Generálního ředitelství cel měl sice dovolatel právo být přítomen odběru vzorků, ale nikoliv povinnost, kdy celní orgán je oprávněn vyžadovat jeho přítomnost pouze v případech potřeby jeho součinnosti. S tímto právem byl seznámen prostřednictvím písemného Poučení, které mu bylo podle svědka J. v souladu s předepsaným postupem předáno před odebráním vzorků. Rovněž skutečnost, že mu nebyl předán rezervní vzorek, odpovídá standardnímu postupu celních orgánů pro případ, kdy je odmítnuto podepsání protokolu.

Odvolací soud ve svém usnesení ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 9 To 377/2011, k rozsudku nalézacího soudu uvedl, že se nalézací soud s námitkami obviněného podrobně a přesvědčivě vypořádal již v důvodech napadeného rozsudku, v nichž reaguje jak na námitky ohledně nepřislušnosti zasahujících celníků, oprávněnosti a zákonnosti jejich zásahu a následného počínání, včetně odběru vzorků ze zajištěného obviněným přepravovaného materiálu, a dále dodal, že neodpovídá skutečnosti námitka obviněného Š., že by celník J. J. jako svědek uvedl, že dával obviněnému k podpisu vyplněné protokoly o odebrání vzorků ještě před jejich odebráním, ale takto se svědek vyjádřil pouze o písemném Poučení před odběrem vzorků. K námitce, že ustanovení § 114 odst. 2 zákona o spotřební dani nestanoví povinnost označovat přepravované výrobky tabákovou nálepkou, lze pak odkázat kromě textu citovaného zákonného ustanovení v kontextu celého zákona o spotřebních daních zejména na jeho hlavu V. K námitce, že obviněný není registrován jako plátc spotřební daně, lze pak odkázat zejména na ustanovení § 4 odst. 1 písm. f) zákona o spotřebních daních, které rovněž obviněnému nemohlo uniknout, když vznik povinnosti daň přiznat a zaplatit je upravena zejména v § 9 citovaného zákona. O správnosti skutkových zjištění nalézacího soudu nevznikly důvodné pochybnosti a vzhledem k nim lze považovat za zcela irrelevantní skutečnost, že obviněný podal odvolání proti platebnímu výměru Celního úřadu Ch. ze dne 28. 4. 2011 a žalobu proti rozhodnutí Celního ředitelství Praha ze dne 23. 3. 2011, kterou mylně považuje z hlediska své obhajoby za významnou.

V úvodu svého mimořádného opravného prostředku dovolatel uvedl, že jelikož tabákové výrobky nevyráběl, nedovážel ze třetích zemí, ani je nedopravoval z jiného členského státu, a protože v § 114 odst. 2 zákona o spotřebních daních není ustanovení o tom, že by takovéto výrobky přepravované po daňovém území České republiky musely být značeny tabákovými nálepkami, nemohl toto ustanovení porušit. Tomu podle jeho názoru svědčí také skutkové podstaty § 135a a § 135b zákona o spotřebních daních.

K této námitce dovolatele považuje velký senát Nejvyššího soudu za nutné uvést, že odporuje znění ustanovení § 4 odst. 1 písm. f) zákona o spotřebních daních, podle nějž plátcem je právnická nebo fyzická osoba, která skladuje nebo dopravuje vybrané výrobky, aniž prokáže, že se jedná o vybrané výrobky pro osobní spotřebu, nebo uvádí do volného daňového oběhu vybrané výrobky, aniž prokáže, že se jedná o vybrané výrobky zdaněné, nebo pokud neprokáže způsob jejich nabytí oprávněně bez daně. Námitka dovolatele je také vyvrácena ustanovením § 9 odst. 3 písm. e) zákona o spotřebních daních, podle nějž povinnost daň přiznat a zaplatit vzniká také dnem nabytí vybraných výrobků nebo dnem jejich prodeje plátcí uvedenými v § 4 odst. 1 písm. f) zákona o spotřebních daních nebo dnem zjištění, že plátce vybrané výrobky po nějakou dobu držel, nebo že je drží, a to tím dnem, který nastal dříve.

Následně dovolatel namítal, že zákon č. 185/2004 Sb., o celní správě (dále jen „zákon o celní správě“), v příloze č. 2 stanoví, že působnost v územním obvodu R. vykonává Celní úřad K. Nálezací soud se spokojil s tím, že mu byl předložen rozkaz ředitele Celního ředitelství Praha č. 81/2010, aniž by zkoumal, zda toto zmocnění dopadá i na projednávaný případ, ve svém rozsudku uvedl, že předmětná skupina mobilního dohledu zasahovala v souladu se svou územní působností vymezenou výše uvedeným rozkazem, čímž de facto potvrdil, že místní příslušnost správního úřadu (správce daně) lze určit rozkazem, tedy že nemusí být stanovena zákonem, což je v rozporu s čl. 2 odst. 3 Ústavy. Z ustanovení § 5 odst. 3 písm. g) zákona o celní správě vyplývá, že při správě daní není celní ředitelství oprávněno stanovit místní příslušnost jinak, než je stanoveno zákonem. Celní úřad P. postupoval protiústavně, když vykonával svou věcnou příslušnost mimo obvod své územní působnosti a u subjektu, jehož není správcem daně, a proto jeho úkony nemohly být v řízeních použity.

Velkým senátem Nejvyššího soudu byly z předloženého spisového materiálu zjištěny k uváděné námitce následující okolnosti. Celní ředitelství Praha ve svém rozhodnutí ze dne 23. 3. 2011, č.j. 5936/2011-170100-21, o odvolání obviněného Š. proti rozhodnutí o zajištění vybraných výrobků a dopravního prostředku vydaného celním úřadem dne 22. 11. 2010 se již tímto problémem zabývalo konstatováním, že tato námitka se zakládá na zcela chybné interpretaci ustanovení § 41 odst. 4 zákona o správě daní a poplatků stran místní a věcné příslušnosti celních orgánů. Porovnáním § 41 odst. 1, 2 a § 41 odst. 3, 4 zákona o správě daní a poplatků lze dojít k závěru o různém okruhu celních úřadů a celních ředitelství příslušných k jednot-

livým oprávněním. Zatímco k oprávnění podle § 41 odst. 1, 2 zákona o správě daní a poplatků jsou příslušné jen některé celní úřady a ředitelství, k oprávnění podle § 41 odst. 3, 4 zákona o správě daní a poplatků jsou příslušné všechny celní úřady a všechna celní ředitelství, resp. v souladu s dikcí daných ustanovení „kterýkoliv“ z nich. K oprávněním podle § 41 odst. 3, 4 zákona o správě daní a poplatků jsou tedy příslušné všechny celní úřady a všechna celní ředitelství, bez ohledu na to, jakým konkrétním způsobem je vymezena jejich územní působnost. Oprávnění podle § 41 odst. 3, 4 zák. o správě daní a poplatků jsou obecnou kontrolní činností, ke které jsou oprávněny všechny celní úřady. Takové úpravě pak odpovídá i posuzovaný případ. Zatímco celní úřad provedl kontrolu podle § 41 odst. 4 zákona o správě daní a poplatků a zajištění podle § 42 téhož zákona, místně příslušnému Celnímu úřadu Ch. postoupil podklady k doměření spotřební daně a podklady k možnému rozhodnutí o propadnutí vybraných výrobků a dopravního prostředku. K tomu je možné uzavřít, že oprávnění zastavit dopravní prostředek a provést jeho kontrolu má celní úřad i mimo svou územní působnost. Velký senát Nejvyššího soudu se s tímto vyjádřením Celního ředitelství Praha plně ztotožňuje a nemá výhrad k zmíněnému právnímu posouzení případu, navíc za situace, kdy Celní úřad P. postupoval v souladu s rozkazem č. 81/2010 Celního ředitelství Praha ohledně organizace a koordinace výkonu služby útvarů Celního ředitelství Praha provádějících mobilní dohled, konkrétně čl. I odst. 3 a čl. III. odst. 2 písm. b) a c), který je s touto zákonnou úpravou v souladu. Podle velkého senátu Nejvyššího soudu totiž nelze interpretovat ustanovení § 5 odst. 3 písm. g) zákona o celní správě České republiky, podle něž celní úřad spravuje daně v rozsahu a způsobem stanoveným právním předpisem upravujícím správu daní, tak, že celní ředitelství při správě daní není oprávněno stanovit organizaci a koordinaci výkonu služby určených celních úřadů provádějících mobilní dohled. Úprava organizace a koordinace výkonu služby útvarů Celního ředitelství Praha provádějících mobilní dohled prostřednictvím rozkazu není v rozporu s ustanoveními o místní příslušnosti ani zákona o správě daní a poplatků či daňového řádu, ale ani zákona o Celní správě České republiky.

Dovolatel upozornil, že nebyl přítomen odběru vzorků na Celním úřadě P., ani na Celním úřadě Ch., navíc mu nebylo dáno na vědomí, že budou vzorky odebírány. V rozhodnutí Celního úřadu P. ze dne 22. 11. 2010 není uvedeno, že by dovolatel odmítl podepsat protokoly o odběru vzorků, což zpochybňuje tvrzení celního úřadu. Pracovníci uvedeného úřadu postupovali protiprávně, když nedodrželi postup stanovený vnitřním předpisem celní správy, tj. SPČ 18/2008, neboť tento předpis v odst. 13 stanovil, že před odběrem vzorků seznámí vzorkař zástupce kontrolovaného subjektu s postupem odběru a předá mu Poučení, kdy po ukončení odběru má zástupce právo vznést písemné námítky do Vyjádření, které je součástí Poučení. Celní úřad P. takto nepostupoval, a aniž by dovolatele seznámil s postupem odběru a jeho právy a povinnostmi, požadoval podpis protokolů. Dovolatel tak před odběrem vzorků a vyhotovení Protokolu nemohl podepsat, že nemá žádné námítky, a proto požada-

vek podpisu tohoto Poučení považuje za protiprávní. K tomu dovolatel uzavřel, že nebyl poučen, vzorky byly odebrány bez jeho přítomnosti, a tak nemohl potvrdit souhlas se způsobem odběru, ani že odebraný vzorek je totožný s kontrolovaným zbožím. Celní úřad P. neumožnil dovolateli být přítomen odběru vzorků, nepředal mu protokoly o odběru vzorků ani rezervní – referenční vzorky (v rozporu s odst. 14 předpisu č. 18/2008), čímž mu odebral právo nechat si udělat rozbor v jiné akreditované laboratoři. Celní úřad P. nerespektoval vlastní předpis, proto s dovolatelem zacházel nerovnoprávně a porušil zásadu zákazu libovůle. Byl-li odběr vzorků prováděn protiprávním způsobem, nemohou být závěry z tohoto protiprávního postupu použity, protože byly získány protiprávním způsobem.

Také těmito námitkami se již zabývalo Celní ředitelství Praha ve svém rozhodnutí ze dne 23. 3. 2011, č.j. 5936/2011-170100-21, uvedením následujících zjištění. Odvolací orgán, Celní ředitelství Praha, neseznal ničeho, co by nasvědčovalo nesprávnému způsobu odběru vzorků. Celní úřad podle protokolů odebral třikrát po třech vzorcích včetně referenčních, protokoly byly řádně vyhotoveny, podepsány vzorkařem a opatřeny otiskem služebního razítka. Protokoly dále vysvětlují absenci podpisu kontrolované osoby tak, že „kontrolovaný subjekt odmítl podepsat protokol“. Z časového a prostorového rámce vyplývá, že vzorky byly odebírány na tomtéž celním úřadě, kde se nacházel i dovolatel, a v čase, kdy se tam nacházel. Vzorky byly na celním úřadě odebrány dne 22. 11. 2010 v 00.26 hod., v 01.35 hod., a v 02.05 hod, přičemž úkony s odvolatelem na celním úřadě byly skončeny až dne 22. 11. 2010 v 05.00 hod., jak vyplývá z předposlední věty odůvodnění rozhodnutí o zajištění. Není proto na první pohled patrný žádný důvod, proč by vzorkař na celním úřadě osobní účast odvolateli při odběru vzorků neměl umožnit. V protokolech je rovněž zřejmým způsobem uvedeno, z jakých výrobků byly vzorky odebrány, neboť výrobky jsou zřetelně rozlišeny obchodním názvem, balením, počtem balení a celkovou velikostí dávky, umístěním dávky i velikostí odebraných vzorků. Velký senát Nejvyššího soudu nemá ani k těmto zjištěním Celního ředitelství Praha žádných výhrad, přičemž dále odkazuje na vyjádření Generálního ředitelství cel ze dne 30. 5. 2011, z něž vyplývá, že v případě, kdy deklarant odmítne podepsat protokol o odběru vzorku, je nutné tuto situaci posuzovat tak, že odmítl převzít rezervní vzorek. Pokud by deklarant nesouhlasil s odběrem vzorku či s postupem, jakým byl vzorek odebírán, mohl své námitky vyjádřit do protokolu v příslušné části. Pokud tak neučinil a odmítl protokol podepsat, ztratil tak právo na rezervní vzorek. Nic deklarantovi nebránilo vyjádřit své námitky do protokolu a převzít rezervní vzorek. Pokud však odmítl podepsat protokol, je nutné tuto situaci vyhodnotit tak, že současně projevil vůli nepřevzít rezervní vzorek. Pro úplnost bylo poznamenáno, že bezdůvodné odpuštění podpisu nemá vliv na důkazní moc protokolu. Tyto závěry jsou navíc v souladu se svědeckými výpověďmi svědků Z. M., J. J. a T. O., jejichž výpovědi nalézací soud náležitě zhodnotil, když i správně vytkl, že celní orgán měl v souvislosti s odběrem vzorků umožnit obviněnému zanést jeho námitky do protokolu o jejich

odběru. Toto pochybení celních orgánů s ohledem na jeho povahu v souladu s názory obou nižších soudů však i podle závěru velkého senátu Nejvyššího soudu nemělo a nemohlo mít vliv na správnost rozhodnutí ani nalézacího soudu, ale ani odvolacího soudu, zvláště když nevznikají pochybnosti o těchto námitkách, které byly později opakovaně předneseny obviněným v průběhu celého trestního řízení, avšak v rámci tohoto trestního řízení nebyly se shora uvedených důvodů shledány oprávněnými. S přihlédnutím ke všem těmto skutečnostem nelze proto ani tuto skupinu dovolacích námitek pokládat za věcně odůvodněnou.

K Poučení dále dovolatel namítal, že se týká problematiky dovozu na celní území Evropské unie, avšak dovolatel ze třetích zemí nic nedovázal, navíc se Poučení odvolává na nařízení ES č. 450/2008, které však dosud není účinné, a proto se v Evropské unii postupuje podle nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. 10. 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství, kdy dále se také ve vyjádření Generálního ředitelství cel adresovaném nalézacímu soudu uvádí, že problematika odebrání vzorku je upravena mj. v nařízení Rady č. 2913/92.

Poučení kontrolovaného subjektu se konkrétně odvolává na čl. 96 a 118 nařízení ES č. 450/2008. Dovolatel se souzeného jednání dopustil dne 21. 11. 2010 a Poučení mu byla předložena dne 22. 11. 2010. Podle čl. 188 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 450/2008 ze dne 23. 4. 2008, kterým se stanoví celní kodex Společenství (Modernizovaný celní kodex), se všechny v tomto odstavci vyjmenované články použijí ode dne 24. 6. 2008. Podle odstavce 2 se všechna ostatní ustanovení, tedy i články 96 a 118, použijí, až budou použitelné prováděcí předpisy přijaté na základě článků uvedených v odstavci 1. Prováděcí předpisy vstoupí v platnost nejdříve dne 24. 6. 2009. Aniž je dotčen vstup prováděcích předpisů v platnost, použijí se ustanovení tohoto nařízení uvedená v tomto odstavci nejpozději dne 24. června 2013. Vzhledem k tomu, že se k článkům 96 a 118 nevztahují žádné prováděcí předpisy, vstoupily v platnost již dne 24. 6. 2009, tedy přede dnem, kdy se dovolatel dopustil souzeného jednání a kdy mu byla předložena Poučení. Z těchto důvodů má velký senát Nejvyššího soudu i tyto námitky dovolatele za vyvrácené.

Dovolatel dále namítal, že Celní úřad Ch. vydal platební výměr ze dne 28. 4. 2011, který se odvolával zejména na výsledky analýz, avšak jmenovaný úřad přijal až 17. 5. 2011 protokoly o odběru vzorků a až 7. 6. 2011 obdržel protokoly o zkoušce, ve kterých jsou obsaženy výsledky analýzy. Celní úřad Ch. tak vydal platební výměr, aniž by měl k dispozici jakýkoliv důkaz. Věc tedy byla projednána bez přítomnosti dovolatele a nebylo mu umožněno vyjádřit se k prováděným důkazům ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Platební výměr ze dne 28. 4. 2011 byl vydán mj. na základě § 139 daňového řádu (účinného od 1. 1. 2011), podle jehož odst. 1 daň lze vyměřit na základě daňového přiznání nebo vyúčtování, nebo z moci úřední. Podle § 147 odst. 2 daňového řádu pokud se stanovená daň odchyluje od daně tvrzené daňovým subjektem, musí být rozdíl v rozhodnutí o stanovení daně odůvodněn. Podle odst. 3 téhož ustanovení

dojde-li ke stanovení daně z moci úřední, musí být rozhodnutí o stanovení daně odůvodněno. Odstavec 4 stanoví, že dojde-li ke stanovení daně výlučně na základě výsledku daňové kontroly, popřípadě výsledku postupu k odstranění pochybností, považuje se za odůvodnění zpráva o daňové kontrole, popřípadě protokol o projednání výsledku postupu k odstranění pochybností. Z odůvodnění předmětného platebního výměru se podává, že kontrolou daňového přiznání obviněného J. Š. správce daně zjistil konkrétní pochybnosti o správnosti, průkaznosti nebo úplnosti podaného řádného daňového přiznání, a proto postupoval podle § 89 daňového řádu. Podle § 89 odst. 1, 2 daňového řádu má-li správce daně konkrétní pochybnosti o správnosti, průkaznosti nebo úplnosti podaného řádného daňového tvrzení nebo dodatečného daňového tvrzení a dalších písemností předložených daňovým subjektem nebo o pravdivosti údajů v nich uvedených, vyzve daňový subjekt k odstranění těchto pochybností. Ve výzvě správce daně uvede své pochybnosti způsobem, který umožní daňovému subjektu, aby se k nim vyjádřil, neúplné údaje doplnil, nejasnosti vysvětlil, nepravdivé údaje opravil nebo pravdivost údajů prokázal a předložil důkazní prostředky tak, aby došlo k odstranění těchto pochybností. Na výzvu k odstranění pochybností reagoval obviněný J. Š. stanoviskem, kterým podle správce daně nebyly jeho pochybnosti zcela ani zčásti odstraněny. O průběhu postupu k odstranění pochybností sepsal správce daně Úřední záznam. Výsledek postupu k odstranění pochybností byl daňovému subjektu sdělen dopisem, na který daňový subjekt reagoval také dopisem, na jehož základě neshledal správce daně důvody v pokračování dokazování, a proto vydal v zákonem stanovené lhůtě platební výměr. Tento platební výměr a způsob jeho vydání nepřísluší orgánům činným v trestním řízení přezkoumávat, neboť není předmětem dokazování v trestním řízení (přezkoumáván je v jiném samostatném řízení). Větší rozsah zkrácené daně stanoví orgány činné v trestním řízení a v konečném rozsudku soud samostatně na základě výsledků provedeného dokazování v trestním řízení (srov. č. 20/2002-III. Sb. rozh. tr.), byť se závěry celního úřadu o výši zkrácení daně musí zabývat a vypořádat se s nimi. K tomu je třeba dodat, že rozsah zkrácení spotřební daně podle zjištění nalézacího soudu je v souladu s platebním výměrem Celního úřadu v Ch., a proto nevznikají z tohoto hlediska pochybnosti o stanovení rozsahu zkrácení spotřební daně. Přesto k tomu velký senát Nejvyššího soudu považuje za nutné dodat, že předmětný platební výměr byl vydán dne 28. 4. 2011, přičemž ve spise je založena „Žádost o postoupení protokolů“ zasláná Celním úřadem Ch. Celnímu úřadu P., ze kterého vyplývá, že již dne 4. 2. 2011 obdržel prvně jmenovaný úřad podklady a spisový materiál k posouzení a případnému doměření spotřební daně. Skutečnost, že platový výměr nebyl v době rozhodnutí odvolacího soudu pravomocný, není podstatná, neboť rozsah zkrácené daně stanoví orgány činné v trestním řízení a v konečném rozsudku soud, jak již bylo opakovaně uvedeno, samostatně na základě výsledků provedeného dokazování v trestním řízení (srov. č. 20/2002-III. Sb. rozh. tr.). Velký senát Nejvyššího soudu považuje za nutné zdůraznit, že dovolatel navíc směřuje trestní řízení

s daňovým řízením, což vyplývá i z toho, že argumentuje tím, že mu celní úřad protokoly o zkoušce nezaslal, takže se k nim nemohl vyjádřit, ač v trestním řízení je měl k dispozici, neboť byly součástí spisu, byl jimi prováděn důkaz v hlavním líčení v přítomnosti obviněného, ale k jejich obsahu se obviněný nevyjádřil.

Podle dovolatele z protokolů o zkoušce ze dne 18. 1. 2011 vyhotovených CTL vyplývá, že laboratoř analyzovala pouze vzorky tabáku, nikoliv cigaret, takže nebylo možné zjistit, zda se skutečně jedná o tabákové provazce, které lze kouřit (§ 101 odst. 3 písm. a/ zák. o spotřebních dani). Nikdo tedy nezkoumal, zda cigarety splňují kritéria Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/37/ES, která je zapracovaná do vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 344/2003 Sb.

Z rozhodnutí o zajištění vybraných výrobků a dopravního prostředku ze dne 22. 11. 2010 je zřejmé, že Celní úřad P. zajistil J. Š. mj. „Tabákové výrobky – cigarety 47 800 kusů balené po 200 ks v obalech pro cigaretové dutinky SOLID“ a „Tabákové výrobky – cigarety 1000 kusů v krabičkách označených zn. EUROPE Lights a balených po 20 kusech“. V případě cigaret se jedná o tabákové smotky (provazce) již zpracované výrobcem do podoby, ve které lze tyto výrobky použít ke kouření, tj. bez dalších nutných úprav. O cigarety se bude jednat i v případě, že tabákové smotky je nutno před použitím ke kouření jednoduchou neprůmyslovou manipulací vložit do dutinky z cigaretového papíru či zabalit do cigaretového papíru. Cigaretami se pro účely spotřební daně rozumějí i výrobky, které vůbec neobsahují tabák, popř. obsahují jak tabák, tak další látky, jestliže mají podobu uvedenou v předcházejících větách (srov. Kotenová, B., Petrová, P., Tomíček, M. Zákon o spotřebních daniích. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 337). Podle § 1 písm. b) vyhlášky č. 344/2003 Sb. se cigaretou rozumí tabákový smotek, který 1. lze kouřit jako takový a který není doutníkem podle písmene c) nebo cigarillem podle písmene d), 2. se jednoduchou neprůmyslovou manipulací vloží do dutinky z cigaretového papíru, nebo 3. se jednoduchou neprůmyslovou manipulací zabalí do cigaretového papíru. Podle výše uvedených teoretických východisek je možné učinit závěr o tom, že se jedná právě o cigaretu, pouze prostřednictvím zrakového vnímání její podoby, když není nutné, aby laboratoř dále zkoumala chemické složení daného výrobku. Proto není možné přisvědčit námitkám dovolatele, že mělo být laboratoří analyzováno, zda se jedná o tabákové provazce, které lze kouřit. Je tedy dostačující, když pracovníci celního orgánu označili zabavené zboží jako cigarety, vycházejze přitom ze všeobecně vžitě podoby cigarety, která je definována jako „tabákový výrobek – jemně řezaná tabáková směs (FCSA) zabalená v cigaretovém papírku. V současnosti jsou průmyslově vyráběné cigarety většinou opatřené filtrem.

Tabák v cigaretách je směsí tabáků (až 30 druhů tabáku) různého původu s různými postupy fermentace a dalších přísad. Výsledný mix dává různým značkám cigaret různou chuť. Tvoří jej tabák nakrájený na velmi tenké nitkovité proužky s vysokým obsahem laminy a s minimálním množstvím zlomků laminy“ (srov. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cigareta>).

Konečně také dovolatel namítal, že podle § 101 odst. 2 zákona o spotřebních daních podléhá dani pouze tabák ke kouření. Z protokolů o zkoušce učiněných Celně technickou laboratoří (dále jen „CTL“) nelze zjistit, jakou metodou laboratoř zjistila, že se jedná o tabák, který lze kouřit. V protokolech není uvedeno, že by CTL použila při zkoušce akreditované metody, a proto lze předpokládat, že místo mechanického nakuřování na nakuřovacím přístroji byl využit figurant. Navíc poznámka „N“ znamená, že CTL není k takové zkoušce akreditována. Dovolatel na základě judikátu Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 1 Afs 71/2009 dovodil, že zkoušku kouření tabákového výrobku v cigaretové dutince a lulce lze podřadit důkazu ohledáním a že zkouška kouřením má podobu vyšetřovacího pokusu, kdy účastník řízení má právo být přítomen ohledání, avšak dovolatel zkoušce kouření přítomen nebyl.

Byla to CTL, nikoliv správce daně, kdo prováděl zkoušku kouření. Daňový řád v § 92 odst. 1 stanoví, že dokazování provádí příslušný správce daně nebo jím dožádaný správce daně, avšak CTL správcem daně není, tím podle § 1 odst. 3 zák. o spotřebních daních může být pouze celní úřad nebo ředitelství, a tak závěry CTL nelze označit za důkaz.

Dovolatel ve svém mimořádném opravném prostředku odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 1 Afs 71/2009, podle něž zkoušku kouření tabákového výrobku v cigaretové dutince lze podřadit důkazu ohledáním věci (§ 38 odst. 1 starého správního řádu; srov. též § 54 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., dále „nový správní řád“), kdy se přímým pozorováním zjišťují skutečnosti důležité pro správní řízení. V odůvodnění tohoto rozsudku je také zapsáno, že zkouška kouřením má ve své podstatě podobu vyšetřovacího pokusu (experimentu), kdy se pozorováním za uměle vytvořených podmínek zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje existence, případně průběh určitého děje. Účastník řízení v předmětném rozsudku Nejvyššího správního soudu měl právo být přítomen ohledání (§ 38 odst. 3 starého správního řádu) a této možnosti také využil. Velký senát Nejvyššího soudu však upozorňuje, že tyto závěry se týkají zkoušky kouření tabákového výrobku v cigaretové dutince, která byla provedena přímo před celním úřadem při ústním jednání, nikoliv v rámci zkoušky, kterou prováděla CTL, přičemž nic na tom nemění dovětek Nejvyššího správního soudu, že v podstatě stejným způsobem, tedy zkouškou kouření tabákového výrobku, postupuje též CTL, která zpracovává odborné posudky či vyjádření, které jsou použitelné jak ve správním řízení, tak i v řízení trestním (srov. § 105 a násl. tr. ř.). Dále se zde uvádí, že CTL nedisponuje nakuřovacím přístrojem, a proto naplněnou cigaretu vykouří vždy pracovník laboratoře. Rozhodně však z této judikatury Nejvyššího správního soudu nevyplývá, že by tento způsob zkoušky kouření tabákového výrobku byl nepřijatelným, když naopak s ním citovaný judikát, na který poukazuje i dovolatel ve svém dovolání, jasně počítá jako s relevantním důkazem. V posuzovaném případě však nešlo o zkoušku kouření tabákového výrobku v cigaretové dutince, která byla provedena přímo před celním úřadem při ústním jednání ve správním řízení, ale naopak o zkoušku kouření, která

byla součástí širšího znaleckého odborného zkoumání prováděného CTL. V žádném případě není možné z judikatury Nejvyššího soudu, ale ani Nejvyššího správního soudu dovodit právo obviněného být přítomen zkoušce kouřením prováděné v CTL, jako odborném pracovišti zajišťujícím odborné analýzy, které jsou pak zahrnuty do posudku či odborného vyjádření. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 6. 2009, sp. zn. 9 Afs 88/2008, smyslem zřízení sítě celně technických laboratoří je zajišťování odborných analýz pro účely celního (daňového) řízení a podstatná je tedy jejich náležitá odborná (technická a personální) vybavenost. Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, v § 21 odst. 1 stanoví, že jsou-li v určitém oboru ústavy nebo jiná pracoviště specializována na znaleckou činnost, jsou státní orgány povinny vyžadovat posudky především od nich; podle odst. 3 téhož ustanovení pak seznam těchto ústavů a jiných pracovišť vede Ministerstvo spravedlnosti (www.justice.cz), které jako znalecký ústav eviduje rovněž Generální ředitelství cel s rozsahem znaleckého oprávnění mimo jiné i pro laboratorní zkoumání a analýzu potravin, lihu, tabáku a surovin pro jejich výrobu. Lze tedy uzavřít, že posudky či odborná vyjádření vypracované Celně technickou laboratoří Generálního ředitelství cel lze považovat za standardní důkazní prostředky, k nimž se může obviněný vyjadřovat v průběhu trestního řízení, včetně zákonem předpokládaných námitek (srov. v trestním řízení přiměřeně § 105 odst. 3 tr. ř.), o čemž ostatně svědčí i judikatura Nejvyššího správního soudu (viz rozsudek ze dne 24. 10. 2007, č.j. 1 Afs 42/2007/55, publikovaný pod č. 1493/2008 Sb. NSS). Trestní řád nedává obviněnému právo být přítomen přípravě a zpracovávání odborných vyjádření a znaleckých posudků (srov. § 105 až § 107 tr. ř.), což je logické s ohledem na nutnost zajištění nerušeného odborného zkoumání a zpracování předmětného odborného vyjádření či znaleckého posudku, jakož i povahu a význam tohoto důkazního prostředku v trestním řízení. CTL tedy vyhotovila protokoly o zkoušce a až poté tyto důkazy byly provedeny jako důkazy v trestním řízení. V neposlední řadě je třeba zdůraznit, že dovolatel nesprávně a v rozporu s obsahem protokolů o zkoušce zpracovaných CTL interpretuje poznámku „N“ v tabulce u pokusů o kouření, když uvádí, že tato poznámka znamená, že CTL není k takové zkoušce akreditována, což však neodpovídá skutečnosti, neboť tato poznámka znamená, že „není předmětem akreditace“, což odpovídá i charakteristice této zkoušky v judikatuře Nejvyššího správního soudu, neboť „... zkouška kouřením tabákového výrobku ... je průkazná ve vztahu k některým jeho fyzikálním vlastnostem, které lze vnímat lidskými smysly ...“, neboť „... vypovídá o tom, zda tabákový výrobek plynule doutná i při přerušení tahu“ (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 1 Afs 71/2009, dále ze dne 31. 12. 2008, č.j. 8 Afs 29/2008-75, ze dne 28. 9. 2009, č.j. 7 Afs 86/2009-125). Ani této námitce dovolatele tak nelze přisvědčit.

Ze všech těchto důvodů velký senát Nejvyššího soudu dospěl k závěru, že napažené usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 10. 8. 2011, sp. zn. 9 To 377/2011,

ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Rakovníku ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. 1 T 23/2011, nevykazuje takové vady, pro které by jej bylo nutno z některých důvodů uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. zrušit. Soud prvního stupně jako soud nalézací objasnil a posoudil všechny skutečnosti rozhodné z hlediska skutkového zjištění i právního posouzení. Uvedené v zásadě správné závěry nalézacího soudu řádně a důkladně přezkoumal soud druhého stupně, jako soud odvolací, který po náležitém posouzení napadeného rozsudku i řízení mu předcházejícího odvolání obviněného J. Š. podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl, přičemž se současně bez pochybností a logicky vypořádal s relevantními námitkami obviněného uplatněnými v rámci odvolacího řízení.

Z obsahu dovolání a po porovnání námitek v něm uvedených s námitkami uplatněnými v odvolání, jakož i s přihlédnutím k tomu, jakým způsobem se s nimi vypořádal odvolací soud, je patrné, že rozhodnutí dovoláním napadené a řízení jemu předcházející netrpí vytykanými vadami. Z těchto důvodů je třeba jednoznačně dospět k závěru, že jde v případě obviněného J. Š. o dovolání zjevně neopodstatněné, a proto je velký senát Nejvyššího soudu podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Své rozhodnutí přitom učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Výzvu předsedy senátu podle § 251 odst. 1 tr. ř. je nutné adresátu doručit, neboť jen tak mohou nastat právní důsledky, jež se s nesplněním výzvy spojují. Pro způsob jejího doručování je nutné vycházet z podmínek uvedených v § 63 odst. 1 tr. ř. Výzva podle § 251 odst. 1 tr. ř. se doručuje zásadně na adresu určenou pro doručování písemností.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 754/2011)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného R. H. zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 8. 2010, sp. zn. 3 To 41/2010, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 48 T 2/2009. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2010, sp. zn. 48 T 2/2009, byl obviněný R. H. pod bodem III. uznán vinným trestným činem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zák. Podle § 148 odst. 3 tr. zák. byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 tr. zák. a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let. Podle § 49 odst. 1 tr. zák. a § 50 odst. 1 tr. zák. byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu či člena statutárního orgánu obchodních společností a družstev na dobu pěti let. Týmž rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu dalších spoluobviněných.

Odvolání, které podal obviněný R. H. proti rozsudku soudu prvního stupně, Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 23. 8. 2010, sp. zn. 3 To 41/2010, podle § 253 odst. 3 tr. ř. odmítl, protože nebyly splněny náležitosti obsahu odvolání.

Obviněný R. H. podal proti tomuto usnesení odvolacího soudu prostřednictvím obhájce dovolání, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., neboť odvolací soud nedodržel procesní podmínky pro postup podle § 253 odst. 3 tr. ř. Uvedl, že dne 20. 9. 2010 mu byl doručen opis napadeného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, z jehož odůvodnění zjistil, že odvolací soud věcně neprojednal jeho odvolání proto, že jeho obhájci byl dne 16. 6. 2010 doručen elektronickou poštou (e-mailem) přípis, aby doplnil tzv. blanketní odvolání, na což obhájce nereagoval. Podle dovolatele však jeho obhájce nemá zřízenou datovou schránku, takže výzva k odstranění vad odvolání mu nebyla řádně doručena podle § 62 a § 251 tr. ř. způsobem vyžadovaným trestním řádem. Z těchto důvodů obviněný považoval postup odvolacího soudu za nesprávný, protože jím byl zkrácen ve svém právu na spraved-

livý proces. Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu a aby přikázal věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, a to v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Protože Nejvyšší soud neshledal důvod k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo podáno dovolání, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že dovolání je důvodné.

Podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je možné dovolání podat, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž by byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Z textu podaného dovolání vyplývá, že označený důvod byl relevantně uplatněn v jeho prvé alternativě.

Z obsahu připojeného spisu se podává, že opis rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 3. 2010, sp. zn. 48 T 2/2009, byl obviněnému R. H. doručen dne 2. 4. 2010 a jeho obhájci Mgr. M. M. dne 26. 3. 2010 na adresu jeho advokátní kanceláře. Dne 13. 4. 2010 došlo Městskému soudu v Praze podání označené jako odvolání proti rozsudku téhož soudu ze dne 12. 3. 2010, sp. zn. 48 T 2/2009, s tím, že obhájce obviněného Mgr. M. M. odůvodní toto blanketní odvolání do pěti pracovních dnů. V záhlaví textu tohoto podání je uvedeno jméno a adresa advokátní kanceláře jmenovaného obhájce, dále telefonní číslo, faxové číslo a telefonní číslo mobilního telefonu. V závěru je otisk razítka tohoto obhájce, na němž je toliko adresa sídla advokátní kanceláře, a připojen je rovněž podpis obhájce. V trestním spise je založena výzva v podobě kopie elektronické pošty (e-mailu) se záhlavím „Č. V. JUDr.“, podle které byla dne 16. 6. 2010 v 10.10 hodin odeslána zpráva (viz kolonka předmět) označená jako „odvolání výzva podle § 251 odst. 1 tr. ř.“ na elektronickou adresu. Podle obsahu této zprávy JUDr. V. Č. (předsedkyně senátu soudu prvního stupně) vyzvala obhájce Mgr. M. M., aby ve lhůtě pěti dnů od doručení přípisu odstranil vady, které obsahuje odvolání, jež nesplňovalo náležitosti obsahu odvolání podle § 249 odst. 1 tr. ř., a to s poučením, že pokud tak obhájce v uvedené lhůtě neučiní, bude odvolání podle § 253 odst. 3 tr. ř. odmítnuto. K této okolnosti již v trestním spise nejsou žádná jiná podání a následuje až předkládací zpráva pro odvolací soud, z níž plyne, že Vrchnímu soudu v Praze byla dne 8. 7. 2010 předložena tato trestní věc s odvoláními všech obviněných včetně obviněného R. H. Za předkládací zprávou následuje stránka obsahující písemný výstup z vyhledavače České advokátní komory označený jako „Vyhledávání advokátů a koncipientů“, kde jsou ohledně advokáta Mgr. M. M. uvedeny všechny rozhodné skutečnosti a kromě jiných kontaktů je zde zmíněna i jeho elektronická (e-mailová) adresa. Ve vztahu ke zmíněné skutečnosti již spis

obsahuje toliko protokol o neveřejném zasedání odvolacího soudu ze dne 23. 8. 2010, ve kterém bylo vyhlášeno napadené usnesení.

Podle § 251 odst. 1 tr. ř. nesplňuje-li odvolání, které za obviněného podal obhájce, náležitosti obsahu odvolání podle § 249 odst. 1 tr. ř., vyzve ho předseda senátu, aby vady odstranil ve lhůtě pěti dnů, kterou mu zároveň stanoví, a upozorní ho, že jinak bude odvolání odmítnuto podle § 253 odst. 3 tr. ř.

Z této dikce je patrné, že zákon omezuje možnost odmítnutí odvolání pro nedodržení formálních předpokladů, a proto ještě před předložením odvolání se spisem odvolacímu soudu má předseda senátu soudu prvního stupně uložena povinnost přezkoumat podané odvolání z hlediska obsahových náležitostí stanovených v § 249 odst. 1, 2 tr. ř. Zjistí-li v tomto směru vady, vyzve k jejich odstranění. Výzva je opatřením předsedy senátu (samosoudce), a to zpravidla ve formě písemného sdělení, kterým odvolatele upozorní na konkrétní nedostatky a současně stanoví k jejich odstranění lhůtu, jejíž délku zákon vymezuje na dobu pěti dnů. Podle názoru převažujícího v praxi tato lhůta pěti dnů stanovená předsedou senátu soudu prvního stupně k odstranění vad obsahových náležitostí odvolání podle § 251 odst. 1 tr. ř. není propadná (i když existuje i opačný názor, viz rozhodnutí č. 59/2002 Sb. rozh. tr.). Má-li odvolací soud v době rozhodování o podaném odvolání již k dispozici podání, jímž odvolatel k výzvě předsedy senátu soudu prvního stupně odstranil vady obsahových náležitostí odvolání, i když se tak stalo po uplynutí stanovené lhůty pěti dnů, nemůže takové odvolání odmítnout podle § 253 odst. 3 tr. ř. (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1261/2007, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 43, pod č. T 1066 a náleží Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 276/04, uveřejněný pod č. 149 ve svazku 38 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Z ustanovení § 251 odst. 1 tr. ř. tedy vyplývá, že předseda senátu (samosoudce) ve výzvě k odstranění vad podaného odvolání uvede nejen zákonnou lhůtu pěti dnů, v níž je nutno zjištěné vady odstranit, ale současně též určí konkrétní událost (okamžik), která je relevantní pro počátek běhu této lhůty (např. může za takovou událost stanovit den doručení uvedené výzvy). Splnění obou těchto předpokladů je nezbytné pro závěr, že lhůta pěti dnů byla v souladu se zákonem stanovena, a jen za dodržení těchto podmínek lze rozhodnout o odmítnutí odvolání podle § 253 odst. 3 tr. ř. (viz rozhodnutí č. 23/2005 Sb. rozh. tr.).

Takto vymezené povinnosti předsedy senátu (samosoudce) při odstraňování vad obsahových náležitostí podaného odvolání, jejichž nedodržení má za následek odmítnutí odvolání bez věcného přezkoumání podle § 253 odst. 3 tr. ř., svědčí o významu potřeby, aby byla výzva dána jednoznačně na vědomí především obhájci obviněného (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1439/2003, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 3, pod č. T 669), tj. aby o doručení této výzvy obhájci nevznikaly pochybnosti. Pro stanovení počátku lhůty uvedené ve výzvě je rozhodným především okamžik, kdy byla výzva, v níž je

stanovena tato zákonná lhůta, dána na vědomí obhájci. Je proto nezbytné, aby byl způsob doručení této výzvy prokazatelný, protože lhůta pěti dnů začíná plynout až od okamžiku, kdy se o ní dozví ten, komu je adresována (tj. obhájce).

Proto je nezbytné, aby výzva k odstranění obsahových vad odvolání byla dána příjemci na vědomí způsobem, z něhož je zřejmé, že příjemce obdržel tuto výzvu a kdy se tak stalo, takže je potřeba doručit takovou výzvu. Doručováním se rozumí úkon, jehož cílem je zajistit, aby písemnost, pocházející zpravidla od orgánu činného v trestním řízení, se dostala nebo alespoň mohla dostat do rukou adresáta.

Způsoby, jakým se mají doručovat písemnosti, jsou upraveny v ustanovení § 62 až 64a tr. ř., kde jsou obsaženy určité zásady, aby osoby, jichž se týkají úkony trestního řízení, o nich byly řádně a včas vyrozuměny a aby pokud možno nemohly mařit účinky spojené s doručením. Platí tedy, že nebyla-li písemnost doručena při úkonu trestního řízení, doručuje ji orgán činný v trestním řízení sám nebo prostřednictvím držitele poštovní licence a v případě, že by takové doručení nebylo úspěšné, i prostřednictvím orgánu obce nebo příslušného policejního orgánu. Doručují-li písemnost soud nebo státní zastupitelství samy, činí tak svými doručovateli nebo orgány justiční stráže.

Podle § 63 odst. 1 tr. ř. se pro doručování užije přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu (dále o. s. ř.). Podle § 45 odst. 1, 2 o. s. ř. se písemnost doručuje při jednání nebo jiném soudním úkonu; nedošlo-li k doručení písemnosti tímto způsobem, doručí ji soud prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky. Není-li možné doručit písemnost prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky, soud ji doručí na žádost adresáta na jinou adresu nebo na elektronickou adresu. Podle § 46a odst. 1, 2 o. s. ř. se adresátu doručuje na adresu pro doručování, lze mu rovněž doručit na kterémkoliv jiném místě, na němž bude zastižen. Jestliže o to adresát požádá, soud doručuje na jinou adresu nebo elektronickou adresu, kterou mu sdělil, nevylučuje-li to zákon nebo povaha věci, zejména může-li to přispět k urychlení. Tato adresa je pro dané řízení adresou pro doručování. Podle § 46b písm. f) o. s. ř. platí, že neuvede-li adresát ve svém podání nebo jiném úkonu učiněném vůči soudu adresu místa v České republice, na kterou mají nebo mohou být doručovány písemnosti, je adresa pro doručování u písemnosti doručované prostřednictvím doručujícího orgánu u advokátů adresa jejich sídla*.

Jak je patrné z uvedené právní úpravy pro doručování, výzva ve smyslu § 251 odst. 1 tr. ř. je úkonem soudu, jehož (zpravidla písemně) vyhotovení je nutné doručit adresátovi, neboť jen tak mohou nastat důsledky vymezené v § 253 odst. 3 tr. ř., na něž je třeba ve výzvě upozornit.

* Poznámka redakce: Ode dne 1. 7. 2012 se uplatní ustanovení § 31 odst. 3 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, a Ministerstvo vnitra zřídí povinně advokátům datové schránky podnikající fyzické osoby. Proto soud doručí písemnost, není-li doručena při jednání nebo jiném soudním úkonu, prostřednictvím veřejné datové sítě do datové schránky advokáta – obhájce.

V nyní posuzované trestní věci obhájce obviněného Mgr. M. M. v podáních, jež zaslal soudu prvního stupně, uváděl toliko adresu svého sídla, popřípadě telefonní čísla mobilu a pevné linky a faxové číslo. Z žádného z jím učiněných podání nevyplývá, že by požádal o doručování na elektronickou adresu, kterou sám ani nedal soudu na vědomí. Pokud tedy předsedkyně senátu soudu prvního stupně vyzvala obhájce Mgr. M. M. k odstranění vad odvolání prostřednictvím e-mailu, přičemž elektronickou adresu obhájce zjistila z jiných zdrojů než z podání tohoto obhájce, nepostupovala v souladu s ustanoveními § 63 odst. 1 tr. ř. a § 45 a násl. o. s. ř. Jestliže mu uvedeným způsobem v doručované výzvě určila pětidenní lhůtu pro doplnění odvolání, nelze takto učiněnou výzvu považovat za řádně doručenou. Nepostupoval-li obhájce obviněného v souladu s tímto pokynem, nelze z jeho nečinnosti, tj. pro nesplnění pokynů ve výzvě učiněné podle § 251 odst. 1 tr. ř. a neodstranění obsahových vad odvolání, vyvozovat důsledky uvedené v § 253 odst. 3 tr. ř. V obsahu spisu ani nikde jinde totiž není žádný doklad o tom, že by obhájce obdržel zmíněnou výzvu na svou elektronickou (e-mailovou) adresu. Nelze-li stanovit, kdy byla předmětná výzva doručena obhájci, nemohl ani započít běh lhůty stanovené v takové výzvě předsedkyně senátu soudu prvního stupně, neboť její počátek byl určen „od doručení tohoto přípisu“. Za prokázané je možno mít jen to, že uvedený e-mail byl odeslán dne 16. 6. 2010 v 10.10 hodin. Jen ze skutečnosti, že byl odeslán, nelze dovozovat, že byl obhájci skutečně doručen.

Nejvyšší soud se tedy ztotožnil s námitkou dovolatele, pokud v dovolání poukazoval na to, že jeho obhájci nebyla řádně doručena výzva k odstranění obsahových vad odvolání. Tímto nesprávným postupem byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. *l*) tr. ř., a proto dovolací soud zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze, jakož i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a odvolacímu soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Připomněl, že nejprve je třeba řádně doručit obhájci obviněného výzvu k odstranění obsahových vad odvolání s určením lhůty pěti dnů, v níž bude nutné odvolání doplnit, a teprve poté lze znovu přezkoumat předmětné odvolání a rozhodnout o něm.

Pokud bylo rozhodnutí v dovolacím řízení zrušeno pouze v důsledku aplikace zásady beneficium cohaesionis, může obviněný, jemuž svědčilo dobrodiní souvislosti, po novém rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé podat dovolání. Takové rozhodnutí však může napadnout jen v rozsahu, v němž bylo předchozí rozhodnutí zrušeno na základě použití uvedené zásady v dovolacím řízení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 11 Tdo 369/2011)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných V. G. a V. P. proti rozsudku Krajského soudu v Brně, sp. zn. 8 To 330/2008, ze dne 13. 7. 2010, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 2 T 515/2005 ze dne 18. 3. 2008.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu ve Znojmě, sp. zn. 2 T 515/2005, ze dne 18. 3. 2008, byli shledáni vinnými:

- obviněný V. G. trestným činem účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. (skutek I.), trestným činem nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (skutky II. b/., body 5., 7. - 21.) a trestným činem padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák. (skutky II. d/, body 5., 7. - 21.),

- obviněný V. P. trestným činem účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. (skutek I.), trestným činem nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (skutky II. b/, body 1., 5., 7. - 8., 23. - 24) a trestným činem padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák. (skutky II. d/, body 1., 2., 5., 7. - 8., 23. - 24.).

Za tyto trestné činy byli rozsudkem okresního soudu odsouzeni:

- obviněný V. G. podle § 163a odst. 1, za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 (šesti) let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou, dále podle § 53 odst. 1 a § 54 odst. 1 tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 40 000 Kč, a pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl peněžitý trest vykonán, stanovil tento soud podle § 54 odst. 3 tr. zák. náhradní trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců, a dále byl v souladu s ust. § 55 odst. 1 písm. a), písm. c) tr. zák. odsouzen k trestu propadnutí věcí individuálně určených příslušným výrokem rozsudku,

- obviněný V. P. podle § 163a odst. 1 tr. zák., za použití § 35 odst. 1 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou, dále podle § 53 odst. 1 a § 54 odst. 1 tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 25 000 Kč, a pro případ, že

by ve stanovené lhůtě nebyl peněžitý trest vykonán, stanovil tento soud podle § 54 odst. 3 tr. zák. náhradní trest odnětí svobody v trvání 6 (šesti) měsíců, a dále mu byl uložen trest vyhoštění z území České republiky na dobu 4 (čtyř) roků. V souladu s ust. § 55 odst. 1 písm. a), c) tr. zák. byl rovněž odsouzen k trestu propadnutí věci individuálně určených příslušným výrokiem rozsudku.

Podle skutkových zjištění Okresního soudu ve Znojmě se všichni obvinění v různé míře (závislé od svého postavení) podíleli na činnosti zločinného spolčení mezinárodního charakteru s vnitřní rozvinutou organizační strukturou, přesným rozdělením funkcí a dělbou činností. Cílem páchaní trestné činnosti bylo dosahování opakovaného finančního zisku soustavnou a dlouhodobě páchanou úmyslnou trestnou činností, spočívající v nelegálním převážení osob z Moldavské republiky přes území Slovenska nebo České republiky a Rakouska do Itálie coby cílové země. Vzhledem k délce cesty byli běženci v jejím průběhu ubytováni v hotelích a ubytovnách ve Slovenské republice nebo České republice a odtud byli vozidly dále převáženi přes hraniční přechody v L., H. či M. S. J. přes území Rakouské republiky do cílových míst v Itálii. Co se týče postavení dovozatelů, jejich rolí a z toho vyplývajících úkolů ve zločinném spolčení, podle skutkových zjištění soudu I. stupně byli z početné skupiny trestně stíhaných dovozatelů V. G. a V. P. usvědčeni z toho, že se v průběhu roku 2003 na území České republiky aktivně podíleli na založení tohoto spolčení, přičemž oba spolu s M. G. byli aktivní jako zadavatelé a organizátoři jednotlivých převozů běženců, podíleli se na zajišťování příjezdu běženců z Moldavské republiky na území Slovenska a Čech, kde pro ně objednávali ubytování, opatrovali jim padělané cestovní pasy a organizovali jejich další převoz odtud dále přes Rakousko do Itálie, coby cílového místa. Ze zachycených odposlechů bylo zjištěno, že V. G. byl považován za „šéfa“, neboli za prvního muže v hierarchii tohoto spolčení.

Proti tomuto rozsudku podali obvinění V. G., V. P., spolu s dalšími obviněnými (tj. s M. G., M. A., P. C., P. H., J. Š., A. Š., H. Š. a M. J.) odvolání. O něm rozhodl Krajský soud v Brně dne 16. 9. 2008 rozsudkem vedeným pod sp. zn. 8 To 330/2008 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání obviněného M. A. zrušil napadený rozsudek ve výroku, kterým byl tento obviněný zařazen do věznice s ostrahou, a za konstatovaného splnění podmínek zakotvených v ust. § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl, že obviněný M. A. se pro výkon uloženého trestu odnětí svobody zařazuje podle § 39a odst. 2 písm. b) tr. zák. do věznice s dozorem (výrok uvedený pod bodem I. rozsudku soudu II. stupně). V dalším podle § 256 tr. ř. odvolání V. G., V. P., stejně jako M. G., M. A., P. C., P. H., A. Š., J. Š., H. Š. a M. J. zamítl.

Proti tomuto rozsudku podali obv. V. G., P. H., J. Š., A. Š. v zákonné lhůtě dovolání, s odkazem na ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť všichni jmenovaní měli za to, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i rozhodnutí soudu I. stupně, je založeno na nesprávném právním posouzení věci nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 11 Tdo 297/2009 ze dne 20. 4.

2010 rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 9. 2008, sp. zn. 8 To 330/2008, zrušil ve výroku, který se týká obviněného V. G. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. za použití § 261 tr. ř. byl tentýž rozsudek zrušen i ve vztahu k V. P., M. G., M. A., P. C., P. H. a H. Š. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Krajský soud v Brně v rozsudku sp. zn. 8 To 330/2008 ze dne 13. 7. 2010 rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. a), b), d), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek ohledně V. G., V. P. (a dále M. A., M. G., P. H., P. C., H. Š. a S. S. a M. D.) z důvodu uvedeném v § 261 tr. ř. v celém rozsahu zrušil. Následně byl tímto rozsudkem obv. V. G. uznán vinným trestným činem účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. (skutek I.), trestným činem nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (skutky II. b/, bod 5) a trestným činem paděláním a pozměňováním veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák. (skutek II. d/, bod 5). Za tyto trestné činy byl Krajským soudem v Brně nově odsouzen podle § 163a odst. 1 tr. zák., za použití § 35 odst. 1 tr. zák., k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. V ostatním zůstal trest obviněného nezměněn. Obv. V. P. byl uznán vinným trestným činem účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. (skutek I.), trestným činem nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. (skutky II. b/, body 7–8) a trestným činem paděláním a pozměňováním veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák. (skutky II. d/, body 1, 2, 5, 7–8). Za tyto trestné činy a dále za trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 2 tr. zák., kterým byl uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2008, sp. zn. 2 T 41/2008, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 3 To 354/2008, byl v souladu s ust. § 163a odst. 1 tr. zák. a za použití § 35 odst. 2 tr. zák. odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř roků a pro jeho výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. V ostatním zůstal trest tohoto odsouzeného nezměněn.

Proti tomuto rozhodnutí podali obv. V. G. a V. P. prostřednictvím svých obhájců v zákonných lhůtách nová dovolání. V. G. ve svém dovolání odkázal na ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť je přesvědčen o tom, že napadené rozhodnutí je založeno na nesprávném právním posouzení věci nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V. P. ve svém dovolání odkázal na ust. § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť má za to, že bylo proti němu vedeno trestní stíhání, ačkoliv bylo podle zákona nepřipustné. Oba obvinění tímto dovoláním napadli všechny výroky, které se jich týkají, tedy výroky o vině i o trestech.

Obv. V. G. se ve svém podání nejprve zabývá nesprávným právním posouzením trestného činu účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. a uvádí, že jeho jednání nenaplnjuje všechny znaky této skutkové podstaty, neboť základním a obligatorním znakem zločinného spolčení je jeho zaměření na soustavné páčání trestné činnosti. Ale v jeho případě odvolací soud ve skutkové větě uvedl, že se

podílel na založení zločinného spolčení, které páchalo trestnou činností v zahraničí, a přitom tato trestná činnost není podle českého práva trestným činem. Z toho pak dovozuje, že takto vymezený skutek nemůže naplňovat zákonný znak – zaměřenosti zločinného spolčení na páchání soustavné trestné činnosti stanovený ust. § 163a odst. 1 ve vztahu k § 89 odst. 17 tr. zák. Současně dovolatel uvádí, že z textu skutkové věty je zřejmé, že jako jednání tvořící podstatu činnosti zločinného spolčení je téměř výlučně označována činnost, která není v České republice trestná, příp. jednání, pro které nebyl obviněný G. vůbec stíhán. Dovolatel také akcentuje, že podle napadeného rozsudku tvořily zločinné spolčení pouze tři osoby – a to V. G., V. P. a M. G. Ostatní stíhané osoby těmto osobám dle tvrzení soudu I. i II. stupně v páchání trestné činnosti pomáhaly. V návaznosti na to se dovolatel dotazuje, zda tyto osoby vůbec mohly tvořit zločinné spolčení, když všichni členové zločinného spolčení nebyli schopni předmětnou trestnou činnost realizovat sami, a tedy byli zcela závislí na činnosti dalších osob. Rovněž upozorňuje, že ve skutkové větě není žádná zmínka o tom, jaká byla mezi údajnými členy zločinného spolčení dělba činností a přesné rozdělení funkcí. Za této situace dovolatel považuje právní posouzení jeho jednání tak, jak je popsáno v bodě I. skutkové věty, jako zcela nesprávné.

Poté se obv. G. zabývá nesprávným právním posouzením trestného činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., když uvádí, že ze skutkové věty vyplývá, že se měl podílet na spáchání tohoto trestného činu pouze tím, že měl zajistit a dodat nejméně dvě osoby moldavské národnosti. Skutková věta však již nespécifikuje – o jaké osoby moldavské národnosti se mělo jednat, zda tyto osoby měly u sebe platné cestovní doklady či zda měly na území ČR či Rakouska povolený pobyt, a taky jestli mu bylo předem známo, že převážené osoby budou nedovoleně překračovat státní hranici ČR. Vzhledem k těmto skutečnostem nelze z takto popsaného skutkového děje dovodit právní závěr, že se dopustil tohoto trestného činu.

K trestnému činu padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák. dovolatel G. zdůrazňuje, že výraz „opatření padělaného cestovního pasu“ rozhodně není synonymem pro „padělání či podstatnou změnu obsahu cestovního pasu“, protože opatřit si padělaný cestovní pas může i osoba, která obsah pasu nepadělala ani nepozměnila. Vzhledem k tomu, že ve skutkové větě není ani zmínka o tom, že by obviněný sám svým jednáním cestovní pasy padělal či pozměňoval jejich obsah, nelze skutkový závěr soudu, že měl pro běžence „opatřovat“ padělané cestovní pasy, podřadit pod právní větu ust. § 176 odst. 1 tr. zák., tedy že padělal veřejné listiny a podstatně změnil její obsah. Z tohoto ustanovení totiž jednoznačně vyplývá, že pouhé opatření padělaného cestovního pasu od jiné osoby trestným činem není, stejně jako to, že předání padělaných pasů osobám, kterým je známo, že pasy jsou padělané, není trestným činem, neboť podmínkou pro trestnost činu je až „užití padělaných pasů jako pravých“. Nicméně ze skutkové věty, ani z odůvodnění rozhodnutí soudů I. a II. stupně jednoznačně nevyplývá, že by nějaký běželec ces-

tovní pas užil jako pravý. S ohledem na to je dovolatel přesvědčen, že jeho jednání nenaplnjuje všechny znaky skutkové podstaty trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák.

V další části dovolání obviněný uvádí, že v projednávaném případě rovněž došlo k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, což věc posouvá do ústavně právní roviny. V této souvislosti dovolatel deklaruje svou znalost záběru dovolacího důvodu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale současně podotýká, že podle judikatury Ústavního soudu ČR nemůže žádný soud omezovat svůj přezkum tím, že se odmítne zabývat námitkou porušení některé z esenciálních zásad spravedlivého procesu (sp. zn. I. ÚS 55/04, Sbírka nálezů a usnesení, sv. 34, s. 187), a proto předložil Nejvyššímu soudu i níže uvedené námitky.

Konkrétně dovolatel namítá, že odvolací soud porušil zásadu totožnosti skutku (zásadu obžalovací), protože v napadeném rozsudku byl uznán vinným i pro jednání, pro které vůbec nebyl stíhán. Poukazuje přitom na výrok I., rozsudku soudu I. stupně, ve kterém je oproti usnesení o zahájení trestního stíhání a obžalobě soudem (podle jeho názoru) nezákonně doplněno, že obviněný se dopouštěl trestné činnosti tím, že běženci byli nelegálně převáženi různými vozidly ze Slovenska do ČR, resp. z ČR do Slovenské republiky, přičemž za nelegální převážení běženců obviněný nebyl vůbec stíhán. Z toho pak vyvozuje, že tento postup je nezákonný. Stejně nezákonné je i tvrzení odvolacího soudu (v téže větě výroku rozhodnutí soudu I. stupně), že docházelo k nelegálnímu převážení běženců mj. přes hraniční přechod v L., neboť obv. G. nebylo v obžalobě kladeno za vinu, že by se nějakým způsobem podílel na převážení běženců přes tento hraniční přechod.

V další části dovolání obviněný namítá protiústavnost provedených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu. Svoji výhradu zdůvodnil tím, že podle stávající judikatury Ústavního soudu ČR (sp. zn. II. ÚS 789/06, II. ÚS 615/06, II. ÚS 2806/08) musí jak soudní příkazy k pořízení odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu, tak i návrhy státního zástupce na vydání těchto příkazů, vč. podnětů policejního orgánu k odposlechům, obsahovat náležitosti stanovené v ust. § 88 a násl. tr. ř., jinak pořízené odposlechy nelze v trestním řízení použít jako důkaz. Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že soudní příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu má být písemný, odůvodněný a musí být vydán ve vztahu k určité osobě, proti níž se vede trestní řízení. Nicméně dovolatel je přesvědčen o tom, že soudní příkazy vydané v projednávaném případě výše uvedené náležitosti nesplňují, a proto v žádném případě nemohou být podkladem pro zásah do ústavně zaručeného práva na soukromí jedince, vč. tajemství dopravovaných zpráv.

Z výše uvedených důvodů V. G. navrhuje, aby Nejvyšší soud podle ust. § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 7. 2010, sp. zn. 8 To 330/2008, zrušil a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Současně dovolatel trvá na tom, aby jeho dovolání bylo projednáno ve veřejném zasedání.

Obv. V. P. ve svém dovolání odkazuje na ust. § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť je přesvědčen o tom, že od zahájení trestního stíhání (tj. od 28. 11. 2003) v této trestní věci již uplynulo více než šest let, což je dle jeho názoru v rozporu s evropskou i tuzemskou judikaturou. Dovolatel uvádí několik judikátů, ze kterých dovodil, že maximální, výjimečnou, ale ještě přiměřenou délkou trestního řízení je právě období šesti let (např. rozhodnutí ve věci *Presto v. Itálie* z roku 1983, *Ledonne v. Itálie* z roku 1999, *Styranowski v. Polsko* z roku 1995 a dalších, ale i usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Tz 1/2002 nebo 7 Tz 316/2001). Překročení této hranice pak dovolatel bere za porušení jeho práva na spravedlivý proces, které je zakotveno v Listině základních práv a svobod, ale i v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod – čl. 6 bodu 1 Úmluvy, kterou je vázána i Česká republika. Zároveň dovolatel zdůrazňuje, že tato nepřiměřená délka řízení byla způsobena průtahy na straně soudu. Dále dovolatel uvádí, že Krajský soud v Brně, před kterým tuto námitku vznesl, na tuto skutečnost nereagoval a ani se s ní nevypořádal v odůvodnění svého rozhodnutí.

Vzhledem k výše uvedenému dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud vyhověl jeho dovolání a aby v souladu s ust. § 265k odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek Krajského soudu v Brně, sp. zn. 8 o 330/2008, ze dne 13. 7. 2010 zrušil, stejně jako další rozhodnutí na něj obsahově navazující, a navrhuje, aby Nejvyšší soud podle § 265m odst. 1 tr. ř. v tomto případě sám rozhodl a v souladu s ust. § 223 odst. 1 tr. ř. trestní stíhání zastavil. Zároveň obviněný prostřednictvím svého obhájce učinil podnět, aby předseda senátu Okresního soudu ve Znojmě podle § 265h odst. 3 tr. ř. navrhl Nejvyššímu soudu odložení výkonu trestu odnětí svobody, který mu byl napadeným rozhodnutím uložen.

K oběma dovoláním se písemně vyjádřil státní zástupce, který je činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Ve svém vyjádření nejprve zrekapituloval dosavadní průběh řízení a dále se vyjádřil k dovoláním obou dovoatelů takto.

Pokud jde o dovolání V. G. a trestný čin účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák. (kde obviněný namítá, že nemohly být naplněny zákonné znaky této skutkové podstaty, protože jednání kterého se měl dopustit v zahraničí, není podle českého práva trestným činem), státní zástupce v reakci na to odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 297/2009 z 20. 4. 2010, ve kterém Nejvyšší soud konstatuje, že legální definice nevyžaduje, aby tato úmyslná trestná činnost byla páchána pouze na území České republiky. Tím poukazuje na internacionalizaci kriminality, resp. na mezinárodní spolupráci při postihování organizované trestné činnosti. Pokud obv. G. stál v čele organizace zaměřené na opakované ilegální překračování státních hranic běženci, cestou přes Slovensko a Rakousko, státní zástupce zdůrazňuje, že slovenská i rakouská právní úprava takovouto činnost kvalifikuje jako trestnou. Ke snaze obv. G. o zpochybnění užití této právní kvalifikace (z důvodu údajně nepřesně popsané dělby činností a rozdělení funkcí) státní

zástupce dodává, že z dokazování jasně vyplynula existující hierarchická organizační struktura organizace, v rámci které si všichni členové museli být vědomi toho, že jsou součástí širšího okruhu osob, s nimiž se podílejí na nelegální činnosti této organizace. Z charakteru a organizování trestné činnosti (která byla zmapována rozsáhlým dokazováním) jednoznačně vyplynula zřejmá dělba činností, které musely být jednotlivým členům přesně rozděleny, navazovaly na sebe, i když se jednotliví členové navzájem neznali.

Dále obviněný ve svém dovolání zpochybnil naplnění subjektivní stránky trestného činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., neboť podle něj ze skutkové věty nevyplývá, zda mu mělo být předem známo, jestli dvě osoby moldavských běženců budou překračovat hranice ČR. Proti tomu státní zástupce uvádí, že obviněný byl odsouzen pro variantu trestného jednání, která spočívá v tom, že pro jiného organizoval a jinému umožnil nedovolené překročení státní hranice, a to za úplatu. Předmětná skutková věta dle jeho názoru bezesbýtku obsahuje všechny identifikační údaje, které se vztahují ke všem znakům tohoto trestného činu, vč. zavinění ve formě úmyslu.

K další námitce, kterou obv. G. zpochybňuje spáchání trestného činu padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák., státní zástupce odkazuje na své stanovisko sp. zn. 11 NZO 12/2009, a navíc dodává, že procesní námitky obviněného do rámce dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vůbec nespádají. Navíc totožnost skutku byla zcela jistě zachována. Do skutkových zjištění byly doplněny pouze takové okolnosti, které nijak nezhoršily postavení obviněného, a proto se nezměnily rozsah ani závažnost trestné činnosti, jejímž spácháním byl obviněný uznán vinným.

K výhradám ústavněprávního charakteru, uvedeným v závěru dovolání, státní zástupce pouze stručně deklaruje neoprávněnost této námitky vzhledem k tomu, že veškeré podmínky pro vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byly v souladu s ust. § 88 tr. ř. splněny, stejně jako byly naplněny veškeré podmínky pro to, aby záznam telekomunikačního provozu mohl být užít jako důkaz.

K dovolání V. P. státní zástupce uvádí, že se jedná již o druhé rozhodnutí Krajského soudu v Brně jako soudu odvolacího, přičemž jeho první rozhodnutí bylo Nejvyšším soudem zrušeno z podnětu dovolání obviněného V. G. U dalších spoluobviněných (včetně V. P.), kterým svěřila zásada *beneficium cohaesionis* (§ 261 tr. ř.), v důsledku aplikace této zásady. Tato skutečnost má podle státního zástupce význam pro řešení otázky přípustnosti dovolání V. P. Jelikož obv. G. dovolání (nikoliv otázky procesní) podával pouze z hmotněprávních důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (nikoliv z důvodu procesních), obv. P. není již oprávněn napadnout rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 8 To 330/2008 z 13. 7. 2010 libovolným dovoláním, a pokud podal dovolání s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř., jedná se o dovolání nepřipustné.

Vzhledem k výše uvedenému státní zástupce navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného V. G. odmítl s odkazem na § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť je zjevně neopodstatněné, a dovolání V. P. odmítl pro jeho nepřipustnost podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř.

Ve vztahu k dovolání obviněného V. G. Nejvyšší soud konstatuje přípustnost dovolání, protože je jím napadáno pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé a soud rozhodoval ve druhém stupni (§ 265a odst. 1, 2 tr. ř.). Dál Nejvyšší soud konstatuje, že dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční lhůtě oprávněnou osobou a u příslušného soudu. Splňuje rovněž obligatorní obsahové náležitosti předpokládané § 265f tr. ř.

Dovolání V. P. směřuje proti témuž rozhodnutí Krajského soudu v Brně a obviněný v něm napadl nepřiměřenou délku řízení v jeho věci, v čemž spatřuje naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. Po opětovném rozhodnutí odvolacího soudu je však právo obv. P. podat dovolání již limitováno rozsahem zrušení původního rozhodnutí i důvody, které ke zrušení vedly. Rozhodnutí krajského soudu sp. zn. 8 Tdo 338/2008 z 16. 9. 2008 bylo ve vztahu k obv. P. zrušeno a věc vrácena k novému projednání tomuto soudu pouze z podnětu dovolání obv. G. a aplikace zásady *beneficium cohaesionis*, jelikož obv. P. dovolání nepodal. Obv. G. podal dovolání opírající se pouze o hmotněprávní důvody a pouze z hlediska těchto důvodů Nejvyšší soud v předchozím dovolacím řízení věc přezkoumával. Protože dospěl k závěru, že část těchto důvodů svědčí i obv. P., zrušil v rozsahu těchto důvodů napadené rozhodnutí i ve vztahu k obv. P.

To znamená, že obv. P. je sice oprávněn podat dovolání, ale toto oprávnění je limitováno mezemi aplikace benefice, tzn. v tomto případě především z hmotněprávních důvodů (§ 265b odst. 1 písm. g/ tr. ř.), a to ve vztahu k výrokům (skutkům) dotčeným zrušujícím rozhodnutím dovolacího soudu v důsledku aplikace benefice a z procesních důvodů pouze za situace, že k procesním vadám, které by naplňovaly některý z taxativně vymezených dovolacích důvodů, by došlo až v řízení po zrušení původního rozhodnutí dovolacím soudem. Pokud tedy v původním dovolání obv. G. byly namítány pouze hmotněprávní vady, obv. P. již v tomto stadiu řízení není oprávněn napadat rozhodnutí dovoláním opírajícím se o údajné procesní vady, které však nemají své kořeny v řízení po zrušení původního rozhodnutí dovolacím soudem. Dovolatelova výhrada o nadměrné délce řízení nepochybně stojí mimo tyto meze, a proto je vyloučeno, aby ji v tomto stadiu řízení Nejvyšší soud meritorně projednal (srov. příměření R č. 29/2004 Sb. rozh. tr.) Vzhledem k tomu Nejvyšší soud dovolání obv. P. posoudil jako nepřipustné a odmítl ho podle ust. § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř.

Dovolatel V. G. vznesl své námítky s odkazem na dovolací důvod podle ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle tohoto ustanovení lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Podstatou právního posouzení skutku je aplikace

hmotného práva (trestního práva) na skutkový stav, který zjistily soudy I. a II. stupně. Významné je, že předmětem právního posouzení je skutek, tak jak byl zjištěn soudy, a nikoli jak se jeho zjištění domáhají dovolatelé. V dovolání je podle tohoto dovolacího důvodu možné namítat, že skutkový stav, který zjistily soudy nižších instancí, nenaplnuje znaky trestného činu, jimiž byl ten který obviněný uznán vinným. V kvalifikaci skutkového stavu zjištěného soudy nižších stupňů lze tedy vytýkat jen právní vady. Mimo rámec tohoto dovolacího důvodu jsou jednak námitky na porušení procesních předpisů (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 1. září 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03) a dále námitky skutkové povahy, tj. námitky, jimiž se dovolatelé domáhají jiného hodnocení důkazů oproti tomu, jak je hodnotily soudy, a tím i změny ve skutkových zjištěních soudů a jejich nahrazení jinou verzí skutkového stavu, kterou sami popsávají.

Ve své první námitce obv. G. (s odkazem na ust. § 265b odst. 1 písm. g/ tr. ř.) namítl nesprávné právní posouzení trestného činu účasti na zločinném spolčení podle § 163a odst. 1 tr. zák., s poukazem na to, že zločinné spolčení vyvíjelo své aktivity převážně v zahraničí, a proto trestnou činnost spáchanou na území ČR není možné českým soudem právně kvalifikovat jako soustavnou. Současně uvádí, že ve skutkové větě není zmínka o tom, jaká byla mezi údajnými členy zločinného spolčení dělba činností a přesné rozdělení funkcí, a proto právní kvalifikace skutku popsaného pod bodem I. skutkové větě je právně nesprávná.

Na základě stejné námitky obviněný napadal již ve svém prvním dovolání rozsudek krajského soudu sp. zn. 8 To 330/2008 z 16. 9. 2008. V tomto směru však Nejvyšší soud neshledal dovolání obv. G. důvodným, a tuto námitku nesprávného hmotněprávního posouzení v podstatě odmítl. Nejvyšší soud nemá důvod na tomto svém právním závěru cokoliv měnit a dovolatele odkazuje na své rozhodnutí sp. zn. 11 Tdo 297/2009 z 20. 4. 2010. Pro úplnost dodává, že obviněný, pokud svým dovoláním napadá nesprávnou aplikaci ustanovení o trestném činu účasti na zločinném spolčení, napadá vlastně ve svém dovolání rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání, což je nepřípustné.

V rámci druhého bodu svého dovolání obv. G. zpochybnil spáchání trestného činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zák. Poukazuje na to, že z rozsudku krajského soudu není patrné, o jaké osoby moldavské národnosti se mělo jednat, zda měly či neměly platné cestovní doklady, zda měly na území České republiky či Rakouska povolený pobyt, a ze skutkové větě rovněž nevyplývá ani to, zda mu bylo předem známo, že tyto osoby budou nedovoleně překračovat státní hranici České republiky. Za této situace, podle jeho názoru, nelze dovodit, že by se dopustil výše uvedeného trestného činu.

Krajský soud v Brně ve svém rozsudku z 13. 7. 2010, sp. zn. 8 To 330/2008, kterým ve věci nově rozhodl, uznal obviněného G., a další spoluobviněné vinnými tím, že společně ve prospěch zločinného spolčení se podílejí na nelegálním převozu běženců přes hraniční přechody, a to za použití padělaných cestovních dokladů, kte-

ré pro běžence opatroval obv. G. a další spoluobvinění a které byly těmito běženci použity při nelegálních převozech přes státní hranici mezi českou, resp. slovenskou a rakouskou republikou, a následně do Itálie, přičemž obv. G. 14. 9. 2003 spolu s obv. P. umožnil za okolností popsanych ve skutkové větě č. 5 dvěma moldavským běžencům nedovolené překročení státní hranice mezi českou a rakouskou republikou. Skutková věta rozsudku obsahuje všechny znaky skutkové podstaty trestného činu podle § 171a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák.

Nejvyšší soud považuje za vhodné ještě podotknout, že značná část dovolatelových výhrad vznesených v rámci této části dovolání je svou povahou ryze skutkového charakteru. Takovými námitkami v tomto stadiu řízení se Nejvyšší soud již není oprávněn zabývat, neboť to trestní řád neumožňuje. Vzhledem k výše uvedenému Nejvyšší soud shledal i tyto námitky obv. G. jako zjevně neopodstatněné.

Dále obv. G. ve svém dovolání napadl výrok, kterým byl uznán vinným trestným činem padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák., když uvedl, že ve skutkové větě chybí zmínka o tom, že „obviněný sám svým jednáním padělal cestovní pasy nebo pozměňoval jejich obsah“, a proto je přesvědčený o tom, že skutkový závěr soudu, že měl pro běžence „opatrovat“ padělané cestovní pasy, nelze podřadit pod ust. § 176 odst. 1 tr. zák.

Jde o tvrzení, kterým se obv. G. hájil po celou dobu trestního řízení. Tuto obhajobu použil i v prvním dovolání, které podal ve své trestní věci. S touto námitkou se Nejvyšší soud již vyrovnal ve svém rozhodnutí z 20. 4. 2010 a na svém závěru nemá důvod cokoli měnit. Ve vztahu k této dovolací námitce platí přiměřeně závěr, týkající se dovolání zaměřeného na výrok o vině trestným činem podle § 163a tr. zák. uvedený výše. Navíc je tato výhrada skutkového charakteru a současně je ve zjevném rozporu se závěry, které vyplynuly z provedených důkazů, na základě kterých byl obv. G. z této trestné činnosti usvědčen (výsledky domovní prohlídky, závěry odborných vyjádření z oboru kriminalistiky odvětví technické expertízy dokladů a písemností a odvětví kriminalistické počítačové expertízy, dále záznamy telefonních hovorů a částečně i svědecké výpovědi), proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že není podřaditelná pod některý z taxativně uvedených důvodů dovolání podle § 265b odst. 1 tr. ř., a odmítl ji.

V závěrečné skupině svých námitek obv. G. akcentuje „podstatné porušení ústavního pořádku ČR“, ke kterému dle jeho názoru mělo dojít jednak k porušení zásady totožnosti skutku (zásady obžalovací) a jednak k neoprávněnému provedení odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu. I tyto dovolatelovy námitky nenaplnují dovolací důvod uvedený v ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ani žádný jiný taxativně vymezený dovolací důvod, a to pro jejich procesní charakter. Přesto považuje Nejvyšší soud za vhodné se k nim alespoň stručně vyjádřit.

Výhrada dovolatele, že Krajský soud v Brně v rozsudku sp. zn. 8 To 330/2008 z 13. 7. 2010 opětovně porušil zásadu totožnosti skutku, neboť do tzv. skutkové věty nezákonně doplnil, že se „obviněný dopouštěl trestné činnosti tím, že byli běženci

nelegálně převáženi různými vozidly ze Slovenské do České republiky (resp. z České republiky na Slovensko)“, a to přesto, že za tyto transporty běženců nebyl vůbec stíhán. Tato výhrada není na místě vzhledem k tomu, že doplněním skutkové věty jednoznačně nedošlo k poškození procesního postavení obviněného. V napadeném rozhodnutí byly do skutkové věty doplněny pouze okolnosti zjištěné v průběhu veřejných zasedání, které předmětný výrok o vině obviněného zpřesnily, ale rozsah a závažnost prokázané trestné činnosti obv. G. neovlivnily a zejména se nedotkly totožnosti skutku.

Rovněž námitka, která zpochybňuje oprávnění k provedeným odposlechům a záznamům telekomunikačního provozu, byla v předcházejících řízeních mnohokrát vznesena a prověřována. Okresní soud ve Znojmě tuto námitku odmítnul a důvody tohoto odmítnutí písemně popsal v odůvodnění svého rozhodnutí (kde se výslovně vyjádřil i k otázce splnění podmínek pro vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 tr. ř.) Touto výhradou se rovněž zabýval Krajský soud v Brně v rámci podaného odvolání, který ji rovněž vyhodnotil jako neoprávněnou a argumentačně se s ní vypořádal ve svém rozsudku sp. zn. 8 To 330/2008 z 16. 9. 2008 i v rozsudku téže sp. zn. z 13. 7. 2010. Nejvyšší soud při svém přezkumu v dodržení náležitostí stanovených v ust. § 88 a násl. tr. ř. neshledal nijaké pochybení.

Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené konstatuje, že Krajský soud v Brně ve svém rozhodnutí sp. zn. 8 To 330/2010 z 13. 7. 2010 v právních závěrech nepochybil. V napadeném rozhodnutí tedy nedošlo ve smyslu uplatněných dovolacích důvodů k porušení zákona, a proto dovolání obv. G. a P. odmítl s odkazem na ust. § 265i odst. 1 písm. e), resp. § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. Za podmínek uvedených v ust. § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. učinil Nejvyšší soud toto rozhodnutí v neveřejném zasedání.

(Pokud bylo v textu použito termínu „trestní zákon“ nebo zkratky „tr. zák.“, má se na mysli zákon č. 140/1961 Sb.)

Jestliže se pachatel dopustil trestného činu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku tak, že najížděl jím řízeným automobilem na služební vozidlo, v němž se nacházeli vůči němu zasahující příslušníci Policie České republiky, jsou splněny podmínky ustanovení § 73 odst. 1 tr. zákoníku pro uložení trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení všech motorových vozidel, neboť je dána souvislost spáchaného trestného činu se zakazovanou činností.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1595/2011)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. K. proti rozsudku Krajského soudu v Brně, pobočka v Jihlavě, ze dne 6. 4. 2011, sp. zn. 42 To 64/2011, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou pod sp. zn. 1 T 42/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 1 T 42/2010, byl obviněný M. K. uznán vinným zločinem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 /dále jen „tr. zákoník“) na tom skutkovém základě, že „dne 16. 9. 2010 v době kolem 05.50 hod. po silnici v místní části N. Z. na území obce S. Z. řídil nákladní automobil značky LIAZ a v okamžiku, kdy se jej přibližoval autobusové zastávky snažila zastavit hlídka Obvodního oddělení Policie ČR V. M. ve složení pprap. O. K. a prap. M. Č. jedoucí mimo silnici ve služebním vozidle značky Škoda Octavia v barevném provedení Policie ČR, u kterého byla v té době rozsvícena výstražná světla modré barvy doplněná červeně svítícím nápisem Stop/Policie, začal najíždět levým předním kolem svého vozidla směrem k motorové části pravé přední strany policejního vozidla, přiblížil se ke služebnímu vozidlu na vzdálenost kratší dvou metrů, na což řidič služebního vozidla pprap. O. K. musel reagovat tak, že začal se služebním vozidlem couvat, aby zabránil střetu, ke kterému pouze s ohledem na tento manévr nedošlo, přičemž obžalovaný pak pokračoval v jízdě, nereagoval na výstražná světla modré barvy s červeně svítícím nápisem Stop/Policie doplněná zvukovým výstražným zařízením použitá policejní hlídkou při jeho pronásledování a vozidlo odstavil ve volně přístupném dvoře náležejícím k jím obývanému domu č. 2, kde byl policejní hlídkou zadržen“. Za to mu byl podle § 325 odst. 2 tr. zákoníku uložena trest odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří roků, a podle „§ 73 odst. 1“ tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu tří roků.

O odvolání obviněného do výroku o trestu zákazu činnosti z předmětného rozsudku rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Brně, pobočka v Jihlavě, rozsudkem ze dne 6. 4. 2011, sp. zn. 42 To 64/2011, jímž podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku o uloženém trestu zákazu činnosti a za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. poté nově rozhodl tak, že se obviněnému ukládá trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu tří roků podle § 73 odst. 1, odst. 3 tr. zákoníku. Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 6. 4. 2011 (§ 139 odst. 1 písm. a/ tr. ř.).

Proti shora citovanému rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný M. K. následně dovolání, přičemž uplatněným dovolacím důvodem byl důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

V odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku dovolatel uvedl, že s rozhodnutím odvolacího soudu a stejně tak s rozsudkem soudu prvního stupně ve výrocích o trestu zákazu činnosti nemůže souhlasit. V uvedené souvislosti namítl, že účelem trestu zákazu činnosti je přímo zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti, které se v rámci této činnosti dopustil. Trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel je pak zpravidla ukládán pachatelům, kteří porušením svých povinností řidičů způsobí na majetku či zdraví ostatních škodu, nebo svým bezohledným chováním v rámci řízení vozidla riziko vzniku škod značně zvyšují. Dovolatel je přesvědčen, že nebezpečnost jeho jednání v nyní projednávané věci nevyplývá přímo a bezprostředně z povahy řízení motorového vozidla. Právě přímota a bezprostřednost, která se při ukládání tohoto specifického druhu trestu vyžaduje, zde chybí. Za vinu mu bylo kladeno násilné jednání vůči úřední osobě. Pokud k němu došlo při řízení motorového vozidla, lze v tom spatřovat pouze okolnost nahodilou. Jinými slovy, závadné jednání dovolatele v projednávané věci nevychází přímo ze samotné povahy a charakteru činnosti, kterou je samotné řízení motorového vozidla. Na motorové vozidlo je zde třeba pohlížet pouze jako na předmět užitý ke spáchání trestného činu. Tato skutečnost se také promítla do právní kvalifikace podle přísnější skutkové podstaty, kdy užití motorového vozidla bylo posouzeno jako přitěžující okolnost (se zbraní). Hlavním objektem trestného činu podle § 325 tr. zákoníku je nerušený výkon pravomoci úředních osob, nikoliv bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích. Z výše uvedených důvodů má dovolatel za to, že uložený trest odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu plně postačoval k naplnění všech funkcí trestní sankce. Naproti tomu trest zákazu činnosti mu byl uložen v rozporu se zásadou obsaženou v § 38 odst. 2 tr. zákoníku. Svým jednáním totiž neprojevil nespolehlivost či nezpůsobilost k řízení motorových vozidel.

Proto v závěru svého dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací podle ustanovení § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka v Jihlavě, ze dne 6. 4. 2011, sp. zn. 42 To 64/2011, a věc tomuto soudu „vrátil“ k novému projednání a rozhodnutí.

Opis dovolání obviněného byl předsedkyní senátu soudu prvního stupně za podmínek § 265h odst. 2 tr. ř. zaslán k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, jemuž byl doručen dne 5. 12. 2011. K dnešnímu dni však dovolací soud neobdržel vyjádření nejvyššího státního zástupce k dovolání ani žádný jiný přípis, jímž by deklaroval zájem tohoto svého práva, jakož i práva vyplývajícího z ustanovení § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř., využít. Na tomto místě je třeba připomenout, že vyjádření nejvyššího státního zástupce k dovolání obviněného či naopak vyjádření obviněného k dovolání nejvyššího státního zástupce není podmínkou pro projednání podaného dovolání a zákon v tomto směru nestanoví žádnou lhůtu, jejíž marného uplynutí by dovolací soud byl povinen vyčkat.

Obviněný M. K. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2, věta první, tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. per analogiam.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit otázku, zda konkrétní důvody, o které obviněný dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., na který je v dovolání odkazováno.

Dovolací důvod obsažený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. může být naplněn ve dvou alternativách spočívajících v tom, že obviněnému byl uložen buď takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl obviněný uznán vinným. Druhem trestu, který zákon nepřipouští, se rozumí zejména případy, v nichž byl obviněnému uložen některý z druhů trestů uvedených v § 52 tr. zákoníku bez splnění těch podmínek, které zákon předpokládá (§ 37 odst. 1 tr. zákoníku), tj. pokud v konkrétním případě určitému pachateli za určitý trestný čin nebylo možno uložit některý druh trestu s ohledem na jeho zvláštní zákonné podmínky. Takovým nepřípustným druhem trestu je i uložení trestu zákazu činnosti za trestný čin, který nebyl spáchán v souvislosti s projednávanou trestnou činností (§ 73 tr. zákoníku).

Pokud dovolatel namítl, že uložení trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení všech motorových vozidel v jeho případě představuje nepřípustné rozšíření trestní represe, neboť zakázaná činnost bezprostředně nesouvisela s činností trestnou, kterou byl shledán vinným, jde o námitku z hlediska důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. právně relevantní. Při posuzování její opodstatněnosti dospěl Nejvyšší soud k následujícím závěrům:

Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku „soud může uložit trest zákazu činnosti na jeden rok až deset let, dopustí-li se pachatel trestného činu v souvislosti s touto činností“.

Tato souvislost spáchaného trestného činu s činností, která může být zakázána, musí být užší, přímá či bezprostřední, i když činnost, kterou lze zakázat, nemusí být znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu. Trestně právní teorie připouští souvislost spáchaného trestného činu s činností, která může být zakázána, nejen v případech, kdy byl trestný čin spáchán přímo při výkonu určité činnosti, ale postačí, jestliže tato činnost poskytla pachateli příležitost ke spáchání trestného činu nebo spáchání trestného činu alespoň usnadnila. Na přímou souvislost spáchaného trestného činu s činností, která má být zakázána, lze usuzovat z toho, že tato činnost nepostrádá věcný (vnitřní, účelový), místní a časový vztah ke spáchanému trestnému činu.

K argumentaci dovolatele je nutno dále v obecné rovině uvést, že účelem trestu je zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti tím, že bude po určitou dobu vyřazen z možnosti zastávat a vykonávat zaměstnání, povolání či funkci nebo vykonávat činnosti, k nimž je zapotřebí zvláštního povolení a jejichž výkon upravují zvláštní předpisy. Jde tedy o zamezení tomu, aby pachatel vykonával takové aktivity, k nimž se vyžaduje určitá morální a odborná způsobilost a které zneužil nebo využil ke spáchání trestného činu nebo trestným činem vyvolal vážné pochybnosti o své způsobilosti k výkonu této činnosti.

V projednávané trestní věci oba soudy tyto obecné zásady, pokud obviněnému (dovolateli) uložily mj. trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel (zde na dobu tří let), neporušily.

Trestné jednání obviněného zjištěné provedeným dokazováním a popsané v tzv. skutkové větě výroku rozsudku soudu prvního stupně, jímž naplnil skutkovou podstatu trestného činu (zločinu) násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, spočívalo v tom, že dne 16. 9. 2010 v době kolem 05.00 hodin řídil nákladní automobil zn. LIAZ a v okamžiku, kdy se jej snažila zastavit policejní hlídka ve služebním vozidle v barevném provedení Policie ČR, s rozsvícenými modrými světly doplněnými červeně svítícím nápisem Stop/Police, začal na služební vozidlo najíždět, tím donutil policisty k úhybnému manévru, aby nedošlo k bezprostředně hrozícímu střetu obou vozidel, a aniž by reagoval na výstražná světla a zvukové zařízení použité následně policejní hlídkou při jeho pronásledování, pokračoval dál v cestě až k jím obývanému domu, kde vozidlo odstavil ve volně přístupném dvoře.

Zjištěné skutkové okolnosti i podle názoru Nejvyššího soudu uložení trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení všech motorových vozidel plně odůvodňují. Obviněný vědomě zneužil řízení motorového vozidla (zde dokonce neporovnatelně většího nákladního automobilu oproti služebnímu vozidlu zasahujících policistů) ke spáchání trestného činu (zločinu) násilí proti úřední osobě (zde služební úkony plnícím policistům). Následek spočívající minimálně v poškození služebního vozidla policie nezpůsobil jedině proto, že člen policejní hlídky pprap. O. K. na jeho útok reagoval tak, že začal okamžitě couvat, a tím mu vynuceně uvolnil cestu k pokračování v další jízdě (úniku).

Už tím obviněný vyvolal důvodné pochybnosti o své morální způsobilosti řídit motorové vozidlo, když ho neváhal užít ani jako zbraň (v právním slova smyslu) vůči cizímu majetku, případně zdraví, tedy zjevně v rozporu s účelem, k němuž motorové vozidlo má při provozu na pozemní komunikaci sloužit. Odhlédnout přitom nelze ani od skutečnosti, že dovolatel v rámci svého jednání nerespektoval jednu ze základních povinností řidiče uvedenou v ustanovení § 4 odst. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, ukládající účastníkovi silničního provozu řídit se pokyny policisty, resp. pokyny osob oprávněných k zastavování vozidel podle § 79 odst. 1 téhož předpisu.

Lze tedy uzavřít, trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel tudíž není takovým druhem trestu, který by v dovolatelově případě zákon nepřipouštěl. Současně nebyla naplněna ani druhá alternativa důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť trest byl vyměřen v rámci zákonné trestní sazby. Dovoláním napadené rozhodnutí Krajského soudu v Brně, pobočka v Jihlavě, tak lze ve vytýkaném rozsahu považovat za zákonné a věcně správné.

Vzhledem k tomu, že dovolání obviněného M. K. nebylo shledáno jakkoliv opodstatněným, Nejvyšší soud je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. bylo o odmítnutí dovolání rozhodnuto v neveřejném zasedání.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

K rozhodování o nárocích na náhradu škody vzniklých v souvislosti s uzavřenou smlouvou o poskytování služby elektronických komunikací je dána pravomoc soudu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3522/2011)

M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 20. 10. 2010 potvrdil usnesení ze dne 30. 7. 2010, kterým O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 zastavil řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř., postoupil věc Českému telekomunikačnímu úřadu a rozhodl o náhradě nákladů řízení; odvolací soud rozhodl rovněž o náhradě nákladů odvolacího řízení. Žalobkyně se domáhala náhrady škody ve výši 54 186 Kč s příslušenstvím vzniklé v příčinné souvislosti s tím, že žalovaná jí neposkytovala řádně telekomunikační služby podle smlouvy o zřízení telefonní stanice. Podle soudu je žalobkyní tvrzené neposkytování telekomunikačních služeb porušením povinností podle zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích (dále též jen „zákon“), a jde proto o nárok spadající do kompetence Českého telekomunikačního úřadu, přestože charakter nároku je ryze soukromoprávní. S odkazem na usnesení zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2008, sp. zn. Konf. 27/2008, uvedl, že rozhodujícím pro vyřešení otázky pravomoci soudu je charakter povinnosti, která měla být ze strany žalované porušena. Posouzení porušení povinností podle zákona jako předběžné otázky ze strany soudu by nadto znamenalo nepřipustnou ingerenci do pravomoci Českého telekomunikačního úřadu.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 239 odst. 2 písm. a) o. s. ř. a namítá, že náhrada škody jako ryze soukromoprávní oblast je upravena v občanském zákoníku, zákon o elektronických komunikacích náhradu škody neupravuje. Je proto přesvědčena, že spor náleží do pravomoci soudu, nikoli správního orgánu. Navrhla, aby usnesení soudů obou stupňů byla zrušena a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání souhlasí s názorem odvolacího soudu, neboť pro stanovení náhrady škody je nutné předběžně zjistit, zda došlo k porušení povinnosti z její strany, k čemuž je dáno zákonné zmocnění Českého telekomunikačního úřadu. Navrhla, aby dovolání žalobkyně bylo zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu druhého stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o usnesení, proti kterému je dovolání přípustné

(§ 239 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), přezkoumal usnesení odvolacího soudu a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů vychází ze závěru, že pro nedostatek pravomoci soudu, který je neodstranitelným nedostatkem jedné z podmínek řízení, je třeba řízení zastavit a věc postoupit orgánu příslušnému k rozhodnutí, kterým je Český telekomunikační úřad.

Podle § 7 odst. 1 o. s. ř. v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Podle odst. 3 tohoto ustanovení jiné věci projednávají a rozhodují soudy v občanském soudním řízení, jen stanoví-li to zákon.

Podle § 103 o. s. ř. kdykoliv za řízení přihlíží soud k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může jednat ve věci samé (podmínky řízení). Jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním návrhu na zahájení řízení zůstávají přitom zachovány (§ 104 odst. 1 o. s. ř.).

Občanskoprávními vztahy jsou především takové právní vztahy, které občanský zákoník definuje v ustanovení § 1, tedy i majetkové vztahy fyzických a právnických osob a majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem (§ 1 odst. 2 obč. zák.).

Soudy jsou povolány k rozhodování o věcech, které svou povahou vyplývají ze vztahů uvedených taxativně v ustanovení § 7 odst. 1 o. s. ř., není-li výjimečně založena výslovným ustanovením zákona pravomoc jiného orgánu. Vedle toho soudy rozhodují i o věcech do uvedeného výčtu nezařazených, jestliže jejich pravomoc zakládá zákon (§ 7 odst. 3 o. s. ř.). Pro posouzení, zda je v projednávané věci dána pravomoc soudu, je proto rozhodující charakter právního vztahu, z něhož vyplývá žalobkyní uplatněný nárok.

Podle § 129 odst. 1, věty první, zákona č. 127/2005 Sb. Český telekomunikační úřad rozhoduje spory mezi osobou vykonávající komunikační činnost na straně jedné a účastníkem, popřípadě uživatelem na straně druhé, na základě návrhu kterékoliv ze stran sporu, pokud se spor týká povinností uložených tímto zákonem nebo na jeho základě.

V posuzované věci se žalobkyně domáhá náhrady zatím blíže nespecifikované „škody přímé i následné“ způsobené v souvislosti s odstraňováním obtíží vyvolaných žalovanou, která podle žaloby neposkytovala řádně telekomunikační služby, k nimž se zavázala smlouvou o zřízení telefonní stanice. Bez ohledu na dosud ne zcela jasné vymezení způsobených újem, jedná se nepochybně o nárok na náhradu škody, který má být podle žaloby důsledkem porušení závazkového smluvního vztahu mezi žalobkyní a žalovanou, nikoliv samotného zákona o elektronických komunikacích, jak nesprávně dovodil odvolací soud. Postavení žalované jako osoby poskytující komunikační činnost nelze sice oddělovat od smluvních vztahů, do nichž vstupuje,

nelze však na druhé straně dovozovat, že veškeré smluvní vztahy žalované budou paušálně považovány za související s pravomocemi, které zákon svěřuje Českému telekomunikačnímu úřadu.

Český telekomunikační úřad je oprávněn rozhodovat ve věcech elektronických komunikací pouze spory o otázkách souvisejících se samotným poskytováním služeb elektronických komunikací, eventuálně o ujednáních na ně úzce navazujících (srovnej např. usnesení zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 9. 2008, sp. zn. Konf 27/2008). Škoda vzniklá v důsledku porušení smlouvy o zřízení telefonní stanice a poskytování telefonních služeb takovým nárokem není. Rozhodování o nárocích na náhradu škody (byť se jedná o nárok vzniklý v souvislosti s uzavřenou smlouvou o poskytování služby elektronických komunikací) zákon o elektronických komunikacích Českému telekomunikačnímu úřadu nesvěřuje, proto jde o věc, o níž přísluší rozhodnout soudu podle § 7 odst. 1 o. s. ř. (obdobně srovnej též usnesení zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2004, sp. zn. Konf 39/2003).

Protože odvolací soud založil své rozhodnutí na nesprávném právním posouzení charakteru uplatněného nároku, je dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. naplněn. Dovolací soud proto zrušil usnesení odvolacího soudu (§ 243b odst. 2, části věty za středníkem, odst. 3, věta první, o. s. ř.). Protože důvody vedoucí ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Poučení o důkazní povinnosti podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. soud poskytl nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný.

Újma nemajetkové povahy vzniká již v souvislosti s omezením osobní svobody zakládajícím nárok na její náhradu přede dnem účinnosti zákona č. 160/2006 Sb. (26. 4. 2006), a případné promlčení nároku na její náhradu uplatněného na základě přímé aplikace čl. 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod je třeba posuzovat dle § 101 obč. zák.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011)

Žalobou podanou 3. 3. 2008 se žalobce S. Š. domáhal vůči žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti zaplacení částky 166 980 Kč.

Žalobu odůvodnil tím, že uplatňuje nárok na náhradu škody, způsobené rozhodnutím o vazbě vykonané na něm neoprávněně. Přitom dále poukázal na to, že pravomocným rozsudkem ze dne 17. 5. 2006 jej Okresní soud Plzeň – město zprostil obžaloby Okresního státního zastupitelství Plzeň – město ze dne 9. 10. 2002, a to dle ustanovení § 226 písm. a), b) a c) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). V rámci označené trestní věci byl žalobce vzat do vazby, v níž byl od 30. 5. 2000 do 28. 6. 2001, tedy po dobu celkem 394 dnů.

Z celkem požadovaných 166 980 Kč uplatnil žalobce částku 66 980 Kč jako ušlý zisk tvořený dle § 30 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), vyčíslený částkou 170 Kč za každý den vazby. Žádná jiná tvrzení ohledně způsobu vzniku této pohledávky v žalobě neuplatnil.

Zbývající částku 100 000 Kč požadoval žalobce jako nárok na přiměřené zado- stiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu dle ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb., k čemuž pod bodem II. žaloby popsal útrapy, jež mu vazba způsobila.

Žalobce rovněž poukázal na to, že nároky uplatnil u žalované podáním z 11. 5. 2007 a ta je odmítla vyjádřením z 11. 1. 2008.

Rozsudkem ze dne 22. 10. 2008 O k r e s n í s o u d Plzeň – město žalobu zamítl (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud vyšel z ustanovení § 9 odst. 1, § 30 a § 31a odst. 1 a 2 zákona č. 82/1998 Sb. a po provedeném dokazování dospěl ohledně uplatněných nároků k následujícím závěrům:

1) K ušlému zisku.

Žalobce byl bez zaměstnání v době od posledního podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (od 8. 9. 1999) až do svého zadržení (29. 5. 2000). Doložil sice prohlášení M. B., že na základě domluvy z počátku roku 2000 měl žalobce pracovat v jeho provozovně, restauraci „U kardinála“, k čemuž nedošlo v důsledku žalobceva zadržení a vzetí do vazby, v prohlášení se však „jasně mluví v souvislosti s pracovním místem o začátku roku 2000“. Žalobce byl vzat do vazby až 30. 5. 2000, takže měl dostatek času do zaměstnání nastoupit, což neučinil a ještě v den zadržení tam nepracoval.

Nárok na náhradu ušlého zisku za vykonanou vazbu je tak neodůvodněný, když žalobce v době nástupu do vazby nebyl nikde zaměstnán a o zaměstnání se ani nesnažil, takže mu neplynul zisk z vykonané práce.

2) K náhradě nemajetkové újmy.

Podle současné právní úpravy by žalobci toto zadostiučinění náleželo. Novela zákona č. 82/1998 Sb. provedená zákonem č. 160/2006 Sb. však nabyla účinnosti až 27. 4. 2006, tedy po vydání rozhodnutí o vzetí žalobce do vazby. Zpětnou účinnost připouští zákon č. 160/2006 Sb. pouze pro nesprávný úřední postup spočívající v průtazích v řízení, což není tento případ. Proto soud nepřiznal žalobci ani tento nárok.

K odvolání žalobce **K r a j s k ý s o u d** v Plzni rozsudkem ze dne 6. 5. 2009 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok). K uplatněným nárokům odvolací soud uvedl následující:

1) K ušlému zisku.

Soud prvního stupně v dané věci „provedl všechny důkazy, které účastníci navrhli“. Žalobce předložil prohlášení M. B., podle kterého na základě předchozí domluvy se žalobcem z počátku roku 2000 měl tento pracovat jako číšník na provozovně v restauraci „U kardinála“. Tím, že byl následně zadržen Policií ČR a vzat do vazby, jej již nezaměstnal.

Žalobce v řízení nenavrlh výsledk M. B., který již v důsledku koncentrace řízení nepřicházel v úvahu před odvolacím soudem.

Soud prvního stupně vyhodnotil prohlášení M. B. správně tak, že kdyby chtěl žalobce skutečně zaměstnat, měl žalobce před uvalením vazby dostatek času do zaměstnání nastoupit. Od posledního propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (8. 9. 1999) až do svého zadržení (29. 5. 2000) však byl žalobce bez zaměstnání.

Ustanovení § 30 zákona č. 82/1998 Sb. nelze chápat tak, že ušlý zisk náleží i tomu, komu nic neuchází. Smysl tohoto ustanovení tkví v tom, že kdyby žalobce byl zaměstnán nebo by podnikal a vzetím do vazby by mu ucházel zisk, který by nebylo možno z nějakých důvodů vyčíslit matematickým propočtem, pak by mu náležela denní paušální částka. Jestliže však žalobce nepodnikal ani nebyl zaměstnán, pak nepřichází v úvahu, že by mu v důsledku jeho nečinnosti mohl ucházet zisk.

2) K náhradě nemajetkové újmy.

Účinnost zákona č. 160/2006 Sb. vskutku nastala až po vydání rozhodnutí o vzetí do vazby. Proto ani tento nárok nebylo možné žalobci přiznat. Jiné důvody, u nichž je připuštěna zpětná účinnost tohoto zákona, nebyly v daném případě prokázány.

Zadostiučnění by přicházelo v úvahu, jen kdyby soud vydal nezákonné rozhodnutí nebo by ve věci postupoval nesprávně. Žalobce potud nenavrhl žádné důkazy a žalovaná namítla promlčení pohledávky již před soudem prvního stupně, k čemuž soud musel přihlédnout.

Ve smyslu ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. se takový nárok promlčí za 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě (subjektivní lhůta). O této újmě se žalobce mohl dozvědět dne 17. 5. 2006, tedy v den vynesení zprošťujícího rozsudku Okresním soudem Plzeň – město. Žalobu v této věci však žalobce podal 3. 3. 2007 (správně 2008), tedy opožděně.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

K jednotlivým nárokům uplatnil dovolatel následující argumentaci:

1) K ušlému zisku.

Dovolatel nesouhlasí se závěry soudů nižších stupňů, že neměl v úmyslu pracovat a že by nepracoval, i kdyby nebyl vzat do vazby. Vytýká jim, že obsah prohlášení M. B. nečekaně „překroutily“ v jeho neprospěch a nezabývaly se tou částí prohlášení, v níž je výslovně uvedeno: „Tím, že byl následně zadržen Policií ČR a vzat do vazby, jsem jej již nezaměstnal.“

Podle dovolatele je proto dána zřejmá příčinná souvislost mezi jeho vzetím do vazby a tím, že jako zaměstnanec nenastoupil do restaurace M. B. Dovolatel poukazuje na časový odstup, s nímž M. B. prohlášení vyhotovil, maje za podstatné, že si M. B. pamatoval, že jej nezaměstnal, jelikož byl vzat do vazby.

Dovolatel byl přesvědčen, že minimálně tímto prohlášením osvědčil nárok na náhradu ušlého zisku, zvláště když žalovaná prohlášení nezpochybnila ani nenabídla důkazy, jež by vedly k závěrům opačným. Soudu prvního stupně v této souvislosti vytyká, že postupoval v rozporu s ustanovením § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř., jestliže (ač si byl vědom toho, že věc posoudí odlišně od žalobcova právního názoru) jej nevyzval, aby svá tvrzení doplnil či vylíčil rozhodné skutečnosti. Domníval-li se soud, že z prohlášení M. B. nevyplývá nárok na náhradu ušlého zisku, měl na to žalobce upozornit, vyzvat jej, aby navrhl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, a poučit jej o následcích nesplnění výzvy.

Rozhodnutí soudu prvního stupně bylo pro žalobce zcela nepředvídatelné a nečekané; proto také navrhl výslech M. B. v odvolacím řízení, který však odvolací soud nesprávně neprovedl.

Bez zřetele k výše uvedenému pak dovolatel uvádí, že podle jeho názoru z ustanovení § 30 zákona č. 82/1998 Sb. neplyne potřeba zkoumat, zda ke dni vzetí do vazby měl obstaráno zaměstnání. Zákon naopak hovoří o tom, že není-li prokázána výše ušlého zisku, poskytuje se bez dalšího náhrada ve výši 170 Kč za každý den odnětí svobody. Uvedenému ustanovení lze tedy rozumět tak, že byl-li dovolatel omezen na osobní svobodě, má na tuto náhradu automaticky nárok. Je zde zřejmá zákonodárcova úvaha, že je-li člověk omezen na osobní svobodě, uchází mu zisk za práci, kterou by jinak vykonal mimo věznic. Je-li člověk omezen na osobní svobodě, nemá fakticky ani možnost si práci najít. I kdyby tedy nebylo prohlášení M. B., i tak by dovolateli náležela náhrada za ušlý zisk, jelikož za dobu, po kterou byl ve vazbě, by si práci dozajista našel.

2) K náhradě nemajetkové újmy.

Závěry soudů obou stupňů co do tohoto nároku odporují judikatuře Ústavního soudu, konkrétně nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. II. ÚS 590/08 (jde o nález uveřejněný pod číslem 108/2008 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu), když na daný případ je přímo aplikovatelné ustanovení článku 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Odvolacímu soudu dovolatel v této souvislosti vytýká, že nerespektoval zprošňující rozsudek soudu v jeho trestní věci.

Odvolací soud též na jedné straně uvedl, že zákon č. 160/2006 Sb. nabyl účinnosti až po vydání rozhodnutí o vzetí žalobce do vazby, takže mu tento nárok (údajně) nelze přiznat, na druhé straně však co do promlčení nároku odkazuje na ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., čímž si protiřečí, jelikož označené ustanovení bylo vtěleno do zákona č. 82/1998 Sb. právě (až) novelou provedenou zákonem č. 160/2006 Sb.

Dovolatel míní, že úvahy o promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy by se neměly řídit ustanovením § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998, nýbrž ustanovením § 33 zákona č. 82/1998, neboť ve věci je rozhodujícím faktorem, že škoda byla způsobena rozhodnutím o vazbě, nikoliv povaha utrpěné újmy.

Dovolatel klade otázku, zda v případě nemajetkové újmy utrpěné v důsledku nezákonné vazby před účinností zákona č. 160/2006 Sb. by nemělo být postupováno podle obecných zásad práva a spravedlnosti, podle ústavních principů a dále podle zásad mezinárodního práva. Pro počátek běhu subjektivní promlčecí doby není podle dovolatele určující den vyhlášení zprošňujícího rozsudku, nýbrž již den jeho propuštění z vazby, kdy neexistoval zákon, jenž by upravoval nárok na náhradu nemajetkové újmy. Z řečeného dovozuje, že by na daný případ měla být užitá obecná tříletá promlčecí doba.

Žalovaná ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, s tím, že dovolací námitky nepovažuje za důvodné a s odůvodněním rozsudků obou stupňů se ztotožňuje.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d ň ě n í:

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 30. 6. 2009) se podává z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Tříčlenný senát č. 30, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy k právnímu názoru odlišnému od toho, jenž byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2009 (tento rozsudek je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu). Proto tříčlenný senát č. 30 rozhodl o postoupení věci (dle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud se věcí zabýval nejprve v rovině přípustnosti dovolání.

Dovolání proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé v této věci může být přípustné jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když o případ podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nejde. K posouzení přípustnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Nejvyšší soud přistoupil s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání (srov. též nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

Jak se podává i ze žaloby, předmětem řízení jsou dva samostatné nároky. Co do částky 66 980 Kč jde o ušlý zisk tvořený dle § 30 zákona č. 82/1998 Sb. částkou 170 Kč za každý den vazby a co do částky 100 000 Kč o přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu dle ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

Obecně přitom platí, že uplatnil-li účastník v jednom řízení více samostatných nároků, je třeba posuzovat přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 o. s. ř. u každé jednotlivé věci (u každého jednotlivého nároku) samostatně.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř., rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., jak ohledně nároku na ušlý zisk, tak ohledně nároku na náhradu nemajetkové újmy.

V obou případech je totiž napadené rozhodnutí v rozporu s dále označenou judikaturou Nejvyššího soudu.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, nemohl být (se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání) dovoláním zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

V rovině připuštěného dovolání pak Nejvyšší soud zformuloval k jednotlivým nárokům následující závěry.

1) K ušlému zisku.

Dovolatel formálně ohlašuje uplatnění dovolacích důvodů dle § 241a odst. 2 o. s. ř.; námitkou, kterou brojí proti skutkovému závěru soudů nižších stupňů o tom, že z prohlášení M. B. neplyne existence škody ve formě ušlého zisku, však z obsahového hlediska vystihuje dovolací důvod dle § 241a odst. 3 o. s. ř., jenž ovšem (dle výslovné dikce tohoto ustanovení) nemá u dovolání, jehož přípustnost může být založena jen prostřednictvím ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., k dispozici.

Nejvyšší soud se u tohoto nároku dále zabýval – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

V závěru, podle něhož je u nároku opírajícího se o ustanovení § 30 zákona č. 82/1998 nezbytné zkoumat, zda poškozenému požadovaný zisk skutečně ušel, je napadené rozhodnutí v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu. Srov. v tomto ohledu např. rozsudek ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1965/2006, ve kterém Nejvyšší soud uzavřel, že nárok na náhradu ušlého zisku v paušalizované podobě (dle § 30 zákona č. 82/1998 Sb.) vzniká pouze tehdy, jsou-li splněny všechny předpoklady odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, včetně toho, že u poškozeného nedošlo k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo s ohledem na pravidelný běh událostí očekávat, a že se tak stalo v příčinné souvislosti s nezákonným rozhodnutím. Žádnou fikci ani domněnku existence ušlého zisku zákon nestanoví. Ke stejným závěrům se Nejvyšší soud přihlásil např. též v usnesení ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 25 Cdo 772/2006, nebo v rozsudku ze dne 8. 7. 2011, sp. zn. 28 Cdo 475/2010.

Výtka, podle níž soudy postupovaly v rozporu s ustanovením § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř., se zjevně pojí s (dovoláním ohlášeným) dovolacím důvodem dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., přičemž tvrzená vada podle přesvědčení Nejvyššího soudu zahrnuje podmínku existence právní otázky zásadního významu, pro kterou bylo dovolání ohledně tohoto nároku připuštěno (srov. např. usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 10/06, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročník 2006, pod číslem 130).

Judikatura Nejvyššího soudu je rovněž ustálena v závěru, že náhradu za ztrátu na výdělku je možné poskytnout i ve vztahu k takové výdělečné činnosti, která je

v okamžiku vzetí do vazby pouze předpokládána a jejíž výkon by začal později, nebýt uvalení vazby. Poškozený nicméně musí prokázat, že v době vzetí do vazby měl již uzavřenu pracovní smlouvu nebo jinou dohodu, na jejímž základě měl dosáhnout určitého příjmu, a že pouze vzetí do vazby mu zabránilo do práce nastoupit, případně alespoň že měl uzavření nového pracovního nebo obdobného poměru u konkrétního zaměstnavatele sjednáno a vzetí do vazby mu znemožnilo pracovní smlouvu uzavřít. Srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2035/2000 (nálezem ze dne 5. 5. 2004, sp. zn. II. ÚS 596/02, uveřejněným pod číslem 64/2004 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, zamítl Ústavní soud ústavní stížnost proti tomuto rozsudku podanou), a mutatis mutandis např. též rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 8. 1988, sp. zn. 1 Cz 47/88, uveřejněný pod číslem 10/1991 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

V rozsudku ze dne 19. 6. 2003, sp. zn. 25 Cdo 745/2002, uveřejněném pod číslem 4/2005 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud na dané téma uzavřel, že ke ztrátě na výdělku z důvodu odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě nemůže dojít, jestliže ten, na němž byla vykonána vazba a proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno nebo byl zproštěn obžaloby, měl sice v době vzetí do vazby sjednán pracovní poměr, avšak bez souvislosti se vzetím do vazby prokazatelně do zaměstnání nenastoupil, žádnou práci pro zaměstnavatele nevykonával a nepobíral ani odměnu za práci.

Podle ustanovení § 118a o. s. ř. (ve znění, jež od rozhodnutí soudu prvního stupně nedoznalo změn), ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy (odstavec 1). Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1 (odstavec 2). Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy (odstavec 3).

O situaci předvídanou ustanovením § 118a odst. 2 o. s. ř. v dané věci zjevně nešlo, takže zbývá určit, zda byl namíste postup podle § 118a odst. 1 o. s. ř., respektive podle § 118a odst. 3 o. s. ř.

Již ze skutkových tvrzení vyličených v žalobě je zřejmé, že žalobce učinil předmětem řízení nárok na úhradu ušlého zisku za dobu své vazby, vypočteného dle § 30 zákona č. 82/1998 Sb., byť neuvedl (zčásti zjevně v důsledku výše odmítnutého názoru na povahu označeného ustanovení) žádné konkrétní tvrzení, z něž by se dalo dovozovat (kdyby je soud shledal pravdivým), že u něj nedošlo (v důsledku vykonané vazby) k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo s ohledem na pravidelný běh událostí očekávat.

Rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit. V tomto smyslu právní teorie hovoří o břemenu tvrzení, jímž rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům ustanovením § 101 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena. K tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. Pouze tehdy, jestliže účastník ani přes řádné poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. neuvede všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti, lze učinit závěr o tom, že neunesl břemeno tvrzení (srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2725/2007).

Jak je patrné ze spisu, dovolatel se při jednání konaném před okresním soudem dne 22. 10. 2009 přihlásil k obsahu (jím předloženého) písemného prohlášení M. B., čímž soudu zprostředkoval svá tvrzení o mechanismu vzniku škody spočívající v ušlém zisku (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2003, sp. zn. 29 Cdo 1089/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2003, pod číslem 35, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 742/2006, uveřejněný pod číslem 38/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a opět i rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2725/2007).

Judikatura Nejvyššího soudu je rovněž ustálena v závěru, že poučení o důkazní povinnosti podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. soud poskytne nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný (srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2604/2009, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 2011, pod číslem 34).

K břemenu tvrzení a k důkazní povinnosti, k nimž se váže poučovací povinnost soudu dle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. velký senát – vycházející z výše citované judikatury Nejvyššího soudu – pro tuto věc uvádí, že mu vzhledem k vyloučení dovolacího důvodu dle § 241a odst. 3 o. s. ř. nepřísluší přehodnocovat skutkové závěry, jež soudy nižších stupňů přijaly (coby výsledek provedení dokazování) při hodnocení prohlášení M. B. Obsah prohlášení M. B. je však současně (jak popsáno výše) jediným zdrojem poznatků o tom, co žalobce tvrdil o mechanismu vzniku škody spočívající v ušlém zisku (kdyby nebylo možné uzavřít, že žalobce jeho prostřednictvím plnil povinnost tvrzení, pak by závěr, že soudy nesplnily řádné poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 o. s. ř., byl zjevný), a potud

není Nejvyšší soud nikterak omezen v posouzení, zda stav řízení vyžadoval vzhledem k takto uplatněným tvrzením žalobce postup dle § 118a odst. 1 o. s. ř.

Zkoumané prohlášení M. B. obsahuje následující text (z nějž oba soudy vyšly):

„Na základě žádosti p. S. Š., bytem (...) prohlašuji, že na základě předchozí domluvy z počátku roku 2000 měl jmenovaný pracovat jako čišník v mé provozovně – restauraci „U kardinála“. Tím, že byl následně zadržen Policií ČR a vzat do vazby, jsem jej již nezaměstnal.“

Interpretace takového tvrzení způsobem, podle kterého se „jasně mluví v souvislosti s pracovním místem o začátku roku 2000“ (rozsudek soudu prvního stupně), vedoucím k závěru, že žalobce byl vzat do vazby až 30. 5. 2000, takže měl dostatek času do zaměstnání nastoupit, což neučinil a ještě v den zadržení tam nepracoval (rozsudek soudu prvního stupně i odvolacího soudu), zjevně není jediná možná.

Bez znalosti obsahu oné „předchozí domluvy“ totiž nelze např. určit, zda podle ní nebyl sjednán den nástupu žalobce do práce (srov. § 29 odst. 1 písm. c/ zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, v tehdejší znění) jindy než „na začátku roku 2000“ (a kdy). Z takto pojatých (z prohlášení M. B. převzatých) tvrzení též neplynou žádné skutečnosti o důvodech, pro které (v případě, že by k nástupu do práce mělo podle „předchozí domluvy“ dojít již „na počátku roku 2000“) se tento nástup neuskutečnil před 30. 5. 2000, ačkoliv si lze dobře představit i důvody, které nespočívaly na straně žalobce (jemuž soudy přičetly k tíži právě to, že potud netvrdil nic ve svůj prospěch).

V tomto směru jde typicky o neúplné vylíčení rozhodných skutečností, které zakládá povinnost soudu postupovat způsobem předjímáním ustanovením § 118a odst. 1 o. s. ř., což se v dané věci nestalo.

Dovolací důvod dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. byl tedy uplatněn důvodně a dovolání je již proto opodstatněné.

Teprve poté, co soud poskytne žalobci ohledně požadovaného nároku na ušlém zisku řádné poučení ve smyslu § 118a odst. 1 o. s. ř., bude namíste činit (v závislosti na reakci žalobce na poskytnuté poučení) závěr o splnění povinnosti důkazní a s tím související potřebě poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř.

V této souvislosti Nejvyšší soud dále poukazuje na závěry obsažené v jeho rozsudku ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1829/2011, uveřejněném pod číslem 59/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, z nichž se podává, že absence řádného poučení dle § 118a odst. 1 o. s. ř. činí v této věci včasným též dovolatelův návrh na provedení důkazu výpovědí svědka M. B.

Zbývá dodat, že oba soudy zatížily své rozhodování o nároku na ušlém zisku též vadou spočívající v tom, že vyšly z toho (stejně jako dovolatel), že důkaz prohlášením M. B. byl proveden, ačkoliv tak ve skutečnosti neučinil (podle obsahu protokolů o jednání) ani soud prvního stupně, ani odvolací soud.

2) K náhradě nemajetkové újmy.

Také v případě tohoto nároku se Nejvyšší soud věcí zabýval především v rovině právního posouzení věci.

Podle ustanovení článku II zákona č. 160/2006 Sb., odpovědnost podle tohoto zákona za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, a § 22 odst. 1, věty druhé a třetí, zákona č. 82/1998 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se vztahuje také na nemajetkovou újmu vzniklou přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud nebyl nárok na náhradu této újmy promlčen; v případě, že poškozený podal před nabytím účinnosti tohoto zákona k Evropskému soudu pro lidská práva z tohoto titulu v dané věci včasnou stížnost, o které tento soud dosud nevydal konečné rozhodnutí, dojde k promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy za jeden rok ode dne účinnosti tohoto zákona.

Odvolací soud dospěl k závěru, že na žalobcem uplatněný nárok na náhradu nemajetkové újmy není možné aplikovat zákon č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb.

Tento závěr je správný. Jediné přechodné ustanovení k zákonu č. 160/2006 Sb., obsažené v jeho článku II, zakotvuje pravou zpětnou účinnost tohoto zákona jen vůči té nemajetkové újmě, která byla způsobena nesprávným úředním postupem spočívajícím v neučinění úkonu či v nevydání rozhodnutí ve stanovené či přiměřené lhůtě (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1337/2010). Na daný případ tedy nebylo možno aplikovat § 31a zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění zákona č. 160/2006 Sb.). Odvolací soud však na podkladě tohoto názoru uzavřel, že náhradu za nemajetkovou újmu, která měla žalobci vzniknout v důsledku rozhodnutí o vazbě, nelze přiznat vůbec. To odporuje názoru vyjádřenému v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008, uveřejněnému pod číslem 125/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

V tomto rozsudku (na jehož závěrech velký senát setrvává a na který v podrobnostech odkazuje) Nejvyšší soud vysvětlil, že právo na přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o vazbě či trestu, které bylo vydáno před účinností zákona č. 160/2006 Sb., lze přiznat za dobu od 18. 3. 1992 přímou aplikací článku 5 odst. 5 Úmluvy. Závěry zde obsažené rozvedl Nejvyšší soud – zejména s ohledem na jejich časovou působnost – v rozsudku ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněném pod číslem 52/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Rozhodnutí o vzetí žalobce do vazby bylo vydáno dne 30. 5. 2000, tedy již za účinnosti zákona č. 82/1998 Sb. Z vazby byl žalobce propuštěn dne 28. 6. 2001 a obžaloby byl zproštěn dne 17. 5. 2006. Naplnění podmínek odpovědnosti státu za nemajetkovou újmu způsobenou žalobci je tak třeba posoudit podle zákona č. 82/1998 Sb. ve znění účinném před novelou provedenou zákonem č. 160/2006 Sb. (tj. ve znění účinném do 26. 4. 2006) a případné zadostiučinění přiznat přímou aplikací článku 5 odst. 5 Úmluvy.

V této souvislosti je nutno dále zkoumat opodstatněnost závěru odvolacího soudu, že uplatněný nárok je promlčen (když žalovaná namítla promlčení již v průběhu řízení před soudem prvního stupně).

Touto otázkou se Nejvyšší soud zabýval v rozsudku ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2009, v němž zformuloval ohledně promlčení nároku shodný názor jako odvolací soud v napadeném rozhodnutí v této věci (posoudil důvodnost námitky promlčení vznesené žalovanou podle § 32 odst. 3, věty první, zákona č. 82/1998 Sb. a dospěl k závěru, že šestiměsíční subjektivní promlčecí doba počala běžet v den následující po dni, kdy se poškozená dozvěděla o tom, že byl vydán zprošťující rozsudek).

Pro posouzení správnosti tohoto závěru je nicméně důležité stanovit, ke kterému okamžiku dochází ke vzniku nemajetkové újmy v souvislosti s vydáním nezákonného rozhodnutí o vzetí do vazby. Správná není úvaha, že pro posouzení žalobcových nároků podle zákona č. 82/1998 Sb., ve znění zákona č. 160/2006 Sb., z hlediska jeho časové působnosti, je rozhodující, kdy došlo k vydání zprošťujícího rozsudku v trestním řízení. Zprošťující trestní rozsudek, stejně jako usnesení o zastavení trestního stíhání, samy o sobě újmu poškozenému nepůsobí. Takový rozsudek nebo usnesení není skutečností, která zakládá nárok na náhradu nemajetkové újmy; existence příslušného rozhodnutí je pouze podmínkou přiznání nároku na náhradu nemajetkové újmy vzniklé vazbou nebo trestním stíháním (srov. § 9 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.). Újma nemajetkové povahy vzniká v těchto případech již v souvislosti s vykonáním vazby.

Lze tedy shrnout, že názor obsažený v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2371/2009 (jenž počátek běhu promlčecí doby spojil s ustanoveními zákona č. 82/1998 Sb. ve znění zákona č. 160/2006 Sb. jen proto, že rozsudek, jímž byla poškozená osoba zproštěna obžaloby, byl vydán po 26. 4. 2006, ačkoliv vazba byla vykonána před uvedeným datem) neobstojí.

Velký senát shrnuje (odlišně od posledně zmíněného rozsudku uzavírá), že poškozenému v těchto případech vzniká nemajetková újma již v době, kdy je nezákonně omezena jeho osobní svoboda (zde vazbou).

V této věci tak tvrzená nemajetková újma mohla vzniknout pouze před účinností zákona č. 160/2006 Sb. Právní úpravu zákona č. 82/1998 Sb., účinnou až od 26. 4. 2006, tak nelze použít. Proto je vyloučeno i použití ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění účinném od 26. 4. 2006, vztahující se k promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy.

Podle ustanovení § 26 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění účinném před 26. 4. 2006), pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

Dle ustanovení § 33 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění účinném před 26. 4. 2006) nárok na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření se promlčí za dva roky ode dne, kdy nabylo právní moci zprošťující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno, zrušující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu, nebo rozhodnutí odsuzující k mírnějšímu trestu.

Škodou ve smyslu posledně uvedeného ustanovení se pro rozhodné období rozumí výhradně majetková újma (skutečná škoda a ušlý zisk); srov. rozsudek Nejvyšší-

šího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 25 Cdo 2601/2010, uveřejněný pod číslem 48/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Nenáleží zde naopak nemajetková újma (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5180/2009), a to vzhledem k odlišnému obsahu porovnávaných pojmů (srov. nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 16/04, vyhlášený pod č. 265/2005 Sb.).

Promlčení žalobcova nároku na náhradu nemajetkové újmy tak nelze posuzovat ani podle ustanovení § 33 zákona č. 82/1998 Sb. Zbývá tedy – v intencích § 26 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění účinném před 26. 4. 2006) – subsidiární použití občanského zákoníku.

Podle ustanovení § 101 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

Dle ustanovení § 106 odst. 1 obč. zák. právo na náhradu škody se promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá.

Uplatněné právo je právem majetkové povahy (srov. obdobně rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008, uveřejněný pod číslem 73/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), takže se nabízí především možnost posouzení jeho promlčení podle § 106 odst. 1 obč. zák.

Úspěšné uplatnění nároku je nicméně (podle § 9 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění účinném před 26. 4. 2006) podmíněno zastavením trestního stíhání nebo tím, že poškozený byl zproštěn obžaloby. K tomu může dojít, a začasť také dochází, až po uplynutí subjektivní lhůty určené ustanovením § 106 odst. 1 obč. zák.; použití uvedeného ustanovení by tak mohlo vést k absurdnímu závěru, že nárok se promlčel dříve, než jej poškozený mohl uplatnit u soudu.

Zbývá tudíž jen užití obecného ustanovení o promlčení (§ 101 obč. zák.).

Zprošťující rozsudek nabyl vůči dovolateli právní moci nejdříve dne 17. 5. 2006, Právo na náhradu nemajetkové újmy mohlo být ve světle výše rozvedených závěrů poprvé uplatněno až po splnění podmínek § 9 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. (ve znění účinném před 26. 4. 2006), tedy poté, co byl dovolatel zproštěn obžaloby. Promlčecí doba tak začala plynout až dnem následujícím po dni právní moci zprošťujícího rozsudku, tedy nejdříve dne 18. 5. 2006. S přihlédnutím k době podání žaloby (3. 3. 2008) tak námitka promlčení není opodstatněná.

Právní posouzení věci odvolacím soudem v rozsahu týkajícím se nároku na náhradu nemajetkové újmy neobstálo jak v posouzení možné existence nároku, tak co do posouzení jeho promlčení, a dovolání je i potud důvodné.

Vzhledem k tomu, že dovolání je důvodné ohledně obou uplatněných nároků, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Skutečnost, že účastník řízení má za to, že nejsou splněny podmínky řízení (např. že není dána věcná příslušnost soudu prvního stupně k projednání a rozhodnutí věci), není omluvitelným (důležitým) důvodem jeho neúčasti u jednání soudu, ke kterému byl řádně a včas předvolán; bez zřetele k tomu, zda je taková námitka účastníka opodstatněná, nejde o okolnost, která účastníku brání se k nařízenému jednání dostavit.

Jestliže soud určil, že smlouva, kterou pozdější úpadce zřídil věcné břemeno k nemovitosti sepsané v konkursní podstatě, je vůči věřitelům neúčinná, je podkladem pro výmaz tohoto věcného břemene právní skutečnost, na základě které došlo za trvání konkursu ke zpeněžení takové nemovitosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1940/2011)

Rozsudkem ze dne 7. 5. 2009 rozhodl **K r a j s k ý s o u d** v Praze o žalobě správkyně konkursní podstaty úpadce Ing. Z. N. směřující proti žalovaným 1) E. N. mladší, 2) Z. N. mladšímu a 3) J. N., tak, že určil, že smlouva o zřízení věcných břemen ze dne 29. 11. 2005 (dále též jen „smlouva o zřízení věcného břemene“), kterou pozdější úpadce a jeho manželka E. N. zřídili bezúplatně věcné břemeno bydlení k označeným nemovitostem (dále jen „nemovitosti“) ve prospěch první žalované (na dobu neurčitou) a druhého a třetího žalovaných (na dobu deseti let), je vůči věřitelům neúčinná (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel soud zejména z toho, že:

1) Pozdější úpadce a jeho manželka zřídili smlouvou o zřízení věcného břemene ze dne 29. 11. 2005 ve prospěch žalovaných (svých dětí) bezúplatně věcné břemeno užívání nemovitostí.

2) Návrhem ze dne 22. 3. 2006 (podaným jedním z věřitelů) bylo u Krajského soudu v Praze zahájeno řízení o prohlášení konkursu na majetek pozdějšího úpadce; soud prohlásil konkurs usnesením ze dne 18. 7. 2006 a správkyní konkursní podstaty úpadce ustavil žalobkyni.

3) Žalobkyně pojala do soupisu konkursní podstaty též nemovitosti zatížené věcnými břemeny podle smlouvy o zřízení věcného břemene.

4) Druhý a třetí žalovaní dne 21. 7. 2008 podepsali (spolu se žalobkyní) souhlasné prohlášení o neúčinnosti zřízených věcných břemen; k jeho „vkladu do katastru nemovitostí“ nedošlo pro odepření souhlasu zbylou oprávněnou (první žalovanou).

V rovině právního posouzení věci se soud nejprve vyjádřil k věcné legitimaci účastníků řízení. Aktivní legitimaci žalobkyně dovodil z ustanovení § 15 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), s tím, že jde o spor vyvolaný konkursem a žalobkyně jako správkyně konkursní podstaty úpadce

je oprávněna podat žalobu o určení neúčinnosti právního úkonu úpadce vůči věřitelům. Zdůraznil, že takto lze napadnout i právní úkony, které úpadce činí společně se svým manželem při nakládání s majetkem ve společném jmění manželů. Žalovaní pak jsou osobami, v jejichž prospěch je právní úkon učiněn a jejichž právo by mělo být vůči věřitelům v konkursním řízení neúčinné.

Dále soud dospěl k závěru (poukazuje na ustanovení § 15 odst. 1 písm. f/ ZKV), že k uzavření smlouvy o zřízení věcného břemene došlo v zákonem stanovené lhůtě, tedy ve lhůtě kratší než 6 měsíců před podáním návrhu na prohlášení konkursu, a že jde o úkon, jímž je zřizováno bezplatně věcné břemeno k širokému užívání nemovitostí na poměrně dlouhou dobu (u první žalované na dobu neurčitou). Soud měl za splněná obě hlediska, která zákon stanoví pro vznik neúčinnosti zřízení věcného břemene, tj. že jde o majetek, který bude zahrnut do konkursní podstaty, a že ke zřízení věcného břemene došlo za nápadně nevýhodných podmínek. Zřízení věcného břemene užívání nemovitostí významným způsobem zasahuje do hodnoty majetku, který má připadnout do konkursní podstaty, a snižuje jeho cenu i prodejnost (a tím i uspokojení věřitelů). Podmínky sjednané úpadcem a jeho manželkou jsou ve vztahu k majetku náležejícímu do konkursní podstaty nápadně nevýhodné, neboť věcné břemeno bylo sjednáno bez protiplnění. Přitom není rozhodné, že věcné břemeno bylo zřízeno ve prospěch úpadcových dětí; zákonným hlediskem pro vznik neúčinnosti je pouze nevýhodnost ve vztahu k majetku konkursní podstaty (uvedl soud).

K odvolání první žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 8. 9. 2010 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud především neshledal důvodnou námitku první žalované, že soud prvního stupně nesprávně nevyhověl její žádosti o odročení jednání nařízeného na 7. 5. 2009. Odvolací soud připustil, že soud prvního stupně pochybil při doručování usnesení o věcné příslušnosti ze dne 15. 8. 2008 (doručoval na jinou adresu, než kterou mu sdělila žalovaná), zdůraznil však, že okolnost, že první žalované nebylo toto usnesení doručeno, nepředstavovala vážný důvod pro odročení jednání ve smyslu ustanovení § 119 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Na závady v doručení mohla první žalovaná upozornit při jednání samotném. Tím, že na účast při jednání rezignovala, se žalovaná zbavila možnosti vznášet procesní námitky proti postupu soudu prvního stupně. Nešlo tedy o vadu řízení, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Za důvodnou neměl odvolací soud ani námitku podjatosti soudce Mgr. L. D.

Ve shodě se soudem prvního stupně dovodil i odvolací soud, že je dán naléhavý právní zájem žalobkyně na požadovaném určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., neboť rozhodnutí slouží jako podklad pro výmaz věcných břemen v katastru nemovitostí. Pro žalobkyni je podstatné, aby nemovitosti byly při zpeněžení prosty jakýchkoliv práv svědčících třetím osobám, když tato skutečnost ovlivňuje rozhodování případných zájemců o koupi nemovitostí.

A konečně odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně v závěru, že nápadně nevýhodné podmínky jsou dány bezplatností (zpochybněného právního úkonu) a závazkem úpadce provádět na nemovitostech zatížených věcným břemenem veškeré opravy a údržbu na svůj účet. V této souvislosti odvolací soud poukázal na své rozhodnutí ze dne 14. 2. 2002, sp. zn. 13 Cmo 15/2001 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 1, ročník 2004, pod číslem 13), v němž uzavřel, že právním úkonem, jímž dlužník ve smyslu § 15 odst. 1 písm. d) ZKV na sebe přejímá svému majetku nepřiměřené závazky, může být i smlouva, kterou svůj majetek zatížil věcným břemenem.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala první žalovaná dovolání, které má za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítajíc, že jsou dány dovolací důvody dle § 241a odst. 2 o. s. ř., a požadujíc, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Vada řízení, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, spočívá dle dovolatelky v tom, že soudy rozhodovaly bez její účasti a bez jejího vědomí, v čemž spatřuje hrubé porušení svých ústavních práv dle článků 36 až 38 Listiny základních práv a svobod. V souvislosti s tím poukázala dovolatelka na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 5. 7. 2005 ve věci Exel proti České republice (stížnost č 49962/92), v němž měl být řešen obdobný případ. K tomu doplňuje, že kdyby byla osobně přítomna jednání, byla by svou účastnickou výpovědí schopna prokázat, že se osobně i finančně (prostředky ze stavebního spoření) podílela na výstavbě nemovitostí, že nemovitosti užívá již od roku 2004 a že napadená smlouva nebyla uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek.

Soudům nižších stupňů dovolatelka dále vytýká, že o podané žalobě jednaly jako o incidenčním sporu, ačkoliv věcně příslušným soudem je správně Okresní soud v Nymburce (§ 9 odst. 1 o. s. ř.).

Pochybení v postupu soudů spatřuje dovolatelka i v tom, že nepřibraly jako účastníky řízení zřizovatele věcného břemene (úpadce a jeho manželku), jejichž majetku se spor týká.

Nesprávné právní posouzení shledává dovolatelka v chybné aplikaci ustanovení § 15 odst. 1 písm. f) ZKV, aniž by však tuto námitku blíže konkretizovala mimo konstatování, že na danou věc nelze aplikovat rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 13 Cmo 15/2001, které (jak tvrdí) s označeným ustanovením nesouvisí.

Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájena před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro

spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007). Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod číslem 41/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 41/2011“, který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když napadenému rozhodnutí přisuzuje po právní stránce zásadní význam v posouzení neúčinnosti věcného břemene ve smyslu ustanovení § 15 odst. 1 písm. f) ZKV; potud jde o otázku dovolacím soudem dosud nezodpovězenou.

Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání (srov. též náleze Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

1) K námitce věcné nepřislusnosti.

Podle ustanovení § 11 odst. 1 o. s. ř., řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslusnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení.

Dle ustanovení § 104a odst. 7 o. s. ř. usnesením vrchního nebo Nejvyššího soudu o věcné příslusnosti jsou účastníci řízení a soudy vázáni.

O věcné příslusnosti krajského soudu v prvním stupni v této věci rozhodl (a závazně ji tak ve smyslu § 104a odst. 7 o. s. ř. určil) nadřízený Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 15. 8. 2008.

Dovolací námitka, podle níž o věci v prvním stupni rozhodl věcně nepřislusný (krajský) soud, tudíž není důvodná.

Povaha sporu (to, zda jde o spor vyvolaný konkursem) předurčuje i podobu (rozhodné znění) občanského soudního řádu, podle kterého soud v této věci postupuje (srov. R 41/2011), bez zřetele k tomu, který soud byl určen (rozhodnutím nadřízeného soudu) v prvním stupni k jejímu projednání (srov. obdobně důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1934/2009). Zbývá doplnit, že Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o tom, že spor o určení neúčinnosti smlouvy o zřízení věcného břemene, opírající se o skutkovou podstatu uvedenou v ustanovení § 15 odst. 1 písm. f) ZKV, je sporem vyvolaným konkursem (srov. k tomu též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2007, Opjn 8/2006, uveřejněné pod číslem 74/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 74/2007“).

2) K námitce, že soudy nižších stupňů nepřipustně rozhodovaly bez účasti a bez vědomí dovolatelky.

Podle ustanovení § 101 o. s. ř., nestanoví-li zákon jinak, soud pokračuje v řízení, i když jsou účastníci nečinní (odstavec 2). Nedostaví-li se řádně předvolaný účastník k jednání a včas nepožádal z důležitého důvodu o odročení, může soud věc projednat a rozhodnout v nepřítomnosti takového účastníka; vychází přitom z obsahu spisu a z provedených důkazů (odstavec 3).

Dle ustanovení § 114a odst. 1 o. s. ř., nebylo-li rozhodnuto podle § 114 odst. 2, připraví předseda senátu jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání.

Ustanovení § 119 odst. 1, věty první, o. s. ř. pak určuje, že jednání může být odročeno jen z důležitých důvodů, které musí být sděleny.

Naplnění požadavku zajistit spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů účastníků (§ 1 o. s. ř.) se v občanském soudním řízení prosazuje též požadavkem na rychlost řízení. Za tím účelem občanský soudní řád předepisuje předsedovi senátu (samosoudci) připravit jednání tak, aby věc (spor) bylo možno rozhodnout zpravidla při takto připraveném jediném jednání (srov. § 114a odst. 1 o. s. ř.). U sporů vyvolaných konkursem podporuje tento požadavek i úprava obsažená v § 118b o. s. ř., podle které v těchto sporech mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání zásadně nejpozději do skončení prvního jednání, které se v nich konalo, a k později uvedeným skutečnostem a důkazům se nepřihlíží. Proto občanský soudní řád počítá (v § 101 odst. 2 a 3) i s tím, že nedostaví-li se řádně předvolaný účastník k jednání a včas nepožádal z důležitého důvodu o odročení, může soud věc projednat a rozhodnout v nepřítomnosti takového účastníka. Tomu dále koresponduje i úprava obsažená v § 119 odst. 1 o. s. ř., která připouští odročení jednání pouze z důležitých důvodů.

V dané věci není ani podle obsahu spisu pochyb o tom, že dovolatelka byla řádně předvolána k jednání před soudem prvního stupně, jež se mělo konat (a také konalo) 7. 5. 2009 (srov. doručenkou), což potvrzuje i obsah její žádosti o odročení tohoto jednání, datované 30. 4. 2009 a došlé soudu téhož dne. Žádost dovolatelky o odročení onoho jednání (k němuž se dovolatelka nedostavila) byla odůvodněna toliko tím, že dosud nebylo rozhodnuto o námitce věcné nepřislušnosti.

Jak Nejvyšší soud vysvětlil např. již v usnesení ze dne 28. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 1358/99, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročníku 2001, pod číslem 79 (jež vycházelo z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 2432/98, uveřejněného pod číslem 38/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), k tomu, aby žádost o odročení byla podložena „důležitým důvodem“, je potřebné, aby osoba, která svou neúčast na jednání omlouvá, tvrdila takové skutečnosti, které jsou vzhledem ke své povaze způsobilé její účast u jednání soudu omluvit, tj. ty, jež jí znemožňují se jednání zúčastnit a současně jsou vážné (důležité, omluvitelné) jak z hledisek objektivních tak subjektivních (zda mohla být překážka předvídaná, případně odvrácena).

Skutečnost, že účastník řízení má za to, že nejsou splněny podmínky řízení (zde, že není dána věcná příslušnost soudu prvního stupně k projednání a rozhodnutí věci), není omluvitelným (důležitým) důvodem jeho neúčasti u jednání soudu, ke kterému byl řádně a včas předvolán; bez zřetele k tomu, zda je taková námitka účastníka opodstatněná, nejde o okolnost, která účastníku brání se k nařízenému jednání dostavit. Jinak řečeno, to, že má účastník řízení jiný názor na splnění podmínek řízení, za kterých je soud oprávněn věc při jednání projednat a rozhodnout o ní, není důležitým důvodem pro odročení jednání, k němuž se tento účastník (ač řádně předvolán) nedostavil. Postup soudu prvního stupně je tudíž zjevně souladný s obecným právním principem „vigilantibus iura skripta sunt“ (bdělým náležejí práva), kterého dovolatelka nedbala.

3) K námitce, že soudy nepřibraly za účastníky řízení zřizovatele věcného břemene (úpadce a jeho manželku).

Ve sporném řízení (o které jde i v této věci), jsou účastníky řízení žalobce a žalovaný (§ 90 o. s. ř.). Občanský soudní řád pokládá za žalobce toho, kdo podal u soudu žalobu; žalovaným je pak ten, koho žalobce v žalobě označil za žalovaného. Vymezení účastníků řízení ve sporném řízení se zakládá čistě procesním způsobem, neboť závisí výlučně na údajích obsažených v žalobě; jediným rozhodujícím hlediskem v tomto směru je žalobcova vůle projevená v žalobě (k tomu v literatuře srov. např.: Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2009 str. 583 – 584).

Domnívá-li se tedy dovolatelka, že podle hmotného práva měl být účastníkem tohoto sporného řízení (ještě) další subjekt, může mít tato námitka význam pouze pro posouzení věcné legitimace; pro zjištění, zda řízení trpí vadou, není rozhodná (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 1997, sp. zn. 2 Cdon 893/96, uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 2, ročník 1998, pod číslem 18). Případný nedostatek věcné legitimace tak nezakládá vadu řízení (projevil by se ve způsobu rozhodnutí o žalobě, když žalobce by s takovou žalobou nemohl uspět).

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Vzhledem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.), nemůže být dovoláním zpochybněn skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 15 ZKV, jestliže byl prohlášen konkurs, jsou vůči věřitelům neúčinné právní úkony dlužníka, provedené v posledních šesti měsících před podáním návrhu na prohlášení konkursu nebo po podání tohoto návrhu do prohlášení konkursu, kterými

(...)

f) uzavírá smlouvy o nájmu nebo výpůjčce svého majetku nebo k tomuto majetku zřizuje věcné břemeno za nápadně nevýhodných podmínek (odstavec 1).

Neúčinnost právních úkonů podle odstavce 1 se vztahuje i na dědice a právní nástupce právnické osoby (odstavec 3).

Z dokazování provedeného soudy nižších stupňů vyplývá, že předmětnou smlouvou dlužník (pozdější úpadce) spolu se svou manželkou zatížil v době kratší než 6 měsíců před podáním návrhu na prohlášení konkursu na jeho majetek nemovitosti ve svém vlastnictví věcnými břemeny snižujícími výrazně jejich hodnotu, aniž by za to obdržel jakékoli protiplnění.

Za tohoto skutkového stavu pokládá Nejvyšší soud závěr soudů nižších stupňů, že jde o právní úkon učiněný za nápadně nevýhodných podmínek a že byly naplněny veškeré znaky neúčinného úkonu dle § 15 odst. 1 písm. f) ZKV, za správný.

Dovolatelka neuplatňuje žádné právně významné námitky, pro něž by aplikace označeného ustanovení v dané věci nebyla správná. Poukazuje-li na to, že nemovitosti (spolu s rodiči) užívá, není to argument, který by v situaci, kdy bylo věcné břemeno zřízeno bezplatně, byl způsobilý zvrátit závěr o nápadně nevýhodnosti tohoto právního úkonu pro úpadcovy věřitele. Tvrdí-li dovolatelka dále, že se na výstavbě nemovitostí osobně i finančně podílela, jde o nové skutečnosti, k nimž Nejvyšší soud v dovolacím řízení nemůže přihlížet (§ 241a odst. 4 o. s. ř.).

Důvodná není ani dovolatelčina výhrada k odkazu odvolacího soudu na rozsudek sp. zn. 13 Cmo 15/2001. Toto rozhodnutí sice vykládá zákon o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 30. 4. 2000 (tedy před novou provedenou zákonem č. 105/2000 Sb., jíž bylo do zákona o konkursu a vyrovnání vtěleno ustanovení § 15 odst. 1 písm. f/), jeho závěry o vlivu zřízení bezplatného věcného břemene na výtežnost zpeněžení majetku konkursní podstaty však jsou použitelné i pro posuzovanou věc.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je nutno korigovat pouze v tom směru, že rozsudek v této věci není podkladem pro výmaz věcného břemene z katastru nemovitostí (tím by mohlo být pouze rozhodnutí o určení neexistence věcného břemene). Význam rozhodnutí však spočívá v tom, že při zpeněžení se nemovitost prodává jako nezatížená věcným břemenem (v rovině právní se na ni pohlíží jako na nemovitost bez věcného břemene). Jestliže soud určil, že smlouva, kterou pozdější úpadce zřídil věcné břemeno k nemovitosti sepsané v konkursní podstatě, je vůči věřitelům neúčinná, je podkladem pro výmaz tohoto věcného břemene právní skutečnost, na základě které došlo za trvání konkursu ke zpeněžení takové nemovitosti; předmět nabytí (nemovitost) totiž nebyl zatížen věcným břemenem v době zpeněžení.

Námitku dovolatelky o nepřibrání dalších osob do řízení zkoumal Nejvyšší soud v rovině úvah o pasivní věcné legitimaci žalovaných ve sporu.

Ustanovení § 15 a 16 ZKV představují zákonnou obranu proti účinkům právních úkonů, jimiž se dlužník (pozdější úpadce) zbavuje svého majetku či s ním jiným, tam popsáním, způsobem disponuje ke škodě svých věřitelů.

Úprava obsažená v § 16 ZKV je úzce navázána na institut odporovatelnosti upravený v § 42a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, přičemž pasivní legitimaci (okruh žalovaných) vymezují v těchto případech ustanovení § 42a odst. 3 obč. zák. (jež výslovně stanoví, že právo odporovat právním úkonů lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch) a ustanovení § 16 odst. 2 ZKV (podle něhož právo odporovat právním úkonům lze uplatnit nejen proti osobám, které s dlužníkem /pozdějším úpadcem/ sjednaly odporovatelný právní úkon, nýbrž i proti jejich dědům; proti třetím osobám jen tehdy, jestliže jim byly známy okolnosti odůvodňující odporovatelnost právních úkonů proti jejich právnímu předchůdci). Srov. k tomu i R 74/2007.

Ve shodě s tím je nutno pohlížet i na pasivní legitimaci ve sporech o určení neúčinnosti a vymáhání plnění z neúčinných právních úkonů dle § 15 ZKV, což lze ostatně dovést i z dikce ustanovení § 15 odst. 3 ZKV.

Ze žádného z označených ustanovení nevyplývá, že by ve sporu o neúčinnost jeho právního úkonu měl být pasivně legitimován (žalován) též dlužník nebo další osoby, které spolu s ním takový právní úkon sjednávaly. O této otázce panuje shoda též v literatuře (k výkladu odporovatelnosti dle § 42a obč. zák. srov. např. Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2009, str. 388 – 389; k výkladu neúčinnosti a odporovatelnosti v konkursním řízení pak srov. Steiner, V.: *Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář.* Praha: Linde Praha, a. s., 1995, str. 110 nebo Zoulík, F.: *Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. Vydání třetí.* Praha: C.H. Beck, 2008, str. 115). Nelze vyloučit postavení dlužníka jako vedlejšího účastníka ve sporu na straně žalovaného, dlužník sám však pasivně legitimován u odpůřčí žaloby není.

Neúčinnost právního úkonu dlužníka dle ustanovení § 15 odst. 1 písm. f) ZKV se tedy vyslovuje (pouze) vůči osobám, které měly z neúčinného úkonu prospěch. Takovými osobami byli v posuzované věci žalovaní jako osoby z věcných břemen oprávněné; odvolací soud proto otázku pasivní věcné legitimace posoudil správně.

Závěrem Nejvyšší soud podotýká, že dovolatelčina poznámka, že „předmětná smlouva o zřízení věcných břemen nebyla nikdy zapsána do soupisu konkursní podstaty“, se májí s povahou institutu soupisu konkursní podstaty.

Dovolatelce se tudíž prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí. Ze spisu se rovněž nepodávají vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.); Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl dle § 243b odst. 2 o. s. ř.

Smlouva o převodu jednotky podle zákona č. 72/1994 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) není neurčitým právním úkonem jen proto, že v rozporu s ustanovením § 6 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) neobsahuje údaje, které nebylo možné uvést pouze z důvodu, že nebyla splněna povinnost uložená vlastníkům ustanovením § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. „uvést veškeré právní vztahy k jednotkám, společným částem domu a k pozemku do souladu s tímto zákonem“.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4040/2011)

Žalobce podal dne 31. 8. 2009 u Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu, Katastrálního pracoviště P., návrh na povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí ve svůj prospěch podle kupní smlouvy ze dne 26. 5. 2003, kterou H. Č. prodala žalobci „bytovou jednotku č. 1001/6 ve 2. n. podlaží domu na adrese: ulice L., č. p. 1001, č. or. 27, č. parc. 1142/25 (zast. plocha a nádvoří), zapsáno na LV č. 839 pro obec P., katastrální území Ř., spolu s odpovídajícím ideálním spoluvlastnickým podílem v rozsahu 359/20000 na společných částech domu a odpovídajícím ideálním spoluvlastnickým podílem v rozsahu 359/20000 na pozemku č. parc. 1142/25 (zast. plocha a nádvoří) o výměře 314 m², na kterém je postavena budova č. p. 1001“, a to za sjednanou kupní cenu ve výši 950 000 Kč.

Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště P., rozhodnutím ze dne 3. 12. 2009 návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí zamítl. Poukázal na to, že v případě domu č. p. 1001, postaveného na pozemku p. č. 1142/25 v k. ú. Ř., se jedná o bytové vlastnictví, které vzniklo „podle dosavadních předpisů“, přičemž podle ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. měli vlastníci jednotek „uvést veškeré právní vztahy k jednotkám, společným částem domu a pozemku do souladu s tímto zákonem“. Protože vlastníci jednotek v tomto domě tuto povinnost nesplnili, zejména neučinili prohlášení vlastníka, nemohou v kupní smlouvě označit předmět právního úkonu tak, aby jej bylo možno považovat za určitý. Do doby předložení prohlášení vlastníka totiž nelze určit, zda spoluvlastnický podíl na společných částech domu (a pozemku) uváděný v kupní smlouvě a evidovaný v katastru nemovitostí odpovídá požadavkům ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Návrhu na vklad vlastnického práva proto nebylo možné ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyhovět.

Žalobou podanou u Městského soudu v Praze dne 10. 2. 2010 se žalobce domáhal, aby návrhu na vklad vlastnického práva k uvedené jednotce se spoluvlastnickým podílem na společných částech domu a pozemku bylo vyhověno. Nesouhlasil se závěrem katastrálního úřadu o neurčitosti kupní smlouvy a měl za to, že postupem

katastrálního úřadu byl zkrácen na svých základních právech spočívajících v dispozici volnosti při nakládání s majetkem, zejména v právu majetek nabývat.

Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště P., navrhl zamítnutí žaloby. Uvedl, že vlastníci jednotek v domě č. p. 1001 postaveném na pozemku p. č. 1142/25 v k. ú. Ř., kteří nabyli své bytové vlastnictví podle zákona č. 52/1966 Sb., měli ve smyslu ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. uvést do jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona veškeré právní vztahy k jednotkám, ke společným částem domu a k pozemku do souladu s tímto zákonem, což neučinili. I když v nesplnění této povinnosti nelze spatřovat překážku pro převod jednotky na jiného vlastníka, je nutno zdůraznit, že smlouva o převodu vlastnictví k takovému bytu, musí v každém případě obsahovat podstatné náležitosti smlouvy o převodu vlastnictví jednotky podle ustanovení § 6 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů; podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. c) zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, musí být ve smlouvě o převodu jednotky určeny společné části domu včetně určení, které části domu jsou společné vlastníkům jen některých jednotek, a podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. d) zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ve smlouvě musí být určen spoluvlastnický podíl vlastníka jednotky na takto vymezených společných částech domu, jehož velikost vyplývá z ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Jestliže smlouva o převodu jednotky neobsahuje určení společných částí domu, v němž se jednotka nachází, v souladu s požadavky ustanovení § 6 odst. 1 písm. c) a § 8 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a tomu odpovídající určení spoluvlastnického podílu vlastníka jednotky na společných částech domu podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. d) zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je na místě návrh na vklad takové smlouvy zamítnout podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 26. 7. 2010 žalobu zamítl a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení; současně zamítl žádost žalobce o odklad právní moci rozhodnutí katastrálního úřadu. Soud prvního stupně dovodil, že za stavu, kdy vlastníci bytů nabytých podle zákona č. 52/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neuvedli ve smyslu ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. „právní vztahy k jednotkám a společným částem domu do souladu s tímto zákonem“, není možné posoudit, zda údaje v předložené smlouvě týkající se velikosti podílu na společných částech budovy odpovídají ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 74/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Smlouva o převodu jednotky musí podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. c) a d) zákona č. 74/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, obsahovat určení společných částí domu včetně určení, které části domu jsou společné vlastníkům jen některých jednotek, a musí v ní být určen spoluvlastnický podíl vlastníka bytové jednotky na takto vymezených společných prostorách domu, v němž se jednotka nachází. Smlouva, která tyto údaje neobsahuje, je neurčitá, což znamená, že nesplňuje podmínku uvedenou v ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

K odvolání žalobce V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 26. 5. 2011 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud shodně jako soud prvního stupně dovodil, že nebyla splněna podmínka pro vyhovění návrhu na vklad vlastnického práva uvedená v ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Na kupní smlouvu, kterou účastníci uzavřeli dne 26. 5. 2003, totiž dopadá režim ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, které obsahuje výslovný požadavek, aby vlastníci bytu, jimž vlastnické právo k bytu vzniklo podle dosavadních předpisů, uvedli do jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona veškeré právní vztahy k jednotkám, společným částem domu a pozemku do souladu s tímto zákonem; to předpokládá prohlášení vlastníka, v němž budou vymezeny jednotlivé jednotky spolu s určením výše spoluvlastnických vztahů ke společným částem domu a pozemku tak, aby došlo k přizpůsobení existujících vztahů nové právní regulaci, což se v daném případě nestalo.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že odvolací soud vyložil ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nesprávně a v rozporu s ustanoveními § 123 a 124 obč. zák., jestliže uzavřel, že bez prohlášení vlastníka podle ustanovení § 4 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nelze „vlastnicky disponovat s byty nabytými do vlastnictví před účinností tohoto zákona“. Podle zákona č. 52/1966 Sb. mohly být byty samostatným předmětem občanskoprávních vztahů a vztahoval se na ně stejný právní režim jako na věci v právním smyslu podle ustanovení § 118 odst. 2 obč. zák. Ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. „převzalo“ tuto ochranu vlastnického práva, když uvádí, že vlastníci bytů podle dosavadních předpisů se považují za vlastníky jednotek podle tohoto zákona. V kupní smlouvě ze dne 26. 5. 2003 byl převáděn byt, který H. Č. nabyla na základě kupní smlouvy o prodeji bytu do osobního vlastnictví ze dne 4. 1. 1983 spolu s odpovídajícím spoluvlastnickým podílem na společných částech domu ve výši 1,795 %, vyjádřeným zlomkem jako 359/20000. I když dosud nebylo učiněno prohlášení vlastníka ohledně jednotek v domě č. p. 1001 v k. ú. Ř., zapsal Katastrální úřad pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště P., jako opravu chyby v údajích katastru podle ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 344/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, do katastru nemovitostí jednotky v domě č. p. 1001 v k. ú. Ř. s odpovídajícími spoluvlastnickými podíly na společných částech domu a pozemku. H. Č. tak byla zapsána v katastru nemovitostí na listu vlastnictví č. 6321 pro k. ú. Ř. jako vlastník jednotky č. 1001/6 se spoluvlastnickým podílem na společných částech domu a pozemku ve výši 359/20000, tedy stejně, jako byly nemovitosti označeny v kupní smlouvě ze dne 26. 5. 2003. Katastrální úřad by měl jednotky s odpovídajícím spoluvlastnickým podílem posuzovat tak, jak je sám zapsal do katastru nemovitostí v rámci opravy chyby. Žalobce dále poukazuje na to, že katastrální úřad zamítá pro neurčitost smlouvy návrhy na vklad, přestože základní identifikační údaje v kupních či darovacích smlouvách odpovídají údajům na příslušném listu vlastnictví a požadavkům ustanovení § 5

odst. 1 písm. c) a e) zákona č. 344/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, že však za stejné právní situace provádí převod vlastnických práv v případě úmrtí či exekucí u vlastníků bytů (bytových jednotek), čímž „staví do nerovného postavení jednotlivé nabyvatele“. Žalobce dovozuje přípustnost dovolání z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu vydaná v řízení o věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, pokud to zákon připouští (§ 245 a 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy – jak vyplývá z přiměřeného užití části čtvrté, hlavy třetí občanského soudního řádu (§ 245 o. s. ř.) – v ustanovení § 237 o. s. ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci samé nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. se nepřihlíží (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V posuzovaném případě bylo pro rozhodnutí soudů ve věci mimo jiné významné řešení právní otázky, zda smlouva o převodu bytové jednotky nabyté do vlastnictví podle zákona č. 52/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů, v domě, v němž dosud nebyly v rozporu s požadavkem ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. vymezeny prohlášením vlastníka bytové jednotky a společné části domu, je v části týkající se převodu spoluvlastnického podílu vlastníka jednotky na společných částech domu (§ 8 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů) neurčitá ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Vzhledem k tomu, že její posouzení bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto uzavřel, že dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle konstantní judikatury soudů katastrální úřad v řízení ve věci vkladu práva do katastru nemovitostí zkoumá právní úkon, na jehož podkladě má být právo do katastru zapsáno, jen z hledisek taxativně vypočtených v ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Předmětem zkoumání katastrálního úřadu tedy nejsou všechny aspekty platnosti posuzovaného právního úkonu (srov. zejména § 37 a násl. obč. zák.), ale pouze ty z nich, které jsou uvedeny v ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a katastrální úřad neposuzuje ani platnost právního úkonu, na základě kterého již bylo v katastru nemovitostí zapsáno právo subjektu zkoumaného právního úkonu. Podmínky vymezené v ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jejichž splnění je předpokladem povolení vkladu, zkoumá katastrální úřad ke dni podání návrhu na vklad (§ 5 odst. 1, věta druhá, zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů). K tomuto dni se pak také váží účinky vkladu

(srov. též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. Cpjn 38/98, které bylo uveřejněno po č. 44 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 21 Cdo 39/2008, které bylo uveřejněno pod č. 110 v časopise Soudní judikatura, ročník 2009). Jsou-li podmínky vkladu splněny, katastrální úřad rozhodne, že se vklad povoluje; v opačném případě návrh zamítne (§ 5 odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

Jedním z rozhodných hledisek je, zda právní úkon týkající se převodu vlastnického práva nebo zřízení nebo zániku jiného práva je určitý a srozumitelný (§ 5 odst. 1 písm. c/ zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

V listinách, které jsou podkladem pro zápis do katastru nemovitostí, musejí být označeny budovy „označením pozemku, na němž jsou postaveny, číslem popisným nebo evidenčním, případně, pokud se číslo popisné ani evidenční budově nepřiděluje, způsobem jejího využití, a v případě budov s číslem popisným či evidenčním též příslušností budovy k části obce, pokud je název části obce odlišný od názvu katastrálního území, v němž se nachází pozemek, na kterém je budova postavena“, a byty a nebytové prostory „označením budovy, v níž jsou vymezeny, číslem bytu nebo nebytového prostoru a pojmenováním nebytového prostoru, popřípadě popisem umístění v budově, pokud nejsou byty a nebytové prostory očíslovány“ (§ 5 odst. 1 písm. c/ a e/ zákona č. 344/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Ustanovení § 5 odst. 1 písm. c) a ani jiné ustanovení zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neuvádí, co se rozumí „určitostí a srozumitelností“ právního úkonu týkajícího se „převodu vlastnického práva nebo zřízení nebo zániku jiného práva“. Na vymezení předmětu „převodu vlastnického práva nebo zřízení nebo zániku jiného práva“ v těchto právních úkonech proto nelze – jak dovodil např. Ústavní soud v nálezu ze dne 12. 6. 2002, sp. zn. I ÚS 321/2000 – mechanicky aplikovat požadavky ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 344/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. I když katastrální úřad nezkontroluje platnost právního úkonu, na podkladě kterého má být zapsáno vlastnické nebo jiné právo do katastru nemovitostí, je třeba vzít v úvahu, že v případě určitosti a srozumitelnosti právního úkonu jde o stejný požadavek, jaký klade na platnost právního úkonu ustanovení § 37 odst. 1 obč. zák.; judikatura soudů proto již dříve dovodila (a srov. též například nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2002, sp. zn. I ÚS 222/2000), že určitost a srozumitelnost právního úkonu, vyžadované v řízení o povolení vkladu práva do katastru nemovitostí ustanovením § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 265/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, je třeba posuzovat podle občanského zákoníku, tedy obdobně, jak by to činil soud při posuzování právní otázky platnosti (neplatnosti) takového právního úkonu. Uvedené samozřejmě rovněž platí pro právní úkony o převodu bytové jednotky (srov. § 3 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Právní úkon je ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 obč. zák. nesrozumitelný tehdy, jestliže z hlediska způsobu jeho vyjádření nelze stanovit, jaká vůle v něm byla

(měla být) projevena; je-li projev vůle sice srozumitelný, avšak není zřejmý jeho věcný obsah a není tedy možné (objektivně posuzováno) jednoznačně stanovit, co má být předmětem právního úkonu, jde o právní úkon neurčitý. Vznikne-li pochybnost o právním úkonu z hlediska jeho určitosti a srozumitelnosti, je třeba se pokusit pomocí výkladu právního úkonu, provedeného podle ustanovení § 35 odst. 2 nebo 3 obč. zák., o odstranění takové nejasnosti; právní úkon lze považovat za neurčitý nebo nesrozumitelný, jen jestliže ani pomocí výkladu projevu vůle nelze stanovit, co v něm je obsaženo. Výklad právního úkonu přitom může směřovat jen k objasnění toho, co v něm bylo projevováno, a pomocí výkladu právního úkonu není dovoleno měnit smysl a obsah jinak jasného právního úkonu.

Jde-li o výslovný právní úkon, je třeba v označení předmětu právního úkonu rozlišovat, zda vada spočívá jen v jeho nepřesné nebo neúplné identifikaci, kterou lze odstranit postupem podle ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák., nebo zda jde o takový nedostatek, který ani podle použitého jazykového vyjádření, ani podle vůle účastníků právního úkonu, nemůže učinit jednoznačným, jakého předmětu se týká (např. z důvodu jeho záměny za jiný předmět).

V projednávané věci soudy dovodily, že kupní smlouva ze dne 26. 5. 2003 je ve vymezení svého předmětu neurčitým právním úkonem, neboť v rozporu s ustanoveními § 6 odst. 1 písm. c) a d) zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neobsahuje „určení společných částí domu včetně určení, které části domu jsou společné vlastníkům jen některých jednotek“, a „určení spoluvlastnického podílu vlastníka bytové jednotky na takto vymezených společných prostorách domu, v němž se jednotka nachází“, a že vlastně z těchto důvodů vždy „musí jít o neurčitý právní úkon“, dokud vlastníci bytů a nebytových prostor, jejichž vlastnické právo vzniklo podle dosavadních právních předpisů (tj. podle zákona č. 52/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů) a kteří chtějí jednotku převést na jiného, nesplní povinnost podle ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. „uvést veškeré právní vztahy k jednotkám, společným částem domu a k pozemku do souladu s tímto zákonem“, tedy – řečeno jinak – dokud neučiní „prohlášení vlastníka, v němž budou vymezeny jednotlivé jednotky spolu s určením výše spoluvlastnických vztahů ke společným částem domu a pozemku“ a „nepodají návrh na jeho vklad příslušnému katastrálnímu úřadu“. S tímto závěrem nelze souhlasit.

Byty a místnosti nesloužící k bydlení (nebytové prostory), které byly předmětem vlastnictví podle zákona č. 52/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsou i po účinnosti zákona č. 72/1994 Sb. (tj. ode dne 1. 5. 1994) nepochybně způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů (srov. § 118 odst. 2 obč. zák.); jejich vlastníci se s účinností ode dne 1. 5. 1994 považují – jak se výslovně uvádí v ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. – za vlastníky jednotek podle zákona č. 72/1994 Sb., tj. za vlastníky bytů nebo nebytových prostorů nebo rozestavěných bytů nebo rozestavěných nebytových prostorů jako vymezených částí domů podle tohoto zákona.

Ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. dále ukládá vlastníkům bytů a místností nesloužících k bydlení (nebytových prostorů), jimž vlastnické právo

k bytům a k místnostem nesloužícím k bydlení (nebytovým prostorům) vzniklo podle zákona č. 52/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů, do dne 30. 4. 1994, povinnost do jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona (tj. do 1. 5. 1995) „uvést veškeré právní vztahy k jednotkám, společným částem domu a k pozemku do souladu s tímto zákonem“. Splnění této povinnosti se ovšem nestanoví jako předpoklad k tomu, aby se byty a místnosti nesloužící k bydlení (nebytové prostory) považovaly za jednotky, a ani marným uplynutím lhůty jednoho roku ode dne účinnosti tohoto zákona uvedené v ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. se nepřestaly byty a místnosti nesloužící k bydlení (nebytové prostory) považovat za jednotky podle zákona č. 72/1994 Sb. Ti, kdo byli vlastníky bytů nebo místností nesloužících k bydlení (nebytových prostorů) podle zákona č. 52/1966 Sb., se považují ode dne 1. 5. 1994 za vlastníky jednotek podle zákona č. 72/1994 Sb., i když nebyla splněna povinnost uložená vlastníkům těchto jednotek v ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb.

Vlastnictví věci lze nabýt kupní, darovací nebo jinou smlouvou, děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem (§ 132 odst. 1 obč. zák.); totéž platí, jde-li o nabytí vlastnictví k jednotkám podle zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů (§ 3 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Vlastnické právo k bytům nebo k místnostem nesloužícím k bydlení (nebytovým prostorům), které vzniklo podle zákona č. 52/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů, do dne 30. 4. 1994, tedy může být v době ode dne 1. 5. 1994 smlouvou převedeno nebo může na základě další skutečnosti stanovené zákonem přejít na jiného (srov. též § 31 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb.).

Nebrání-li nesplnění povinnosti uvedené v ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb., aby vlastnictví toho, kdo se ve smyslu ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. považuje za vlastníka jednotky podle zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, bylo smluvně převedeno nebo za základě další skutečnosti přešlo na jiného, nemůže mít – jak je zřejmé z povahy věci – nesplnění této povinnosti za následek, že by o převodu takové jednotky nebylo vůbec možné učinit určitý právní úkon nebo že by další právní skutečnost uvedená v ustanovení § 132 odst. 1 obč. zák. nemohla vyjadřovat určitým způsobem předmět nabývaného vlastnictví. Není-li tedy – právě z důvodu nesplnění povinnosti podle ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. „uvést veškeré právní vztahy k jednotkám, společným částem domu a k pozemku do souladu s tímto zákonem“ – vůbec objektivně možné v právním úkonu (nebo v další právní skutečnosti, podle níž se nabývá vlastnictví) vyjádřit „určení společných částí domu včetně určení, které části domu jsou společně vlastníkům jen některých jednotek“, nebo „stanovení spoluvlastnického podílu vlastníka jednotky na společných částech domu včetně stanovení spoluvlastnického podílu vlastníka jednotky na společných částech domu, které jsou společně vlastníkům jen některých jednotek“, není možné v absenci těchto údajů spatřovat neurčitost právního úkonu. Předmět smlouvy o převodu jednotky je za této situace vymezen

určitě, lze-li (případně za pomoci výkladu projevu vůle podle ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.) – navzdory tomu, že ve smlouvě chybí některá z náležitostí uvedených v ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů – bez pochybností dovodit, o jakou jednotku se jedná (způsobem vylučujícím ji zaměnit za jinou jednotku), a to případně i za pomoci údajů, které sloužily k identifikaci bytu nebo místnosti nesloužící k bydlení (nebytového prostoru) podle právní úpravy účinné do 30. 4. 1994.

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že smlouva o převodu jednotky podle zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, není neurčitým právním úkonem jen proto, že v rozporu s ustanovením § 6 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neobsahuje údaje, které nebylo možné uvést pouze z důvodu, že nebyla splněna povinnost uložená ustanovením § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. „uvést veškeré právní vztahy k jednotkám, společným částem domu a k pozemku do souladu s tímto zákonem“.

Uvedené samozřejmě neznamená, že by nebylo potřebné splnit povinnost uloženou ustanovením § 31 odst. 2 zákona č. 72/1994 Sb. nebo že by její nesplnění nemělo (nemuselo mít) žádné právní následky. Nesplnění této povinnosti ovšem nemůže být na překážku převodům a přechodům vlastnictví k bytu nebo k místnosti nesloužící k bydlení (nebytovému prostoru), jejichž vlastníci se počínaje dnem 1. 5. 1994 považují za vlastníky jednotek podle zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů. V opačném případě by totiž – jak správně upozorňuje dovolatel – neuvedení všech zákonem stanovených náležitostí způsobovalo nejen neurčitost smlouvy o převodu vlastnictví jednotky, ale ve svých důsledcích by znemožňovalo (pro neurčitost příslušné listiny o předmětu nabývaného vlastnictví) nabytí vlastnictví jednotky děděním, rozhodnutím státního orgánu nebo jinou skutečností stanovenou zákonem.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci; Nejvyšší soud jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí (s výjimkou výroku, kterým byla zamítnuta žádost žalobce o odklad právní moci rozhodnutí Katastrálního úřadu pro hl. město Prahu ze dne 3. 12. 2009, jenž nabyl samostatně právní moci a jehož správnost ani nepodléhá posouzení odvolacího soudu) a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně (Městskému soudu v Praze) k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Rízení o určení věcného břemene ve prospěch panující nemovitosti, která je předmětem spoluvlastnictví, se musí účastnit všichni její spoluvlastníci. Nechtějí-li někteří z nich vystupovat jako žalobci, musí být označeni jako žalovaní.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2871/2010)

O k r e s n í s o u d ve Frýdku-Místku rozsudkem ze dne 30. 6. 2009 zamítl žalobu na určení, že pozemek parc. č. 10/1 zapsaný v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště F.-M., na listu vlastnictví č. 605, pro obec a katastrální území M., je zatížen právem odpovídajícím věcnému břemeni chůze a jízdy, a to ve prospěch každého vlastníka pozemku parc. č. 7/2 zapsaného v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro Moravskoslezský kraj, katastrální pracoviště F.-M., na listu vlastnictví č. 480, pro obec a katastrální území M. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud při posuzování nároku žalobkyně vycházel z právní úpravy občanského zákoníku č. 141/1950 Sb. (§ 166 až § 168 odst. 1) účinné do 31. 3. 1964 a dospěl k závěru, že žaloba není důvodná pro nedostatek věcné legitimace žalobkyně. Soud dovodil, že má-li být úspěšná žaloba na určení, že je pozemek parc. č. 10/1 zatížen právem věcného břemene chůze a jízdy ve prospěch každého vlastníka pozemku parc. č. 7/2, musí být ať už na straně žalující nebo na straně žalované účastníci řízení i spoluvlastnice panujícího pozemku parc. č. 7/2 V. Š. Jestliže tato spoluvlastnice účastníci řízení není, nezbylo soudu než žalobu zamítnout pro nedostatek věcné legitimace žalobkyně. Tento svůj závěr opřel o rozhodnutí Nejvyššího soudu z 11. července 2002, sp. zn. 22 Cdo 1597/2001. Pro nadbytečnost se soud nezabýval věcnými námitkami žalovaného.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě jako soud odvolací k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 26. 2. 2010 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Právní závěr soudu prvního stupně, že žalobě nelze vyhovět pro nedostatek věcné legitimace účastníků řízení, považoval za správný a učiněný v souladu se stávající judikaturou. V tomto směru odkázal také na rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 9 Co 597/96, publikované v časopise Právní rozhledy č. 12/1996. Uvedl, že „základním předpokladem žaloby na určení práva, že každý vlastník pozemku je oprávněn z věcného břemene vztahujícího se k pozemku jiného vlastníka, je skutečnost, že vyhovující rozsudek bude zavazovat všechny v době vyhlášení rozsudku oprávněné a povinné subjekty“. Podle § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř. je výrok rozsudku obecně závazný pouze pro účastníky řízení a pro všechny orgány, a proto bylo-li zjištěno, že vedle žalobkyně je podílovou spoluvlastnicí pozemku parc. č. 7/2, k němuž se

váže právo věcného břemene, ještě V. Š., jsou bezpochyby žalobou dotčena i práva a povinnosti této spoluvlastnice. Pokud tedy tato spoluvlastnice není účastnicí řízení a výrok rozsudku by jí nezavazoval, nelze žalobě vyhovět pro nedostatek věcné legitimace účastníků. Vzhledem k tomu, že se žaloba nevztahuje na všechny osoby, jejichž práva by byla dotčena, není dán naléhavý právní zájem na předmětném určení. Soud nepřisvědčil námitce žalobkyně, že na danou věc lze použít § 139 odst. 1 obč. zák.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podává žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. a ve kterém uplatňuje dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Za nesprávný považuje právní závěr odvolacího soudu i soudu prvního stupně o nedostatku věcné legitimace pro vedení tohoto sporu, když v řízení nevystupuje jako účastnice na straně žalující nebo žalované rovněž podílová spoluvlastnice id. 1 pozemku parc. č. 7/2. Vytká soudu, že naprosto pominul úpravu § 139 odst. 1 obč. zák., týkající se jednání spoluvlastníků ve vztahu ke společné věci. Jeho rozhodnutí je s touto úpravou v rozporu. Poukazuje na komentář k občanskému zákoníku (10. vydání C.H. Beck, str. 570), podle kterého prostředky ochrany vlastnického práva, tj. žaloba na vydání věci a žaloba zápní, náleží každému jednotlivému spoluvlastníkovi proti tomu, kdo předmět spoluvlastnictví neprávem zadržuje nebo kdo do spoluvlastnického práva neprávem zasahuje. Z uvedeného vyplývá, že žalobkyně, která je podílovou spoluvlastnicí pozemku parc. č. 7/2, je jako nositelka hmotného práva v tomto řízení sama dostatečně aktivně věcně legitimovaná i bez účasti spoluvlastnice V. Š. Na straně žalující nemusí vystupovat obě spoluvlastnice, zvláště když každá vlastní id. 1. V. Š. nemůže být rozhodnutím ve věci určení existence věcného břemene dotčena ve svých právech, neboť by nikterak nebylo zasaženo její spoluvlastnické právo k pozemku parc. č. 7/2. Žalovaný, který je jediným vlastníkem parcely č. 10/1, je ve věci pasivně legitimován. O nedostatek pasivní věcné legitimace by mohlo jít pouze tehdy, kdyby pozemek parc. č. 10/1 byl ve spoluvlastnictví a žaloba by směřovala pouze proti jednomu ze spoluvlastníků, což není tento případ. Žalobkyně považuje za nepřipadný odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. července 2002, sp. zn. 22 Cdo 159/2001, a nesouhlasí ani s právními závěry rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 9 Co 597/96, se kterými se odvolací soud ztotožňuje. Má za to, že pokud by se vycházelo z právních závěrů Krajského soudu v Ostravě, mohlo by dojít k poškození druhého spoluvlastníka, který na využívání práva z věcného břemene nemá zájem (např. uložení povinnosti k placení nákladů řízení), a tím tedy k znevýhodnění, respektive k poškození spoluvlastníků oprávněné nemovitosti. Odvolací soud tak svým rozhodnutím řešil otázku zásadního právního významu, jejíž vyřešení by sjednotilo pohled na jednání podílových spoluvlastníků z pohledu práva hmotného a procesního. Žalobkyně navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a rovněž rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání nevyjádřil.
Nejvyšší soud dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.), neboť řeší právní otázku podmínek žaloby spoluvlastníka na určení existence věcného břemene k pozemku ve spoluvlastnictví; tato otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena

Podobným případem se zabýval Krajský soud v Ostravě, který v rozsudku ze dne 24. 9. 1996, sp. zn. 9 Co 597/96, Právní rozhledy č. 12/1996, konstatoval, že základním předpokladem úspěšnosti návrhu na určení věcného břemene je skutečnost, že rozsudek vydaný na základě tohoto návrhu zavazuje všechny v době vyhlášení rozsudku (§ 154 odst. 1 o. s. ř.) oprávněné a povinné subjekty. Z toho pak vyplynul závěr: „Předpokladem úspěšnosti žaloby o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je po stránce procesní mj. skutečnost, že účastníci mají věcnou legitimaci. Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má (zejména – poznámka dovolacího soudu) ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde. Účastníky řízení o určení existence věcného břemene (služebnosti) musí být všichni ti, o jejichž práva či povinnosti v tomto řízení jde. Nejsou-li tedy v řízení o určení existence věcného břemene (služebnosti) účastníky řízení všechny tyto osoby, nelze z tohoto důvodu takové žalobě vyhovět. Nedostatek účastenství v řízení nemůže být nahrazen jednostranným prohlášením o souhlasu s vedením sporu.“ Lze dodat, že jinak by nebylo možno vyloučit, že by v jiném řízení mezi částečně jiným okruhem účastníků bylo o věcném právu rozhodnuto jinak, a právní stav by tak byl nejistý.

V dané věci je předmětem řízení věcné břemeno ve prospěch všech vlastníků nemovitosti, jejíž spoluvlastnicí je žalobkyně. Žalobní návrh je (správně) formulován tak, že jde o věcné břemeno ve prospěch každého vlastníka panující nemovitosti, tedy i spoluvlastnice žalobkyně V. Š. Požadovaným rozsudkem by tak bylo rozhodnuto i o hmotném právu spoluvlastnice; přitom zatížení sousední nemovitosti věcným břemenem by v tomto případě mohlo mít vliv i na její povinnosti (zejména pokud jde o povinnost nést náklady na zachování a opravy cesty podle § 151n odst. 3 obč. zák.).

Dovolací soud tak nevidí důvod pro odklon od právního názoru, vyplývajícího z citovaného rozsudku Krajského soudu v Ostravě. Odkazuje-li dovolatelka na závěry, podle kterých i jeden ze spoluvlastníků může podat žalobu na ochranu vlastnic-

kého práva k věci, je jí sice třeba přisvědčit, ale na zmíněném závěru to nic nemění. Takové rozhodnutí se totiž týká jen žalobce a žalovaného, nemůže být podkladem pro zápis do katastru nemovitostí a vyvolat tak nejasnost v právních vztazích v důsledku tzv. duplicitního zápisu; ve svých důsledcích tak neodstraňuje nejasnost ohledně existence sporného práva.

Lze uzavřít, že v žalobě o určení věcného břemene ve prospěch panující nemovitosti, která je předmětem spoluvlastnictví, musí na žalující straně vystupovat všechny osoby, které jsou zapsány v katastru nemovitostí jako její spoluvlastníci. Pokud některé osoby zapsané v katastru nemovitostí jako spoluvlastníci panující nemovitosti nechtějí vystupovat na straně žalující, nezbývá žalobci, než aby je označil v žalobě za žalované.

Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy v posuzované věci není dán. Vady řízení uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlíží i bez návrhu, nebyly tvrzeny ani dovolacím soudem zjištěny. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout (§ 243b odst. 2 o. s. ř.).

Jestliže bylo smlouvou o zúžení společného jmění manželů uzavřeno ve formě notářského zápisu dohodnuto, že věci určitého druhu (například nemovitosti) budou ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, lze takové věci nabýt do společného jmění manželů, jen je-li to opět umožněno smlouvou ve formě notářského zápisu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3541/2009)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 6. 6. 2008 určil, že pozemek parc. č. 852/91 o výměře 897 m², zapsaný u Katastrální úřadu pro hl. město Prahu, katastrální pracoviště P., na LV č. 698 pro obec P. a kat. území H., je ve výlučném vlastnictví žalobkyně. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že manželství účastníků uzavřené dne 7. 6. 1985 zaniklo rozvodem dne 5. 11. 2007. Dne 28. 11. 1994 účastníci formou notářského zápisu uzavřeli dohodu o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů podle § 143a obč. zák., podle níž se žalobkyně stává výlučnou vlastnící všech věcí patřících jinak do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, a to v tomto rozsahu:

- výlučným vlastnictvím žalobkyně budou všechny nemovitosti, jakož i všechny výnosy a přírůstky k těmto nemovitostem náležející, a to i nemovitosti, které jsou v současné době oběma manžely rozestavěny, takže z hlediska stavebního zákona dosud těmito nemovitostmi nejsou,

- dále zůstatky na účtech všech druhů, zůstatky na vkladních knížkách, výnosy z certifikátů a jiných cenných papírů, a to za předpokladu, že jejich identifikační znak bude znít na jméno H. R. nebo na jméno H. R., všechna osobní silniční motorová vozidla zapsaná u dopravního inspektorátu na uvedená jména a blíže vyjmenované věci movité.

Účastníci se dále dohodli na tom, že výdělky a jiné majetkové zisky nabyté z výdělečné činnosti žalovaného budou v bezpodílovém spoluvlastnictví obou manželů a že v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů budou i ostatní majetkové hodnoty, které oba manželé za trvání manželství získají, s výjimkou věcí uvedených v § 143 obč. zák. a majetkových hodnot „uvedených shora“. Dne 19. 11. 1997 uzavřeli S. L. jako prodávající a H. R. a Ing. R. K. jako kupující kupní smlouvu, jejímž předmětem byl pozemek parc. č. 852/91 o výměře 897 m² v obci P. a kat. území H. za kupní cenu 2 691 000 Kč. Čl. VIII. smlouvy stanovil, že na základě této smlouvy lze provést vklad do katastru nemovitostí, kdy v nově založeném listu vlastnictví budou v části A uvedeni oba kupující – „vlastnictví celku jako BSM“. Pozemek byl zaplacen z finančních prostředků patřících tehdy do bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Podle výpisu z katastru nemovitostí ze dne 19. 6. 2007 jsou na LV č. 689 zapsáni oba účastníci jako vlastníci předmětného pozemku v režimu společného

jmění manželů (dříve BSM). V době uzavření dohody o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví měli účastníci pouze rozestavěnou chatu na pozemku matky žalobkyně, žádnou jinou nemovitost, která by patřila do jejich bezpodílového spoluvlastnictví, neměli. Po dokončení stavby chaty nikdy nebyli zapsáni jako její vlastníci. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že v souvislosti s platně uzavřenou dohodou o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů ze dne 28. 11. 1994 je vlastníci předmětného pozemku podle kupní smlouvy ze dne 19. 11. 1997 jen žalobkyně, neboť pozemek nespadá do společného jmění účastníků. K tomu uvedl, že z dohody ze dne 28. 11. 1994 vyplývá jasný projev vůle účastníků, aby to byla žalobkyně, která se stane výlučnou vlastníci všech nemovitostí, které budou pořízeny za trvání manželství z prostředků spadajících do bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Za stavu, kdy v době uzavření dohody neexistovala žádná nemovitost, která by spadala do bezpodílového spoluvlastnictví účastníků, by ujednání o vlastnictví nemovitostí obsažené v dohodě nemělo žádný smysl.

M ě s t s k ý s o u d v Praze k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 18. 3. 2009 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud se ztotožnil s výkladem dohody o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví účastníků ze dne 28. 11. 1994. Uvedl, že z této dohody jednoznačně a určitě vyplývá, že „projevem vůle obou účastníků bylo, aby výlučným vlastnictvím žalobkyně byly veškeré nemovitosti, tedy nejenom nemovitosti, které účastníci mohli vlastnit ke dni uzavření dohody, ale i nemovitosti nabyté v budoucnu“. Nepřisvědčil výkladu žalovaného, že smyslem dohody bylo řešit pouze rozestavěnou chatu. Jazykovým a systematickým výkladem, kdy v textu je užit budoucí čas („výlučným vlastnictvím jmenované /žalobkyně/ budou všechny nemovitosti“), lze dovodit, že účelem dohody bylo řešit vlastnické vztahy k nemovitostem nabytým v budoucnu. Takový výklad je v souladu s ustálenou judikaturou obecných soudů i Ústavního soudu České republiky. Podle stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 10. 9. 1996, sp. zn. Pl. ÚS – st. 2/96, „dohody podle § 143a obč. zák. lze uzavírat jen ohledně majetku, který má být v budoucnu trvale nabyt“. Stejný názor Ústavní soud vyslovil v nálezu ve věci sp. zn. I. ÚS 86/95. Uzavření kupní smlouvy ze dne 19. 11. 1997 oběma účastníky je tak v rozporu s jejich ujednáním v dohodě ze dne 28. 11. 1994.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalovaný dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Nesouhlasí se závěrem, že v dohodě o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů ze dne 28. 11. 1994 bylo dohodnuto, že „všechny nemovitosti“, tedy i nabyté v budoucnu, budou výlučným vlastnictvím žalobkyně. Namítl, že odvolací soud se nezabýval tím, „zda je možné, aby

- do vlastnictví pouze jednoho z manželů byla nabyta věc pořizovaná výlučně za prostředky v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů,

- v rozporu s jednoznačnou dikcí § 144 obč. zák. bylo ve sporné věci preferováno hodnocení nabytí majetku mimo bezpodílové spoluvlastnictví manželů,

- po uzavření dohody o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů manželé nemohli nikdy, a to ani konsensuálním úkonem, navíc z prostředků v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, nabytí vlastnictví společně, ať již do podílového či bezpodílového spoluvlastnictví, případně druhý z manželů sám“.

Poukázal na to, že účastníci v dohodě o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví jasně deklarovali, že „výdělků a jiné majetkové zisky nabyté z výdělečné činnosti pana Ing. J. K. budou v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, v bezpodílovém spoluvlastnictví budou i ostatní majetkové hodnoty, které oba manželé za trvání manželství získají s výjimkou věcí uvedených v § 143 obč. zák. a majetkových hodnot uvedených shora“. Záměrem účastníků při uzavření dohody bylo ochránit před případnými riziky, vyplývajícími z podnikání žalovaného, existující majetek a nikoliv zakonzervovat vztahy tak, že ať by se v budoucnu dohodli jakkoliv, veškerý majetek včetně nemovitostí by mohla získat pouze žalobkyně. K zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů došlo k existujícímu majetku. Žalovaný je toho názoru, že majetek nabytý v budoucnu z prostředků v bezpodílovém spoluvlastnictví účastníků rovněž připadl do jejich bezpodílového spoluvlastnictví. V případě pochybností o obsahu dohody o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů, provedené formou notářského zápisu, by bylo v rozporu s § 144 obč. zák. vykládat tyto pochybnosti ve prospěch majetku mimo bezpodílové spoluvlastnictví manželů, nyní společné jmění manželů. Bylo by také v rozporu se základními principy Listiny základních práv a svobod, aby manželé po uzavření dohody o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů (společného jmění manželů) nemohli nikdy, a to ani konsensuálním úkonem, nabytí vlastnictví společně. Kupní smlouvu ze dne 19. 11. 1997 uzavřeli oba účastníci jako kupující, oba ji podepsali, oba potvrdili, že byla sepsána podle jejich pravé a svobodné vůle, a takto také byla předložena ke vkladu do katastru nemovitostí. Nebylo sporné, že pozemek byl získán za prostředky, které byly v bezpodílovém spoluvlastnictví účastníků. Dále namítl, že není naléhavý právní zájem na požadovaném určení, neboť s ohledem na zánik manželství účastníků je třeba jejich společné jmění vypořádat a v rámci tohoto vypořádání by měly být řešeny i vztahy k předmětnému pozemku. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně se k dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabyla účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) před dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Nejvyšší soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou včas, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. v rozsahu uplatněných dovolacích důvodů a námitek a dospěl k závěru, že dovolání je zčásti přípustné, a pokud je přípustné, není důvodné.

Pokud jde o správnost výkladu obsahu předmětné dohody o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví účastníků, dovolací soud neshledává na shodných skutkových a právních závěrech soudů obou stupňů nic, co by bylo v rozporu s hmotným právem či judikaturou Nejvyššího soudu nebo co by z rozhodnutí odvolacího soudu činilo rozhodnutí zásadního významu. V tomto ohledu nelze považovat dovolací námítky za způsobilé založit přípustnost dovolání. Dovolací soud tak v uvedeném směru může odkázat na odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu. Poznává pouze, že pokud se v první části předmětné smlouvy píše, že ve výlučném vlastnictví žalobkyně budou všechny nemovitosti, a v závěrečné části, že v bezpodílovém spoluvlastnictví účastníků budou ostatní věci, jež podle § 143 obč. zák. do něj patří s výjimkou „majetkových hodnot uvedených shora“, je logické, že do „ostatních věcí“ v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů nemohou patřit nemovitosti, nýbrž jen věci movité“. Podle názoru dovolacího soudu pak platí, že, není-li dohoda o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů nejasného obsahu, resp. neurčitá, vnitřně rozporná natolik, že ani výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, na čem se účastníci dohodli, především jakého majetku se zúžení má týkat, není důvodu pro aplikaci § 144 obč. zák., upravujícího tzv. domněnku společného majetku (jmění).

Dovolání je však přípustné pro řešení dovolacímu soudu dosud nenastolené otázky vlastnictví věci, kterou podle kupní smlouvy nabyli oba manželé, ač by podle jejich předchozí smlouvy o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů měla patřit do výlučného vlastnictví jednoho z nich.

Nabývání do bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dále „BSM“), nyní společného jmění manželů, bylo (a je) upraveno kogentním právním předpisem – § 143 obč. zák., od kterého se účastníci mohou o své vůli odchýlit jedině některou ze smluv upravených v § 143a odst. 1 a 2. obč. zák. Jednou z takových smluv je smlouva o zúžení BSM uzavíraná v kvalifikované podobě notářského zápisu. Je-li taková smlouva platná a účinná, nahrazuje zákonnou úpravu nabývání majetku (jmění) do BSM. Poté, co se stane tato nová úprava účinnou, se od ní účastníci zase (stejně jako od zákonné) nemohou odchýlit pouhým společným projevem vůle, např. nabytí věc do společného majetku (jmění), ačkoli podle smlouvy o zúžení má taková věc patřit do výlučného vlastnictví jednoho z nich. Aby to bylo možné, museli by účastníci nejdříve uzavřít smlouvu o rozšíření (zúženého) BSM, která by takové nabytí umožnila. Podle názoru dovolacího soudu smlouva, která vyžaduje formu notářského zápisu, může být platně změněna smlouvou mající formu notářského zápisu, obdobně jako písemně uzavřená dohoda může být změněna nebo zrušena pouze písemně (viz § 40 odst. 2 obč. zák.).

Z uvedených důvodů jen smlouva účastníků o rozšíření BSM sepsaná formou notářského zápisu, podle níž by manželé mohli nabývat nemovitosti do společného majetku, by jim mohla takové nabývání umožnit. Jestliže takovou smlouvu před koupí předmětného pozemku účastníci neuzavřeli, nemohli jej nabýt do bezpodílového spoluvlastnictví.

Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008, publikovaného v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek jako C 6297 platí, že „jsou-li dány zákonné předpoklady pro zařazení věci do společného jmění manželů, mohou manželé učinit věc předmětem výlučného majetku jen způsobem stanoveným zákonem, tedy zejména zúžením společného jmění, k němuž je třeba notářského zápisu. Pouhá shodná vůle nabýt věc do výlučného majetku nemůže věc ze společného jmění vyloučit.“ Toto pravidlo platí i opačně a uvedené judikatorní závěry lze vztáhnout i na posuzovanou věc; mají-li účastníci notářským zápisem zúžen rozsah majetkového společenství v souladu s § 143a obč. zák. v tom smyslu, že výlučnou vlastníci všech nemovitostí, které budou pořízeny za trvání manželství z prostředků spadajících do BSM, bude žalobkyně, nemohou následně pouhým shodným projevem vůle nabytí nemovitosti (v tomto případě pozemku) do jejího výlučného vlastnictví vyloučit. Nabýt předmětný pozemek do společného majetku mohli pouze za předpokladu, že by před uzavřením kupní smlouvy změnili (rozšířili) rozsah majetkového společenství formou notářského zápisu, což však neučinili. Smlouvou o zúžení jejich BSM byl nastolen pro ně závazný stav jejich majetkových vztahů k nabývání nemovitostí, který nemohli změnit pouhým projevem vůle.

Rozhodnutí odvolacího soudu je tudíž z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné. Pro úplnost dovolací soud dodává, že neopodstatněnost dovolací námítky nedostatku naléhavého právního zájmu vyplývá i z výsledku dovolacího řízení, podle kterého se sporný pozemek nemůže stát předmětem vypořádání SJM, v eventuálním řízení o vypořádání společného majetku účastníků lze uvažovat jen o prostředcích, které ze společného majetku účastníků byly vynaloženy na výlučný majetek žalovaného.

Vady řízení uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. a jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovolací soud nezjistil.

Z uvedených důvodů dovolací soud proto podle § 243b odst. 2 o. s. ř. dovolání žalovaného zamítl.

Vyhláškou č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, ve znění účinném do 31. 12. 2011, Ministerstvo zdravotnictví stanovilo požadavky na personální vybavení zdravotnických zařízení, aniž k tomu bylo zmocněno zákonem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 23 Cdo 1695/2010)

Původní žalobkyně Městská nemocnice v O. – LDN, příspěvková organizace, se po žalované domáhala zaplacení částky 2 204 526,53 Kč jako doplatku úhrad za zdravotní péči poskytnutou pojištěncům žalované za 1. pololetí 2005. V průběhu řízení vzala žalobu zpět co do částky 326 944,95 Kč, kterou jí žalovaná po podání žaloby uhradila.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 17. 9. 2008 uložil žalované částku 1 877 581,58 Kč původní žalobkyni zaplatit a rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že původní žalobkyně byla nestátním zdravotnickým zařízením, jehož předmětem činnosti bylo poskytování následné lůžkové zdravotní péče. Dne 5. 10. 2001 uzavřela s žalovanou smlouvu o poskytování a úhradě zdravotní péče, jíž se zavázala poskytovat pojištěncům žalované hrazenou zdravotní péči v dohodnutých druzích, odbornostech a rozsahu, pro které je věcně, technicky a personálně vybavena, a žalovaná se zavázala uhradit původní žalobkyni zdravotní péči průkazně zdokumentovanou a odůvodněně poskytnutou jejím pojištěncům v souladu s právními předpisy a smlouvou. Ceny bodu a výše úhrad zdravotní péče včetně regulačních omezení dle výsledků dohodovacího řízení měly být sjednávány dodatkem ke smlouvě. Dále bylo sjednáno, že pro uplatnění nároku na úhradu bude původní žalobkyně předávat žalované jednou měsíčně vyúčtování poskytnuté zdravotní péče. Zjistí-li žalovaná ve vyúčtování před provedením úhrady nesprávně nebo neoprávněně vyúčtovanou péči, úhradu této části v termínu splatnosti neprovede a oznámí zdravotnickému zařízení bez zbytečného odkladu rozsah, důvod a částku, čímž je vyzve k opravě nesprávně vyúčtované péče nebo k doložení poskytnutí zdravotní péče. Poskytnutím úhrady není dotčeno právo žalované k provádění následné kontroly proplácených vyúčtování v rozsahu a za podmínek stanovených právními předpisy a smlouvou. Pokud kontrola prokáže neoprávněnost nebo nesprávnost vyúčtování hrazené zdravotní péče či její neodůvodněné poskytování, žalovaná podle ustanovení § 42 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, takovou péči neuhradí. Původní žalobkyně se zavázala nejpozději do třiceti kalendářních dnů oznámit žalované skutečnosti, které by podstatným způsobem mohly ovlivnit plnění smlouvy, pokud dojde ke změně počtu pracovníků stanoveného zvláštním právním předpisem. Na základě dodatků k této smlouvě byla sjednána úhrada paušální sazbou za ošetrovací den (dále též jen „OD“) s kódem 00024.

Šetřením žalované bylo zjištěno, že personální obsazení u původní žalobkyně k 30. 6. 2005 v přepočtu na počet lůžek a minimální obsazení zdravotnického zařízení podle vyhlášky č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, pro ošetřovací den 00024 bylo o 0,25 pracovního úvazku nižší u lékaře A1, o 1,5 úvazku nižší u lékaře A2, o 2 úvazky vyšší u lékaře A0, o 17 úvazků vyšší u SPZ PSS, o 1,4 úvazku nižší u středního zdravotnického personálu a o 5,5 úvazku vyšší u nižšího zdravotnického personálu. Při vyúčtování úhrady za zdravotní péči poskytnutou v 1. pololetí 2005 žalovaná vycházela z výše úhrady náležející původní žalobkyni v 1. pololetí 2004 paušální sazbou za ošetřovací den tak, že se celková výše úhrady za ošetřovací den v 1. pololetí 2004 navýšila indexem 1,13. S poukazem na nedodržení pravidel minimálního personálního vybavení stanoveného ve vyhlášce č. 134/1998 Sb. pro vykazování smluveného OD 00024 žalovaná dovodila, že nebyly naplněny podmínky pro bodové ohodnocení tohoto ošetřovacího dne, provedla proto přepočty ošetřovacích dnů a vypočetla kombinaci sjednaného OD 00024 s OD 00005, na základě čehož z celkového počtu 12 318 ošetřovacích dnů vykázaných za 1. pololetí 2005 uhradila 7991 ošetřovacích dnů prostřednictvím kódu 00024 a 4327 ošetřovacích dnů prostřednictvím kódu 00005. Jednotlivé kategorie pacientů neohodnotila bodově, s poukazem na nedodržení pravidel minimálního personálního vybavení stanoveného v seznamu pro vykazování bodově ohodnocené kategorie pacienta. Na základě toho dospěla k závěru, že původní žalobkyni měla být zaplacena částka 10 171 621,10 Kč, a protože na zálohách byla zaplacena částka 12 022 230 Kč, došlo k přeplatku ve výši 1 850 608,90 Kč (při přepočtu na vykázané body 1 877 581,58 Kč). Z tohoto důvodu na úhradu zdravotní péče vyúčtované původní žalobkyni v následujícím období postupně započítala celkem částku 2 177 553,85 Kč, přičemž částku 326 944,95 Kč jí poté uhradila.

Soud prvního stupně především dovodil, že žalovaná nebyla oprávněna k provedení kontroly personálního obsazení, původní žalobkyně však porušila smluvní povinnost jí neprodleně oznámit, že došlo ke změně počtu zdravotnických pracovníků určeného vyhláškou č. 134/1998 Sb. Konstatoval, že výše úhrady pro 1. pololetí 2005 nebyla stanovena v dohodovacím řízení ani sjednána dodatkem smlouvy, hodnoty bodu a výše úhrad zdravotní péče se tudíž řídily ustanovením § 3 vyhlášky č. 50/2005 Sb., podle něhož se výše úhrady zdravotní péče v léčebnách dlouhodobě nemocných stanoví paušální sazbou za ošetřovací den tak, že celková výše úhrady náležející zdravotnickému zařízení za ošetřovací den v 1. pololetí 2004 se navýší indexem 1,13. Ztotožnil se s argumentací žalobkyně, že zákonem č. 48/1997 Sb. bylo Ministerstvo zdravotnictví (dále též jen „ministerstvo“) oprávněno vydat vyhlášku, jejímž obsahem mohl být pouze seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami a nikoliv stanovení závazného personálního obsazení, od něhož se výše úhrady odvíjí. Poukázal na to, že teprve novelou provedenou zákonem č. 245/2006 Sb. byl do zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, vložen § 12a stanovící, že zdravotnické zařízení musí být personálně vybaveno pro druh a rozsah zdravotní

péče, kterou poskytuje, a zmocňující ministerstvo stanovit po dohodě s příslušnou komorou požadavky na personální vybavení zdravotnického zařízení, a vyjádřil přesvědčení, že před účinností tohoto ustanovení nemohl být závazný právní předpis „v podobě“ vyhlášky týkající se personálního vybavení zdravotnických zařízení vydán. Zdůraznil též, že ve vyhlášce č. 134/1998 Sb. je podmínka minimálního personálního vybavení výslovně stanovena pouze u ošetrovacích dnů resuscitační a intenzivní péče a dále pak v kapitole 6 u vykazování kategorií pacienta, kde se vztahuje pouze na minimální obsazení středním, nižším a pomocným zdravotnickým personálem. Z toho dovedl, že při poskytování jiného typu péče podmínka minimálního personálního vybavení splněna být nemusela, personální vybavení uvedené ve vyhlášce pro daný ošetrovací den vyhodnotil jako toliko doporučené a usoudil, že argument žalované, podle něhož každý jednotlivý typ ošetrovacího dne lze vykázat pouze za předpokladu, že pracoviště splňuje podmínky minimálního personálního vybavení, nemá oporu v právních předpisech, a to ani ve vyhlášce č. 134/1998 Sb. Argumentoval rovněž, že možnost snížení úhrady za poskytnutou zdravotní péči v návaznosti na personální vybavení nebyla ve smlouvě mezi účastníky sjednána. Dovedl dále, že vyhláška č. 134/1998 Sb. je sice na základě ustanovení § 17 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb. součástí uzavřené smlouvy, v části obsahující pravidla pro vykazování ošetrovacích dnů je však v rozporu s právními předpisy vyšší právní síly, především se zákony č. 95/2004 Sb. a 96/2004 Sb., protože neodpovídá podmínkám pro výkon lékařských profesí a nelékařských zdravotnických povolání dle těchto zákonů, a současně je neurčitá, protože používá pojmy, které nejsou blíže vysvětleny.

Soud prvního stupně uzavřel, že z uvedených důvodů je neplatná ta část smlouvy, jejímž obsahem je vyhláška č. 134/1998 Sb., a tato vyhláška nemůže být brána jako právně závazný podklad pro stanovení personálního vybavení, tím méně jako základ pro stanovení podmínek způsobu a výše úhrad za zdravotní péči. V případě jiného posouzení by podle jeho názoru uplatnění práva započtení žalovanou neobstálo pro rozpor s dobrými mravy, neprokázala-li, že v důsledku nedostatečného personálního obsazení došlo ke zhoršení kvality a rozsahu poskytované péče. Konstatoval dále, že původní žalobkyně prokázala, že v jejím zařízení na základě smlouvy o spolupráci pracoval další střední zdravotnický personál, mimo jiné dietní sestra a rehabilitační sestry, a vyjádřil názor, že žalovaná měla zařazení těchto pracovníků zohlednit, v důsledku čehož by byla splněna kritéria vyhlášky č. 134/1998 Sb. stran úvazku středního zdravotnického personálu. Vytkl též žalované nezohlednění skutečnosti, že úvazky nižšího a pomocného zdravotnického personálu žalobkyně mnohonásobně převýšila.

K odvolání žalované M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 13. 10. 2009 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

Odvolací soud předně reagoval na skutečnost, že původní žalobkyně zanikla sloučením s žalobkyní, a rozhodl o procesním nástupnictví žalobkyně. Při přezkou-

mání napadeného rozhodnutí vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, s jeho právními závěry se však neztotožnil.

Usoudil především, že pokud původní žalobkyně provedení kontroly umožnila, nelze dovozovat, že šlo o kontrolu nezákonnou. Otázku zákonnosti kontroly označil za vedlejší, neboť rozhodné bylo, zda původní žalobkyně splnila předpoklady pro vyplacení žalované částky.

Odvolací soud dále dovodil, že bylo-li ministerstvo v ustanovení § 17 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb. zmocněno vydat seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami a počítal-li tento zákon s tím, že lze úhradu sjednat i paušální částkou (např. v § 17 odst. 3), pak bylo oprávněno vydat předpis se stanovením seznamu zdravotních výkonů s jejich hodnotami podle výkonů nebo paušální částkou, jak učinilo vyhláškou č. 134/1998 Sb. Na základě tohoto zmocnění sice nemohlo stanovit, za jakého personálního zajištění lze to které zdravotnické zařízení provozovat, mohlo však výši úhrady vázat na množství a kvalifikaci pracovníků poskytujících zdravotní péči, jak se stalo. Pokud by tedy zdravotnické zařízení nesplňovalo personální kritéria stanovená vyhláškou, nemohlo požadovat úhradu za ošetrovací den 00024, ale jen úhradu základní, v daném případě za ošetrovací den 00005. Odvolací soud zdůraznil, že původní žalobkyně u ošetrovacího dne 00024 nesplňovala požadavky na úvazky lékařů A1 a A2 a ani na základě smlouvy o poskytování a úhradě výkonů agregovaných do ošetrovacího dne uzavřené dne 5. 1. 2005 mezi původní a nynější žalobkyní nelze dovodit, že pro původní žalobkyni pracovaly dietní a rehabilitační sestry. Příslušné tvrzení žalobkyně vyhodnotil s ohledem na zápis ze dne 13. 12. 2005 jako účelové a dodal, že ani samotné smlouvy uzavřené s příslušnými pracovníci nebyly doloženy.

Odvolací soud nepřisvědčil soudu prvního stupně ani v otázce neurčitosti vyhlášky č. 134/1998 Sb. a jejího rozporu se zákony. Poukázal na vysvětlení zkratk A1, A2 a A0 v kapitole 2 bodu 6 této vyhlášky a na vymezení dalších zpochybněných pojmů ve vyhlášce č. 77/1981 Sb. s tím, že ta sice byla k 30. 6. 2004 zrušena, avšak v době nabytí účinnosti vyhlášky č. 137/1998 Sb. platila, vycházelo se z ní a z dosavadního vymezení je třeba vycházet až do nového vymezení těchto pojmů. Vyjádřil mínění, že zákony č. 95/2004 Sb. a 96/2004 Sb. upravují jinou oblast právních vztahů a že pokud si vyhláška pro svou potřebu určité pojmy vymezí sama, je nerozhodné, zda v jiném zákoně je vymezení téhož pojmu provedeno pro jiné účely jinak. Odvolací soud též dovodil, že pokud nebyly zjištěny žádné mimořádné okolnosti, nelze v postupu žalované spatřovat nic, co by odporovalo dobrým mravům. Uzávěřel, že žalobkyně nemůže požadovat úhradu za vykázaný počet lůžek, ale jen za takový počet, ohledně něhož předpoklady splnila, a ten byl její právní předchůdkyni uhrazen.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním, jež opřela co do přípustnosti o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., a co do důvodů o ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nespráv-

ném právním posouzení věci, a ztotožňujíc se s právními závěry, na nichž založil své rozhodnutí soud prvního stupně.

Dovolatelka zpochybnila posouzení personálního auditu jako oprávněného. Především však podrobila kritice závěry odvolacího soudu při posouzení účinků vyhlášky č. 134/1998 Sb. Argumentovala, že vyhláška nemůže ukládat povinnosti, které nemají základ v zákoně, proto neplnění takových povinností nelze sankcionovat. Setrvala na názoru, že vyhláška v části, v níž ministerstvo stanoví nejen seznam výkonů s bodovými hodnotami, ale i další podmínky pro provedení úhrady poskytnuté zdravotní péče, byla vydána nad rámec pověření uděleného zákonem č. 48/1997 Sb., a zdůraznila, že ministerstvo bylo zmocněno k vydání vyhlášky stanovící personální vybavení až novelou zákona č. 20/1966 Sb. Podle jejího mínění není z rozhodnutí odvolacího soudu zřejmé, o jakou právní úpravu opřel názor, že ministerstvo bylo oprávněno vázat výši úhrady na počet pracovníků a jejich odbornost. Za chybně označila též posouzení úhrady za OD 00024 jako úhrady zvýšené a úhrady za OD 00005 jako úhrady základní, neboť se jedná o rozdílné typy péče, z nichž první je poskytován v léčebnách dlouhodobě nemocných a druhý na ošetrovatelských lůžkách nemocnic. Zdůraznila, že ve smlouvě nebylo sjednáno oprávnění žalované měnit úhradu ze sjednaného ošetrovacího dne na jiný, a vyjádřila přesvědčení, že výše úhrady je na základě ustanovení § 13 zákona č. 48/1997 Sb. jako předpisu vyšší právní síly vázána pouze na to, zda zdravotnické zařízení, pro které je jiným právním předpisem stanoveno personální vybavení, zdravotní péči poskytlo v souladu s právními předpisy a se svým oprávněním. Neprovedení úhrady za poskytnutou zdravotní péči je proto možné jen na základě zjištění, že péče nebyla poskytnuta v druhu, rozsahu a za podmínek sjednaných smlouvou o poskytování zdravotní péče.

Dovolatelka polemizovala též se závěrem odvolacího soudu o vztahu vyhlášky č. 134/1998 Sb. a zákonů č. 95/2004 a 96/2004 Sb. Za nemyslitelnou považuje konstrukci, kdy by zdravotnické zařízení mělo stanoveny jiné podmínky pro poskytování zdravotní péče daného druhu a rozsahu a jiné pro její úhradu, což by mohlo vést k tomu, že by nemělo podle vyhlášky nárok na úplnou úhradu zdravotní péče poskytnuté v souladu se zákonem. Zdůraznila, že uvedené zákony upravují vzdělávání zdravotnických pracovníků jinak, než jak jsou požadavky na vzdělání uvedeny ve vyhlášce, nelze proto např. požadovat dvě atestace, když zákon zná pouze jednu. Kritice podrobila rovněž závěr odvolacího soudu v otázce zohlednění výkonů dietních a rehabilitačních sester, namítajíc, že smlouvy nebyly uzavírány se sestrami, nýbrž s dalším zdravotnickým zařízením, které se zavázalo provádět tyto výkony svými zaměstnanci, což předpisy ani smlouva nevylučují.

Dovolatelka poukázala na to, že zákon č. 48/1997 Sb. v ustanovení § 17 odst. 3 rozlišoval mezi úhradou na základě bodového ohodnocení zdravotních výkonů a úhradou na základě paušálu, a vytkla odvolacímu soudu, že (shodně s žalovanou) kombinoval paušální úhradu stanovenou vyhláškou č. 50/2005 Sb. s vyhláškou č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodno-

tami. Zdůraznila změnu ve způsobu úhrady následné péče, k níž došlo vyhláškou č. 50/2005 Sb., kterou byla pro 1. pololetí 2005 zavedena úhrada za ošetrovací dny 00024 a 00005 paušální sazbou odvozenou od skutečné úhrady za ošetrovací den náležející zdravotnickému zařízení v roce 2004 za uvedené typy ošetrovacích dnů. Nově používanou paušální sazbou za ošetrovací den byla podle jejího názoru výše úhrady zcela odtržena od seznamu výkonů s bodovými hodnotami a nový způsob úhrady zůstal s vyhláškou č. 134/1998 Sb. spojen pouze užitou terminologií.

Závěrem dovolatelka vytkla odvolacímu soudu, že i když dospěl k závěru o vázanosti úhrady na počet pracovníků zdravotnického zařízení, nezabýval se otázkou, jak je vázána. Argumentovala, že žádný právní předpis ani smlouva neupravuje omezení úhrady v případě nesplnění personálních předpokladů a jeho způsob a že dodatek ke smlouvě, podle něhož by úhrada byla krácena sjednaným koeficientem, pokud by celkový počet ošetrovacích dnů vykázaných všem zdravotním pojišťovnám neodpovídal personálnímu a technickému vybavení pracovišť, původní žalobkyně uzavřít odmítla.

Dovolatelka navrhla, aby napadený rozsudek byl zrušen a věc vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení), při splnění podmínek povinného zastoupení předepsaných ustanovením § 241 o. s. ř., Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovodil, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Dovolání je též důvodné.

Podle ustanovení § 17 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění účinném do 30. 6. 2005 (dále jen zákon č. 48/1997 Sb.), seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami se sestavuje v dohodovacím řízení. Seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami je předkládán Ministerstvu zdravotnictví k posouzení z hlediska souladu s právními předpisy a veřejným zájmem, které jej poté vydá jako vyhlášku. Seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami je podle druhů péče, kterou je zdravotnické zařízení oprávněno poskytovat, součástí smlouvy o poskytování zdravotní péče uzavírané mezi zdravotními pojišťovnami a smluvními zdravotnickými zařízeními.

Podle kapitoly 1 přílohy vyhlášky č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, ve znění vyhlášky č. 291/2002 Sb. (dále

jen vyhláška č. 134/1998 Sb.), zdravotním výkonem je základní jednotka seznamu, popisující ucelenou činnost při poskytování zdravotní péče (položka 2), názvem výkonu stručný text vystihující jednoznačně podstatu výkonu (položka 6), popisem výkonu text, rozvíjející název výkonu, popisující výkon a případně jeho provedení (položka 7), nositelem výkonu zdravotnický pracovník, který se podílí na provedení výkonu (položka 11), časem nositele výkonu čas, po který je daný zdravotnický pracovník zaměstnán prováděním právě tohoto jediného výkonu (položka 12), mzdovým indexem nositele výkonu index, který charakterizuje kvalifikaci nositele k provedení výkonu a obtížnost provedení výkonu (položka 13), a bodovou hodnotou výkonu součet všech přímých nákladů na výkon (tj. osobních nákladů nositele výkonu, nákladů na jednoúčelové přístroje a jejich specifickou údržbu, při provedení výkonu přímo spotřebovaný materiál a při provedení výkonu přímo spotřebované léčivé přípravky) kalkulovaný v korunách a vyjádřený v bodech (položka 14).

Podle úvodních ustanovení kapitoly 5 uvedené přílohy ošetrovací dny se vykazují při hospitalizaci pacienta na lůžkovém oddělení zdravotnického zařízení nebo při pobytu pacienta ve stacionáři (věta první). Ošetrovací den je vykazován podle odbornosti oddělení, které jej vykazuje (věta čtvrtá). Podle položky 1 této kapitoly se ošetrovací den 00005 vykazuje na ošetrovatelských lůžkách všech odborností (bod 4) a ošetrovací den 00024 se vykazuje na lůžkách ostatních odborných léčebných ústavů (bod 12). Podle položky 2 ve výkonu OD je zahrnuto: veškeré vizity lékařů, činnost středních, nižších a pomocných zdravotnických pracovníků, administrativní činnost mimo činnost zahrnutou v jiných výkonech, organizační činnost vedoucích pracovníků, ústavní pohotovostní služba (kromě, mimo jiné, OD 00005), stravní jednotka, přímo spotřebovaný zdravotnický materiál. V úvodu položky 7 této kapitoly, označené jako „Pravidla vykazování OD“, je stanoveno, že OD resuscitační a intenzivní péče lze vykazovat pouze na pracovišti, které splňuje minimální personální a technické vybavení, pod položkou 7.1 je stanoveno minimální personální vybavení, a to (mimo jiné) pod položkou 7.1.5 pro další OD, z toho pro OD 00005 lékař A2 0, lékař A1 0,5, lékař A0 0, lékař ÚPS 0, SZP PSS 1, SZP 6,6, NZP, PZP 4 a pro OD 00024 lékař A2 0,66, lékař A1 1,00, lékař A0 0,00, lékař ÚPS 0,16, SZP PSS 1,33, SZP 6,56, NZP, PZP 2.

Článek 2 odst. 4 Ústavy České republiky (dále též jen „Ústava“) stanoví, že každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Podle článku 79 odst. 3 Ústavy ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Podle článku 95 odst. 1 Ústavy soudce je při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu; je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem nebo s takovou mezinárodní smlouvou.

Podle článku 2 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“) státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způso-

bem, který zákon stanoví (odstavec 2). Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá (odstavec 3).

Podle článku 26 Listiny každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost (odstavec 1). Zákon může stanoví podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností (odstavec 2).

Odvolační soud vyšel ze správného úsudku, že zmocnění Ministerstva zdravotnictví k vydání seznamu zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, obsažené v ustanovení § 17 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb., nezahrnovalo oprávnění stanovit, za jakého minimálního personálního zabezpečení lze (vůbec) provozovat zdravotnická zařízení. Protože žalovaná v rámci své procesní obrany v řízení před soudy nižších stupňů správnost takového závěru nezpochybnila a neučinila tak ani v dovolacím řízení, lze se pro stručnost omezit na konstatování, že podle ustálené judikatury jak Ústavního soudu, tak soudů obecných projev vůle zákonodárce zmocňující exekutivní orgán k bližší úpravě určitých společenských vztahů musí být konkrétní a výslovný, tj. zcela zřetelně vyjádřený (srov. shodně např. náleze Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 7/03, uveřejněný pod číslem 113/2004 Sbírky nálezu a usnesení Ústavního soudu, náleze Ústavního soudu ze dne 26. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 101/05, uveřejněný tamtéž pod číslem 170/2010, náleze Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 28/06, uveřejněný tamtéž pod číslem 222/2008, a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 7. 2011, sp. zn. 2 As 72/2011, uveřejněný pod číslem 2392/2011 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu), a v ustanovení § 17 odst. 4 zákona č. 48/1997 Sb. vůle zmocnit orgán moci výkonné k bližší úpravě minimálního personálního (ani jiného) vybavení zdravotnických zařízení zcela nepochybně vyjádřena není, nehledě na to, že tento zákon neobsahuje základní úpravu této oblasti společenských vztahů, jež by mohla být – v mezích stanovených zákonem – v podzákoněm prováděcím předpisu blíže rozvedena. Stanovení primárních práv a povinností (jejich vymezení) je Ústavou vyhrazeno zákonu a delegovaná normotvorba (podzákoná legislativa) se musí pohybovat toliko v restriktivně interpretovaných mezích obsahu, rozsahu a zejména účelu zmocňovací normy (srov. shodně např. náleze Ústavního soudu ze dne 25. 10. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 17/95, uveřejněný pod číslem 67/1995 Sbírky nálezu a usnesení Ústavního soudu, náleze Ústavního soudu ze dne 29. 4. 1998, sp. zn. Pl. ÚS 43/97, uveřejněný tamtéž pod číslem 48/1998, náleze Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 45/2000, uveřejněný tamtéž pod číslem 30/2001, a náleze Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 23/02, uveřejněný tamtéž pod číslem 89/2004). Pro správnost přijatého závěru svědčí podporně též skutečnost, že až zákonem č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů (srov. jeho § 46), byl do zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, s účinností od 31. 5. 2006 vložen § 12a stanovící mimo jiné, že zdravotnické zařízení poskytující zdravotní péči musí být personálně, věcně a technicky vybaveno

pro druh a rozsah zdravotní péče, kterou poskytuje, a musí splňovat hygienické požadavky na svůj provoz (odstavec 1), a zmocňující Ministerstvo zdravotnictví stanovit vyhláškou požadavky na věcné a technické vybavení zdravotnického zařízení a hygienické požadavky na jeho provoz a stanovit po dohodě s příslušnou komorou vyhláškou požadavky na personální vybavení zdravotnického zařízení (odstavec 2).

Navazující úvaze odvolacího soudu, že ministerstvo vyhláškou č. 134/1998 Sb. nestanovilo požadavky na personální zabezpečení zdravotnických zařízení, nýbrž v rámci zákonného zmocnění „pouze“ vázalo výši úhrady na množství a kvalifikaci pracovníků zdravotní péči poskytujících, však správnost přiznat nelze.

Již bylo zmíněno, že v době, kdy byla přijata vyhláška č. 134/1998 Sb. (stalo se tak 2. 6. 1998, s účinností od 1. 7. 1998), tu nebyly v právním řádu České republiky právní předpisy, jež by stanovily požadavky na personální vybavení zdravotnických zařízení podle oborů, druhu a formy poskytované zdravotní péče; stalo se tak až vyhláškou č. 99/2012 Sb., o požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb, vydanou s účinností od 1. 4. 2012 na základě zmocnění obsaženého v ustanovení § 120 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, k provedení ustanovení § 11 odst. 4 tohoto zákona. Bodová hodnota jednotlivých zdravotních výkonů, jež je podkladem pro stanovení výše úhrady za jejich poskytnutí, se v pojetí, na němž je založena vyhláška č. 134/1998 Sb., odvíjí od typových nákladů souvisejících (přímo i nepřímo) s jejich poskytnutím. Mezi ně patří též náklady na personální zabezpečení, jejichž výše je podmíněna nároky na počet a kvalifikaci zdravotnických pracovníků, jejichž účast si poskytnutí toho či onoho zdravotního výkonu vyžaduje (srov. kapitolu 1 položku 14 přílohy vyhlášky č. 134/1998 Sb.). Z pohledu potřeby přiřadit jednotlivým zdravotním výkonům odpovídající bodové hodnoty se tedy (objektivně) jevila absence úpravy personálního vybavení zdravotnických zařízení jako mezera v právu. S ní se ministerstvo – ve vztahu k tomu, co je předmětem sporu v souzené věci – vypořádalo tak, že požadavky na minimální personální vybavení zdravotnických zařízení poskytujících zdravotní péči při hospitalizaci pacienta na lůžkovém oddělení nebo při pobytu pacienta ve stacionáři, při níž se vykazuje ošetřovací den, stanovilo v kapitole 5 přílohy vyhlášky č. 134/1998 Sb. jako podmínku, za jejíhož splnění lze ošetřovací dny podle jednotlivých odborností vykazovat, tedy jako předpoklad pro to, aby zdravotnickému zařízení vzniklo za poskytnutí ošetřovacího dne právo na příslušnou úhradu z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Tím ovšem stanovilo předpoklady, za nichž zdravotnické zařízení vůbec mohlo lůžkovou zdravotní péči příslušné odbornosti hrazenou z prostředků veřejného zdravotního pojištění poskytovat, a tak sice nepřímo (zastřeně), z hlediska věcného (z pohledu praktických důsledků) však zcela efektivně, vymezilo požadavky, které muselo zdravotnické zařízení lůžkové péče splňovat, aby mohlo poskytovat zdravotní péči druhu stanoveného v rozhodnutí o jeho registraci (srov. § 5 odst. 2 písm. a/ a § 11 odst. 1 ve spojení s § 10 odst. 2 písm. b/ zákona č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zaří-

zeních, ve znění účinném do 31. 5. 2006), popř. v rozhodnutí jeho zřizovatele (srov. § 33 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 31. 3. 2012, a § 23 vyhlášky č. 242/1991 Sb., o soustavě zdravotnických zařízení zřizovaných okresními úřady a obcemi, účinné do 31. 3. 2012), ledaže by šlo o typ zdravotnického zařízení, které poskytuje toliko zdravotní péči z veřejného zdravotního pojištění nehrazenou (srov. § 11 odst. 2 a 3 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění účinném od 1. 1. 1992 do 31. 3. 2012, a § 13 a násl. zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů).

Jinými slovy řečeno, je-li (jak je tomu v souzené věci) druhem zdravotní péče, kterou je zdravotnické zařízení oprávněno poskytovat, následná lůžková péče a je-li výkonem, s nímž se pojí úhrada z veřejného zdravotního pojištění, ošetrovací den, pak stanovením personálních předpokladů, které musí zdravotnické zařízení splnit, aby mu za poskytnutý ošetrovací den vznikl nárok na úhradu z prostředků veřejného zdravotního pojištění, se určují též požadavky na minimální personální vybavení takového zdravotnického zařízení.

Správnost takového závěru potvrzuje nakonec i skutečnost, že vyhláškou č. 411/2011 Sb. ministerstvo s účinností od 1. 1. 2012 novelizovalo vyhlášku č. 134/1998 Sb. mimo jiné tak, že v příloze v kapitole 5 položka 7 zní: „7. PRAVIDLA VYKAZOVÁNÍ OD. OD resuscitační a intenzivní péče lze vykazovat pouze na pracovišti, které splňuje minimální personální, technické a věcné vybavení uvedené ve vyhlášce upravující personální, technické a věcné vybavení ...“, a položky 7.1, určující minimální personální vybavení, a 7.2, určující minimální technické vybavení, v kapitole 5 přílohy byly zrušeny. V přechodném ustanovení § 2 odst. 3 vyhlášky č. 99/2012 Sb., o požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb, pak bylo určeno, že poskytovatel zdravotních služeb, který je oprávněn poskytovat zdravotní služby ke dni nabytí účinnosti této vyhlášky, musí do doby splnění požadavků na personální zabezpečení poskytovaných služeb stanovených touto vyhláškou splňovat požadavky na personální zabezpečení podle vyhlášky č. 134/1998 Sb., ve znění účinném do dne 31. 12. 2011. Z toho je nade vše pochybnost zřejmé, jak samo Ministerstvo zdravotnictví jako příslušný normotvůrce vnímalo účel (smysl) stanovení minimálního personálního vybavení pracoviště pro vykazování ošetrovacího dne, jež bylo do konce roku 2011 obsaženo ve vyhlášce č. 134/1998 Sb.

Nejvyšší soud tedy dospívá k závěru, že Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou č. 134/1998 Sb. požadavky na personální vybavení zdravotnických zařízení stanovilo a právní posouzení, na němž spočívá napadené rozhodnutí odvolacího soudu, je tudíž nesprávné.

Vytčené pochybení v právním posouzení souvisí zřejmě s nesprávným úsudkem odvolacího soudu v otázce povahy ošetrovacích dnů. Odvolací soud pomíjí, jak mu správně vytýká dovolatelka, že to, čím se liší jednotlivé ošetrovací dny, nejsou

(primárně) nároky na množství a kvalifikaci potřebného zdravotnického personálu, nýbrž je jím odbornost oddělení, které ošetrovací den vykazuje (srov. kapitolu 5, větu druhou, přílohy vyhlášky č. 134/1998 Sb.), tj. konkrétní druh poskytované zdravotní péče (s nímž se, pravda, nutně pojí typové nároky na určitou úroveň personálního, věcného a technického zabezpečení). Neobstojí tedy takový pohled, podle něhož vyhláška toliko určila, na jakou úhradu má zdravotnické zařízení nárok ve vazbě na dosaženou úroveň svého personálního vybavení. Příznačným výrazem nesprávnosti takového pojetí je dovolatelkou po právu kritizované chápání OD 00005, jenž se vykazuje na ošetrovatelských lůžkách všech odborností, jako ošetrovacího dne základního, oproti OD 00024, vykazovanému na lůžkách ostatních odborných léčebných ústavů, jako ošetrovacímu dni kvalifikovanému; jednalo se o výkony lůžkové zdravotní péče poskytované v odlišných typech odborných léčebných ústavů, v ústavech s ošetrovatelskými lůžky a v ústavech ostatních (srov. kapitolu 5 položku 1 body 5 a 11 přílohy vyhlášky č. 134/1998 Sb.), tedy o především kvalitativně (a pouze druhotně o kvantitativně) odlišné druhy zdravotní péče.

Vzhledem k uvedeným závěrům se jeví jako nadbytečné a tudíž procesně nevhodné podrobit napadené rozhodnutí dovolacímu přezkumu též z pohledu ostatních, podle jejich podstaty toliko subsidiárních dovolacích námitek.

Protože právní posouzení, na němž spočívá napadené rozhodnutí odvolacího soudu, není ze shora uvedených důvodů správné, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), toto rozhodnutí podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil, včetně závislého výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a věc podle ustanovení § 243b odst. 3, věty druhé, o. s. ř. vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Otázkou účinků (aplikovatelnosti) podzákoně právní normy postrádající zákoně zmocnění, resp. její části postižené absencí zmocnění, se odvolací soud dosud nezabýval, neboť v důsledku právního závěru, který zaujal, k tomu neměl důvod. Lze proto jen poukázat na související judikaturu, např. na usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 5. 2004, sp. zn. 6 A 100/2002, uveřejněné pod číslem 449/2005 Sbírký rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, na již citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 2 As 72/2011, na nález Ústavního soudu ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 52/03, uveřejněný pod číslem 152/2004 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu a na usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 10. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 53/03, in www.usoud.cz.

Rozpory v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu přísluší řešit velkému senátu Nejvyššího soudu; prosté převzetí názoru Ústavního soudu tříčlenným senátem Nejvyššího soudu ke sjednocení rozhodování nepostačuje.

Obviněnému náleží vůči státu nárok na náhradu škody způsobené trestním stíháním, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu v konkrétním případě byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 2805/2011)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 26. 8. 2010 uložil ve výroku I. žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 90 000 Kč do patnácti dnů od právní moci rozsudku. Ve výroku II. zamítl žalobu co do částky 59 886,75 Kč a ve výroku III. rozhodl o náhradě nákladů řízení.

K odvolání žalobkyně M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 16. 3. 2011 změnil výrok II. rozsudku soudu prvního stupně tak, že žalované uložil povinnost zaplatit žalobkyni částku 59 886,75 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Změnil též výrok o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů řízení odvolacího.

Žalobkyně v řízení tvrdí, že v důsledku držení její osoby ve vazbě od 1. 10. 2004 do 3. 12. 2004 jí ušel výdělek ve výši 45 000 Kč měsíčně (tedy celkem 90 000 Kč) a že byla nucena vynaložit náklady na právní zastoupení v trestním řízení ve výši 59 886,75 Kč. Trestní řízení přitom skončilo rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 29. 11. 2006 tak, že byla podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěna obžaloby pro skutek, jímž měla spáchat pomoc k pokusu trestného činu podvodu.

Soudy vyšly z nesporných tvrzení účastníků řízení, že proti žalobkyni bylo zahájeno trestní stíhání pro výše uvedený skutek a následně byla žalobkyně obžaloby podané u Krajského soudu v Ostravě zproštěna. Ve vazbě byla žalobkyně držena od 1. 10. 2004 do 3. 12. 2004. Proti rozhodnutí o zahájení trestního stíhání žalobkyně nepodala stížnost. Bylo též prokázáno, že žalobkyně v době vzetí do vazby pobírala mzdu od společnosti M. C., a. s., a to na základě pracovní smlouvy ze dne 28. 9. 2004, ve výši 45 000 Kč měsíčně.

Soud prvního stupně vyhověl žalobě v části, v níž se žalobkyně domáhala náhrady škody spočívající v ušlém výdělku v plném rozsahu, a to s odkazem na § 26 zákona č. 82/1998 Sb. a § 442 a násl. obč. zák.

Ve vztahu k nárokované náhradě nákladů na obhajobu v trestním řízení (ve výši 59 886,75 Kč) soud prvního stupně uvedl, že žalobkyně sice má zásadně právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím, které bylo posléze zrušeno, avšak že

„nesplnila podmínku podání stížnosti proti sdělení obvinění“. Proto žalobu v této části zamítl.

Žalobkyně proti výroku II. rozsudku soudu prvního stupně podala odvolání. Odvolací soud v tomto rozsahu posoudil rozsudek soudu ve věci samé a dospěl k závěru, že odvolání bylo podáno důvodně.

Odvolací soud považoval za nesporné, že v trestním řízení náklady skutečně žalobkyni vznikly a že se jednalo o obhajobu nutnou. Odvolací soud souhlasil se žalobkyní, že povinnost podat stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání jí zákon neukládá a v žádném případě není tento postup „vymiňován v § 9 zákona č. 82/1998 Sb., ani v § 31 téhož zákona“.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Žalovaná uvedla, že „dovolání směřuje proti výroku citovaného rozsudku v plném rozsahu“ a že „nesouhlasí s rozhodnutím odvolacího soudu ve věci samé ani o nákladech řízení“. Nesouhlasí rovněž s odůvodněním napadeného rozsudku. Naproti tomu zcela souhlasí s rozsudkem soudu prvního stupně, a to včetně jeho odůvodnění. Dle současné judikatury se nárok na náhradu škody způsobené zahájením trestního stíhání posuzuje podle § 5 písm. a) a § 7 a § 8 zákona č. 82/1998 Sb. jako nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím. Náklady vynaložené na obhajobu jsou obecně považovány za škodu způsobenou usnesením o zahájení trestního stíhání, a nikoliv rozhodnutím o vazbě, kterak chybně dovodil odvolací soud. Žalovaná pak odkázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 31 Cdo 3489/2007, a na v něm obsažený závěr, že nejsou-li dány důvody zvláštního zřetele hodné, obviněnému, který byl v trestní věci zproštěn obžaloby, náleží nárok na náhradu škody jen tehdy, podal-li proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost. Žalovaná navrhla, aby „dovolací soud rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16. 3. 2011 změnil tak, že rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje“.

Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání nadále tvrdí, že stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání nepodala, avšak že podání takové stížnosti je výsadním právem obviněného a je ovlivněno taktikou vedení obhajoby. V dané věci mohl takový krok ztížit její důkazní situaci. V kontextu daného případu by podání stížnosti bylo jen formálním úkonem. Žalobkyně též poukázala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1548/2006. Navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl jako bezdůvodné.

N e j v y š š í s o u d dovolání zčásti zamítl, ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát 30, kterému byla věc přidělena k projednání, dospěl k závěru, že věc je třeba předložit k projednání a rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech,

soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 6/2002 Sb.).

Senát 30 vzal v úvahu, že předchozí nejednotná judikatura Nejvyššího soudu týkající se otázky, zda podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání je nezbytnou podmínkou pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb., byla sjednocena rozsudkem velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 26. 8. 2009, sp. zn. 31 Cdo 3489/2007, uveřejněným pod č. 31/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, na který poukazuje dovolatelka (všechna zde citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná též na jeho internetových stránkách, www.nsoud.cz).

V tomto rozsudku dospěl Nejvyšší soud k závěru, že „nejde-li o případ zvláštního zřetele hodný, soud přiznává obviněnému, který byl v trestním řízení zproštěn obžaloby nebo proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno, náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb. jen tehdy, podal-li proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost.“

Uvedený rozsudek však byl zrušen nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 35/09. V něm Ústavní soud dospěl k závěru opačnému, totiž že „obviněnému náleží nárok na náhradu škody, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu (opět) (v konkrétním případě) byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody“. Tento právní názor byl potvrzen a dále rozveden např. též v nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 4. 2012, sp. zn. IV. ÚS 28/12 (oba nálezy jsou dostupné na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

V následném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2239/2010, týkajícím se téže právní otázky, Nejvyšší soud převzal sice názor vyjádřený Ústavním soudem v právě citovaném nálezu, avšak senát 30 má za to, že je třeba v této procesní situaci respektovat závěry obsažené v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009, uveřejněném pod č. 96/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dle nichž „rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu je odstraněn v rovině rozhodovací činnosti tohoto soudu jen postupem dle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebyl-li již odlišný právní názor vysloven ve stanovisku Nejvyššího soudu, zaujatém podle § 14 odst. 3 uvedeného zákona, anebo nebyl-li již odlišný právní názor vysloven právě velkým senátem“. Proto postupoval, jak uvedeno shora.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb.

Velký senát vychází z toho, že v důsledku zrušujícího nálezu Ústavního soudu bylo odstraněno sjednocující rozhodnutí Nejvyššího soudu, jenž je ve smyslu čl. 92 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen Ústavy), vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů s výjimkou záležitostí, o nichž

rozhoduje Ústavní soud nebo Nejvyšší správní soud, a jenž dle § 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. rozhodováním o mimořádných opravných prostředcích zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování. V takovém případě je na místě rozpor v judikatuře uvedený ve zrušeném rozhodnutí Nejvyššího soudu odstranit leda postupem podle § 20 odst. 1 posledně uvedeného zákona, a to i tehdy, je-li důvodem pro případnou odlišnost názoru závazný názor Ústavního soudu. Jinými slovy řečeno, přísluší rozpory v rozhodování soudu Nejvyššího řešit zákonem stanoveným způsobem velkému senátu Nejvyššího soudu a prosté převzetí názoru Ústavního soudu procesním senátem Nejvyššího soudu do jeho rozhodnutí ke sjednocení rozhodování nepostačuje.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2009 (viz čl. II. bod 12 zákona č. 7/2009 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

V daném případě je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., neboť směřuje proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Dovolání žalované směřovalo jen proti té části výroku odvolacího soudu, v níž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, a dále proti výrokům o náhradě nákladů řízení.

Odvolací soud dospěl k závěru, že povinnost podat stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání zákon žalobkyni neukládá a v žádném případě není tento postup vymíňován v § 9 zákona č. 82/1998 Sb., ani v § 31 téhož zákona.

Důvodnost nároku uplatněného žalobkyní bylo třeba ve smyslu řešené právní otázky posoudit podle § 8 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., ve znění účinném před novelou provedenou zákonem č. 160/2006 Sb., tedy ve znění účinném v době trestního stíhání žalobkyně: „Nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil možnosti podat proti nezákonnému rozhodnutí odvolání, rozklad, námitky, odpor, stížnost nebo opravný prostředek podle zvláštního předpisu (dále jen „řádny opravný prostředek“), nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné.“ Ust. § 31 odst. 1 téhož zákona rovněž ve znění před novelou provedenou zákonem č. 160/2006 Sb. stanoví: „Náhrada škody zahrnuje náhradu nákladů řízení, které poškozenému vznikly v řízení, v němž bylo vydáno nezákonné rozhodnutí nebo rozhodnutí o vazbě, trestu nebo ochranném opatření, a v řízení, v němž bylo vydáno zrušující nebo zprošťující rozhodnutí, rozhodnutí, jímž bylo trestní řízení zastaveno, nebo rozhodnutí, jímž byla věc postoupena jinému orgánu.“

Náklady vynaložené žalobkyní na obhajobu v trestním řízení se nepovažují za náklady vynaložené v důsledku uvalení vazby (jak zřejmě dovodil odvolací soud),

ale v důsledku zahájení trestního řízení, které nebylo skončeno pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Za nezákonné rozhodnutí je tu pak považováno rozhodnutí o zahájení trestního stíhání.

Ústavní soud v řešené právní otázce nepřijal výkladový názor dříve vyslovený Nejvyšším soudem (viz výše). Nejvyšší soud je názorem vysloveným v nálezu pléna Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 35/09, ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy vázán.

Nejvyšší soud proto i s ohledem na svou sjednocující roli v oblasti rozhodovací činnosti obecných soudů (§ 14 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb.) dospívá v tomto rozhodnutí k závěru, že obviněnému náleží nárok na náhradu škody, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu v konkrétním případě byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody.

Jestliže odvolací soud založil své rozhodnutí na argumentaci, která je souladná s uvedeným názorem, a jestliže dovolatelka brojí právě jen proti ní, přičemž ze žádných dosud zjištěných okolností daného případu nevyplývá, že by byly dány okolnosti zvláštního zřetele hodné pro nepřiznání náhrady škody, je třeba považovat rozsudek odvolacího soudu za správný.

Proto dovolací soud postupoval podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř., a dovolání žalované v části, v níž směřovalo proti měnícímu výroku odvolacího soudu ve věci samé, zamítl.

Dovolatelka však napadla i ty části výroku rozsudku soudu odvolacího, v nichž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení mezi účastníky, a to jak za řízení před soudem prvního stupně, tak i řízení odvolacího.

V této části není dovolání přípustné. Rozhodnutí o nákladech řízení má vždy povahu usnesení, a to i v případě, že je začleněno do rozsudku, a stává se tak formálně jeho součástí (§ 167 odst. 1 o. s. ř.). Proto je třeba přípustnost dovolání proti němu zvažovat z hlediska úpravy přípustnosti dovolání proti usnesení. Ta je obsažena v ustanoveních § 237 až § 239 o. s. ř. Přípustnost podle § 237 o. s. ř. dána být nemůže, neboť usnesení o nákladech řízení není rozhodnutím ve věci samé (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 4/2003, dostupné též na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz). Přípustnost dovolání proti nákladovým výrokovům pak není založena ani ustanoveními § 238, § 238a a § 239 o. s. ř., jelikož tyto výroky nelze podřadit žádnému z tam taxativně vyjmenovaných případů. Dovolací soud proto v této části dovolání podle § 243b odst. 5 a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Odlišné stanovisko JUDr. Ivy Brožové

Nesouhlasím s právním názorem zaujatým v komentované věci senátem č. 30 a velkým senátem, podle něhož je pravomoc velkého senátu podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb. dána i v případě, mění-li se právní názor Nejvyššího soudu v důsled-

ku nálezu Ústavního soudu, v němž byl zaujat právní názor odlišný od původního názoru Nejvyššího soudu. Ztotožňuji se s právním názorem, který při výkladu formulačně totožného ustanovení § 17 s. ř. s. zaujal rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 11. 1. 2006, č.j. 2 Afs 66/2004-53, uveřejněném pod č. 1833/2009 Sb. NSS. V uvedeném rozhodnutí se mj. uvádí:

„Při výkladu citovaného ustanovení není možno se mechanicky omezovat na doslovnou dikci této normy, nýbrž je třeba je vnímat z komplexního a funkčního hlediska. Takto nazíráno vychází smysl a funkce rozšířeného senátu podle citovaného zákonného ustanovení z předpokladu, že příslušný „běžný“ senát vlastním intelektuálním procesem dospěje k přesvědčení, že dříve v rozhodnutí vyjádřený právní názor není správný a že je proto případné se od něj odchýlit. Ratio legis tohoto mechanismu je založeno na myšlence, že judikatura Nejvyššího správního soudu musí být jednotná a předvídatelná, což prakticky znamená, že ve skutkové a právně obdobných případech má soud dospívat ke stejným právním závěrům. [...] Aktivováním rozšířeného senátu je proto nastolena situace, kdy bude ke konkrétní předložené právní otázce zformulován právní názor, respektovaný pro futuro všemi senáty rozhodujícími obdobné případy. [...]

V projednávané věci se nicméně jedná o kvalitativně zcela odlišnou situaci. [...] Zatímco totiž přijetí rozhodnutí rozšířeného senátu zrcadlí vnitřní přesvědčení Nejvyššího správního soudu o správnosti určitého právního náhledu, neznamená respektování právního názoru Ústavního soudu v další rozhodovací činnosti Nejvyššího správního soudu nic méně a nic více než akceptaci jeho ústavního vymezení, což v konkrétním případě vůbec nemusí znamenat též názorovou shodu těchto soudů ve vztahu ke sporné právní otázce.

Pokud by (Nejvyšší správní) soud připustil opačný výklad, tzn. aktivaci rozšířeného senátu v případě existence ustálené judikatury Ústavního soudu odporující judikatuře Nejvyššího správního soudu, mohlo by to ve svých důsledcích znamenat dva výsledky. Buď by se rozšířený senát cítil být vázán právními závěry Ústavního soudu, respektujíc jeho ústavní vymezení; anebo by setrval na právních závěrech Nejvyššího správního soudu. První řešení by znamenalo, že funkce rozšířeného senátu by byla ponížena z pozice významného sjednocovatele judikatury na pouhého formálního hlasatele názorů Ústavního soudu, což by s sebou nutně přinášelo i faktickou svázanost jeho členů při formování výsledných právních závěrů. Druhé řešení by oproti tomu sice neznamenalo snížení funkce rozšířeného senátu, nicméně představovalo by zásadní ohrožení funkčnosti soudního systému. [...]

Nejvyšší správní soud nicméně ve svých úvahách vycházel ze skutečnosti, že celý vnitrostátní právní řád je založen na principu vnitřního souladu a hierarchického uspořádání. Tato základní maxima musí být nazírána jako dominující hledisko při výkladu jeho jednotlivých součástí. Je proto chybný takový náhled na právní řád, který jeho jednotlivé vrstvy vnímá relativně izolovaně, a to z hlediska materiálního i formálního. V tomto kontextu se jeví velmi významným čl. 95 Ústavy,

kteřý lze – mimo jiné – vnímat též jako potvrzení zmíněné hierarchie právního řádu a jako prostředek komunikace mezi Ústavním soudem na straně jedné a mezi soudy obecnými na straně druhé. Především z něj lze dovodit, že obecné soudy (mezi něž v tomto smyslu a se značným zjednodušením patří i Nejvyšší správní soud) jsou při svém rozhodování vázány nejen zákonem, nýbrž také ústavním pořádkem (arg. a minori ad maius). Právě v tomto kontextu vystupuje do popředí funkce Ústavního soudu, kterou je podle čl. 83 Ústavy ČR ochrana ústavnosti. Ústavní soud je tedy hlavní interpretátor ústavního pořádku a právě v tomto smyslu musí být jeho rozhodnutí závazná.[...]

Jakkoliv tedy se Česká republika nenachází v tradičním prostředí precedentálního práva, jsou obecné soudy povinny judikaturu Ústavního soudu respektovat a v tomto smyslu je pro ně závazná. K odchylce od ní by mohly přistoupit pouze ve výjimečných případech, a to např. tehdy, pokud by došlo ke změně právní úpravy; tato judikatura by byla vnitřně nesourodá a nepředstavovala by proto tzv. ustálenou (konstantní) judikaturu; nevypořádávala by se dostatečně se všemi možnými a uplatněnými zásadními argumentačními pozicemi a zároveň by bylo z obsahu takového rozhodnutí a z konkrétních okolností věci patrné, že k tomuto nevypořádání nedošlo záměrně, nýbrž v důsledku opomenutí anebo by došlo k zásadní změně společenských či ekonomických poměrů, což by obecný soud ve svém rozhodnutí přesvědčivě odůvodnil. Setrvalou a vnitřně nerozpornou judikaturu Ústavního soudu proto nelze vnímat jako naroveň postavenou právním předpisům (zákonům), nýbrž jako závazná interpretační vodítka při rozhodování ve skutkově a právně obdobných věcech, od nichž je sice možný odklon, to však pouze ve výjimečných a racionálně odůvodněných případech, jejichž demonstrativní nástin byl proveden výše.“

Zastávám proto názor, že tříčlenný senát č. 30, jemuž komentované rozhodnutí původně příslušelo, jestliže nenavrhoval odchýlení se od právního názoru vyjádřeného v plenárním nálezu Ústavního soudu, neměl věc velkému senátu vůbec předkládat. Pokud tak přesto učinil, měl mu velký senát věc přikázat k projednání a rozhodnutí (srov. stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. PlsN 1/2011, uveřejněné pod č. 1/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

Odlišné stanovisko JUDr. Petra Vojtky

I při vědomí toho, že Nejvyšší soud byl v této věci vázán právním názorem obsaženým v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 35/09, a že prakticky nelze postupovat jinak, než zařadit rozhodnutí do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, dovoluji si vyslovit nesouhlas s přijetím rozhodnutí, neboť přes právní argumentaci nálezu zastávám nadále opačný právní názor ve věci samé.

Ztotožňuji se především s rozsudkem velkého senátu Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 3489/2007 (Rc 31/2010), podle něž nejde-li o případ zvláštního zřetele

hodný, soud přízná obviněnému, který byl v trestním řízení zproštěn obžaloby nebo proti němuž bylo trestní stíhání zastaveno, náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím jen tehdy, podal-li proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost. Tento věcně správný závěr vychází z dikce zákona a z toho, že i když podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání je právem (a nikoliv povinností) obviněného, s jehož nevyužitím trestní řád nespojuje žádné pro obviněného negativní důsledky, ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. právní důsledky výslovně formuluje, a že přitom není v rozporu s právním řádem demokratické společnosti, aby se z této jednání odvíjely rozdílné právní důsledky, resp. aby různé předpisy stanovily odlišné podmínky pro samostatné nároky z toho plynoucí. Vedle toho jestliže podmínky tohoto ustanovení dopadají na nároky na náhradu škody způsobené jakýmkoliv nezákonným rozhodnutím, musí být aplikovány i u nároků dovozovaných analogickým výkladem; v opačném případě by totiž postavení poškozeného, jemuž se nárok zakládá analogií, bylo významně výhodnější než postavení osoby s nárokem plynoucím přímo ze zákona. Specifické situace, kdy obviněného k nepodání stížnosti vedly důvody spočívající v procesní taktice, v přesvědčení o neúspěchu stížnosti, zpravidla též ve spojení s radou obhájce, by pak měly být posuzovány z hlediska případů zvláštního zřetele hodných, pro které by se splnění této podmínky nevyžadovalo. Připouštím, že přístup dovolacího soudu byl v tomto směru příliš restriktivní (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 1950/2007, Soubor C 7832, a sp. zn. 25 Cdo 1115/2007, Soubor C 7830, či usnesení ze dne 15. 2. 2011, sp. zn. 28 Cdo 63/2009, Soubor C 9438), ani to však není důvodem pro zcela opačný přístup založený na výkladu *contra legem*.

Ústavní soud v nálezu pléna ze dne 14. 12. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 35/09, vyložil, že „judikatura Ústavního soudu (včetně nyní přijatého nálezu) totéž zákonné ustanovení za pomoci výkladu nejen gramatického interpretuje opačně, totiž že obviněnému náleží nárok na náhradu škody, i když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by tu opět (v konkrétním případě) byly dány důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady škody. Tato interpretace vychází z neopominutelného a úzkého propojení přezkoumávané normy jednoduchého práva s čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím orgánu státní moci jakožto ústavně zaručené základní právo je pro svůj ústavní charakter omezitelné jen výkladem jednoduchého práva ctícím princip proporcionality; opačný výklad byl by ústavně nekonformní.“ Znovu upozorňuji, že ustanovení § 8 odst. 3, část věty před středníkem, zákona č. 82/1998 Sb. zní: „Nejde-li o případy zvláštního zřetele hodné, lze nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím přiznat pouze tehdy, pokud poškozený využil v zákonem stanovených lhůtách všech procesních prostředků, které zákon poškozenému k ochraně jeho práva poskytuje.“ Zákonná konstrukce je tedy přesně opačná a nemůže být převracena pouhou frází, že jde o „normu jednoduchého práva“, ani poukazem na nijak dále nezdůvodněný „princip proporcionality“. Jsem přesvědčen,

že ani principy materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) neumožňují takto nakládat s jednoznačně formulovaným zákonným ustanovením, které má ostatně svůj ústavní základ v čl. 36 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

Kromě toho musí nutně vyvstat otázka, zda se takto poskytnutá výhoda nevyužití opravného prostředku vztahuje právě a pouze na osoby, jejichž trestní stíhání neskončilo pravomocným odsouzením, či zda má být v důsledku citovaného nálezu ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. nadále vykládáno *contra legem* i v případech klasických nezákonných rozhodnutí. V takovém případě by však prakticky pozbylo významu, a to jak proti logice věci (každý účastník se má primárně bránit nepříznivému rozhodnutí v řízení, v němž je vydáno, a teprve poté nastupuje případná odpovědnost státu za škodu), tak proti výslovnému úmyslu zákonodárce, který podmínku využití opravných prostředků nejprve jednoznačně stanovil a dokonce ji novelou č. 160/2006 Sb. zpřísnil. I z toho je vidět, že v konkrétní věci byl možná nálezh Ústavního soudu individuálně spravedlivý, avšak v obecné rovině je nekoncepční, přehlíží souvislosti a neměl by být zobecňován.

Přístup formulovaný nálezh Ústavního soudu a převzatý beze zbytku do předkládaného rozhodnutí zároveň uzavírá nejlepší a právně nejčistší řešení, totiž možnost vycházet ze zákonné dikce (jak činil dosud důsledně Nejvyšší soud), tj. mít podání opravného prostředku za pravidlo a velmi diferencovaně rozlišovat důvody, proč obviněný stížnost nepodal, a zvažovat je v širším rozsahu jako případy zvláštního zřetele hodné, pro něž se podmínka podání opravného prostředku nevyžaduje. Tak ostatně postupoval v počátcích vývoje této otázky i sám Ústavní soud (srov. zejména nálezh ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. IV. ÚS 618/08).

Zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou trestním stíháním, které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem, se poskytuje podle § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., jenž je normou s relativně neurčitou hypotézou, která není stanovena přímo právním předpisem, a jenž tak přenechává soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Soudy při stanovení formy či výše zadostiučinění vychází především z povahy trestní věci, též z délky trestního stíhání, a především dopadů trestního stíhání do osobnostní sféry poškozené osoby. Forma a případná výše zadostiučinění nesmí být v rozporu s obecně sdílenou představou spravedlnosti, tj. její přiznání je nad rámec konstatování porušení práva namístě pouze tehdy, jestliže by se z hlediska obecné slušnosti poškozenému satisfakce skutečně mělo dostat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 9. 12. 2010 zamítl žalobu v části, v níž směřovala k zaplacení částky 255 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení z částky 300 000 Kč od 16. 2. 2010 do zaplacení (výrok I.), uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 45 000 Kč do patnácti dnů od právní moci rozsudku (výrok II.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (výrok III.).

K odvolání žalobce M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 31. 3. 2011 potvrdil výrok I. rozsudku soudu prvního stupně co do „částky 150 000 Kč s přísl. a úroku z prodlení z částky 300 000 Kč od 16. 2. 2010 do 14. 8. 2010“ (výrok I.). Ve výroku II. změnil výrok I. rozsudku soudu prvního stupně tak, že žalované uložil povinnost zaplatit žalobci částku 105 000 Kč a úrok z prodlení z částky 150 000 Kč od 15. 8. 2010 do zaplacení ve výši tamtéž specifikované. Ve výroku III. rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky, a to za řízení před soudy obou stupňů.

Žalobce se v tomto řízení domáhal po žalované zaplacení částky v celkové výši 300 000 Kč, a to z titulu zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla být způsobena „nezákonným trestním stíháním“.

Soudy při posouzení uplatněného nároku vyšly ze zjištění, že proti žalobci bylo usnesením Policie ČR zahájeno dne 19. 6. 2007 trestní stíhání pro trestné činy porušování povinnosti při správě cizího majetku, zneužívání pravomoci veřejného činitele a zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, na základě následného usnesení o zahájení trestního stíhání i pro trestný čin podvodu. Proti oběma usnesením podal žalobce neúspěšnou stížnost. Posléze byl žalobce pro spáchání těchto trestných činů obžalován. Rozsudkem Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 27. 6. 2008, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 9. 2009, byl obžaloby

v plném rozsahu zproštěn (ve smyslu § 226 písm. b/ tr. řádu, neboť skutky, které mu byly kladeny za vinu, nebyly trestnými činy).

Žalovaná v rámci předběžného projednání nároku vyslovila dne 25. 8. 2010 žalobci omluvu za „nezákonné trestní stíhání“, což považovala za dostatečné zadostiučinění.

Soudy dospěly k závěru, že „nezákonnost rozhodnutí o zahájení trestního stíhání“ žalobce byla mezi účastníky nesporná, a zabývaly se proto formou a výší adekvátního zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu ve smyslu § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) – dále jen „OdpŠk“.

Oba soudy též shodně dospěly k závěru, že samotné konstatování porušení práva se v daném případě nejeví jako dostačující, a proto je namíště přiznat žalobci zadostiučinění v peněžní formě.

Soud prvního stupně vycházel při stanovení přiměřené výše zadostiučinění zejména z rozsahu žalobci hrozícího trestu (odnětí svobody s maximální horní hranicí tři roky nepodmíněně) a shledal přiměřenou částku 15 000 Kč za každý rok odnětí svobody, který žalobci hrozil. Právě tato hrozba je nejvýznamnější skutečností působící v trestním stíhání žalobce v osobnostní rovině na jeho psychiku. Do stanovené výše zadostiučinění byl promítnut i zájem médií o danou kauzu. Přiznaná částka odpovídá základním částkám, které jsou vnitrostátními soudy v řízeních o nemajetkové újmě přiznávány a je v ní zahrnut i faktor odškodnění za období, po které trestní stíhání běželo. Nárok na příslušenství z žalované částky 300 000 Kč neshledal soud prvního stupně opodstatněným s odkazem na nálezy Ústavního soudu, sp. zn. I. ÚS 1310/2009.

Odvolací soud se neztotožnil s výší žalobcem přiznané částky zadostiučinění, ani s tím, jak soud prvního stupně k této částce dospěl. Úvahy soudu prvního stupně ohledně průtahů v řízení či o tom, která složka je zavinila, jdou zcela mimo rámec předmětu řízení. Je nepochybně značný rozdíl mezi újmou vzniklou nepřiměřenou délkou řízení, zpravidla v občanskoprávním sporu, a újmou vzniklou v osobnostní sféře v důsledku nezákonného trestního stíhání. Nejedná se přitom pouze o subjektivní vnímání nepříznivé životní situace, ve které se poškozený ocitl, ale také o negativní ohlas, který trestní stíhání vyvolalo v jeho okolí. V tomto případě bylo trestní stíhání žalobce spojeno s jeho předchozím výkonem veřejné funkce, bylo široce medializováno, a žalobce tak velmi výrazně poškodilo na jeho dobré pověsti zejména v místě jeho bydliště. Žalobcem tvrzené skutečnosti v tomto směru žalovaná nijak nerozporovala, proto nebylo třeba je dokazovat.

Základem určení výše zadostiučinění za nemajetkovou újmu žalobce musí být v daném případě dvojnásobek částky poskytované v případech zadostiučinění za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku nepřiměřené délky řízení, tedy 30 000 Kč.

Významnou není otázka, jaký trest odnětí svobody žalobci hrozil, ale spíše jak dlouho trvalo trestní řízení, v jehož průběhu nemajetková újma vznikala. Tato újma však vzhledem k tomu, že trestní stíhání žalobce vešlo ve všeobecnou známost, vzniká nepochybně i po jeho skončení, jelikož negativní důsledky pro pověst žalobce budou nadále po určitou dobu přetrvávat. Odpovídající kompenzaci představuje částka 150 000 Kč jako součin částky 30 000 Kč a tří let trvání trestního řízení s připočtením dalších dvou let po jeho skončení.

Odvolací soud se neztotožnil ani se závěrem soudu prvního stupně, že žalobci nenáleží úrok z prodlení, neboť uvedený nálezn Ústavního soudu řešil otázku náhrady nákladů řízení. Soud na základě své úvahy určuje minimální výši nároku daného § 31a OdpŠk, jenž mohl být uspokojen již na základě jeho předběžného projednání podle § 14 odst. 1 a § 15 odst. 1 OdpŠk. Žalobce požádal o předmětné zadostiučinění žalovanou dopisem doručeným žalované dne 15. 2. 2010. K uspokojení žalobce měla žalovaná šest měsíců, a uplynutím dne 15. 8. 2010 se proto ocitla v prodlení.

Proti výroku I. rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje ze zásadního právního významu napadeného rozhodnutí, které je dáno tím, že odvolací soud řešil právní otázku rozdílně od ustálené rozhodovací praxe. Žalobce souhlasí s tím, že ohledně základu nároku lze vycházet z nesporných tvrzení účastníků řízení. Není tak ale možné učinit, jde-li o jeho výši. Žalobce souhlasí s odvolacím soudem v tom, že „objektivizující náhled vzhledem k osobnímu charakteru nemajetkové újmy není namístě“. Nesouhlasí však s tím, že základem určení výše zadostiučinění je dvojnásobek částky, která je přiznávána v případech zadostiučinění nemajetkové újmy způsobené v důsledku nepřiměřené délky řízení. „Pokud nelze aplikovat jednotně jednu částku, jak je možné přiznat bez dalšího její dvojnásobek?“ Stejně tak nelze souhlasit s tím, aby výše zadostiučinění byla vyvozována jen z násobku této částky a délky soudního řízení a doby dvou let po jeho skončení. Přiznávání náhrady podle obecného pravidla ve všech případech ve stejné výši je nepřipustné.

Soudy v obdobných případech musí při úvaze o přiměřenosti požadované satisfakce především vyjít z celkové povahy a z jednotlivých okolností konkrétního případu. Žalobce v této souvislosti poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 30 Cdo 4577/2007.

Pro předpokládanou individualizaci požadovaného zadostiučinění požadoval žalobce provést celou řadu důkazů, které soudy z důvodu učiněné objektivizace jeho nároku odmítly.

Za otázku zásadního právního významu považuje žalobce zejména to, zdali je možné nárok na náhradu nemajetkové újmy objektivizovat a jeho výši zobecnit, aniž je prováděno jakékoliv dokazování výše nemajetkové újmy v konkrétním případě.

Žalobce se domnívá, že rozsudek odvolacího soudu je založen na nesprávném právním posouzení věci a řízení je též postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé.

Navrhl proto, aby dovolací soud napadený výrok rozsudku odvolacího soudu jakož i předcházející část výroku I. rozsudku soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná k dovolání žalobce uvedla, že odvolací soud učinil dostatečná a správná skutková zjištění a vyvodil z nich též příslušné právní závěry, se kterými se žalovaná může ztotožnit. Částka přiznaná žalobci v řízení před soudy obou stupňů je zcela adekvátní zásahu do jeho nemajetkové sféry. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud dovolání odmítl, případně zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 7. 2009 (viz čl. II., bod 12 zákona č. 7/2009 Sb.).

V daném případě by dovolání mohlo být shledáno přípustným jen tehdy, jestliže by dovolací soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je po právní stránce ve věci samé zásadně významné (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., se zřetelem k nálezu Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, je zrušeno uplynutím dne 31. 12. 2012; k tomu viz i náleze ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11, dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolání žalobce je přípustné, neboť dovolací soud se ve své dosavadní rozhodovací činnosti v širších souvislostech nezabýval otázkou, jak je třeba postupovat při stanovení přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou zahájením trestního řízení (stíhání), jež neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Dovolací soud se k této otázce dosud nevyjádřil v intencích nastíněných právě v předmětném dovolání.

Dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení před oběma soudy nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Dovolatel v tomto ohledu namítal, že soudy neprovedly důkazy, které v průběhu řízení navrhoval a které byly podstatné pro určení výše zadostiučinění. Dovolací soud dospěl k závěru, že takový postup soudu v daném případě nebyl vadou řízení (jak bude vysvětleno níže), nýbrž důsledkem právního názoru

odvolacího soudu, který Nejvyšší soud nesdílí. Dovolací soud žádné jiné vady řízení ve smyslu citovaného ustanovení nezjistil. Proto se zabýval posouzením právních závěrů odvolacího soudu.

Podle § 8 odst. 1 OdpŠk nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze, není-li dále stanoveno jinak, uplatnit pouze tehdy, pokud pravomocné rozhodnutí bylo pro nezákonnost zrušeno nebo změněno příslušným orgánem. Rozhodnutím tohoto orgánu je soud rozhodující o náhradě škody vázán.

Je ustálenou soudní praxí, že podle zákona č. 82/1998 Sb. odpovídá stát i za škodu způsobenou zahájením (vedením) trestního stíhání, které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozhodnutím trestního soudu; protože zákon tento nárok výslovně neupravuje, vychází se z analogického výkladu úpravy nejbližší, a to z úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, za něž je považováno rozhodnutí, jímž se trestní stíhání zahajuje. Neposuzuje se tedy správnost postupu orgánů činných v trestním řízení při zahájení trestního stíhání (nejde o nesprávný úřední postup), rozhodující je výsledek trestního stíhání (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 2. 1990, sp. zn. 1 Cz 6/90, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 35/1991; rozsudek ze dne 31. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1487/2001, publikovaný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod C 1813; posledně uvedené rozhodnutí, jakož i dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou též dostupná na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz).

Stát za škodu ani nemajetkovou újmu způsobenou v takovém případě trestním stíháním neodpovídá pouze tehdy, jestliže si poškozený trestní stíhání zavínil (způsobil) sám (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, Pl. ÚS 11/10 – 2), nebo tehdy, kdy byl poškozený zproštěn obžaloby nebo bylo proti němu trestní stíhání zastaveno jen proto, že není za spáchaný trestný čin trestně odpovědný nebo že mu byla udělena milost anebo že trestný čin byl amnestován (§ 12 odst. 1 písm a/ a b/ OdpŠk per analogiam).

Podle § 31a odst. 1 OdpŠk platí, že „bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu“.

Podle § 31a odst. 2 OdpŠk „zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédně k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo.“

Při důsledném respektování presumpce nevinny představuje každé trestní řízení významný zásah do soukromého a osobního života trestně stíhaného a negativně se dotýká jeho cti a dobré pověsti. Takový zásah je o to intenzivnější, prokáže-li se následně, že se skutek, z něhož byl jednotlivec obviněn a obžalován, nestal, případně nebyl trestným činem (viz např. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 3. 2011, sp. zn.

IV. ÚS 3193/10, stejně jako dále citovaná rozhodnutí dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

V rozsudku ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010, Nejvyšší soud konstatoval, že v případě § 31a odst. 2 OdpŠk „jde o normu s relativně neurčitou hypotézou, vyžadující, aby soud (případně již příslušný orgán v rámci předběžného projednání nároku) s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti každého individuálního případu sám vymezil okolnosti významné pro určení výše náhrady. Ustanovení § 31a OdpŠk hovoří pouze o tom, že zadostiučinění musí být přiměřené, samotné určení výše však ponechává na volném uvážení soudu. Zákon tedy nevymezuje žádnou případnou hranici (minimální nebo maximální) pro určení výše zadostiučinění. Soud je při úvaze o přiměřenosti výše finančního odškodnění povinen vycházet z úplně zjištěného skutkového stavu a opírat se o zcela konkrétní a přezkoumatelná hlediska, kterými jsou především závažnost nemajetkové újmy a ověřené okolnosti, za kterých k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2290/2007). Zvažovány budou zejména dopady nezákonného rozhodnutí do osobnostní sféry poškozeného, nepříznivost jejich vlivu na pověst poškozeného, jeho dosavadní způsob života a podobně. Otázka výše zadostiučinění v penězích se odvíjí od okolností každého konkrétního případu, a proto ji nelze vyřešit souhrnně pro všechna trestní řízení, která byla posléze zastavena. Výše zadostiučinění za trestní řízení, které bylo zastaveno, se vždy váže k jednomu konkrétnímu případu, a její posouzení je úkolem nalézacích soudů“ (proti tomuto rozsudku byly podány dvě ústavní stížnosti, prvou z nich Ústavní soud usnesením ze dne 10. 11. 2011, sp. zn. III. ÚS 3013/2011, odmítl, druhou náleženem ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. I. ÚS 3016/11, zamítl).

Nutno doplnit, že k těmto závěrům dospěl Nejvyšší soud ve věci, v níž se žalobci rovněž domáhali (mimo jiné) zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která jim měla být způsobena v důsledku zahájení trestního řízení, které bylo posléze zastaveno. Uvedené je třeba totožně aplikovat i v případě zahájeného trestního řízení, které bylo posléze skončeno pravomocným zprošťujícím rozsudkem trestního soudu, resp. které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem (viz výše).

Paušalizace výše přiměřeného zadostiučinění proto není namístě. To ovšem neznamená, že nemohou či nemají existovat předem daná obecná kritéria, k nimž soudy přihlížejí při stanovení toho, co lze v individuálním případě považovat za adekvátní zadostiučinění. Výše zopakovaná obecná kritéria pro stanovení formy či výše zadostiučinění si tak zaslouží určitou konkretizaci.

V případech, v nichž se jedná o zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení, jsou taková kritéria demonstrativně stanovena přímo zákonem, a to v § 31a odst. 3 OdpŠk (zde srov. zejména stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněné pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V případě poskytování zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o vzetí do vazby (popř. omezení osobní svobody v důsledku výkonu trestu

odnětí svobody) byla obecná kritéria vyslovena v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu a soudu Nejvyššího – zejména srov. rozsudek posledně uvedeného soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněný pod č. 52/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. I v těchto případech se při určení výše nemajetkové újmy vychází ze znění § 31a odst. 2 OdpŠk. Nejvyšší soud proto v uvedeném rozsudku uvedl, že „je toliko na uvážení soudu, aby v každém jednotlivém případě při zvážení jeho individuálních skutkových okolností stanovil adekvátní výši odškodnění nemajetkové újmy vzniklé protiprávním zadržením a vykonáním vazby“. Avšak, jak již bylo uvedeno, považoval za nezbytné vyvodit určitá obecná kritéria spočívající v zohlednění povahy trestní věci, celkové délky omezení osobní svobody a následků v osobní sféře poškozené osoby.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obdobná kritéria jako v případě vazebního držení mohou být obdobně uvažována i ve věcech nároků na náhradu nemajetkových újem způsobených rozhodnutími o zahájení trestního stíhání, jestliže takové trestní stíhání neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem.

I v takových případech je tedy především na soudu, aby výši zadostiučnění stanovil s ohledem na specifické okolnosti konkrétního případu. Přitom nicméně může vzít v úvahu kritéria, která se v takových případech zpravidla vyskytují a která zpravidla mají vliv na rozsah způsobené újmy, a tím i na výši případného zadostiučnění. Je pak znovu na soudu, aby zvážil, jak intenzivně (či v jakém rozsahu) byla tato kritéria v konkrétním případě naplněna a vedle toho vzal do úvahy okolnosti, za nichž k újmě došlo (§ 31a odst. 2 OdpŠk).

Kritéria, která pravidelně mohou indikovat rozsah způsobené nemajetkové újmy, jsou v případech zahájení trestního stíhání (řízení), které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem, následující:

1) Povaha trestní věci. Pod tímto kritériem se má na mysli zejména závažnost trestného činu kladeného osobě poškozené za vinu, neboť ta zpravidla přímo úměrně zvyšuje intenzitu, s jakou osoba poškozená konkrétní trestní řízení proti ní vedené negativně vnímá. Ta souvisí i s hrozbou trestního postihu (druhem a výší trestu) a případného společenského odsouzení, jež se zrcadlí v charakteru veřejného zájmu chráněného trestními předpisy v konkrétním případě (tedy v těch veřejných hodnotách, které jsou chráněny konkrétní skutkovou podstatou obsaženou ve zvláštní části trestního zákoníku). Například újma bude obecně větší v případě trestního stíhání pro zločin vraždy, za který hrozí uložení základního trestu odnětí svobody v rozmezí deset až osmnáct let (§ 140 odst. 1 tr. zák.), než v případě přečinu podvodu, za který hrozí uložení trestu odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 209 odst. 1 tr. zák.), přičemž obviněný podvodník nebude vystaven takovému společenskému odsudku jako domnělý vrah.

2) Délka trestního řízení. Toto kritérium zohledňuje zejména to, po jak dlouhou dobu zásah do osobnostních složek jednotlivce v důsledku proti němu vedeného trestního řízení trval. Lze zde vyjít případně z toho, že trvání trestního stíhání může

způsobovat kontinuální nárůst újmy projevující se v osobnosti člověka; délka trestního stíhání však na druhou stranu, zejména v případech uvádajícího zájmu společenského prostředí o daný případ, nemusí mít nutně za následek narůstající dotčení integrity poškozeného a mohlo by být v takových poměrech uvažováno o poklesu intenzity újmy v průběhu plynutí času. Zajisté je vždy na místě porovnávat vliv tohoto kritéria s ostatními a nečinit z něj mechanicky určující hledisko.

Je však třeba věnovat zvýšenou pozornost možnému zdvojení uplatňovaného nároku založeného na totožném skutkovém základě, a to zejména ve spojení s možnou nepřiměřenou délkou trestního stíhání. Úkolem soudu proto je, aby na základě vylíčených skutkových tvrzení právně posoudil, mezi jakou újmu (jako následkem) a jakou skutečností (jakožto příčinou této újmy) má být příčinná souvislost zjišťována a zda se jedná o nárok jediný, či zda žalobce v rámci svých žalobních tvrzení vymezuje nároků více. Zatímco nepřiměřená délka řízení typicky způsobuje újmu spočívající zejména v nejistotě ohledně výsledku řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4336/2010) a udržování osoby obviněné z trestné činnosti v tomto stavu nejistoty, samotné trestní stíhání způsobuje zpravidla újmy, jež vylíčil žalobce a které by se souhrnně daly označit za morální poškození osobnosti (integrity) poškozeného v době trestního stíhání a narušení jeho soukromého, rodinného, popřípadě i jiného života (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2773/2011).

Domáhá-li se poškozený zároveň nároku na náhradu nemajetkové újmy z titulu trestního stíhání, které skončilo zproštěním obžaloby nebo zastavením, a z titulu nesprávného úředního postupu spočívajícího v porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě (§ 13 odst. 1, věta druhá a třetí, OdpŠk), není u druhého uvedeného nároku namístě vycházet z předpokladu vyššího významu předmětu řízení pro poškozeného (§ 31a odst. 3 písm. e/ OdpŠk a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 2800/2009), neboť tato skutečnost bude zohledněna v posouzení prvního z uvedených nároků. Pokud již dříve došlo k odškodnění újmy způsobené nepřiměřenou délkou trestního stíhání, u kterého bylo v rámci stanovení přiměřeného zadostiučinění zohledněno kritérium významu předmětu řízení pro poškozeného v tom, že šlo o trestní stíhání a z toho důvodu došlo ke zvýšení základní částky odškodnění, je třeba tuto skutečnost ve stejném rozsahu zohlednit i při stanovení přiměřeného zadostiučinění za újmu způsobenou trestním stíháním, aby nedocházelo ke dvojímu odškodnění téhož.

Obdobná korelace přichází do úvahy i při uplatňování obou zde uvedených nároků při posuzování kritéria délky trestního stíhání, jestliže ji lze mít zároveň za nepřiměřenou. Nelze vyloučit, že újma takto vzniklá projevující se nejistotou poškozeného může zahrnovat a takto kompenzovat i některé následky uvedené níže ad kritérium 3).

3) Následky způsobené trestním řízením v osobnostní sféře poškozené osoby. Toto kritérium umožňuje zohlednění individuálních následků trestního stíhání

v osobnostní sféře poškozené osoby, jež mohou být umocněny či zmírněny v důsledku objektivních skutečností daného případu formulovaných pod body 1 a 2. Jinými slovy řečeno, negativní dopady zahájeného trestního stíhání do osobnosti člověka – morální narušení osobnosti (integrity) poškozeného v době trestního stíhání a narušení její profesní, soukromé, rodinné, popřípadě i jiné sféry života (viz výše) – mohou být zvýrazněny či naopak potlačeny podle intenzity naplnění prvních dvou kritérií. Které konkrétní složky osobnosti mohou být zahájením a vedením trestního stíhání v konkrétním případě narušeny, nelze předem taxativně stanovit. Je proto úkolem soudů, aby v každém jednotlivém řízení k tvrzení účastníků (a případným důkazním návrhům) toto zjišťovaly.

Při uplatňování nároku na přiměřené zadostiučinění za trestní stíhání, které skončilo zastavením nebo zproštěním obžaloby, a za omezení osobní svobody, ke kterému v rámci daného trestního stíhání došlo (typicky vazbou), je třeba následky (jednotlivé újmy) rozlišovat; je-li uplatňován jen nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené omezením osobní svobody, může v sobě obsahovat i požadavek na odškodnění následků v celkové integritě poškozeného (viz R 52/2012). I zde je však třeba pečlivě odlišit jednotlivé újmy a jejich příčiny, aby nedocházelo k duplicitnímu odškodňování téhož.

Vedle toho je třeba podle § 31a odst. 2 OdpŠk při stanovení formy a výše zadostiučinění přihlídnout k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo. Těmi budou zejména okolnosti vydání usnesení o zahájení trestního stíhání, projevující se například ve zjištění, že trestní stíhání bylo proti poškozenému zahájeno zjevně bezdůvodně nebo dokonce s cílem jej poškodit (v takovém případě bude poškozený zahájení trestního stíhání vnímat obzvláště úkorně). Budou jimi ale také okolnosti zahájení trestního stíhání předcházející, popřípadě trestní stíhání poškozeného provádějící, vedoucí k závěru o podílu poškozeného na tom, že proti němu bylo trestní stíhání zahájeno, popřípadě, že proti němu bylo ve vedení trestního stíhání pokračováno, aniž by bylo lze uzavřít, že si trestní stíhání zavinil sám. V této souvislosti je třeba rovněž zohlednit důvody, pro které k zastavení trestního stíhání nebo zproštění obžaloby došlo. Přitom je třeba vycházet z toho, že forma a případná výše zadostiučinění nesmí být v rozporu s obecně sdílenou představou spravedlnosti, tj. její přiznání je nad rámec konstatování porušení práva namísto pouze tehdy, jestliže by se z hlediska obecné slušnosti poškozenému satisfakce skutečně mělo dostat.

V konečném důsledku musí výše soudem přiznaného zadostiučinění odpovídat výši přiznaného zadostiučinění v případech, které se v podstatných znacích (poměřovaných zejména s ohledem na uvedená kritéria) shodují. Jinak vyjádřeno, výše přiznaného zadostiučinění by se neměla bez zjevných a podstatných skutkových odlišností konkrétního případu podstatně odlišovat od zadostiučinění přiznaného v případě skutkově obdobném. Významnější odchylka je v tomto směru možná jen tehdy, bude-li též soudem řádně a přesvědčivě zdůvodněna (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3867/2011).

V souzeném případě dovolací soud po zvážení dosavadního výsledku řízení a posouzení námitek dovolatele dospěl k závěru, že odvolací soud postupoval při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění na základě neúplného právního posouzení neúplně, tudíž nesprávně.

Odvolací soud vzal předně za základ časový rámeček trestního stíhání, v jehož důsledku žalobce utrpěl nemajetkovou újmu. Podle Nejvyššího soudu však není správné, že odvolací soud do této své úvahy zahrnul i dobu, která nastala po skončení trestního řízení. Trvání negativního zásahu v osobnosti žalobce se nutně ohraničuje maximálně dobou trvání řízení, neboť z hlediska časového je téměř vyloučeno určit dobu, po kterou bude mít zahájení a vedení trestního stíhání v osobnostní rovině žalobce (osoby poškozené) negativní následky i po jeho skončení. Negativní následky působící újmu v osobnostní sféře osoby poškozené musí být posouzeny zvláště a ohraničeně (viz kritérium ad 3/). Újma nemajetkové povahy vzniká totiž v těchto případech již v souvislosti se škodnou událostí, tedy s vedením trestního řízení (viz obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, v otázce náhrady za omezení osobní svobody) a je ve smyslu čl. 36 odst. 3 a 4 Listiny základních práv a svobod odškodnitelná jen za podmínek stanovených právě v zákoně č. 82/1998 Sb. Úvahy odvolacího soudu svědčily v tomto bodě nesprávně ve prospěch žalobce.

Dovolání je však třeba přisvědčit, že pokud jde o stanovení výše odškodnění, nebylo na místě mít za skutkový základ rozhodnutí domnělá nesporná tvrzení žalobce a výše zadostiučinění se nemá spojovat – byť v násobku – s tou, která je běžně přiznávána v řízeních, v nichž se jedná o kompenzaci porušení práva na přiměřenou délku řízení.

Ze shora uvedeného vyplývá, že okolnosti posuzovatelné v rámci kritéria 3) mají být v rámci kontradiktornosti řízení žalobcem tvrzeny a prokazovány (nejsou-li ovšem vskutku uznány nespornými žalovaným škůdcem ve smyslu § 120 odst. 4 o. s. ř.). Jejich dopad do stanovení výše odškodnění je ovšem otázkou právního posouzení ze strany soudu. Takové právní posouzení nemůže být mechanické, matematické nebo paušalizované. Jak výše opakovaně uvedeno, základ výsledku sporu musí spočívat v posuzování individuality prokazaného, tedy důvodně uplatněného nároku. Součástí úvahy o přiměřenosti přiznaného zadostiučinění však zpravidla bude porovnání shody a odlišností obdobných případů – jen tak soudní rozhodovací praxe naplní své poslání formovat i mimosoudní právní jednání účastníků a vytvoří předpoklad omezení nadbytečně vedených sporů.

Ačkoliv odvolací soud zohlednil, že trestní stíhání žalobce vyvolalo negativní ohlas v jeho okolí, přímo se týkalo žalobcova výkonu veřejné funkce, bylo široce medializováno a orgány činnými v trestním řízení byla údajná trestná činnost žalobce prezentována v médiích jako mimořádně rozsáhlá, nepostupoval podle dovolacím soudem vyjádřených zásad (a ani objektivně nemohl), a proto shledává dovolací soud jeho postup při stanovení výše zadostiučinění nesprávným a přiznané zadosti-

učinění v konečném výsledku nepřiměřeně nízkým (a to i za přihlédnutí k nesprávně žalobci příznivému hodnocení kritéria délky řízení).

I v tomto případě pokládá dovolací soud za potřebné doplnit a zdůraznit, že – jak sám již dříve konstatoval – pouhý nesouhlas dovolatele s výší přiznaného zadostiučinění sám o sobě obecně nezakládá přípustnost dovolání pro zásadní právní význam napadeného rozhodnutí. Posouzení přiměřenosti výše zadostiučinění je otázkou posouzení okolností konkrétního případu, a jestliže pochybnosti o výši zadostiučinění nejsou podloženy právní otázkou, nemůže být dovozen zásadní právní význam napadeného rozhodnutí, a tedy ani přípustnost daného dovolání (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 18/2009, nebo též usnesení téhož soudu ze dne 22. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1215/2009). V tomto případě však bylo dovolání přípuštěno z důvodů uvedených výše.

Dovolací soud z právě vyložených důvodů považoval rozsudek odvolacího soudu za nesprávný a dovolání žalobce za důvodné, a proto postupoval podle § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu proto v dovoláním napadených výrocích zrušil a dle odst. 3 téhož ustanovení vrátil věc ve zrušeném rozsahu k dalšímu řízení. V něm bude odvolací soud vázán zde vyslovenými právními názory soudu dovolacího (§ 243d odst. 1 a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

Jestliže celkové náklady vynaložené poškozenými na opravu věci nesloužily v plném rozsahu k uvedení věci do předešlého stavu, nýbrž šly zčásti na úpravu součástí věci nepoškozených škodnou událostí a zčásti došlo provedením opravy ke zlepšení dosavadního stavu věci, není škůdce povinen hradit náklady přesahující prostředky nezbytné k obnovení stavu do původní hodnoty. Na tom nic nemění okolnost, že poškození pečlivě vybírali z nabídek na provedení opravy a že zároveň využili škodnou událost ke zkvalitnění věci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3729/2011)

Žalobci se domáhají zaplacení částky 90 124,35 Kč s příslušenstvím s odůvodněním, že dne 13. 5. 2001 v bytě žalovaných v E. ul. 21 v P. 6 praskla hadice podlahového topení a byl tak mimo jiné vytopen byt v jejich vlastnictví. Náklady na opravu poškozené bytové jednotky žalobcům částečně uhradila pojišťovna, nikoliv však celou částku 472 665,35 Kč, kterou vynaložili na uvedení bytu do původního stavu, ale pouze částku 382 541 Kč. Žalovaná částka je rozdílem mezi žalobci vynaloženou a pojišťovnou uhrazenou částkou.

Obvodní soud pro Prahu 6 mezitímním rozsudkem ze dne 13. 4. 2005, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 5. 10. 2005, vyslovil, že žaloba je co do základu důvodná. Bylo prokázáno, že žalobci utrpěli v souvislosti s únikem vody v bytě žalovaných škodu, přičemž spornou zůstala její výše. Žalované stíhala povinnost dbát na údržbu rozvodů vody, které je nutno považovat za součást bytu. Zanedbáním nezbytné péče porušili žalovaní prevenční povinnost ve smyslu § 415 obč. zák., a odpovídají proto žalobcům za škodu podle § 420 obč. zák.

Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 28. 3. 2007 uložil žalovaným povinnost společně a nerozdílně zaplatit žalobcům 67 754,35 Kč s příslušenstvím, co do částky 22 370 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Po provedeném dokazování k výši škody dospěl k závěru, že s ohledem na relativně krátkou dobu od zásadní rekonstrukce bytu žalobců předcházející škodní události, druh a kvalitu poškozených věcí, je možné vycházet při vyčíslení škody z ceny obvyklé, tj. z ceny, za níž lze v daném místě a čase pořídit náhradní věc. Žalobcům proto náleží plná částka vynaložená na výměnu dveří, stropních podhledů, vymalování, stěhování, úklid a nezbytnou výměnu elektroinstalace; v případě parketových podlah pak pouze v rozsahu 60 %. Příznaná částka je tvořena spoluúčastí za investice provedené v souvislosti se škodní událostí v rozsahu 15 % a daní z přidané hodnoty z faktur vystavených za tyto prokázané investice. Žalobcům naopak nenáleží náhrada za práce provedené v bytě žalobců bez přímé souvislosti se škodní událostí (stropní podhledy), příp. v neprokázané výši (mytí oken, úklidové práce).

K odvolání všech účastníků řízení Městský soud v Praze usnesením ze dne 10. 10. 2007 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Uvedl, že nejsou dosud dány podmínky pro konečné rozhodnutí ve věci z důvodu nedostatečných skutkových závěrů o výši vzniklé škody. V rámci dalšího řízení bylo soudu prvního stupně uloženo doplnit dokazování s důrazem na zjištění, o kolik se v souvislosti s opravou bytu žalobců zvýšila jeho hodnota, dále rozsah nezbytně nutných malířských prací a v neposlední řadě rozdíly v kvalitě elektroinstalace před škodnou událostí a po ní.

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 16. 3. 2011 potvrdil rozsudek ze dne 12. 2. 2010 jímž O b v o d n í s o u d pro Prahu 6 žalobu v plném rozsahu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Soudy obou stupňů uzavřely, že žalovaní za vzniklou škodu odpovídají podle § 415 ve spojení s § 420 obč. zák. S odkazem na konstantní judikaturu dovolacího soudu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2885/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. 1 Cz 82/88, publikovaný pod č. 25/1990 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek) však dospěly k závěru, že jestliže se v rámci náhrady způsobené škody hradí pouze náklady nezbytné na uvedení věci do stavu bezprostředně před jejím vznikem s přihlédnutím k opotřebením věci, nemohou být žalobci se svým nárokem úspěšní, neboť podle znaleckého posudku činí účelně vynaložené náklady 249 109 Kč, tj. částku nižší, než činí náhrada již vyplacená pojišťovnou. Odškodnění žalobců je proto dostatečné, jde dokonce nad rámec účelně vynaložených nákladů; vyplacením požadované částky by se žalobci na úkor žalovaných bezdůvodně obohatili (§ 451 obč. zák.).

Proti rozsudku dovolacího soudu podali žalobci dovolání, jehož přípustnost dovozují z § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a namítají, že si počínali dostatečně obezřetně a dostali potřebné míry opatrnosti, jestliže vybírali nejvýhodnější nabídku opravy od více oslovených společností. Pokud znalec následně dospěl k závěru, že vynaložené náklady nejsou v plném rozsahu nezbytně nutné k uvedení bytu do stavu před jeho poškozením, ačkoliv za škodu v plném rozsahu odpovídají, jde o rozpor s právem na spravedlivý proces. S odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2221/07 poukazují na to, že v konečném důsledku jsou to oni jako poškození, kdo ponese důsledky protiprávního jednání žalovaných. Dovolatelé nesouhlasí ani s rozhodnutím o nákladech řízení před soudem prvního stupně, neboť nebylo přihlédnuto k tomu, že žalobci byli úspěšní při prvním rozhodování soudu prvního stupně mezitímním rozsudkem. S odkazem na nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 129/06 dodávají, že v mechanické aplikaci § 146 odst. 2 o. s. ř. lze spatřovat prvky nahodilosti a libovůle, představující v konečném důsledku rovněž zásah do práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ve věci se uskutečnilo značné množství jednání a místních šetření, nevhodný postup soudu by rovněž neměl jít k jejich tíži jako poškozených, a navrhuje proto, aby byl zvážen výklad zásady úspěchu ve věci v jednotlivých stupních řízení. Ze všech uvedených

důvodů navrhují, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Žalovaní ve vyjádření k dovolání uvedli, že dovolání žalobců není přípustné, neboť soud prvního stupně nebyl vázán právním názorem odvolacího soudu, který ve zrušujícím rozhodnutí vytknul pouze neúplnost dokazování v rámci zjišťování výše způsobené škody; dovolateli předestřená otázka nemá rovněž zásadní právní význam. Jestliže žalobci nechali provést opravy ve vyšší kvalitě, než byl původní stav, je zřejmé, že nešlo o náklady nezbytně nutné k uvedení věci do původního stavu, a neměly proto souvislost se škodní událostí. V části nákladů řízení pak není dovolání žalobců přípustné, neboť nejde o rozhodnutí ve věci samé. Navrhli proto, aby dovolací soud dovolání žalobců odmítl nebo zamítl.

N e j v y š š í s o u d zčásti dovolání zamítl, ve zbylém rozsahu dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníky řízení zastoupenými advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání žalobců je podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. přípustné proti výroku, jímž odvolací soud potvrdil zamítavý rozsudek soudu prvního stupně, jímž bylo v částce 67 754,35 Kč rozhodnuto jinak než v předchozím rozsudku.

Žalobci v řízení uplatňují nárok na náhradu škody odůvodněný tím, že v bytě situovaném bezprostředně nad bytem v jejich vlastnictví došlo k poruše podlahového vytápění spojené s únikem vody, v jejímž důsledku byl vytopen byt žalobců. Náklady vynaložené na uvedení bytu do původního stavu byly žalobcům uhrazeny pojistkovnou pouze zčásti, ve zbývajícím rozsahu se žalobci domáhají náhrady po žalovaných jako po osobách odpovědných za způsobenou škodu.

Podle § 442 odst. 1 obč. zák. hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Podle odstavce 2 tohoto ustanovení škoda se hradí v penězích; požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předěšlého stavu.

Skutečná škoda se vyjadřuje srovnáním majetkového stavu poškozeného před vznikem škody a po poškození. Při určení výše skutečné škody na věci se zásadně vychází z ceny věci v době poškození (§ 443 obč. zák.) a nahrazena má být újma, jež spočívá ve zmenšení majetkového stavu poškozeného, přičemž zmenšením majetkového stavu je již samotné poškození věci. Peněžitá náhrada tohoto úbytku je buď ekvivalentem hodnot, které je nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předěšlého stavu (Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, Cpj 87/70, uveřejněné pod číslem 55/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), nebo – zejména není-li uvedení do stavu před poškozením možné – lze vycházet z ceny, jakou věc měla v době poškození, a z rozsahu, v jakém byla poškozena zásahem škůdce, tedy výši odškodnění lze stanovit porovnáním ceny

obvyklé, jakou věc měla bezprostředně před poškozením a jakou měla ve stavu po poškození. Cenu obvyklou (obecnou, tržní) představuje cena, za kterou lze v daném místě a čase pořídit náhradní věc stejných kvalit.

U věci nikoliv nové, případně opotřebované je při stanovení výše způsobené škody třeba přihlídnout k obvyklé ceně věci v době jejího poškození a k rozsahu poškození, přičemž od částky vyjadřující náklady na opravu věci musí být odečtena částka odpovídající případnému zhodnocení věci její opravou oproti původnímu stavu (ne vždy k němu musí dojít, záleží na způsobu a rozsahu provedení opravy); poškozenému by vznikalo bezdůvodné obohacení zhodnocením věci, pokud by opotřebované součásti byly nahrazeny součástmi novými a opravená věc by tak nabyla hodnoty vyšší, než jakou měla před poškozením (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Cdo 347/2000, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2002, sp. zn. 25 Cdo 2575/2000).

V řešeném případě dospěly soudy obou stupňů k závěru, že žalování odpovídají za způsobenou škodu v rozsahu 249 109 Kč a v tomto rozsahu jsou splněny rovněž všechny předpoklady odpovědnosti za škodu. Tato částka již byla žalobcům vyplacena v rámci pojistného plnění ze strany pojišťovny, kdy jim bylo uhrazeno celkově 382 541 Kč. Žalobci se však žalobou domáhají i náhrady dalších nákladů, které nebyly soudním znalcem (a rovněž revizním posudkem znaleckého ústavu) shledány jako nezbytně vynaložené k uvedení vyplaveného bytu do stavu před jeho poškozením. Částka, kterou žalobci vynaložili na opravy a která převyšuje cenu stanovenou znalcem, nepředstavuje skutečnou škodu, za niž žalování odpovídají, zejména proto, že nesouvisí se škodnou událostí či s jednáním, s nímž se pojí odpovědnost za škodu. Výši škody nelze činit závislou na tom, zda poškození svůj byt provedením nezbytně nutných oprav za použití nákladnějších materiálů zhodnotili, neboť uvedená okolnost nemá souvislost s příčinou vzniku škody (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. 1 Cz 82/88, publikovaný pod č. 25/1990 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolatelé v této souvislosti bagatelizují výši nákladů na materiály použité v rámci rekonstrukce, které převyšují náklady nutné k uvedení bytu do původního stavu s tím, že tuto výši sice považoval znalec za nadsazenou, nicméně stále možnou; je však třeba zdůraznit, že rozdíl mezi náklady nutné vynaloženými podle posudku znalce a reálně vynaloženými náklady ze strany poškozených, činí téměř dvojnásobek (200 939 Kč), nikoliv pouze žalovanou částku. Hradí-li se náklady účelné k uvedení v předešlý stav, resp. náklady nutné k odstranění následků škodné události (§ 442 odst. 1 obč. zák.), nelze zvýšené náklady označené znalcem jako „předražené“ považovat za nutně vynaložené na uvedení věci do původního stavu. Žalobci by byli uvedeným způsobem bezdůvodně zvýhodněni na úkor žalovaných. V tomto směru proto nelze považovat názor žalobců, že jim náleží plná náhrada nákladů investovaných do opravy vyplaveného bytu, za správný.

Poukazují-li dovolatelé na nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07, nelze jej s ohledem na odlišný skutkový základ považovat za příle-

havý k řešené věci; uvedené rozhodnutí řeší otázku účelnosti a nezbytnosti nákladů vynaložených na uvedení poškozeného automobilu do původního stavu, u nějž je obvyklá cena po opravě zpravidla ovlivňována jinými hledisky, než je tomu u nemovitostí či bytů, a u nějž provedenou opravou ke zhodnocení vozidla většinou nedochází. Soudům nižších stupňů nelze vytýkat, že porušily základní práva poškozených, neboť detailně zkoumaly stav nemovitosti před škodnou událostí, rozsah jednotlivých poškození, rozsah provedených oprav, míru jejich potřebnosti s ohledem na stav nemovitosti před opravou, míru zhodnocení, použité materiály, aj. Je proto správný závěr odvolacího soudu, že celkové náklady vynaložené poškozenými nebyly v plném rozsahu účelně a nezbytně vynaloženy pouze k uvedení do předešlého stavu, nýbrž že zčásti šly na úpravu věcí nepoškozených škodnou událostí, zčásti došlo provedením opravy ke zlepšení dosavadního stavu, a že tedy k uvedení poškozeného bytu do původního stavu postačovaly náklady nižší. Namítají-li dovolatelé, že byli maximálně ostražití a pečlivě postupovali při výběru nejvýhodnější nabídky na provedení opravy a že by se proto měly jimi vynaložené náklady považovat za účelně a nezbytně vynaložené, šlo z jejich strany jistě o příkladný postup, nicméně sama tato okolnost nemůže ovlivnit závěr, že v rozsahu 200 939 Kč nesouvisí vynaložené náklady se škodnou událostí. Dovolatelům zároveň nikdo nevytýká, že poškozený byt rekonstruovali a že tuto událost využili dokonce k jeho zkvalitnění; nemohou však náklady jdoucí nad rámec prostředků nutných k uvedení do předešlého stavu učinit součástí nároku na náhradu škody, který má primárně účel reparační, a tudíž tento jejich jinak logický a opodstatněný postup nelze přičítat k tíži škůdce. Ten odpovídá pouze za újmu vzniklou snížením původní hodnoty věci, není však již povinen hradit náklady přesahující prostředky nezbytné k obnovení stavu v původní hodnotě.

Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. správný a nebylo zjištěno (ani dovolateli tvrzeno), že by byl postižen vadou uvedenou v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. nebo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Žalobci dále dovoláním napadají rozsudek, jímž odvolací soud v rozsahu 22 370 Kč potvrdil v pořadí druhý zamítavý rozsudek soudu prvního stupně; vzhledem k tomu, že rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 28. 3. 2007 bylo rozhodnuto o nároku obsahujícím dělitelné plnění tak, že bylo žalobě vyhověno jen zčásti, došlo k rozštěpení uplatněného práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem; přípustnost dovolání se proto posuzuje samostatně (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1888). Přípustnost dovolání proti potvrzujícímu zamítavému rozsudku odvolacího soudu ohledně částky 22 370 Kč je vyloučena ustanovením § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. vzhledem k tomu, že tímto dovoláním dotčeným výrokem bylo roz-

hodnuto o plnění nepřevyšujícím částku 50 000 Kč; dovolání žalobců není proto v uvedeném rozsahu přípustné a Nejvyšší soud je proto odmítl podle § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř.

Dovolání výslovně napadá i výrok o náhradě nákladů řízení. Nákladový výrok, ač je součástí rozsudku, má povahu usnesení, jímž se nerozhoduje ve věci samé, přičemž přípustnost dovolání proti nim nezakládá žádné ustanovení občanského soudního řádu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, uveřejněné pod č. 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Dovolání pak tedy směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není přípustné, a Nejvyšší soud je proto rovněž odmítl podle § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř.

**Z ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, nelze dovozo-
vat, že by osoba vykonávající správu domu byla povinna zaplatit peněžitou
náhradu za bezdůvodné obohacení získané vlastníky jednotek na úkor třetí
osoby.**

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3630/2010)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 8 rozsudkem ze dne 9. 9. 2009 uložil žalova-
nému povinnost zaplatit žalobkyni částku 65 096 Kč s úrokem z prodlení (výrok I.),
zamítl žalobu co do částky 95 215 Kč s úrokem z prodlení (výrok II.) a rozhodl
o nákladech řízení (výrok III.).

Rozsudkem ze dne 27. 4. 2010 M ě s t s k ý s o u d v Praze k odvolání obou
účastníků zastavil řízení o odvolání žalovaného proti zamítavému výroku o věci
samé (první výrok), potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku
o věci samé (druhý výrok), změnil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém
výroku o věci samé tak, že uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni částku
95 215 Kč s úrokem z prodlení, jinak jej v tomto výroku potvrdil (třetí výrok) a roz-
hodl o nákladech řízení (čtvrtý a pátý výrok).

Vyšel přitom z toho, že:

1) Žalobkyně je vlastníci pozemků v katastrálním území S., obci P., na nichž je posta-
vena budova č. p. 2493-2497 (dále též jen „pozemky“ a „budova“). Vlastnické právo
žalobkyně bylo určeno rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2007.

2) Vlastníkem budovy byl žalovaný, který ji prohlášením vlastníka z listopadu
2000 rozdělil na jednotky. Vklad prohlášení vlastníka budovy do katastru nemovi-
tostí byl proveden dne 19. 2. 2001 s právními účinky ke dni 27. 11. 2000.

3) Na výstavbu budovy byla poskytnuta pomoc podle zvláštních právních před-
pisů ve smyslu ustanovení § 24 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů.

4) V období od 1. 9. 2006 do 31. 8. 2008 nebylo užívání pozemků mezi účastníky
řízení vyřešeno. Žalovaný byl v uvedeném období jedním z více vlastníků jedno-
tek v budově, jeho spoluvlastnický podíl činil ke dni 1. 9. 2006 805/1599 a ke dni
31. 8. 2008 22/65.

5) Žalobkyně se domáhá vydání peněžité náhrady za bezdůvodné obohacení, zís-
kané žalovaným tím, že v období od 1. 9. 2006 do 31. 8. 2008 bez právního důvodu
užíval (jako spoluvlastník budovy) její pozemky, a to ve výši obvyklého nájemného
(určeného na základě výměřů Ministerstva financí České republiky).

Na takto ustanoveném základě učinil odvolací soud následující závěry:

1) Na pozemcích žalobkyně nevážne věcné břemeno, jehož vznik je upraven
v ustanovení § 21 odst. 5 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném od 1. 7. 2000,
neboť k 31. 12. 2000 nebyla „plně konstituována“ vlastnická práva k jednotkám.

Odvolací soud v této souvislosti zdůraznil, že „váže-li zákon vznik věcného břemene na splnění určitých podmínek k jím stanovenému datu, lze o vzniku tohoto věcného práva hovořit pouze tehdy, bylo-li již v tento den, tj. v daném případě dne 1. 1. 2001, zřejmé, že požadavky vyslovené v příslušném zákonném ustanovení byly beze zbytku splněny, v důsledku čehož se právní poměry dotčených osob budou od tohoto okamžiku tímto ustanovením řídit“. Tak tomu v posuzovaném případě nebylo, neboť katastrální úřad rozhodl o vkladu prohlášení vlastníka budovy až v únoru 2001 a k 1. 1. 2001 tedy nebyla splněna jedna z podmínek, „bez níž o vlastnictví žalovaného k jednotkám uvažovat nelze“ (právní moc rozhodnutí o vkladu).

2) Otázka užívání pozemků nebyla mezi účastníky žádným právem aprobovaným způsobem vyřešena, a žalobkyni tudíž svědčí nárok na peněžitou náhradu za bezdůvodné obohacení získané užíváním jejích pozemků bez právního důvodu.

3) Žalovaný je pasivně legitimován k zaplacení peněžité náhrady nejen v rozsahu svého spoluvlastnického podílu (jak dovodil soud prvního stupně), ale – jakožto správce budovy – v plné výši. V této souvislosti odvolací soud poukázal na ustanovení § 9 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000, a na ustanovení § 9 odst. 4 téhož zákona, ve znění účinném od 1. 7. 2000. Zdůraznil, že společenství vlastníků jednotek vznikne až prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž budou družstvu doručeny listiny dokládající, že spoluvlastnický podíl na společných částech domu se snížil na méně než jednu čtvrtinu, a do doby vzniku společenství se použijí ustanovení § 9, 11 a § 15 odst. 2 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000.

Žalovaný, jehož spoluvlastnický podíl na budově dosud neklesl pod jednu čtvrtinu, je nejen spoluvlastníkem budovy, ale také vykonává funkci správce ve smyslu § 9 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000. Přitom „podstata institutu správce tkví v nutnosti zajištění jednotného a pružného postupu při zajištění správy a chodu nemovitosti, vlastněné často velkým počtem spoluvlastníků, a s tím související nutnosti eliminace případného vážného ztížení či znemožnění řešení těchto otázek vážících se ke společné věci“. Podle odvolacího soudu tak i „otázky týkající se vypořádání plateb souvisejících s provozováním společné věci na cizím pozemku náleží mezi oprávnění svěřená zákonem správci. Názor o nutnosti řešit toto vypořádání s každým jednotlivým spoluvlastníkem není udržitelný.“ Proto odvolací soud uzavřel, že „správce představuje subjekt, jenž je z titulu své funkce pasivně věcně legitimován v řízeních, v nichž se vlastník pozemku zmíněné úplaty domáhá, a to ve vztahu k celému rozsahu nároku vážícímu se k dotčené věci“.

4) S ohledem na datum podání žaloby, období, za které žalobkyně peněžitou náhradu požaduje, jakož i skutečnost, že sporná otázka vlastnictví pozemků byla vyřešena až rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2007 (a teprve od tohoto data žalobkyně ví, že předmětné pozemky skutečně vlastní), nedošlo k marnému uplynutí ani objektivní tříleté, ani subjektivní dvouleté promlčecí doby (§ 107 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku).

Proti výrokům ve věci samé rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) a c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Ve vztahu k měnícímu výroku ve věci samé pak dále dovolatel namítá, že odvolací soud zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, když žalovanému neposkytl poučení podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř.

Dovolatel zdůrazňuje, že neplní povinnosti správce ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000, což je patrné již ze samotného návrhu na vklad prohlášení do katastru nemovitostí, jenž byl podán až dne 27. 11. 2000; je proto vyloučeno, aby již dne 30. 6. 2000 plnil povinnosti správce ve smyslu označeného ustanovení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí dovolatel spatřuje v posouzení:

1) zda pro okamžik vzniku věcného břemene dle § 21 odst. 5 zákona o vlastnictví bytů je rozhodný den, kdy nastanou právní účinky vkladu, anebo den, kdy se stane pravomocným rozhodnutí katastrálního úřadu o vkladu prohlášení vlastníka budovy,

2) zda je správce domu pasivně věcně legitimován k vydání veškerého bezdůvodného obohacení (popř. k zaplacení náhrady za věcné břemeno) vlastníkovu pozemku, na němž je postavena budova,

3) zda lze náhradu za věcné břemeno dle § 21 odst. 5 zákona o vlastnictví bytů požadovat, aniž by její výše byla mezi vlastníky panující a zatížené nemovitosti smluvna či určena jinak (§ 163 odst. 3 o. s. ř.), a zda lze takovou náhradu přiznat jako opětuující se plnění.

Dovolatel snáší argumenty ve prospěch závěru, podle něhož je pro vznik věcného břemene dle § 21 odst. 5 zákona o vlastnictví bytů rozhodující, k jakému dni nastaly právní účinky vkladu prohlášení vlastníka budovy do katastru nemovitostí, a to bez ohledu na datum, kdy rozhodnutí katastrálního úřadu o povolení vkladu nabylo právní moci.

Současně brojí proti závěru, podle kterého je jakožto správce pasivně věcně legitimován k zaplacení celé žalobou uplatněné částky bez ohledu na jeho skutečný podíl na společných částech domu. Zdůrazňuje, že takovou povinnost nelze dovést z ustanovení § 9 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000, a neplyne ani z obecného významu slova „správa“. Správce nemůže odpovídat svým majetkem za dluhy vlastníka spravované věci. Stejný závěr se prosadí i v případě náhrady za věcné břemeno dle § 21 odst. 5 zákona o vlastnictví bytů – i v tomto případě jsou náhradu povinni zaplatit vlastníci jednotek a nikoliv správce.

K výši náhrady za věcné břemeno pak dovolatel namítá, že musí být sjednána vlastníky panující a zatížené nemovitosti (byť i „s využitím postupu“ dle § 161 odst. 3

o. s. ř.). Současně podle dovolatele nemůže být taková náhrada určena jako opakující se plnění, ale pouze jako jednorázová náhrada. Právo na její zaplacení je však již promlčeno.

Žalobkyně, poukazujíc na judikaturu Nejvyššího soudu, považuje dovolání za nedůvodné a navrhuje, aby je Nejvyšší soud zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

V rozsahu, v němž směřuje proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé, je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Ve zbylém rozsahu (v němž směřuje proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé) je pak Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to k zodpovězení druhé otázky dovoláním otevřené, v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené. Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání.

Předně Nejvyšší soud poznamenává, že namítanou vadou řízení před odvolacím soudem netrpí. Jak je zřejmé z ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. i ustálené judikatury Nejvyššího soudu (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu z 27. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 121/2003, z 25. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2335/2005, či z 15. 3. 2007, sp. zn. 21 Cdo 194/2006), postačují-li v řízení poskytnutá tvrzení pro objasnění skutkové stránky věci i při případném jiném právním názoru soudu, není třeba k poučení podle § 118a odst. 2 o. s. ř. přistupovat. Tak tomu bylo i v projednávané věci, kdy odlišný právní názor odvolacího soudu na vznik věcného břemene nevedl k potřebě doplnit skutková tvrzení. Ostatně dovolatel sám uvádí, že skutečnosti, jež by na základě takto poskytnutého poučení doplnil, již plynuly z obsahu spisu a byly (měly být) odvolacímu soudu známy.

Jelikož jiné vady, k jejichž existenci dovolací soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a z obsahu spisu se nepodávají, přezkoumal Nejvyšší soud – v hranicích právních otázek formulovaných dovoláním – zejména správnost právního posouzení věci odvolacím soudem.

K otázce vzniku věcného břemene:

Podle ustanovení § 21 odst. 5 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném od 1. 7. 2000, nedojde-li mezi vlastníkem jednotky a vlastníkem pozemku ke sjednání písemné smlouvy o úpravě práv k pozemku do 31. 12. 2000, vzniká dnem 1. 1. 2001

ve prospěch vlastníka jednotky věcné břemeno k zastavěnému pozemku, a to za náhradu. Obsahem věcného břemene je právo vlastníka jednotky spoluužívat zastavěný pozemek, a to v rozsahu odpovídajícímu velikosti spoluvlastnického podílu na společných částech domu. Dojde-li k převodu nebo přechodu vlastnictví jednotky, stává se oprávněným z věcného břemene nabyvatel jednotky.

Jednoznačným předpokladem aplikace citovaného ustanovení je skutečnost, že dům stojící na cizím pozemku byl k 31. 12. 2000 rozdělen na jednotky v souladu s ustanovením § 4 zákona o vlastnictví bytů; pouze v takovém případě zde totiž mohl být vlastník jednotky, mezi nímž a vlastníkem pozemku měla být uzavřena písemná smlouva o úpravě práv k pozemku.

Jak správně odvolací soud vyložil, nerozhodl-li v době do 31. 12. 2000 příslušný katastrální úřad o povolení vkladu prohlášení vlastníka budovy do katastru nemovitostí a neprovedl-li tento vklad do katastru nemovitostí (tj. nezapsal-li jej do katastrálních operátů), nebylo zde k uvedenému dni jednotek, jejichž vlastník by mohl uzavřít shora zmíněnou smlouvu s vlastníkem pozemku (srov. i ustanovení § 5 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů). Skutečnost, že vklad byl proveden na základě později vydaného rozhodnutí se „zpětnými“ právními účinky, je z tohoto pohledu nerozhodná (srov. obdobně v judikatuře Nejvyššího soudu usnesení ze dne 29. 11. 2000, sp. zn. 21 Cdo 182/2000, uveřejněné pod číslem 55/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2666/99, a ze dne 19. 8. 2009, sp. zn. 26 Cdo 659/2009, jež jsou veřejnosti dostupné – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 30. 6. 2000 – na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Závěr odvolacího soudu, podle kterého v projednávané věci nebyly splněny podmínky ustanovení § 21 odst. 5 zákona o vlastnictví bytů a věcné břemeno k pozemkům žalobkyně ve prospěch vlastníků jednotek v budově podle tohoto ustanovení nevzniklo, je správný.

Za těchto okolností pak pozbývá na významu třetí otázka předkládaná dovolatelem (jež vychází z předpokladu, že došlo ke vzniku věcného břemene ze zákona); odpověď na ní se totiž v poměrech dovolatele založených napadeným rozhodnutím nemůže projevit.

Jelikož první otázku odvolací soud vyřešil v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu a odpověď na třetí otázku se nemůže projevit v poměrech dovolatele, nezakládají tyto otázky (v rozsahu, v němž dovolání směřuje proti potvrzujícímu výroku rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé) ani zásadní právní význam napadeného rozhodnutí.

K otázce pasivní legitimace žalovaného:

Zbývá posoudit poslední otázku otevřenou dovoláním, a to pasivní legitimaci žalovaného k zaplacení peněžité náhrady za bezdůvodné obohacení, získané vlastníky jednotek užíváním pozemku, na němž je postavena budova, bez právního důvodu.

Ustanovení § 9 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000, určovalo:

Správu, provoz a opravy společných částí domu (dále jen „správa domu“) zajišťuje správce (odstavec první).

Správce je povinen nejméně jednou ročně, a to ke konci prvního kalendářního čtvrtletí následujícího roku, předložit vlastníkům jednotek zprávu o své činnosti, zejména o finančním hospodaření, o stavu společných částí domu, jakož i o jiných významných skutečnostech, které se týkají společných částí domu nebo jeho činnosti. Končí-li správce svou činnost, musí předložit vlastníkům jednotek zprávu o své činnosti a písemné materiály, které, pokud jde o jeho činnost, má k dispozici (odstavec druhý).

Smlouvu o správě domu uzavřenou se správcem lze uzavřít jen na dobu neurčitou s výpovědní lhůtou šest měsíců (odstavec třetí).

Ustanovení § 9 odst. 4 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném od 1. 7. 2000, zní:

Pokud družstvo uvedené v § 24 odst. 1 a 2, které bylo původním vlastníkem budovy, nebo družstvo vzniklé vyčleněním z původního družstva podle § 29 plní povinnosti správce podle § 9 zákona o vlastnictví bytů platného před účinností tohoto zákona, vznikne společenství až prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž budou družstvu doručeny listiny dokládající, že spoluvlastnický podíl na společných částech domu se snížil na méně než jednu čtvrtinu. Do doby vzniku společenství se použijí ustanovení § 9, 11 a § 15 odst. 2 zákona o vlastnictví bytů platná před účinností tohoto zákona.

Posledně citované ustanovení bylo do zákona o vlastnictví bytů včleněno novelou provedenou zákonem č. 103/2000 Sb. s účinností od 1. 7. 2000. Jelikož je ze skutkových okolností projednávané věci zjevné, že ke dni 30. 6. 2000 nebyly v budově vymezeny jednotky, nemohl dovolatel k uvedenému dni plnit povinnosti správce ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000. Již v tomto směru je tudíž právní posouzení odvolacího soudu, který dovedl opak, nesprávné.

Nesprávný je však i závěr, podle něhož je osoba vykonávající správu budovy podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů, ve znění účinném do 30. 6. 2000, povinna zaplatit vlastníku pozemku, na němž stojí budova, peněžitou náhradu za bezdůvodné obohacení, získané vlastníky jednotek užíváním pozemku bez právního důvodu.

Jak je zjevné z ustanovení § 451 obč. zák., povinnost vydat bezdůvodné obohacení, resp. peněžitou náhradu za něj (§ 458 odst. 1, věta druhá, obč. zák.) svědčí osobě, jež toto bezdůvodné obohacení získala. V případě stavby stojící na cizím pozemku se – není-li zde právní důvod takového užití pozemku – na úkor vlastníka pozemku obohatí vlastník stavby. Je-li pak taková stavba budovou, v níž byly vyčleněny jednotky ve smyslu ustanovení § 4 zákona o vlastnictví bytů, jsou těmito osobami (jež se bezdůvodně obohacují užíváním cizího pozemku) vlastníci jednotek.

Jak správně poznamenává dovolatel, ze žádného ustanovení zákona o vlastnictví bytů nplyne, že by tato povinnost přecházela na osobu vykonávající správu budovy. A takový závěr nelze činit ani výkladem pojmu správa budovy ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 zákona o vlastnictví bytů. Úkolem správce je starat se o společné části domu, jež ovšem náleží nikoliv správci (z titulu výkonu správy), ale vlastníkům jednotek. Jakkoliv lze správu ve smyslu citovaného ustanovení chápat velmi široce (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3281/2008), nelze z pouhého pojmu správy dovozovat osobní majetkovou odpovědnost správce vydat (nahradit) bezdůvodného obohacení získané vlastníky jím spravovaného majetku.

Závěr odvolacího soudu, podle kterého je dovolatel jakožto správce domu pasivně věcně legitimován k zaplacení peněžité náhrady za bezdůvodné obohacení získané vlastníky jednotek na úkor žalobkyně jakožto vlastnice pozemků, tudíž správný není a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl (v tomto rozsahu) uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc vrátil (v tomto rozsahu) odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Zástavní dlužník, jenž po zpeněžení zástavy v konkursu vedeném podle zákona č. 328/1991 Sb. na majetek osobního dlužníka nabyt postoupením pohledávku přihlášeného odděleného (zástavního) věřitele po zániku zajištění (zástavního práva) zpeněžením (§ 28 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007) a zároveň předtím, než oddělený (zástavní) věřitel obdržel odpovídající výtěžek zpeněžení zajištění (§ 28 odst. 2 a 4 uvedeného zákona), má pouze právo na uspokojení postoupené pohledávky v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka vyplacením sedmdesátí procent výtěžku zpeněžení zajištění na něj připadajícího (§ 28 odst. 2 a 4 uvedeného zákona). Vyloučení celého výtěžku zpeněžení zajištění cestou vylučovací žaloby dle § 19 odst. 2 uvedeného zákona se na základě argumentu, že takovým postoupením splynula práva a povinnosti zástavního věřitele a zástavního dlužníka v jedné osobě (§ 584 obč. zák.), úspěšně domoci nemůže.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 883/2012)

Rozsudkem ze dne 16. 2. 2011 zamítl **M ě s t s k ý s o u d** v Praze žalobu, kterou se žalobce (KD, a. s.) domáhal vůči žalovanému (správci konkursní podstaty úpadce ČK, spol. s r. o.) zaplacení částky 6 400 000 Kč (bod I. výroku), a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) K. banka, a. s. (dále jen „banka“), jako zástavní věřitel, uzavřela se společností W. spol. s r. o., jako zástavcem (jde o pozdějšího úpadce, jenž posléze změnil obchodní jméno do stávající podoby), dne 11. 7. 1994 a dne 19. 6. 1997 smlouvy o zřízení zástavního práva k nemovitostem, jejichž vyloučení z konkursní podstaty se žalobce původně domáhal (dále jen „zástavní smlouvy“). Zástavní smlouvy byly uzavřeny za účelem zajištění pohledávek banky vůči zástavci vzešlých ze smluv o úvěru uzavřených mezi těmito subjekty 21. 7. 1994 a 19. 6. 1997 (dále též jen „zajištěné pohledávky“).

2) Pozdější úpadce (jako prodávající) uzavřel dne 8. 8. 1997 se žalobcem (jako kupujícím) kupní smlouvu, jejímž předmětem byly označené nemovitosti, za dohodnutou kupní cenu ve výši 9 500 000 Kč, jež měla být uhrazena ve dvou splátkách, tak, že do 30. 8. 1997 mělo být uhrazeno 6 700 000 Kč a do 15. 9. 1997 zbývajících 2 800 000 Kč.

3) Žalobce nezaplatil pozdějšímu úpadci dohodnutou kupní cenu.

4) Pozdější úpadce (jako prodávající) uzavřel dne 11. 12. 1998 s obchodní společností ULP, s. r. o. (jako kupující) smlouvu o prodeji části podniku, v níž není uvedeno, že by předmětem prodeje byla pohledávka vůči žalobci z titulu neuhrazené kupní ceny.

5) Pozdější úpadce oznámil žalobci dopisem z 13. 1. 1999, že smlouvou o prodeji části podniku ze dne 11. 12. 1998 došlo i k převodu pohledávky z titulu neuhrazené kupní ceny ve výši 9 500 000 Kč.

6) Usnesením ze dne 26. 10. 1999, sp. zn. 96 K 46/99, prohlásil Krajský obchodní soud v Praze konkurs na majetek úpadce.

7) Správce konkursní podstaty úpadce sepsal nemovitosti v březnu 2000 do konkursní podstaty úpadce s poznámkou, že na nich vázne zástavní právo ve prospěch banky.

8) Žalobce byl v době soupisu zapsán v katastru nemovitostí jako vlastník nemovitostí, s tím, že na nich vázne zástavní právo ve prospěch banky.

9) Správce konkursní podstaty úpadce dopisem datovaným 18. 1. 2001, doručeným žalobci 22. 1. 2001, odstoupil od kupní smlouvy s odůvodněním, že dosud nebyla zaplacená kupní cena.

10) Správce konkursní podstaty úpadce vyzval žalobce dopisem ze dne 16. 2. 2001, doručeným 21. 2. 2001, aby do konkursní podstaty poskytl plnění dle § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), odkazuje na výše označené úvěrové a zástavní smlouvy.

11) Dne 25. 1. 2007, v době po pravomocném zamítnutí původní vylučovací žaloby (rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 12. 2003, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 2005), se konala veřejná dražba nemovitostí, v důsledku které nabytí vlastnictví nemovitostí vydražitel VDT. Nemovitosti byly vydraženy za částku 6 400 000 Kč, z níž bylo po odečtení nákladů dražby poukázáno do konkursní podstaty 5 771 788 Kč.

12) Okresní soud v Děčíně usnesením zastavil řízení o žalobě, kterou se žalobce domáhal určení, že úpadce není vlastníkem nemovitostí. Učinil tak na základě zpětvzetí žaloby z 18. 5. 2007.

13) Majitelem zajištěných pohledávek (a přihlášeným konkursním věřitelem, jehož pohledávka byla zjištěna v incidenčním sporu vedeném u Městského soudu v Praze) byla k 31. 12. 2008 společnost N, jež pohledávky nabytá postoupením od banky.

14) Společnost N (jako postupitel) uzavřela se žalobcem (jako postupníkem) dne 31. 12. 2008 smlouvu o postoupení zajištěných pohledávek v celkové výši 17 082 927,60 Kč za sjednanou úplatu (dále jen „postupní smlouva“). Společnost N potvrdila žalobci 26. 3. 2009 splnění podmínek postupní smlouvy.

15) Usnesením ze dne 11. 5. 2009 připustil Městský soud v Praze, aby na místo dosavadního konkursního věřitele (společnosti N) v rozsahu postoupených pohledávek vstoupil do konkursního řízení jako konkursní věřitel žalobce.

Na tomto základě soud uzavřel, že žaloba, kterou se žalobce domáhá (po zpeněžení nemovitostí ve veřejné dražbě) vyplacení částky 6 400 000 Kč z konkursní podstaty, není důvodná.

Po novém projednání věci soud i s ohledem na závazný právní názor obsažený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2007, č.j. 29 Odo 1170/2006-144 (jde

o rozsudek, jímž Nejvyšší soud k dovolání zrušil předchozí pravomocná /zamítavá/ rozhodnutí o vylučovací žalobě v této věci, uveřejněný posléze pod číslem 42/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 42/2008“), o neplatnosti odstoupení od kupní smlouvy, dospěl k závěru, že žalobce byl v době podání vylučovací žaloby vlastníkem nemovitostí.

K zániku žalobcova vlastnického práva došlo vydražením nemovitostí v rámci konkursního řízení, přičemž správce konkursní podstaty byl oprávněn s nemovitostmi disponovat v době konání dražby (25. 1. 2007), kdy platil pravomocný rozsudek Městského soudu v Praze o zamítnutí vylučovací žaloby. Žalovaný přitom sepsal nemovitosti do konkursní podstaty oprávněně postupem dle § 27 odst. 5 ZKV.

Žalobci tak vznikl pouze nárok dle § 28 ZKV, o němž je povolán rozhodnout konkursní soud dle § 28 odst. 2 ZKV, s omezením dle § 28 odst. 4 ZKV.

K odvolání žalobce **V r c h n í s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 1. 12. 2011 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že se ze soupisu konkursní podstaty úpadce vylučuje výtěžek zpeněžení označených nemovitostí ve výši 5 771 788 Kč (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy všech stupňů (druhý výrok).

Odvolací soud rovněž zdůraznil, že podle závěru obsažených v R 42/2008 zaniklo vlastnické právo žalobce k nemovitostem odstoupením od kupní smlouvy a svědčilo žalobci až do zpeněžení nemovitostí. Po zpeněžení nemovitostí připadl do konkursní podstaty výtěžek zpeněžení. Přestože k okamžiku zpeněžení zaniklo podle ustanovení § 28 odst. 5 ZKV zástavní právo, trvalo nadále právo odděleného věřitele (původně banky, později společnosti N) na oddělené uspokojení pohledávek zajištěných zástavním právem k nemovitostem.

V okamžiku, kdy společnost N postoupila zajištěné pohledávky přihlášené do konkursu žalobci, tedy v okamžiku, kdy se žalobce jako zástavní dlužník stal i zástavním věřitelem, zaniklo v důsledku tohoto splnutí právo na oddělené uspokojení zajištěných pohledávek a odpadl tak i důvod pro zařazení výtěžku zpeněžení nemovitostí do soupisu konkursní podstaty, uzavřel odvolací soud.

Za situace, kdy vlastnické právo k nemovitostem (již dříve) přešlo v důsledku jejich zpeněžení na nabyvatele a splnutím zaniklo právo na uspokojení pohledávek zajištěných zástavním právem na nemovitostech, se žalobce sice již nemohl domáhat vyloučení nemovitostí ze soupisu konkursní podstaty, požadoval však důvodně, aby odtud byl vyloučen výtěžek zpeněžení nemovitostí. Po odpočtu nákladů spojených s prodejem nemovitostí ve veřejné dražbě činí čistý výtěžek zpeněžení nemovitostí 5 771 788 Kč, který odvolací soud vyloučil z konkursní podstaty ve prospěch žalobce.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, namítaje, že jsou dány dovolací důvody dle § 241a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odst. 2 písm. a/), a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odst. 2 písm. b/), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Naplnění dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. spatřuje dovolatel v tom, že po původním pravomocném zamítnutí vylučovací žaloby týkající se sporných nemovitostí tyto nemovitosti zpeněžil za částku 6 400 000 Kč, z čehož výtěžek získaný do konkursní podstaty po odečtení odměny a nákladů dražebníka činil 5 771 788 Kč. Poté, co Nejvyšší soud zrušil svým rozhodnutím (R 42/2008) pravomocná rozhodnutí o vylučovací žalobě, upravil žalobce žalobní petit tak, že požadoval „zaplacení částky 6 400 000 Kč jako náhradní plnění za zpeněžený majetek ve vlastnictví žalobce“, a soud prvního stupně v duchu tohoto „petitu“ rozhodl tak, že žalobu o zaplacení částky 6 400 000 Kč zamítl. Žalobce pak v odvolání požadoval změnu rozsudku soudu prvního stupně tak, že žalovaný je povinen „(...) zaplatit (vyloučit) z konkursní podstaty (...) peněžité plnění ve výši 6 400 000 Kč“. Odvolací soud, aniž by v průběhu jednání před ním žalobce jakkoliv upravil petit, však změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že se „(...) ze soupisu konkursní podstaty vylučuje výtěžek zpeněžení nemovitostí (...) ve výši 5 771 788 Kč“. Napadené rozhodnutí je tak v rozporu s žalobcem vytyčeným petitem, což je čin nepřezkoumatelným. Nadto se otázka částečné změny a případného částečného zamítnutí žaloby nutně měla projevit v rozhodnutí o nákladech řízení.

Dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tkví podle dovolatele v nesprávném posouzení zániku zástavního práva splynutím osoby žalobce a zástavního věřitele a s tím souvisejícím vznikem nároku na vydání výtěžku zpeněžení v nekrácené výši.

K tomu dovolatel poukazuje na to, že žalobce, jehož nemovitosti dovolatel sepsal do konkursní podstaty úpadce postupem dle § 27 odst. 5 ZKV jako majetek zajišťující (z titulu zástavního práva) pohledávku banky, se stal majitelem zajištěné pohledávky až na základě postupní smlouvy, kterou jako postupník uzavřel se společností N. jako postupitelem dne 31. 12. 2008, tedy po zpeněžení nemovitostí ve veřejné dražbě dobrovolné, konané již 25. 1. 2007. Zástavní právo váznoucí na nemovitostech tak zaniklo (ve shodě s ustanovením § 28 odst. 5 ZKV) již zpeněžením nemovitostí ve veřejné dražbě. Zajištěnému věřiteli (jeho právním nástupcům) tak vznikl nárok na vydání výtěžku zpeněžení, ovšem za podmínek daných ustanovením § 28 odst. 1 až 4 ZKV.

Postoupením pohledávky tedy nemohlo dojít k zániku zástavního práva splynutím (jak nesprávně uzavřel odvolací soud), neboť to již předtím zaniklo na základě skutečnosti uvedené v § 28 odst. 5 ZKV.

Žalobci, jenž se následně stal zajištěným věřitelem, přísluší pouze nárok na vydání výtěžku zpeněžení ve výši limitované ustanovením § 28 odst. 4 ZKV (tedy 70 % čistého výtěžku). Jiný závěr by zvýhodnil všechny případné zástavní dlužníky, kteří by mohli po prodeji zástav v konkursním řízení vykupovat pohledávky zástavních věřitelů s tím, že by na rozdíl od nich mohli v konkursu získat 100 % výtěžku namísto zákonem daného limitu pro zástavní věřitele. Tím by se obešel smysl označeného ustanovení zákona a došlo by k poškození všech věřitelů uplatňujících pohledávky v insolvenčním řízení.

Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, maje napadené rozhodnutí za věcně správné a závěry v něm obsažené za odpovídající judikatuře soudů rozhodujících v obdobných věcech. K tomu uvádí, že svůj právní názor na spornou věc obsáhle vyjádřil v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, přičemž na toto podání (ze dne 2. 5. 2011) zcela odkazuje. Dále žalobce poukazuje na to, že dovolatel se nezúčastnil odvolacího jednání, takže procesní i věcné námitky, které uplatňuje v dovolání, jsou k Nejvyššímu soudu vznášeny poprvé (před odvolacím soudem je neuplatnil); dovolací soud by k nim proto neměl přihlídnout. To se podle žalobce týká především namítané procesní vady.

K právnímu posouzení věci žalobce uvádí, že spor o náhradní peněžitě plnění by nevznikl, kdyby dovolatel respektoval před zpeněžením nemovitostí skutečnost, že u Okresního soudu v Děčíně v rozhodné době probíhal pod sp. zn. 12 C 34/2006 spor mezi žalobcem a dovolatelem o určení právního vztahu k nemovitostem. Míni (s odvoláním na R 42/2008), že procesně i právně pochybil pouze dovolatel a proto je přisouzený nárok po právu. Žalobce se pak ztotožňuje se závěrem napadeného rozhodnutí, podle kterého „v okamžiku, kdy se žalobce jako zástavní dlužník stal i zástavním věřitelem, zaniklo v důsledku toho právo na oddělené uspokojení zajištěných pohledávek a odpadl tak i důvod pro zařazení výtěžku zpeněžení nemovitostí do soupisu konkursní podstaty“.

N e j v y š š í s o u d rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčním zákonem), byl s účinností od 1. 1. 2008 zrušen zákon o konkursu a vyrovnání (§ 433 bod 1. a § 434), s přihlídnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se však pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007). Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod číslem 41/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

Dovolání v této věci je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 28 ZKV věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva dle § 553 občanského zákoníku nebo postoupením pohledávky dle § 554 občanského zákoníku (dále jen „oddělení věřitelé“), mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna (odstavec 1). Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených s udržováním, správou a prodejem zpeněžené věci, práva nebo pohledávky (dále jen „výtěžek zpeněžení“) vydá správce odděleným věřitelům se souhlasem soudu. Nebyla-li zajištěná pohledávka plně uspokojena, považuje se její neuspokojená část za pohledávku přihlášenou podle § 20 (odstavec 2). Oddělení věřitelé se z výtěžku zpeněžení uspokojí podle pořadí, v jakém vznikl právní důvod jejich nároku na oddělené uspokojení. Pro pořadí zákonného zástavního práva je rozhodující den jeho záznamu v katastru nemovitostí; pro pořadí soudcovského zástavního práva k nemovitosti je rozhodující doba, kdy soudu došel návrh na jeho zřízení (odstavec 3). Oddělení věřitelé se podle tohoto ustanovení uspokojují do výše 70 % výtěžku zpeněžení na ně připadajícího. Neuspokojenou část pohledávky lze uspokojit v rozvrhu, a to ve třídě, do níž pohledávka podle své povahy patří (odstavec 4). Zajišťovací práva uvedená v odstavci 1 zanikají zpeněžením věci, práva nebo pohledávky v konkursu, a to i v případě, že oddělení věřitelé nepřihlásili své pohledávky (odstavec 5).

V této podobě, pro věc rozhodné, platilo citované ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání i v době zpeněžení předmětných nemovitostí.

Dle ustanovení § 524 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, s postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená.

Podle ustanovení § 584 obč. zák., jestliže splyne jakýmkoliv způsobem právo s povinností (závazkem) v jedné osobě, zanikne právo i povinnost (závazek), nestanoví-li zákon jinak.

V této podobě platila citovaná ustanovení občanského zákoníku v době uzavření postupní smlouvy a dosud změn nedoznala.

Ze skutkových závěrů soudů nižších stupňů se podává, že posléze zpeněžené nemovitosti byly sepsány do konkursní podstaty (již v březnu 2000) jako majetek osoby (žalobce coby zástavního dlužníka), jejíž věci (nemovitosti) zajišťují (z titulu zástavního práva) pohledávky (zajištěné pohledávky banky) vůči úpadci, tedy v režimu § 27 odst. 5 ZKV (ve znění účinném v době soupisu, tedy do 30. 4. 2000), přičemž posléze se důvod soupisu opíral také o domnělé (odstoupením od kupní smlouvy z 18. 1. 2001 obnovené) vlastnické právo úpadce k nemovitostem.

Jak se podává z napadeného rozhodnutí, odvolací soud se poté, co dospěl k závěru, že žalobce byl vlastníkem nemovitostí až do jejich zpeněžení ve veřejné dražbě, již nezabýval tím, zda zde byl jiný důvod vyloučit čistý výtěžek zpeněžení nemovitostí ze soupisu konkursní podstaty úpadce než ten, že postoupením zajištěných pohledávek žalobci (31. 12. 2008) zaniklo právo na oddělené uspokojení splynutím osoby zástavního věřitele a zástavního dlužníka.

Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1324/2006, uveřejněném pod číslem 74/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 74/2009“), na který v podrobnostech odkazuje a na jehož závěrech nemá důvod cokoli měnit, vysvětlil, že postoupí-li zástavní věřitel pohledávku zajištěnou zástavním právem zástavnímu dlužníku, zanikne zástavní právo splnutím (§ 584 obč. zák.); to platí i tehdy, stane-li se tak v průběhu konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka.

Samozřejmým předpokladem takového závěru však je, že zástavní právo trvá v době postoupení zástavou zajištěné pohledávky.

Úvahy odvolacího soudu jsou v tomto směru vnitřně rozporné. Odvolací soud totiž sice (správně) uzavírá, že zástavní právo k nemovitostem zaniklo v dané věci (v souladu s ustanovením § 28 odst. 5 ZKV) již okamžikem jejich zpeněžení ve veřejné dražbě (tedy 25. 1. 2007), současně však s ohledem na trvající právo odděleného věřitele na oddělené uspokojení zajištěných pohledávek dovozuje, že jakmile se žalobce jako „zástavní dlužník“ stal zástavním věřitelem, „zaniklo v důsledku tohoto splnutí právo na oddělené uspokojení zajištěných pohledávek a odpadl tak i důvod pro zařazení výtěžku zpeněžení nemovitostí do soupisu konkursní podstaty“.

Judikatura Nejvyššího soudu je sjednocena v závěru, že zástavní dlužník zajišťující svým majetkem pohledávku zajištěného (zástavního) věřitele vůči úpadci (osobnímu dlužníku) se zproští za trvání konkursu vedeného na majetek osobního dlužníka své povinnosti ze zástavního práva již tím, že do konkursní podstaty (a nikoli do rukou zajištěného věřitele) v intencích § 27 odst. 5 ZKV uhradí zajištěnou pohledávku nebo složí cenu zástavy, a to bez zřetele k tomu, že s takto poskytnutou částkou je dále v konkursu naloženo způsobem (podle § 28 odst. 2 a 4 ZKV), který vede k tomu, že zajištěnému věřiteli se nedostane ani plné úhrady zajištěné pohledávky, ani plné úhrady ceny zástavy. Srov. k tomu stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bod XXXV., str. 205 (381), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2001, sp. zn. 32 Cdo 2584/98, uveřejněný pod číslem 74/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 29 Odo 251/2004, uveřejněný pod číslem 41/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 41/2007“) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 961/2006, uveřejněný pod číslem 72/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 72/2007“), jakož i rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 31 Cdo 2036/2009, uveřejněný pod číslem 25/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. V R 41/2007 přitom Nejvyšší soud vysvětlil, že zástavní dlužník (odlišný od osobního dlužníka) se zproští své povinnosti z titulu zástavního práva vůči zástavnímu věřiteli za trvání konkursu na majetek osobního dlužníka i tím, že plní do konkursní podstaty osobního dlužníka zástavou (tím, že ji umožní sepsat), byť takovým plněním ještě nezaniká zástavní právo.

Z řečeného plyne, že nejpozději zpeněžením sepsané zástavy v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka (v návaznosti na R 41/2007) je zástavní dlužník zproštěn veškerých svých povinností vůči zástavnímu věřiteli plynoucích ze zástavního práva (přestává být zástavním dlužníkem).

V dané věci došlo ke zpeněžení zastavených nemovitostí 25. 1. 2007; od uvedeného data nebyl žalobce nositelem žádné povinnosti, která by později (31. 12. 2008) mohla splynout s právy zástavního věřitele a dozajista již nebyl „zástavním dlužníkem“.

Z pohledu zástavního věřitele (společnosti N) pak platí, že jeho zástavní právo vážnoucí na nemovitostech zaniklo (podle § 28 odst. 5 ZKV) k 25. 1. 2007 zpeněžením nemovitostí ve veřejné dražbě. Po tomto datu již zástavnímu věřiteli (společnosti N) náleželo pouze právo na vydání tzv. čistého výtěžku zpeněžení zástavy (§ 28 odst. 2 ZKV), a to jen do výše 70 % výtěžku zpeněžení připadající na tohoto odděleného věřitele. Nositelem zástavního práva, jež by mohlo k 31. 12. 2008 zaniknout splnutím (v intencích R 74/2009) po postoupení zajištěných pohledávek osobě, která dříve (před zpeněžením zástavy) byla zástavním dlužníkem (žalobci), již zástavní věřitel (společnost N) po 25. 1. 2007 nebyl.

Tomu odpovídají i závěry, jež o povaze nároku zástavního věřitele (odděleného věřitele) v době po zániku zástavního práva zpeněžením zástavy (§ 28 odst. 5 ZKV) a před vyplacením výtěžku zpeněžení (dle § 28 odst. 2 a 4 ZKV) zformuloval Nejvyšší soud v R 72/2007.

Platí dále, že postoupí-li přihlášený zástavní věřitel pohledávku zajištěnou zástavním právem na věci jiné osobě až po zpeněžení zástavy v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka, avšak ještě předtím, než se mu dostane 70 % výtěžku zpeněžení zástavy na něj připadajícího (§ 28 odst. 2 a 4 ZKV), přechází na nabyvatele pohledávky (postupníka) v souladu s ustanovením § 524 odst. 2 obč. zák. též právo na vyplacení takového výtěžku zpeněžení. Žádný z takto postoupených nároků nezaniká splnutím (§ 584 obč. zák.) jen proto, že osobou, která je postoupením nabyta (postupníkem), je ten, kdo zástavu předtím vlastnil (ke dni jejího zpeněžení).

Jinak řečeno, zástavní dlužník (žalobce), jež po zpeněžení zástavy v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka (úpadce v této věci) nabyl postoupením pohledávku přihlášeného odděleného (zástavního) věřitele (společnosti N) po zániku zajištění (zástavního práva) zpeněžením (§ 28 odst. 5 ZKV) a zároveň předtím, než oddělený (zástavní) věřitel obdržel odpovídající výtěžek zpeněžení zajištění (§ 28 odst. 2 a 4 ZKV), má pouze právo na uspokojení postoupené pohledávky v konkursu vedeném na majetek osobního dlužníka (úpadce) vyplacením 70 % výtěžku zpeněžení zajištění na něj připadajícího (§ 28 odst. 2 a 4 ZKV). Vyloučení celého výtěžku zpeněžení zajištění cestou vylučovací žaloby dle § 19 odst. 2 ZKV se na základě argumentu, že takovým postoupením splynula práva a povinnosti zástavního věřitele a zástavního dlužníka v jedné osobě (§ 584 obč. zák.), úspěšně domoci nemůže.

Právní posouzení věci odvolacím soudem ve světle těchto závěrů (plynoucích z dosavadní ustálené judikatury Nejvyššího soudu) zjevně nemůže obstát.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil, včetně závislého výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí neobstálo již v rovině právní, pokládal Nejvyšší soud za nadbytečné zabývat se i tvrzenými vadami řízení.

Pro úplnost zbývá dodat, že dovolatelův návrh na odložení vykonatelnosti napadeného rozhodnutí podle § 243 o. s. ř. byl zjevně neopodstatněný, jelikož vylučovací žaloba dle § 19 odst. 2 ZKV je svou povahou žalobou určovací; rozsudek, jímž soud takové vylučovací žalobě vyhoví, se nevykonává.

Žaloba z „lepšího práva“ proti (bývalému) správci konkursní podstaty založená na argumentu, podle něhož byla výše odměny správce konkursní podstaty určena nesprávně (posuzováno až z pohledu následně nastalých skutečností – zrušení exekučních titulů, na základě kterých vymohl správce konkursní podstaty do majetku podstaty od třetí osoby peněžitou pohledávkou), nemůže být důvodná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 432/2011)

K r a j s k ý s o u d v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 13. 10. 2010 k odvolání žalobkyně potvrdil rozsudek ze dne 1. 7. 2009, jímž O k r e s n í s o u d v Liberci zamítl žalobu, již se žalobkyně po žalovaném domáhala zaplacení částky 497 089,45 Kč s příslušenstvím.

Soudy obou stupňů vyšly z toho, že:

1) Krajský soud v Ústí nad Labem (dále též jen „konkursní soud“) usnesením ze dne 21. 8. 1996 prohlásil konkurs na majetek společnosti E., a. s. v likvidaci (dále jen „úpadkyně“). Správci konkursní podstaty úpadkyně byli postupně ustanoveni JUDr. M. U., Ing. V. H. a naposledy Ing. V. P. (dále též jen „žalovaný“).

2) V řízení vedeném u Krajského soudu v Ústí nad Labem ohledně žaloby Ing. V. P., jako správce konkursní podstaty úpadkyně, proti Č., a. s., Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 12. 2005 potvrdil rozsudek ze dne 14. 7. 2004 ve vyhovujícím výroku ve věci samé, jímž Krajský soud v Ústí nad Labem uložil Č., a. s., zaplatit Ing. V. P., jako správci konkursní podstaty úpadkyně, částku 5 698 095,70 Kč s příslušenstvím. Následně k dovolání Č., a. s., Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 22. 5. 2007 rozsudky soudů obou stupňů ohledně částky 5 298 330,10 Kč se specifikovaným příslušenstvím zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 2. 2008 bylo řízení v dané věci pro zpětvzetí žaloby zastaveno; žalobu přitom vzal zpět správce konkursní podstaty (až) dne 18. 1. 2008, přičemž úpadkyně byla vymazána z obchodního rejstříku (již) ke dni 30. 10. 2007 (usnesením konkursního soudu ze dne 16. 7. 2007 byl zrušen konkurs na majetek úpadkyně po splnění rozvrhového usnesení).

3) Okresní soud v Ústí nad Labem usnesením ze dne 20. 2. 2006 nařídil exekuci podle shora zmíněných rozhodnutí k uspokojení pohledávky oprávněného Ing. V. P., správce konkursní podstaty úpadkyně, proti povinné Č., a. s., na jejímž základě bylo „do konkursní podstaty úpadkyně“ vymoženo celkem 13 483 051 Kč.

4) Vzhledem k rozsahu, v němž Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů nižších stupňů, na základě kterých byla vedena exekuce shora, „bylo do konkursní podstaty úpadkyně vymoženo“ (podle následně zrušených exekučních titulů) 12 473 270 Kč.

5) Konkursní soud usnesením ze dne 8. 1. 2007 schválil konečnou zprávu o zpeňžování majetku z podstaty, včetně hotových výdajů a odměny správců konkursní

podstaty úpadkyně (dále jen „konečná zpráva“), přičemž celkovou výši odměny určil částkou 5 923 529 Kč (ve smyslu ustanovení § 7 vyhlášky č. 476/1991 Sb., kterou se provádí některé ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání /dále jen „vyhláška“/), s tím, že JUDr. M. U. bylo vyplaceno 1 184 705,80 Kč, Ing. V. H. 1 480 882 Kč a Ing. P. 3 257 940 Kč.

Přítom zaplacení žalované částky se žalobkyně po žalovaném domáhala s odůvodněním, že v konkursu vedeném na majetek úpadkyně mu bylo z titulu odměny správce konkursní podstaty vyplaceno celkem 3 257 940 Kč a odměna byla takto stanovena mimo jiné i z částky, které bylo dosaženo zpeněžením konkursní podstaty, do které byla zahrnuta i částka 12 473 270 Kč, jež byla zaplacená žalobkyní do konkursní podstaty úpadkyně na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které bylo následně Nejvyšším soudem zrušeno. Byla-li by odměna vypočtena, aniž by do zpeněžení konkursní podstaty byla zahrnuta i shora zmíněná částka, činila by odměna žalovaného o 479 089,45 Kč méně.

Odvolačí soud – na rozdíl od soudu prvního stupně, který po provedeném dokazování uzavřel, že se žalovaný na úkor žalobkyně bezdůvodně neobohatil, když sporná práva mezi žalobkyní a úpadkyní, která byla předmětem řízení, vedeného u Krajského soudu v Ústí nad Labem, zanikla na základě dohod o narovnání ze dne 3. 5. 2007 – shledal žalobu neopodstatněnou z důvodu odlišných.

Odkazuje na ustanovení § 451 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, na ustanovení § 8 odst. 3, § 29, § 31 odst. 2 písm. a) a § 32 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), zdůraznil, že:

a) Částka 12 473 270 Kč byla vymožena do konkursní podstaty úpadkyně, přičemž se o tuto částku mohla obohatit úpadkyně a nikoliv žalovaný, který není právním nástupcem úpadkyně a není tak ani pasivně legitimován k vydání bezdůvodného obohacení, které případně úpadkyni vzniklo.

b) Odměna byla jednotlivým správcům konkursní podstaty úpadkyně vyplacena v souladu se schválenou konečnou zprávou, přičemž pravomocným rozhodnutím, jímž byla odměna určena (a které nebylo následně změněno ani zrušeno), je soud vázán.

c) Byl-li výtěžek zpeněžení majetku sepsaného do konkursní podstaty vyplacen věřitelům úpadkyně, může se ten, kdo tvrdí, že výtěžek zpeněžení byl vyplacen neprávem, neboť podle hmotného práva měl ke zpeněženému majetku „lepší právo“ než úpadkyně, domáhat vydání bezdůvodného obohacení žalobou směřující proti osobám, mezi které byl rozdělen (v této souvislosti odvolací soud odkázal na závěry formulované v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002, uveřejněného pod číslem 81/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Mezi tyto osoby však nelze zahrnout správce konkursní podstaty, který není účastníkem konkursního řízení a jako zvláštní procesní subjekt má samostatné postavení jak vůči úpadkyni, tak vůči konkursním věřitelům. Jeho úkolem je zajištění řádného průběhu konkursu a náleží mu odměna podle § 8 odst. 3 ZKV. Ani z tohoto důvodu tak žalovaný není pasivně věcně legitimován.

d) Odměna správce konkursní podstaty patří mezi pohledávky za podstatou, které se při rozvrhu uspokojují „jako první vedle pohledávek na oddělené uspokojení neuhrazených z důvodu uvedeného § 28 odst. 4 ZKV a pracovních nároků“, pročež i v případě, že by žaloba z lepšího práva mohla směřovat i proti správci konkursní podstaty, by mohla být důvodná jen tehdy, nemohl-li by být nárok žalobkyně zcela uspokojen konkursními věřiteli (rozuměj věřiteli, jejichž pohledávky částečně uhrazené v konkursu vedeném na majetek úpadkyně měly horší pořadí než odměna správce konkursní podstaty).

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, spatřujíc zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu v řešení otázky, zda lze uplatnit žalobu z tzv. lepšího práva proti odměně správce konkursní podstaty, která byla vypočtena z chybné výše majetkové podstaty. Namítá, že napadený rozsudek je „stížen“ vadou, mající za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňuje dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř.

Dovolatelka popisuje skutkový stav, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, a setravává na názoru, podle něhož zrušením exekučních titulů došlo k tomu, že částka 12 473 270 Kč nepatřila do konkursní podstaty úpadkyně. „V daném případě nebyl do konkursní podstaty vymožen majetek patřící dlužnici, a proto nelze tento majetek považovat za součást konkursní podstaty, z výsledku jejíhož zpeněžení by byla určována výše odměny správce.“

Jelikož „konkursní řízení úpadkyně bylo pravomocně skončeno, zůstává žalobkyni jediná možnost, jak se domoci zpět peněžených prostředků, které plnila na základě zrušených exekučních titulů, a to cestou vymáhání bezdůvodného obohacení po jednotlivých konkursních věřitelích a správcích konkursní podstaty“. K vymoženým finančním prostředkům má „lepší právo“ než správce konkursní podstaty, na jehož straně vzniklo bezdůvodné obohacení v důsledku plnění z právního důvodu, který odpadl, a které je správce konkursní podstaty povinen žalobkyni vydat.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. v řešení otázky dovoláním otevřené a dovolacím soudem doposud nezodpovězené.

Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovo-

lání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 8 odst. 3 ZKV správce má nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů; tento nárok správce, je-li plátcem daně, se zvyšuje o částku odpovídající této dani, kterou je správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu. Do náhrady hotových výdajů se zahrnují i náklady na péči o spisovnu a archiv úpadce. Dohody správce uzavřené s účastníky řízení o jiné odměně nebo náhradě jsou neplatné. Vyúčtování odměny a nákladů provede správce v konečné zprávě, a není-li jí, při zrušení konkursu; předtím mu soud může povolit zálohy. Soud může podle okolností případu konkursní odměnu stanovenou podle zvláštního předpisu přiměřeně zvýšit nebo snížit. Věřitelé jsou se souhlasem soudu oprávněni na základě rozhodnutí věřitelského výboru poskytnout správci zálohu k úhradě jeho výdajů, a to i opětovně; při poskytnutí zálohy může být určen účel, na nějž má být vynaložena, a podmínky jejího vyúčtování. Činnosti, k nimž je správce povinen, může správce dát třetím osobám na účet podstaty jen se souhlasem věřitelského výboru.

Podle ustanovení § 29 ZKV správce podává soudu a věřitelskému výboru zprávy o zpeněžování majetku z podstaty. Konečnou zprávu spolu s vyúčtováním své odměny a výdajů předloží soudu po zpeněžení majetku z podstaty. Odměnu a výdaje vyúčtují i zvláštní správci a zástupce správce, jakož i ti, kdo byli soudem v průběhu řízení funkce správce zproštěni (odstavec 1). Soud přezkoumá konečnou zprávu o zpeněžení majetku z podstaty a o vyúčtování odměny a výdajů, odstraní po slyšení správce shledané chyby anebo nejasnosti a uvědomí o konečné zprávě a vyúčtování úpadce a konkursní věřitele. Upozorní přitom, že do 15 ode dne, kdy konečná zpráva a vyúčtování byly vyvěšeny na úřední desce soudu, mohou proti nim podat námítky (odstavec 2). Konečnou zprávu a vyúčtování projedná soud při jednání, ke kterému obešle správce, úpadce a konkursní věřitele, kteří podali námítky, a věřitelský výbor, a rozhodne o ní usnesením, které jim doručí a vyvěsí na úřední desce soudu (odstavec 3).

Podle ustanovení § 44 ZKV soud usnesením zruší konkurs, ve kterém nedošlo k potvrzení nuceného vyrovnání, po splnění rozvrhového usnesení (odstavec 1 písm. b/). Správce ke dni zrušení konkursu uzavře účetní knihy a sestaví účetní závěrku s výjimkou případů, kdy došlo k nucenému vyrovnání. Poté soud zproští správce funkce (odstavec 4).

Nejvyšší soud v prvé řadě předesílá, že již v usnesení ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 65/2007, uveřejněném pod číslem 78/2011 Sbirky soudních rozhod-

nutí a stanovisek, uzavřel, že při normálním průběhu konkursu (takovém, jenž končí zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení) platí, že správce konkursní podstaty má nárok na odměnu a hotové výdaje v rozsahu, ve kterém byly pravomocně určeny v usnesení, jímž konkursní soud schválil konečnou zprávu a vyúčtování odměny a výdajů správce konkursní podstaty (§ 29 odst. 3 ZKV). Jelikož odměna a hotové výdaje správce konkursní podstaty náleží mezi pohledávky za podstatou (§ 31 odst. 2 písm. a/ ZKV), které lze uspokojit kdykoliv v průběhu konkursního řízení (§ 31 odst. 1, věta první, ZKV), při pravidelném běhu věci se již rozvrhové usnesení (vydané podle rozvrhu připraveného správcem konkursní podstaty) o těchto pohledávkách výslovně nezmiňuje právě proto, že si je správce konkursní podstaty předtím zúčtoval (na základě pravomocného usnesení vydaného dle § 29 odst. 3 ZKV) na vrub konkursní podstaty. V této souvislosti Nejvyšší soud odkázal dále na usnesení ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 1111/2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 2007 pod číslem 170, v němž vysvětlil, že náklady konkursu se rozumí pohledávky za podstatou, zejména pak náklady spojené s udržováním a správou podstaty a hotové výdaje a odměna správce podstaty, s tím, že mezi náklady konkursu naopak nepatří náklady, které v souvislosti s jejich účastí v konkursním řízení vznikají konkursním věřitelům.

V poměrech dané věci není pochyb o tom (a žalobkyně ostatně ani netvrdí opak), že jednotlivým správcům konkursní podstaty úpadkyně (včetně žalovaného) byla odměna za výkon funkce správce konkursní podstaty (§ 8 odst. 3 ZKV) vypočtena v souladu s ustanoveními § 6 a § 7 vyhlášky. Jelikož pravomocné rozhodnutí konkursního soudu, jímž byla stanovena výše této odměny (srov. § 29 odst. 3 ZKV), nebylo následně zrušeno ani změněno, nelze uvažovat o tom, že by právní důvod, na jehož základě byla správci konkursní podstaty odměna vyplacena, odpadl a správci konkursní podstaty vzniklo bezdůvodné obohacení (§ 451 obč. zák.).

Rozvrh (ve smyslu rozvrhu konečného) patří k závěrečným úkonům konkursního řízení při jeho normálním průběhu. Jakmile dojde k jeho realizaci, je již možné konkurs zrušit. Podstata rozvrhu (ve smyslu rozvrhu konečného) spočívá v tom, že celkový výtěžek zpeněžení konkursní podstaty se rozdělí mezi konkursní věřitele podle pravidel stanovených v § 32 ZKV. Děje se tak usnesením, které zákon nazývá rozvrhovým usnesením; tímto usnesením se tudíž rozvrh nenařizuje, ale provádí (srov. v literatuře např. Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání. Praha C.H. Beck 1998, str. 169 a v judikatuře například *mutatis mutandis* usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2780/2000, uveřejněné pod číslem 39/2002 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4387/2010).

Rozvrhové usnesení tedy nezakládá vznik pohledávek jím uspokojovaných konkursních věřitelů a právě proto lze ohledně těchto pohledávek uvažovat o následné „korekci“ prostřednictvím žaloby „z lepšího práva“. Pohledávka správce konkursní podstaty z titulu konkursní odměny podle ustanovení § 8 odst. 3 ZKV však vzniká

rozhodnutím konkursního soudu (v daném případě byla odměna určena rozhodnutím, jímž konkursní soud schválil konečnou zprávu) a žaloba z „lepšího práva“ založená na argumentu, podle něhož byla výše konkursní odměny určena nesprávně (a to až z pohledu následně nastalých skutečností – zrušení exekučních titulů, na základě kterých vymohl žalovaný, jako správce konkursní podstaty úpadkyně, na žalobkyni částku 12 473 270 Kč), nemůže obstát.

Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost právního posouzení věci odvolacím soudem zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud neshledal ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Vyrozumění o soupisu majetku do majetkové podstaty dle § 224 odst. 1, věty druhé, insolvenčního zákona musí kromě označení majetku pojatého do soupisu a označení insolvenční věci (včetně osoby dlužníka a insolvenčního správce, který výzvu činí) dále obsahovat i poučení o možnosti podat vylučovací žalobu, délce a počátku běhu lhůty k jejímu podání, uvedení osoby, vůči níž má žaloba směřovat, označení soudu, u něhož má být podána, jakož i poučení o následcích zmeškání lhůty k podání vylučovací žaloby.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 4034/2011)

Rozsudkem ze dne 3. 8. 2010 rozhodl **M ě s t s k ý s o u d** v Praze (dále jen „insolvenční soud“) o žalobě insolvenčního správce dlužníka A. P., s. r. o. (dále jen „dlužník A“), směřující vůči žalovanému insolvenčnímu správci dlužníka K., spol. s r. o. (dále jen „dlužník K“) tak, že ze soupisu majetkové podstaty dlužníka K vyloučil ve výroku blíže označené nemovitosti v katastrálním území K. H. (dále jen „nemovitosti“) (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

K odvolání žalovaného **V r c h n í s o u d** v Praze potvrdil rozsudkem ze dne 30. 3. 2011 rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Soudy nižších stupňů vyšly z toho, že:

1) Dlužník K (jako prodávající), zastoupený jednatelem Z. K., uzavřel s dlužníkem A (jako kupujícím), zastoupeným jednatelem M. S., dne 4. 6. 2007 kupní smlouvu, jejímž předmětem byly sporné nemovitosti (dále jen „kupní smlouva“).

2) Na majetek dlužníka K byl prohlášen konkurs. Insolvenční správce dlužníka K (žalovaný) sepsal nemovitosti do majetkové podstaty dlužníka K dne 5. 1. 2009.

3) Podáním doručeným 6. 1. 2009 vyrozuměl žalovaný dlužníka A o prohlášení konkursu na majetek dlužníka K a o soupisu nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka K.

4) Konkurs byl posléze prohlášen i na majetek dlužníka A, jehož insolvenční správce (žalobce) rovněž sepsal nemovitosti do majetkové podstaty (dlužníka A).

V rovině právního posouzení věci odvolací soud přitakal insolvenčnímu soudu v závěru, že ve vyrozumění o zahrnutí věci do soupisu majetkové podstaty dle § 224 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), musí insolvenční správce poučit třetí osobu o možnosti podat vylučovací žalobu.

Odvolací soud zdůraznil obecnou platnost zásady, podle níž procesní opomenutí účastníka řízení nemůže mít hmotněprávní důsledky, aniž by účastník byl poučen, jak se těmito důsledkům bránit. Tak tomu je v oblasti insolvenčního práva při vyrozumění o popření pohledávky (srov. ustanovení § 13 vyhlášky 311/2007 Sb.,

o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona /dále jen „insolvenční jednacím řád“, jejíž analogickou aplikaci dovozoval insolvenční soud), ale také například v občanském soudním řízení (§ 114b zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu). Z uvedených důvodů (pokračoval odvolací soud) tomu nemůže být jinak ani u vyrozumění podle § 224 insolvenčního zákona, protože vyrozumění žalovaného ze dne 6. 1. 2009 (jež neobsahovalo poučení o možnosti podat vylučovací žalobu) nemohlo založit běh třicetidenní lhůty k podání vylučovací žaloby.

Odvolací soud přihlédl rovněž k tomu, že žalovaný neuvedl ve vyrozumění důvod sepisu nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka K, uváděje, že dlužník A by ani při řádném poučení nemohl seznat, kterým důvodům soupisu se měl bránit. Na dlužníka A nelze spravedlivě požadovat, aby v žalobě uplatnil obranu proti všem v úvahu připadajícím důvodům; i tento nedostatek činí vyrozumění nedostatečným. Vyrozumění tak nemohlo nastolit fikci dle § 225 odst. 3 insolvenčního zákona, uzavřel odvolací soud.

Odvolací soud se rovněž ztotožnil se závěrem insolvenčního soudu, že kupní smlouva, na jejímž základě se dlužník A stal vlastníkem nemovitostí, je platná a žalobci tak svědčí právo vylučující sepis nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka K.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Konkrétně dovolatel oběma soudům vytýká nesprávné právní posouzení povinných náležitostí vyrozumění o soupisu věcí do majetkové podstaty dlužníka. Míni, že zákon rozlišuje mezi vyrozuměním osoby uvedené v ustanovení § 224 odst. 1 insolvenčního zákona o sepisu majetku do majetkové podstaty a mezi osvědčením (o sepisu majetku do majetkové podstaty), které insolvenční správce vydá této osobě na její výslovnou žádost.

Dovolatel zdůrazňuje, že povinné náležitosti „vyrozumění“ nestanoví zákon ani jiný prováděcí předpis. Z podstaty věci podle něj plyne, že ve vyrozumění musí být specifikován majetek pojatý do soupisu a údaj o insolvenční věci, ve které se soupis činí. Těmto požadavkům vyrozumění dovolatel vyhověl, takže jeho vyrozumění způsobilo účinky obsažené v ustanovení § 225 insolvenčního zákona.

Pouze pro „osvědčení“ stanoví zákon povinnost uvést důvod sepisu; o ně však v posuzované věci nebylo požádáno, uvádí dovolatel.

Dovolatel usuzuje, že kdyby zákonodárce zamýšlel stanovit jakékoliv povinné náležitosti „vyrozumění“ (např. poučení o možnosti podat excindacní žalobu), učinil by tak, ať už přímo v zákoně (jako u výzvy k doplnění přihlášek) nebo v insolvenčním jednacím řádu (jenž upravuje povinné náležitosti vyrozumění o popření pohle-

dávky insolvenčním správcem). Analogická aplikace § 13 insolvenčního jednacího řádu proto podle dovolatele není přípustná.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 3. 2011, tj. naposledy ve znění zákona č. 409/2010 Sb.

Pro rozhodnutí vydaná v incidenčních sporech jsou ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání žalovaného proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro posouzení povinných náležitostí písemného podání, jímž insolvenční správce vyrozumívá třetí osobu o zahrnutí majetku, k němuž tato osoba uplatňuje právo, do soupisu majetkové podstaty dlužníka (224 odst. 1 insolvenčního zákona); potud jde otázku dovolacím soudem dosud nezodpovězenou.

Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. února 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. prosince 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání (srov. též nález Ústavního soudu ze dne 6. března 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybně a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají. Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 224 odst. 1 insolvenčního zákona se do soupisu (majetkové podstaty) zapisují i věci, práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty, které nenáleží dlužníku nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují. Do soupisu se poznamená,

komu sepisovaný majetek náleží, nebo kdo k němu uplatňuje své právo; tuto osobu insolvenční správce písemně vyrozumí o zahrnutí majetku do soupisu a na její žádost jí o tom vydá osvědčení. Osvědčení musí vždy obsahovat i uvedení důvodu, pro který insolvenční správce tento majetek sepsal.

Dle ustanovení § 225 insolvenčního zákona osoby, které tvrdí, že označený majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že to vylučuje jejich právo k majetku nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být zahrnut do soupisu, se mohou žalobou podanou u insolvenčního soudu domáhat rozhodnutí, že se tento majetek vylučuje z majetkové podstaty (odstavec 1). Žaloba musí být podána proti insolvenčnímu správci, a to ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy osobě uvedené v odstavci 1 bylo doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje právo. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty insolvenčnímu soudu (odstavec 2). Nebyla-li žaloba podána včas, platí, že označený majetek je do soupisu pojat oprávněně. Totéž platí i tehdy, jestliže insolvenční soud žalobu zamítl, nebo jestliže řízení o žalobě zastavil nebo ji odmítl (odstavec 3).

Nejvyšší soud již v důvodech usnesení ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněného pod číslem 14/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu) zdůraznil, že pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání – dále též jen „ZKV“ (a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy /a to zpravidla záměrně/ odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání). To nicméně neplatí pro závěry formulované v konkursních poměrech k povaze tzv. vylučovací žaloby.

K vylučovací žalobě podle zákona o konkursu a vyrovnání Nejvyšší soud uzavřel např. v důvodech rozsudku ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 29 Odo 394/2002, uveřejněného pod číslem 81/2005 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, že podstatou vylučovací žaloby je závazným způsobem vyřešit otázku, zda majetek sepsaný do konkursní podstaty byl do soupisu pojat oprávněně a zda zde není silnější právo jiné osoby než úpadce, které soupis tohoto majetku a jeho následné zpeněžení v konkursu vylučuje. Přitom tamtéž zdůraznil, že nejde o úpravu vlastní toliko konkursnímu právu; stejným způsobem (vylučovací žalobou, kterou musí podat ten, kdo se domnívá, že má k věci silnější právo) se totiž řeší (a z historického pohledu v českých zemích vždy řešil) i spor o majetek sepsaný v rámci výkonu rozhodnutí či exekuce (srov. např. § 267 o. s. ř.).

Podstata vylučovací žaloby nedoznala změn ani v nyní platné úpravě insolvenčního práva. Prostřednictvím vylučovací žaloby podané podle ustanovení § 225 insolvenčního zákona se pro poměry insolvenčního řízení s definitivní platností vymezuje příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě dlužníka.

Ustanovení § 19 odst. 2 ZKV určovalo, že soud uloží tomu, kdo uplatňuje, že věc neměla být do soupisu zařazena, aby ve lhůtě určené soudem podal žalobu proti správci. V případě, že žaloba není včas podána, má se za to, že věc je do soupisu pojata oprávněně.

Způsobem srovnatelným s citovanou konkursní úpravou upravuje v insolvenčním právu následky marného uplynutí lhůty pro podání vylučovací žaloby ustanovení § 225 odst. 3 insolvenčního zákona, které pro případ, že vylučovací žaloba nebyla včas podána, zakládá nevyvratitelnou právní domněnku oprávněnosti soupisu majetku.

V konkursních poměrech měl podání vylučovací žaloby „uložit“ třetí osobě „soud“, a to „ve lhůtě určené soudem“ (ustanovení § 19 odst. 2, věty první, ZKV), kdežto v insolvenčních poměrech je tím, kdo má povinnost třetí osobu (jen) písemně vyrozumět o soupisu, insolvenční správce (ustanovení § 224 odst. 1, věta druhá, část věty za středníkem, insolvenčního zákona) a lhůta k podání vylučovací žaloby je určena zákonem (ustanovení § 225 odst. 2 insolvenčního zákona). Jakkoliv insolvenční úprava neukládá insolvenčnímu správci (v porovnání s povinností uloženou soudu v konkursní úpravě), aby třetí osobě uložil podat vylučovací žalobu, obě úpravy jsou si podobné v tom, že výslovně neukládají subjektům povinným k výzvě (soudu, respektive insolvenčnímu správci) poučit vyzývanou (vyrozumívanou) osobu, o následcích, jež s sebou nese včasné nepodání vylučovací žaloby. Přitom ovšem v poměrech práva konkursního Nejvyšší soud vysvětlil již pod bodem XXIX. stanoviska svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 17. 6. 1998, C/pjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 198 /374/), že osoby, které k věci uplatnily právo nepřipouštějící její soupis, konkursní soud (...) usnesením vyzve, aby svůj nárok uplatnily žalobou podanou proti správci, kterou se budou domáhat vyloučení věci ze soupisu (tzv. vylučovací či excindační žalobou); k podání žaloby jim určí přiměřenou lhůtu a poučí je, že nepodají-li žalobu včas, bude se mít za to, že věc byla pojata do soupisu oprávněně.

Tyto judikatorní závěry jsou – mutatis mutandis – použitelné i pro výklad ustanovení § 224 odst. 1 a § 225 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona.

Dovolatel se totiž mýlí především v tom, že podstatné náležitosti vyrozumění o soupisu majetku do majetkové podstaty dovozuje pouze z textu ustanovení § 224 odst. 1 insolvenčního zákona, pomíjíje vazbu na ustanovení § 225 insolvenčního zákona (tato ustanovení je nutno vykládat ve vzájemné souvislosti). Obsahové náležitosti vyrozumění dle § 224 odst. 1 insolvenčního zákona lze proto dovozovat i z ustanovení § 225 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona.

Jak shora zdůrazněno, marné uplynutí lhůty k podání vylučovací žaloby má pro třetí osobu, která k majetku pojatému do majetkové podstaty uplatňuje práva, jež soupis vylučují, závažné důsledky. Zmeškání lhůty k podání žaloby nastoluje nevyvratitelnou právní domněnku, že majetek je do majetkové podstaty pojat oprávněně, a je prakticky vyloučeno, aby se tato osoba v dalším průběhu insolvenčního řízení domohla jeho vyřazení z majetkové podstaty.

Nejvyšší soud shodně s odvolacím soudem dospívá k závěru, že tyto přísné důsledky lze vůči osobě, která uplatňuje k majetku pojatému do majetkové podstaty svá práva (neslučitelná se soupisem), vyvozovat pouze tehdy, nepoda-li žalobu, přestože byla o možnosti, jak se proti sepisu bránit, řádně poučena; v literatuře srov. shodně např. Kotoučová, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck. 2010 str. 472.

Požadavku na řádné poučení dostojí pouze takové vyrozumění insolvenčního správce, které obsahuje kromě specifikace majetku pojatého do soupisu a označení insolvenční věci (což jsou náležitosti, které na vyrozumění klade sám dovolatel) i poučení o možnosti podat vylučovací žalobu a o délce a počátku běhu lhůty k jejímu podání, uvedení osoby, vůči níž má vylučovací žaloba směřovat, označení soudu, u něhož má být podána, a konečně i poučení o následcích zmeškání lhůty k podání vylučovací žaloby (jak plynou z ustanovení § 225 odst. 3 insolvenčního zákona). Chybí-li ve vyrozumění některá z těchto podstatných náležitostí, nemůže jeho doručení přivodit počátek běhu lhůty k podání vylučovací žaloby dle ustanovení § 225 odst. 2 insolvenčního zákona a v důsledku tohoto ani následek uvedený v ustanovení § 225 odst. 3 insolvenčního zákona.

V posuzované věci neobsahovalo vyrozumění ze dne 6. 1. 2009 o sepisu nemovitostí do majetkové podstaty dlužníka K hned několik podstatných náležitostí (poučení o možnosti brojit proti sepisu vylučovací žalobou, o lhůtě k jejímu podání a o následcích nepodání žaloby), proto je správný i závěr odvolacího soudu, že vylučovací žaloba (podaná dne 25. 6. 2009) je včasná.

Závěry odvolacího soudu je nutno korigovat pouze v tom, že podstatnou náležitostí vyrozumění naopak není uvedení důvodu, pro který insolvenční správce majetek, k němuž uplatňuje svá práva třetí osoba, do majetkové podstaty sepsal. Jakkoliv je vhodné, aby důvod sepisu byl uveden již ve vyrozumění, což třetí osobě umožní uplatnit vhodný způsob obrany (řádně koncipovat vylučovací žalobu), případně vůbec zvážit, zda bude proti sepisu brojit, nejde o náležitost, jejíž absence by způsobila bezúčinnost vyrozumění. Je tomu tak především proto, že insolvenční správce není vázán důvodem, pro který dotčený majetek pojal do soupisu. Nelze-li vyloučit, že důvody soupisu budou posléze, třeba i v průběhu řízení o vylučovací žalobě měněny, aniž by vyučovatel musela být doručována nová vyrozumění o soupisu (o jeho důvodech), nemůže být důvod soupisu podstatnou náležitostí vyrozumění. Neobsahuje-li vyrozumění důvod soupisu, může třetí osoba po insolvenčním správci požadovat vydání tzv. osvědčení o soupisu, v němž již (podle výslovné dikce ustanovení § 224 odst. 1, poslední věty, insolvenčního zákona) musí být uveden důvod soupisu.

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu správnost právního posouzení věci odvolacím soudem zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 54 Die Tat, die während der Wirkung des Gesetzes Nr. 140/1961 Slg., StG, im Wortlaut späterer Vorschriften, begangen wurde, und über die erst während der Wirkung des Gesetzes Nr. 40/2009 Slg., StGBI., im Wortlaut späterer Vorschriften entschieden wird, kann als eine Straftat lediglich dann beurteilt werden, wenn sie die gesetzlichen Merkmale eines bestimmten Tatbestandes nach beiden diesen Gesetzen erfüllt. Sollte damit eine Straftat begangen werden, deren subjektive Natur die Verschuldung aus grober Fahrlässigkeit (§§ 5 Strafgesetzbuch, 16 Strafgesetzbuch) ist, wobei es sich nach dem Strafgesetzbuch um eine grobe Fahrlässigkeit handeln muss (§ 16 Abs. 2 des Strafgesetzbuches), kann diese Tat als eine Straftat erst dann beurteilt werden, sofern das Gericht befindet, dass sie bei dem Beklagten (Täter) auf grobe Fahrlässigkeit zurückzuführen ist. Dies gilt auch dann, wenn das Gericht in diesem Fall letztlich zur Schlussfolgerung gelangt, dass bei der Beurteilung der Strafbarkeit dieser Tat vom Gesichtspunkt aus der zeitlichen Wirkung des Gesetzes (§§ 16 Abs. 1 StG, 2 Abs. 1 StG) für den Täter nicht die Anwendung des Strafgesetzbuchs günstiger ist, sondern dass die Tat nach dem Strafgesetz zu klassifizieren ist.
- Nr. 55 Die Steuerhinterziehung ist jedwedes Handeln des Täters, infolge dessen dem Steuerzahler (dem Verpflichteten) im gesetzlichen Widerspruch ein niedrigerer Steuersatz als zu bemessen und zu zahlen war tatsächlich bemessen wird, oder es findet überhaupt keine solche Bemessung der Pflichtzahlung statt. Das Delikt der Steuerhinterziehung, Gebührenkürzung und sonstiger Pflichtzahlungen nach § 240 Abs. 1 StGBI. kann begangen werden in Bezug auf die Verbrauchssteuer auch durch deren vorsätzliche Nichtvorlage zur Besteuerung bei gleichzeitiger Verheimlichung der steuerpflichtigen Leistung, obwohl der Täter oder die Person, für die er handelt, der Verbrauchssteuerzahler ist (vgl. § 4 Abs. 1, Buchst. f / Ges. Nr. 353 / 2003 Slg., über die Verbrauchssteuern, im Wortlaut späterer Vorschriften, und § 9, Abs. 3, Buchst. e/ dieses Gesetzes), da der Steuerverwalter in einem solchen Fall berechtigt ist, bei dem Steuerpflichtigen einen Nullbetrag der Verbrauchssteuer anzunehmen.
- Nr. 56 Die Aufforderung des Senatspräsidenten nach § 251 Abs. 1 StO ist dem Empfänger zuzustellen, da lediglich in dieser Weise die Rechtsfolgen eintreten können, die mit der Nichterfüllung der Aufforderung verbunden sind. Für die Form deren Zustellung ist es notwendig, von dem in § 63 Abs. 1 StG angeführten Bedingungen auszugehen. Die Aufforderung nach § 251 Abs. 1 StO ist grundsätzlich an die für die Schriftstücke bestimmte Zustellungsanschrift zuzustellen.
- Nr. 57 Sofern der Beschluss im Berufungsverfahren lediglich infolge der Anwendung des Grundsatzes „beneficium cohaesionis“ widerrufen wird, kann der Beklagte, dem die Wohltat der Kausalität gut bekommen hat, nach dem neuen Beschluss des Berufungsgerichts in Sachen selbst ein Rechtsmittel einlegen. Einen solchen Beschluss kann er jedoch angreifen lediglich in dem Umfang, in welchem der frühere Beschluss auf Grund der Anwendung dieses Prinzips im Berufungsverfahren widerrufen wurde.
- Nr. 58 Wenn der Täter eine Straftat der Gewaltanwendung gegen einen Amtsträger nach § 325 Abs. 1, Buchst. a) Abs. 2, Buchst. a) StGBI. so begangen hat, dass er den mit einem von ihm gesteuerten Wagen den Polizeidienstwagen anfuhr, in dem sich die gegen ihn eingesetzten Polizeibeamten der Tschechischen Republik befunden haben, sind die Bestimmungen des § 73 Abs. 1 des StGBI. für die Verhängung einer Strafe des Verbots der Tätigkeitsausübung erfüllt, das in dem Führungsverbot für sämtliche Kraftfahrzeuge liegt, da der Zusammenhang der verübten Straftat mit der verbotenen Tätigkeit gegeben ist.

Entscheidungen nach dem Sachen Bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

- Nr. 114 Bei Entscheidungen über den Anspruch auf den Schadensersatz im Zusammenhang mit dem Vertrag über die Erbringung von elektronischen Kommunikationsdiensten ist die Rechtsbefugnis des Gerichts gegeben.
- Nr. 115 Die Belehrung über die Beweislast nach § 118 a Abs. 3 ZPO wird vom Gericht nicht nur dem Beteiligten gewährt, der bezüglich der bestrittenen Behauptung bisher keinen Beweis be-

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

zeichnete, oder der zwar bezüglich einer strittigen Behauptung doch einen Beweis bezeichnete, allerdings geht es um einen Beweis, der offensichtlich untauglich ist, die strittige Behauptung nachzuweisen, allerdings auch dann, wenn die vom Beteiligten vorgeschlagenen Beweisdurchführungen bezüglich der strittigen Behauptung von ihm vorgenommen wurden, sofern diese mit deren Hilfe nicht nachgewiesen wurden und weil deshalb (auf Grund der Nichttragens der Beweislast) der Beteiligte in Sachen nicht erfolgreich sein könnte.

Der Schaden immaterieller Natur entsteht bereits im Zusammenhang mit der Beschränkung der persönlichen Freiheit, mit der der Anspruch auf deren Ersatz vor dem Inkrafttreten des Gesetzes Nr. 160/2006 Slg. (26.04.2006) begründet ist, und eventuelle Verjährung des Anspruchs auf deren Ersatz, der auf Grund der direkten Anwendung des Artikels 5 Abs. 5 der Konvention über den Schutz der grundlegenden Menschenrechte und Freiheiten geltend gemacht wird, ist nach § 101 des Bürgerlichen Gesetzbuches zu beurteilen.

- Nr. 116 Der Umstand, dass der Verfahrensteilnehmer annimmt, dass die Voraussetzungen für das Verfahren nicht erfüllt sind (z.B. dass die Kompetenz des Gerichts der ersten Instanz für Verhandlungen und Entscheidungen in Sachen nicht gegeben ist), bedeutet keinen Entschuldigungs- (wichtigen) Grund für dessen Abwesenheit bei der Gerichtsverhandlung, zu der er ordnungsgemäß und zeitgerecht vorgeladen wurde; Ohne Rücksicht darauf, ob ein solcher Einwand des Beteiligten begründet ist, oder ob es sich nicht um einen Umstand handelt, der den Beteiligten daran hindert, bei der angeordneten Verhandlung zu erscheinen.

Sofern das Gericht festgestellt hat, dass der Vertrag, mit dem vom Gemeinschuldner eine Grunddienstbarkeit zu der in der Konkursmasse eingetragenen Immobilie errichtet wurde, den Gläubigern gegenüber unwirksam ist, stellt eine Grundlage für die Löschung dieser Grunddienstbarkeit der rechtliche Umstand, auf Grundlage dessen während der Konkursdauer eine solche Immobilie verwertet wurde, dar.

- Nr. 117 Der Vertrag über die Übertragung einer Einheit nach Nr. 72/1994 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften) ist keine unbestimmte Rechtshandlung lediglich aus dem Grund, weil er im Widerspruch zu Bestimmungen des § 6 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 72/1994 Slg. (im Wortlaut späterer Vorschriften) keine Angaben enthält, die es unmöglich war, lediglich aus dem Grund anzuführen, weil die Verpflichtung, die den Eigentümern mit der Bestimmung des § 31 Abs. 2 des Gesetzes Nr. 72/1994 Slg. „sämtliche Rechtsbeziehungen zu den Einheiten, gemeinsamen Teilen des Hauses sowie zum Grundstück in Einklang mit diesem Gesetz zu bringen“ auferlegt wurde, nicht in Erfüllung ging.

- Nr. 118 An dem Verfahren über die Bestimmung der Grunddienstbarkeit zu Gunsten der herrschenden Immobilie, die Gegenstand des Miteigentums ist, haben alle deren Miteigentümer teilzunehmen, sofern einige von ihnen nicht als Kläger auftreten wollen, so sind sie als Beklagte zu bezeichnen.

- Nr. 119 Sofern auf Grundlage eines Vertrags über die Einengung des ehelichen Vermögens in Form einer notariellen Urkunde vereinbart wurde, dass sich die Dinge bestimmter Art (z.B. Immobilien) im ausschließlichen Besitz eines der Ehegatten befinden, können solche Dinge in das gemeinsame Vermögen der Ehegatten nur dann erworben werden, sofern dies erneut in Form einer notariellen Urkunde ermöglicht wird.

- Nr. 120 Mit der Anordnung Nr. 134/1998 Slg., mit der eine Liste von medizinischen Leistungen mit Punktwerten veröffentlicht wird, in dem Wortlaut, der bis 31.12.2011 wirksam war, wurden vom Gesundheitsministerium die Anforderungen an die personelle Besetzung von medizinischen Einrichtungen festgelegt ohne dass es dazu vom Gesetz ermächtigt wäre.

- Nr. 121 Die Widersprüche in der Entscheidungsbefugnis des Obersten Gerichts steht dem Großen Senat des Obersten Gerichtshofes zu lösen zu; eine einfache Übernahme der Ansicht des Verfassungsgerichts durch den dreiköpfigen Senat des Obersten Gerichts für die Vereinheitlichung der Entscheidung genügt nicht.

Dem Beklagten steht dem Staat gegenüber ein Anspruch auf den Schadenersatz infolge der Strafverfolgung auch wenn er keine Beschwerde gegen den Beschluss über die Aufnahme der Strafverfolgung gestellt hat, es sei denn es gäbe hierbei Gründe, die eine besondere Berücksichtigung bezüglich der Nichtzuerkennung des Schadenersatzes verdienen würden.

- Nr. 122 Eine Genugtuung für immateriellen Schaden infolge der Strafverfolgung, die mit keinem rechtskräftigen Urteilsspruch beendet wurde, wird nach § 31a Abs. 2 des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg. gewährt, die zu einem Standard wird mit einer relativ unbestimmten Hypothese, die mit einer Rechtsvorschrift nicht direkt festgelegt wird, und die so dem Gericht überlässt, nach eigenem Ermessen für jeden Einzelfall die Hypothese des Rechtsstandards auf Grund eines breiten, im Voraus unbeschränkten Kreises von Umständen selbst abzugrenzen. Die Gerichte bei der Festlegung der Form oder Höhe der Genugtuung gehen in erster Linie von der Art der Strafsache, auch von der Länge der Strafverfolgung, und vor allem von Auswirkungen der Strafverfolgung auf die persönliche Sphäre der geschädigten Person aus. Die Form und eventuelle Höhe der Genugtuung darf nicht im Widerspruch zu der allgemein geteilten Vorstellung von der Gerechtigkeit stehen, das heißt deren Anerkennung über den Rahmen der Feststellung der Rechtsverletzung hinaus ist lediglich dann angebracht, sofern dem Geschädigten vom Gesichtspunkt aus des allgemeinen Anstands eine Satisfaktion tatsächlich zustehen sollte.
- Nr. 123 Sofern die von den Geschädigten für die Reparatur der Sache aufgewandten Gesamtkosten nicht in vollem Umfang dazu dienen, die Sache in den vorherigen Zustand zu bringen, sondern teilweise für die Reparatur eines Bestandteils der durch das Schadenereignis unbeschädigten Sache und teils für deren Reparatur zur Verbesserung deren bisherigen Zustands aufgewandt wurden, ist der Schadensverursacher nicht verpflichtet, die Kosten, die für die Erneuerung des ursprünglichen Werts der Sache erforderlich sind übersteigen, zu ersetzen. Daran wird nichts durch den Umstand geändert, dass die Geschädigten eines der Ausschreibungsangebote sorgfältig gewählt haben und dass sie das Schadenereignis zugleich zur Verbesserung der Sache wahrgenommen haben.
- Nr. 124 Aus den Bestimmungen des § 9 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 72/1994 Slg., über das Wohnungseigentum, kann nicht entnommen werden, dass die die Hausverwaltung ausübende Person verpflichtet wäre, eine finanzielle Entschädigung für ungerechtfertigte auf Kosten Dritter von Eigentumseignern erlangte Bereicherung zu leisten.
- Nr. 125 Der Pfandschuldner, der nach Pfandveräußerung in dem nach dem Gesetz Nr. 328/1991 Slg. über das Vermögen des Schuldners geführten Konkurs eine Forderung durch die Abtretung des angemeldeten getrennten (Pfand-) Gläubigers nach Erlöschen der Sicherung (des Pfandrechts) durch Verwertung (§ 28 Abs. 5 des Gesetzes Nr. 328/1991 Slg., im Wortlaut, der bis 31. 12. 2007 wirksam war) erworben hat, und zugleich davor, bis der getrennte (Pfand-) Gläubiger entsprechenden Erlös aus der Verwertung der Sicherung (§ 28 Abs. 2 und 4 des genannten Gesetzes) erhalten hat, hat er lediglich Recht auf die Befriedigung der abgetretenen Forderung in dem über das persönliche Eigentum des Schuldners geführten Konkurs in Höhe der Auszahlung von 70 Prozent des Erlöses der Verwertung der auf ihn entfallenen Sicherung (§ 28 Abs. 2 und 4 des genannten Gesetzes). Den Ausschluss des Gesamterlöses aus der Verwertung der Sicherheit im Wege der Ausscheidungsklage nach § 19 Abs. 2 des genannten Gesetzes auf Grund des Arguments, dass mit dieser Abtretung die Rechte und Pflichten des Pfandgläubigers und Pfandschuldners in einer Person verschmolzen sind (§ 584 des Bürgerlichen Gesetzbuches), kann von ihm nicht erfolgreich verlangt werden.
- Nr. 126 Eine Klage auf Grund eines „besseren Rechts“ gegenüber dem (ehemaligen) Konkursverwalter, die auf dem Argument basiert, nach dem die Höhe der Entlohnung des Konkursverwalters nicht richtig bestimmt wurde (beurteilt erst aus der Sicht der anschließend eingetretenen Umstände – Auflösung von Exekutionstiteln, auf Grund deren der Konkursverwalter von Dritter eine finanzielle Forderung erlangte), kann nicht begründet sein.
- Nr. 127 Die Benachrichtigung über die Vermögensaufstellung im Rahmen der Konkursmasse nach § 224 Abs. 1 Zweiter Satz des Insolvenzgesetzes muss außer der Bezeichnung des in die Insolvenzliste aufgenommenen Vermögens und der Bezeichnung der Insolvenzsache (einschließlich der Person des Schuldners und des Insolvenzverwalters, die die Aufforderung macht) ferner auch eine Belehrung über die Möglichkeit der Ausscheidungsklage, die Länge und den Anbeginn der Frist zu deren Einreichung, den Namen der Person, gegen die die Klage gerichtet werden soll, die Bezeichnung des Gerichts, bei dem sie eingereicht wird, sowie auch die Belehrung über die Folgen der Fristversäumung für die Einreichung der Ausscheidungsklage enthalten.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 54 An action committed during the period of effect of Act No. 140/1961 Coll., the Penal Law, as amended, decided during the period of effect of Act No. 40/2009 Coll., the Penal Code, as amended, may be adjudged as a criminal offence only when it fulfils the legal characteristics of a specific body of a crime as defined by both mentioned laws. Where the action resulted in the commission of a crime, the subjective aspect of which requires negligent culpability (Section 5 of the Penal Law, Section 16 of the Penal Code), whereas such negligence shall have the nature of gross negligence according to the Penal Code (Section 16(2) of the Penal Code), such action may be adjudged as a criminal offence provided that the court deduces gross negligence with respect to the accused (offender). The same applies also in the case where the court eventually arrives at the conclusion that when adjudging the punishability of the action from the point of view of the force of the particular law (Section 16(1) of the Penal Law, Section 2(1) of the Penal Code), the application of the Penal Code is less favourable for the offender and that the act should be qualified according to the Penal Law.
- No. 55 Tax evasion shall constitute any act of the offender, in consequence of which, contrary to law, the tax amount assessed to the tax payer (liable person) is lower than the tax amount that should have been assessed and paid, or no tax amount is assessed at all. With regard to consumer tax, the misdemeanour of evading taxes and similar mandatory fees in accordance with Section 240(1) of the Penal Code may be committed also through intentional non-submission of the consumer tax return and concurrent concealment of taxable fulfilment despite the fact that the offender or the person represented by the offender is a consumer tax payer (cf. Section 4(1)(f) of Act No. 353/2003 Coll., on Consumer Taxes, as amended, and Section 9(3)(e) thereof), since, in such a case, the tax administrator is entitled to presume zero consumer tax in relation to a tax subject.
- No. 56 A notice from the chairman of the senate pursuant to Section 251(1) of the Code of Criminal Procedure should be delivered to the recipient as only then the legal consequences associated with the non-compliance with such notice may take effect. The method of delivery of such notice shall be based on the conditions indicated in Section 63(1) of the Code of Criminal Procedure. A notice served under Section 251(1) of the Code of Criminal Procedure shall be served to the address designated for the delivery of written documents.
- No. 57 When a decision awarded within appellate proceedings is reversed solely due to the application of the beneficium cohaesionis principle, the accused, enjoying such benefit of coherence, may lodge an appeal in the relevant case following the award of a new decision by the appellate court. Nevertheless, such a decision may be contested only in the extent, in which the previous decision has been cancelled as a result of the application of the said principle within the appellate proceedings.
- No. 58 When an offender has committed the crime of violence against an official as defined in Section 325(1)(a) and (2)(a) of the Penal Code by running a vehicle driven by him or her into a police vehicle with the officers of the Czech Republic Police on board, who were intervening against him or her, the offender has thereby fulfilled the conditions stipulated by the provisions of Section 73(1) of the Penal Code for the imposition of the punishment of prohibition of activity constituting the prohibition of driving any and all motor vehicles as there is an evident connection between the committed criminal offence and the prohibited activity.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 114 The court shall be competent to decide on claims concerning the compensation of damage inflicted in connection with a concluded agreement on the provision of electronic communication services.
- No. 115 An instruction on the obligation to present evidence laid down by the provisions of Section 118a(3) of the Civil Procedure Code shall be provided by the court to the party, which has not

yet designated any evidence supporting the disputed allegation or which has supported the disputed allegation by evidence but such evidence is incapable of proving the same, as well as in the event when the court had introduced evidence pertaining to the disputed allegation, however, such evidence failed to prove the same in consequence of which (due to failure to bear the burden of proof) the party was unable to reach success in the matter.

Damage of a non-proprietary nature arises also in connection with the limitation of personal freedom which gives rise to an entitlement to the compensation of the same prior to date of effect of Act No. 160/2006 Coll. (April 26, 2006), and any conceivable forfeiture of such damage compensation claim exercised based on the direct application of Article 5(5) of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms shall be adjudged in compliance with Section 101 of the Civil Code.

No. 116 The fact that a party to proceedings deems that the conditions of the proceedings have not been complied with (e.g. the first-level court lacks material jurisdiction to hear and decide the matter) is not an excusable (significant) reason for the party's absence during the hearing of the court, to which the party was invited in a due a timely manner; regardless of the fact whether such objection of the party is substantiated or not, it is not a circumstance that would prevent the party from appearing at the ordered court hearing.

Where the court concludes that an agreement whereby the later bankrupt encumbered a property listed among the bankruptcy assets with a real burden shall be ineffective towards the creditors, the deletion of such real burden shall be grounded on the legal circumstance based on which such property has been realized in the course of the bankruptcy proceedings.

No. 117 An agreement on the transfer of a unit pursuant to Act No. 72/1994 Coll. (as amended) shall not constitute an inspecific legal act due to the fact that, contrary to the provisions of Section 6(1) of Act No. 72/1994 Coll. (as amended), it does not contain the necessary information because such information could not have been included as the obligation imposed on the owners by the provision of Section 31(2) of the same act had not been fulfilled, i.e. the obligation "to bring all legal relations to units, common premises of the building and to the land plot into compliance with the act".

No. 118 In relation to proceedings concerning the acknowledgment of a real burden in favour of a dominant property, which is the subject of co-ownership, the participation of all co-owners of such property shall be required. If some of the co-owners do not wish to pose as claimants, they shall be designated as defendants.

No. 119 Where in an agreement on the reduction of the joint property of spouses, concluded in the form of a notarial record, it is agreed that items of a certain nature (e.g. real property) shall be in the exclusive possession of one of the spouses, such items may be re-included in the joint property of spouses provided that such re-inclusion is permitted by a new agreement concluded in the form of a notarial record.

No. 120 By Decree No. 134/1998 Coll., whereby a list of medical procedures with their respective point rating is published, in the wording effective until December 31, 2011, the Ministry of Health laid down requirements on the personnel staffing of health facilities without being authorized by law.

No. 121 The resolution of disaccords in the decision-making activities of the Supreme Court falls within the competence of the grand senate of the Supreme Court; the mere assumption of an opinion of the Constitutional Court by a three-member senate of the Supreme Court is not sufficient with regard to unifying such decision-making.

The accused is entitled to claim from the state the compensation of damage inflicted by criminal prosecution even if the accused has not lodged a complaint against the resolution on the commencement of criminal prosecution, unless reasons for the non-recognition of damage compensation exist in the concrete case and are worthy of special consideration.

No. 122 Satisfaction for non-proprietary damage inflicted by criminal prosecution, which has not ended by the award by a final judgement of conviction, shall be provided in compliance with the

provisions of Section 31a(2) of Act No. 82/1998 Coll., as amended, which constitutes a legal standard that contains a relatively unspecific hypothesis, which is not directly defined by a legal regulation and as such, leaves to the sole discretion of the court to define, in each individual case, the hypothesis of the legal standard from a wide and a previously unlimited circle of circumstances. When determining the form or amount of satisfaction, the courts shall namely consider the nature of the criminal case, the duration of criminal prosecution, and, in particular, the impact of such criminal prosecution on the personal sphere of the aggrieved individual. The form and the conceivable amount of satisfaction shall not be abhorrent to the generally accepted concept of justice, i.e. its recognition, outside the framework of stating the actual violation of the law, is permissible only if, with a view to general decency, the aggrieved individual should receive such satisfaction.

- No. 123 If the total costs expended by the aggrieved individual on repairing a thing were not used, in their full extent, to restore the former condition of the same, whereas a part thereof was used for the modification of components undamaged by the loss event and a part thereof was used to repair and thereby improve the current condition of the thing, the damager shall not be obligated to reimburse the costs exceeding the amount of costs necessary for restoring the original value. Neither the fact that the aggrieved party carefully selected from an offer of repairs and concurrently took advantage of the loss event to improve the quality of the thing, shall affect the above.
- No. 124 It is not possible to deduce from the provision of Section 9(1) of Act No. 72/1994 Coll., on the Ownership of Flats, that a person in charge of the management of the building is obligated to pay pecuniary compensation for unjust enrichment acquired by the unit owners to the disfavour of a third party.
- No. 125 A pledger, who following the realization of a pledge within bankruptcy proceedings conducted in accordance with Act No. 328/1991 Coll. in relation to the assets of a personal debtor had obtained through assignment a claim of a separate creditor (pledgee) after the cessation of the security (pledge) by realization (Section 28(5) of Act No. 328/1991 Coll. in the wording effective until December 31, 2007), but before the separate creditor (pledgee) received the appropriate proceeds from the realization of the security (Section 28(2) and (4) of the same act), will be only entitled to the satisfaction of the assigned claim within bankruptcy proceedings conducted in compliance with Act No. 328/1991 Coll. in relation to the assets of a personal debtor, i.e. to the payment of 70% of the proceeds from the realization of the security pertaining to the pledger (Section 28(2) and (4) of the same act). The pledger cannot successfully claim the exemption of the total proceeds from the realization of the security by way of an action for exemption lodged pursuant to Section 19(2) of the above-specified act based on the argument that the assignment resulted in the confusion of the rights and obligations of the pledgee and pledger as a single entity (Section 584 of the Civil Code).
- No. 126 A “better law” action lodged against a (former) bankruptcy trustee, which is grounded on the argument claiming that the remuneration of the bankruptcy trustee was determined incorrectly (from the viewpoint of subsequent circumstances – cancellation of enforcement titles, based on which the bankruptcy trustee had collected a pecuniary claim from a third party in favour of the bankruptcy estate), cannot be justified.
- No. 127 A notice listing the assets that belong to the bankruptcy estate in accordance with the second clause of Section 224(1) of the Insolvency Act shall, in addition to the designation of the listed assets and of the insolvency case (including the identity of the debtor and the insolvency trustee submitting the invitation), further include instructions on the option of filing an action for exemption, on the commencement and duration of the period for the lodgement of the same, information about the person against which the action should be lodged, the identification of the court, with which the action should be lodged, as well as instructions on the consequences of any failure to meet the deadline for the submission of the action for exemption.